

Actualisatie
Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
(2005-2009)

2007

Inleiding¹

Dit rapport geeft een stand van zaken van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid begin 2007. Deze actualisatie bouwt verder op het basisdocument 'Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2005-2009'.

Art. 5 van het decreet van 21 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding bepaalt dat een nieuwe Vlaamse Regering binnen de 9 maanden na haar aantreden een actieplan armoede opstelt². N.a.v. een vraag om uitleg van Steven Vanackere aan Inge Vervotte, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de totstandkoming van het actieplan armoedebestrijding, werd in de Commissie Welzijn op 15 maart 2005 vastgesteld dat een periode van 9 maanden bijzonder kort is om een voldragen actieplan op te stellen, vooral als men wil verzekeren dat alle betrokkenen, en vooral ook de doelgroep zelf, sterk geparticipeerd hebben aan de totstandkoming ervan. Aangezien zowel minister Vervotte als de leden van de commissie Welzijn van mening waren dat de waarde van een nieuw Vlaams actieplan armoedebestrijding recht evenredig is met de betrokkenheid van de verschillende actoren, werd de termijn van 9 maanden verlengd.

Het actieplan werd volgens de afgesproken timing op 25 november 2005 voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

Artikel 5 van het decreet vraagt de Vlaamse Regering ook om aan het Vlaams Parlement te rapporteren bij een actualisatie van het actieplan armoedebestrijding. Deze actualisatie omvat³:

1. Een analyse van gewijzigde maatschappelijke ontwikkelingen, relevant voor het armoedebestrijdingsbeleid
2. Per beleidsdomein de opgave van de vooruitgang van de activiteiten en de bijsturing
3. De nieuwe initiatieven binnen elk beleidsdomein, met opgave van het tijdpad en de indicatoren van de evaluatie
4. Het jaarverslag van het permanent armoedeoverleg

Op basis van deze richtlijnen werd deze eerste actualisatie van het Vlaams actieplan armoedebestrijding 2005-2009 uitgewerkt.

Een analyse van de gewijzigde maatschappelijke ontwikkelingen is terug te vinden in hoofdstuk I De beleidsaccenten en acties, samen met de bemerkingen van verenigingen waar armen het woord nemen en de reacties van de verschillende kabinetten zijn terug te vinden in hoofdstuk II. Het laatste hoofdstuk (hoofdstuk III) geeft zicht op het armoedeoverleg.

In december 2006 werd in elke Vlaamse provincie rond het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding een consultatieronde georganiseerd met de verenigingen waar armen het woord nemen.

Het is belangrijk en net de eigenheid van het Vlaams Armoedebestrijdingsbeleid dat er participatie is van mensen die in armoede leven via het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

Die betrokkenheid op het beleid wordt gerealiseerd via het Verticaal en het Horizontaal Armoedeoverleg en dus ook via een aparte consultatieronde n.a.v. de actualisatie van het

¹ Belangrijke bron: Welzijnszorg, 'Samen Armoede Uitsluiten' – achtergrondossier, 2006.

² Zie artikel 5 van het decreet van 21 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding

³ Zie artikel 4 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 oktober 2003 tot uitvoering van het decreet van 21 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding.

Vlaams Actieplan Armoedebestrijding. Hun opmerkingen staan per grondrecht verspreid en op een gekleurde achtergrond gebundeld in hoofdstuk II. Ze confronteren het beleid met de meestal niet zo fraaie realiteit van de mensen die in armoede leven en ze geven ook aan dat er heel wat verwachtingen zijn naar het beleid.

De formule is zeker voor verbetering vatbaar. Het is belangrijk om mensen in armoede aan te geven wat er met hun bemerkingen en vragen gebeurt. Daarom werd bij deze actualisatie een terugkoppeling aan de bevoegde kabinetten ingebouwd en werden ook de reacties van de bevoegde kabinetten op de bemerkingen bij de actualisatie opgenomen. Het Vlaams Netwerk zal zorgen voor een gepaste terugkoppeling aan de verenigingen waar armen het woord nemen.

Het opvolgen van het armoedebeleid en de participatie van mensen in armoede zijn dus belangrijk, maar mogen niet leiden tot een te grote planlast. De wijze waarop de actualisatie van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding in de toekomst wordt georganiseerd kan dan ook onderwerp zijn van gesprek bij de geplande herziening van het decreet betreffende de armoedebestrijding. Daarbij is het ook van belang om tot een betere afstemming te komen met het federale niveau.

De algemene krachtlijnen van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid blijven behouden. Dit beleid start vanuit drie basisprincipes: participatie, preventie en een inclusief beleid.

1. Participatie

Via participatie krijgen mensen in armoede een stem in het beleid en kunnen ze meedenken over, meedoen en deelnemen aan de samenleving. De meerwaarde van participatie is ondertussen bewezen. Overheden en maatschappelijke voorzieningen verwerven er een groter draagvlak mee voor hun beleid. Beleidsmaatregelen worden beter begrepen en het belang van gedragen beleidsmaatregelen wordt erkend door diegenen die er mee te maken krijgen. Participatie zorgt daarenboven voor een beter, efficiënt beleid. Beleidsmaatregelen schieten minder hun doel voorbij wanneer ze daadwerkelijk rekening houden met de leefwereld van diegenen waarvoor ze bedoeld zijn.

Bij de opmaak van het actieplan 2005-2009 werden het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en De Link (organisatie voor de coördinatie en toeleiding tot de opleiding van ervaringsdeskundigen in de armoede), door hun aanwezigheid in het horizontaal permanent armoedeoverleg, betrokken. Op initiatief van minister Vervotte, coördinerend minister voor armoedebestrijding, werden provinciale consultatierondes georganiseerd. Mensen in armoede en verenigingen waar armen het woord nemen gaven hun opmerkingen over de acties en maatregelen die in het plan staan. Deze reacties werden mee opgenomen in het definitieve actieplan dat aan de Vlaamse Regering werd voorgelegd.

Eind 2006 werden er opnieuw provinciale consultatierondes georganiseerd. Mensen in armoede evalueerden en becommentarieerden lopende en nieuwe geplande acties en gaven zo aan of er al of niet sprake is van enige evolutie. Deze opmerkingen werden opnieuw opgenomen in de actualisatie. Minister Vervotte is deze keer echter een stap verder gegaan. De opmerkingen uit de consultatierondes werden teruggekoppeld naar de verschillende kabinetten die de kans kregen om deze reacties te lezen en hierop te reageren. Ook dit werd opgenomen in de actualisatie.

2. Preventie

Indien we verder werk willen maken van preventie van armoede en sociale uitsluiting, is het essentieel om te vertrekken van het basisprincipe dat armoede geen individueel probleem is. Het klopt immers niet dat mensen in armoede alleen verantwoordelijk zijn voor hun situatie of slachtoffer zijn van tegenslag of ongeval. Zo zijn de oorzaken van schulden vaak heel divers.

Overmatige uitgaven (vaak als gevolg van de gemakkelijke kredietverstrekking) is maar één oorzaak. Persoonlijke tegenslagen (faillissement, echtscheiding, overlijden partner, ernstige ziekte,...) kunnen de oorzaak zijn van een ernstig schuldprobleem. Maar dat allerlei kredieten de problemen de jongste jaren nog verergeren, is duidelijk. De Vlaamse overheid heeft hier dan ook een (preventieve) taak om de trend van het stijgend aantal mensen in schuldbemiddeling om te buigen.

Armoede is ontegensprekelijk een maatschappelijk probleem. Het economisch systeem speelt daarin een rol, maar is niet alleen verantwoordelijk voor het ontstaan of handhaven van armoede. De manier waarop onze samenleving is ingericht, ligt mee aan de basis van armoede en uitsluiting. De maatschappelijke structuren zijn ervoor verantwoordelijk dat niet iedereen meekan in het onderwijs, op de werkvloer, in de gezondheidszorg, op de huisvestingsmarkt. Daarom blijft een structurele aanpak van armoede nodig die het probleem bij de wortel aanpakt. De samenleving moet daarbij in de eerste plaats het voorwerp van verandering zijn, en niet het individu.

3. Inclusief beleid

Armoede is en blijft een onrecht en een schending van de menselijke waardigheid. Het is een complex probleem dat zich stelt op alle maatschappelijke domeinen en de sociale grondrechten aantast. Streven naar het uitbannen van armoede is dan ook een ingewikkelde en collectieve onderneming, waarvoor mobilisatie nodig is van iedereen. De strijd tegen de armoede en sociale uitsluiting moet ook op alle domeinen globaal en tegelijkertijd gevoerd worden door het herstellen van de sociale grondrechten. Armoedebestrijdingsbeleid mag dus niet beperkt worden tot de bevoegdheid van één minister.

Het voeren van een horizontaal en beleidsoverschrijdend armoedebestrijdingsbeleid blijft echter een moeizame oefening. Het jaarverslag van het permanent armoedeoverleg toont dat pogingen worden ondernomen om te werken rond transversale thema's (bv. ervaringsdeskundigheid). Het is zeker een uitdaging voor de Vlaamse Regering om in de toekomst nog explicieter te kiezen voor beleidsoverschrijdende initiatieven. De verschillende beleidsdomeinen moeten er naar streven om meer samen te werken i.p.v. enkel los naast elkaar te werken. Er is nood aan meer globale doelstellingen waardoor meerdere beleidsdomeinen geëngageerd worden binnen een integraal armoedebestrijdingsbeleid. Waartoe leiden bv. gelijke onderwijskansen als er toch geen doorstroming is naar de arbeidsmarkt? Hebben zorgverbreding, vertrouwensleerkrachten en brede scholen zin als de leerkracht de leefwereld van het arme kind niet kent of niet betrokken wil zijn? Wat helpen enkele projecten in de sociale economie als de modale werkgever het risico te groot vindt om een migrantenjongere een kans te geven? Of wat betekent een cultuurcheque als in onze cultuurhuizen de leefwereld van sociaal gekwetste groepen nooit aan bod komt?

Het is de rol van het horizontaal permanent armoedeoverleg om in de (nabije) toekomst hierover creatief en innovatief na te denken, pistes te verkennen en uit te werken. De verschillende provinciale consultatierondes hebben bv. in ieder geval opnieuw aangetoond dat er een ontzettende nood is aan een toegankelijke informatie en communicatie en een doorgedreven vorming van mensen die vaak met mensen in armoede in aanraking komen. Ook de toegankelijkheid van diensten en de vraag naar tewerkstelling van opgeleide ervaringsdeskundigen gelden voor zo wat alle beleidsdomeinen.

De Vlaamse Regering wil in haar beleid deze integrale benadering van armoedebestrijding sterker benadrukken en hieraan de nodige aandacht besteden. Er moet verder nagegaan worden hoe een inclusief armoedebestrijdingsbeleid effectief beter vorm kan krijgen.

Ook bij deze actualisatie kiest de Vlaamse Regering er opnieuw bewust voor om te veel aparte maatregelen voor mensen in armoede te vermijden omdat ze zo dikwijls geconfronteerd worden met stigmatisering. Waar mogelijk is het te verkiezen om een algemeen beleid te voeren met specifieke aandacht voor bepaalde doelgroepen. De rechten van de mens zijn immers

ondeelbaar. Daarom is er nood aan multidisciplinaire aanpak waarbij selectieve en gesegmenteerde maatregelen vermeden moeten worden.

Armoedebestrijding gaat dus om meer dan enkel structurele veranderingen. Spontane solidariteit is eveneens een sleutelwoord binnen de armoedebestrijding. Maar betrokkenheid en engagement kunnen niet 'bij decreet' worden opgelegd. Nochtans is het net dat wat nodig is om sociale uitsluiting tegen te gaan. Het is de attente, aandachtige leerkracht die het verschil kan maken, of de werkgever die een opleidingskans geeft waar anderen de deur wijzen, of de huiseigenaar die wil samenwerken met het OCMW of een sociaal verhuurkantoor. Deze engagementen, deze vormen van solidariteit, zijn nodig om de kansen die het beleid geeft, te laten slagen.

Daarnaast is er binnen de armoedebestrijding ook nood aan psychologische randvoorwaarden. Mensen in armoede moeten kunnen terugvallen op een omgeving waarin ze optimale ontplooiingskansen krijgen en waarin ze niet gestigmatiseerd worden. Omgevingen die uitnodigen tot sociaal contact, tot sociale steun en het gebruik van vaardigheden. Het zijn omgevingen waarin men zich fysiek veilig en sociaal gewaardeerd voelt, waar het prettig is om te vertoeven, waar de betrokkenen (opnieuw) keuzes kunnen maken. Het is een omgeving waarin de betrokkenen een gevoel van eigenwaarde kunnen ontwikkelen en waarbij tot medezeggenschap wordt uitgenodigd. Verenigingen waar armen het woord nemen en de opleiding tot ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting kunnen deze rol opnemen. Enkel structurele maatregelen zullen immers niet volstaan omdat daarmee het gevoel van uitsluiting niet noodzakelijk verdwijnt. Het is immers geen of/of, maar een en/en verhaal.

LEESWIJZER

Dit rapport geeft een stand van zaken van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid begin 2007. Deze actualisatie bouwt verder op het basisdocument 'Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2005-2009'.

In december 2006 werd in elke Vlaamse provincie rond het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding een consultatieronde georganiseerd met de verenigingen waar armen het woord nemen. Hun opmerkingen en de politieke reacties hierop staan per grondrecht verspreid en op een gekleurde achtergrond gebundeld in hoofdstuk II.

- **Hoofdstuk I** geeft een actuele analyse van de gewijzigde maatschappelijke ontwikkelingen, relevant voor het armoedebestrijdingsbeleid.
- **Hoofdstuk II** biedt een overzicht van de verschillende acties en maatregelen in de diverse beleidsdomeinen. Ook de beleidsaccenten komen hier aan bod. Zij vormen de kern van het armoedebestrijdingsbeleid van de huidige Vlaamse Regering. De opmerkingen uit de doelgroep op deze maatregelen werden op een gekleurde achtergrond geplaatst. Ook de reacties van de verschillende kabinetten op deze opmerkingen werden hier opgenomen.
- **Hoofdstuk III** bevat het jaarverslag van de werking van het permanent armoedeoverleg in 2006.
- Tot slot wordt als **bijlage** een verklarende lijst van afkortingen opgenomen die in het actieplan voorkomen.

Hoofdstuk I⁴: Armoede en sociale uitsluiting in de Vlaamse context

Situering

Bij de actualisatie van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding is decretaal voorzien om een omgevingsanalyse relevant voor het armoedebestrijdingsbeleid te maken. Onderstaande analyse van de Vlaamse context is gebaseerd op het jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting, dat in december 2006 werd gepresenteerd. Daarbij worden de tien sociale grondrechten als structuur gehanteerd.

Deze analyse is gelijktijdig ontwikkeld met het actualiseren van de beleidsaccenten, de evaluatie van de acties en de bemerkingen van de verenigingen waar armen het woord nemen die verder in dit plan staan beschreven. De analyse kon hiervoor dan ook niet als toetsingskader gebruikt worden. Wel plaatst het de beleidsacties in een actuele context.

Inleiding

Omwille van haar multi-aspectuele⁵ en relatieve karakter is het onmogelijk om alle ontwikkelingen op het gebied van armoede onder één hoofding te brengen. In voorliggend hoofdstuk brengen we, net als in de voorgaande edities van het Vlaamse Actieplan Armoedebestrijding, aan de hand van tien sociale grondrechten die werden geformuleerd in het Algemeen Verslag over de Armoede (KBS, 1994) een actueel overzicht van armoede en uitsluitingsproblematieken in het Vlaams Gewest. Dit overzicht is gebaseerd op een selectie van onderzoeksresultaten, rapporten en administratieve gegevens, die onder meer werden verzameld in het kader van de recentste Jaarboeken Armoede & Sociale Uitsluiting (Vranken, De Boyser & Dierckx, 2005; 2006). Hoewel we hier de armoedeproblematiek in 'haar onderdelen' bekijken, is het duidelijk dat deze verschillende uitsluitingsproblematieken in armoede met elkaar samenhangen, op elkaar kunnen inwerken en elkaar versterken. Deze blik op de armoede- en uitsluitingsproblematieken in Vlaanderen toont aan dat de ongelijkheden tussen arme burgers en zij die het financieel en op andere vlakken beter hebben, zeer scherp blijven.

1. Participatie

Het recht op participatie zit in Vlaanderen diep verankerd in het discours over armoedebestrijding: het is een uitermate belangrijk en fundamenteel gegeven dat - indien het ruim wordt geformuleerd - op nagenoeg alle andere grondrechten van toepassing is. Mensen die in armoede leven, zien hun 'recht op participatie' op heel wat levensdomeinen immers maar in beperkte mate of soms helemaal niet verwezenlijkt. Niet-deelname op één terrein (zoals op de arbeidsmarkt) kan er ook mee voor zorgen dat hun participatiekansen op andere levensdomeinen (zoals aan vrijetijdsactiviteiten) danig ingeperkt of zelfs onbestaande zijn.

⁴ Bijdrage door DE BOYSER Katrien, OASeS, UA

⁵ We definiëren armoede als: "een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen" (Vranken e.a., 2006).

Wanneer men het heeft over het recht op participatie, wordt - in nauwere zin – veelal verwezen naar de participatie aan het overheidsbeleid. In de loop van de jaren '90 vond immers naast de expliciete keuze voor een multi-aspectuele benadering van armoede, ook de idee ingang om verschillende actoren, waaronder de mensen die in armoede leven en hun verenigingen, te betrekken bij het beleidsgebeuren (zie ook Dierckx en Vranken, 2006). Het Algemeen Verslag over de Armoede was hierbij een uitermate belangrijke katalysator die er mee voor zorgde dat de stem van en de dialoog met de armen een formele voortzetting kreeg. Op Vlaams niveau gebeurt dit vandaag voornamelijk doorheen de uitvoering van het armoededecreet (2003); concreet zijn het Permanent Armoede Overleg, de ondersteuning van de Verenigingen waar armen het woord nemen, de opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen en de consultatierondes die gebeuren in het kader van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding de voornaamste beleidsinstrumenten die de doelgroep participatie aan het beleid beogen. Het is net deze prominente plaats die de doelgroep krijgt, dat het armoedebestrijdingsbeleid onderscheidt van andere – zelfs verwante terreinen van sociaal beleid.

Het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding wordt in het Strategisch Rapport voor de sociale bescherming en insluiting 2006-2008 zelf naar voor geschoven als een beste praktijk (Federale Regering, 2006). Tegelijk wordt echter aangegeven dat 'ad hoc participatie' waar achteraf weinig mee gebeurt een zwak punt kan zijn. Er is dan niet alleen sprake van een gemiste kans voor het beleid maar er ontstaan ook frustraties bij trouwe deelnemers aan de dialoog die zien dat hun inspanningen beleidsmatig niet of maar matig worden gehonoreerd. De link tussen dialoog en concrete beleidsvorming blijft immers vaak vaag; de negatieve perceptie wordt nog versterkt door een magere en trage politieke opvolging (door parlement en regering) van actieplannen en rapporten over armoedebestrijding (zie De Boyser en Leroy, 2006). Uitdagingen voor de nabije toekomst liggen er onder meer op het vlak van de verfijning van de interactie en van de dialoogmethoden. Zo is er de vraag naar de manier waarop met de interne diversiteit van de doelgroepen wordt omgegaan: komt bijvoorbeeld de stem van mensen van een andere etnische herkomst, die een duidelijk verhoogd armoederisico kennen (zie verder), voldoende aan bod in de dialoog? Daarnaast is er de vaststelling dat andere actoren - de traditionele en nieuwe 'middenvelders' - zich de jongste jaren met minder animo in het debat mengen (zie Vranken e.a., 2006). Er is ook de uitdaging om de doelgroep vroeger in het beleidsvormende proces te betrekken en niet enkel bij de evaluatie van bestaande maatregelen. Voor een goede praktijk verwijzen we naar de Armoede Impact Evaluaties (of armoede-effectenrapportage) die sinds enige jaren in Ierland een belangrijk beleidsinstrument zijn. Eamonn Moran, de leidinggevende ambtenaar in deze materie, wijst er in zijn bijdrage aan het recentste Jaarboek (Moran, 2006) onder meer op dat het evalueren van de impact van (allerhande) beleidsmaatregelen op armoede een inherent onderdeel van het gehele beleidsvormend proces moet zijn: men mag zich met andere woorden niet beperken tot een ex postevaluatie. Het evaluatieproces wordt ook volledig doorkruist door formele consultatie van actoren, waaronder de doelgroep (voor en na invoering van maatregelen en programma's).

2. Maatschappelijke dienstverlening

In de organieke OCMW-wet van 1976 (8 juli 1976; B.S. 5 augustus 1976) wordt het recht op maatschappelijke dienstverlening van elke persoon verankerd. OCMW's werden opgericht om dit recht te verzekeren dat eenieder in staat moet stellen om een leven in menselijke waardigheid te leiden. Daarnaast zijn er ook andere publieke en semi-private instellingen en organisaties die allerhande vormen van maatschappelijke dienstverlening aanbieden.

De theoretisch gezien ruime formulering van zowel de doelgroep als het recht, stuit in de realiteit op grenzen. Vooreerst is er de ruime doelgroep: niet 'iedereen' vindt toegang tot de juiste hulpverlening. Een omvangrijke groep van mensen vindt de weg naar het OCMW nog altijd niet: zij nemen bijvoorbeeld om allerlei redenen hun recht op bijstand niet op (Nicaise & Groenez, 2002; Nicaise e.a. 2004). Volgens Bouverne-De Bie (2005) vraagt een adequate aansluiting bij concrete probleemsituaties dat maatschappelijke dienstverlening aan een aantal basisvoorwaarden voldoet. Het gaat om de zogenaamde 'vijf B's', met name bereikbaarheid, beschikbaarheid, betaalbaarheid, bruikbaarheid en begrijpbaarheid. *Bereikbaarheid* verwijst onder meer naar de nood aan informatie die de mensen bereikt en de lokalisatie van het aanbod. *Beschikbaarheid* gaat over de vereiste om elke hulpvraag minstens te horen om zo uit te sluiten dat mensen enkel met 'geijkte' aanmeldingsproblemen een beroep zouden kunnen doen op de maatschappelijke dienstverlening. Het betekent ook dat men een stabiele relatie met een sociaal werker kan uitbouwen, waardoor men voor verschillende problemen bij eenzelfde sociaal werker terecht kan. *Betaalbaarheid* betekent dat 'de prijs betaalbaar moet zijn', gemeten aan economische maar ook aan sociale (het opgeven van privacy, investering in de vertrouwensrelatie in formele hulp) en aan persoonlijke maatstaven (verwachtingen naar disciplineren; mogelijkheden om ook persoonlijke aspiraties te realiseren). *Bruikbaarheid* gaat ten slotte over de mate waarin de maatschappelijke dienstverlening de beoogde verandering realiseert.

Concreet werden in een tevredenheidsmeting uit 2004 bij Limburgse OCMW-cliënten (Snyers & Engelen, 2004) de volgende prioritaire verbeterpunten voor de dienstverlening aangekaart: correctheid en een volledige, juiste en duidelijke informatieverstrekking; de effectiviteit van de hulpverlening en de betrouwbaarheid ervan (doen wat men zegt, eerlijke antwoorden geven). Een gebrekkige inspraak en betrokkenheid van cliënten (vooral bij ingrijpende financiële begeleidingsvormen) blijkt soms een pijnpunt te zijn. Bekwaamheid, luisterbereidheid, vriendelijkheid, behulpzaamheid en het respectvol behandelen van de cliënt zijn typische tevredenheidsfactoren waarover men waakzaam moet blijven. Ook een goed eerste onthaal van nieuwe cliënten, het aan huis bezoeken van de cliënt en het toekennen van een vaste hulpverlener aan elke cliënt kunnen de tevredenheid over de dienst- en hulpverlening in positieve zin beïnvloeden. Een praktisch verbeterpunt is in sommige gevallen nog de taal die men hanteert: anderstaligen vragen vertaling naar hun moedertaal en Nederlandstaligen vragen vertaling naar een woordenschat die zij begrijpen. Velen hebben immers de grootste moeite met het administratieve en juridische jargon dat wordt gebruikt in overheidscontacten en -documenten.

Voor de hulpverleners zelf is het belangrijk om de discussie te voeren over hun opvattingen over professionaliteit en kwaliteit en over de vraag of die de toets van de menselijke waardigheid wel doorstaan. Ook de verschillen in hulpverleningspraktijken binnen en tussen OCMW's (zoals in de toekenning van aanvullende steun), vragen om reflectie bij de hulpverleningsinstanties. Een ruimere regionale samenwerking en netwerking tussen de verschillende welzijnsorganisaties, –diensten en –hulpverleners kan hierbij aangewezen zijn. Daarnaast is de organisatorische structuur van kapitaal belang bij maatschappelijke dienstverlening: beperkingen inzake hulpverlening op maat van de cliënt komen voor een belangrijk deel ook door factoren die hier eigen aan zijn. Het gaat dan om problemen zoals een tekort aan middelen (zowel op materieel als op menselijk vlak), onaanvaardbare omstandigheden waarin de hulpverleners en de hulpvragers elkaar ontmoeten, een equipe van dikwijls jonge, te weinig of niet ervaren maatschappelijk werkers die de confronterende stresssituaties (zoals het rollenconflict tussen hun rol als hulpverlener en als 'controleur') niet altijd de baas kunnen en, tenslotte, de druk van een te zware individuele taakbelasting, die een effectieve hulpverlening kunnen bemoeilijken (Dierckx, 2005).

Op de achtergrond - en in de kern - van dit alles zien we hardnekkige, *structurele maatschappelijke problemen* die de (her)integratiekansen van de meeste hulpvragers ernstig hypothekeren: langdurige werkloosheid, te dure en slechte huisvesting, een laag scholingsniveau. Hier hebben de 'maatschappelijke dienstverleners' weinig greep op. Verder is 'maatschappelijke dienstverlening' ook ingebed geraakt in het activeringsdebat, waardoor dit recht in toenemende mate werd vervat in een verhaal over voorwaarden en plichten. Voor diepergaande literatuur over deze materie, verwijzen we naar de editie 2005 van het Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting waarin het thema 'OCMW en armoedebestrijding' (en daarmee ook maatschappelijke dienstverlening) bijzondere aandacht kreeg.

3. Gezin

Het gezin of huishouden is de plaats waar armoede aan den lijve wordt ervaren en waar belangrijke uitsluitingsproblematieken op microniveau samenkomen. Op zich zijn 'gezin' en 'opvoeding' ook essentiële thema's in het leven van mensen in armoede: het gezin is een zingevend gegeven en het grootbrengen van kinderen is een belangrijke drijfveer om - daar waar mogelijk - positieve veranderingen aan te brengen in het leven. Het kan bijvoorbeeld aanzetten om de stap te zetten naar hulpverlening of steun. Bij generatiearme gezinnen stellen Vanhee, Corveleyn en Demeyer (2003) vast dat deze ouders vaak zelf nooit een positief opvoedingsmodel hebben gekend, en dat ze weinig beroep kunnen doen op informele en formele bronnen van sociale steun bij de opvoeding van hun kinderen. Armoede boycot de ouders veelal in het creëren van een veilige haven door de fysieke en psychische context waarin men kinderen moet grootbrengen. Heel wat dienstverlening waar doorsneegezinnen vandaag een beroep op doen, is nog weinig toegankelijk voor arme gezinnen – al was het maar omdat te weinig rekening wordt gehouden met hun specifieke levensomstandigheden. Enig tegengewicht vormen de basiswerkingen voor gezinnen in armoede en de Verenigingen waar armen het woord nemen, waar mensen in armoede vaak wél 'veilige' steun ervaren. Positief zijn ook de ontwikkelingen op het vlak van opvoedingsondersteuning in Vlaanderen, die ouders en kinderen ondersteunen in hun ontwikkeling.

Concreet is het voor beleidsmakers van belang om bij armoede en uitsluitingsproblematieken ook de socio-economische situatie van verschillende gezins- of huishoudtypes te bekijken, gezien hierin grote verschillen bestaan. Zo zien we dat (de groter wordende groep) éénuoudergezinnen, waarvan het merendeel moeders met kinderen, een bijzonder kwetsbare positie innemen in onze maatschappij. Ze kennen vooreerst een beduidend hoger risico om onder de inkomensarmoedegrens terecht te komen: in Vlaanderen leeft 27,6% van de éénuoudergezinnen van een inkomen dat onder de armoedegrens valt (tegenover 11,3% van de totale Vlaamse steekproef). Dit gaat gepaard met een geringere kans om aan de slag te zijn: Geurts (2006) stelde vast dat 21,2% van de alleenstaande moeders werkloos is tegenover 5,6% van de moeders die samenleven met een partner. Voor veel alleenstaande ouders is de combinatie van een voltijdse job met de zorg voor (vooral kleine) kinderen geen haalbare kaart. Omdat ze maar over één inkomen beschikken, is het uitbesteden van taken aan derden (zoals bij tweeverdieners vaker gebeurt) niet mogelijk. Ook de arbeidsmarktsituatie van de moeders voordat ze aan het hoofd kwamen te staan van het éénuoudergezin, speelt een rol in hun huidige arbeidsmarktsituatie.

Cijfers over gezinnen en kinderen in armoede vinden we ook bij Kind en Gezin, waar men vaststelde dat in Vlaanderen in 2005 5,6% van de kinderen werden geboren in een kansarm gezin (volgens hun eigen kansarmoedecriteria); in de provincie Antwerpen loopt dit percentage

op tot 10%. Volgens de SILC-data uit 2004 leeft in Vlaanderen 12% van de kinderen in een gezin waar het inkomen onder de armoedegrens valt. Armoede bij kinderen vraagt beleidsaandacht, omdat kinderen die in armoede opgroeien, doorgaans een groot gevaar lopen om zelf op een weinig benijdenswaardig sociaaleconomisch spoor terecht te komen. Onder impuls van de Europese Unie zal de aandacht in het nationale en regionale beleid voor deze problematiek in de toekomst wellicht toenemen.

4. Rechtsbedeling

Betreffende rechtsbedeling ondervinden heel wat burgers dat de toegang tot justitie vaak moeilijk is. Niet alleen mensen uit de lagere socio-economische groepen maar ook deze uit de middengroepen ondervinden problemen om de vaak lang aanslepende gerechtelijke procedures financieel uit te zingen. Vooral zij die zich net boven de inkomensdrempel bevinden om een beroep te kunnen doen op gratis rechtshulp of –bijstand, ervaren in die zin belemmeringen tot rechtsbedeling.

Voor mensen die in armoede leven, liggen onder meer financiële en culturele factoren aan de basis van het geringere beroep dat ze doen op justitie. Een steeds terugkerend gegeven is dat het zeer moeilijke taalgebruik omtrent vaak al even complexe procedures, de transparantie van de justitiële werking belemmert. Een gebrek aan kennis en informatie, de angst om voor een rechtbank te verschijnen, de kosten eigen aan een rechtszaak, de angst voor de gevolgen van een beslissing zijn alle redenen waarom armen geen beroep doen op justitie. Vaak weet men ook niet tot welke instanties men zich kan wenden bij een specifiek probleem (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2005). Ook werd in het debat naar aanleiding van 10 jaar AVA de ingewikkelde procedure om tweedelijnsrechtsbijstand (pro deo advocaat) te verkrijgen, benoemt als een bijkomende drempel. Wie hiervoor (inkomensgewijs) in aanmerking komt en zich voor het gerecht wil verdedigen of een procedure wil in gang zetten, moet heel wat verschillende stappen doorlopen (onder meer de vereiste aanvraagdocumenten verzamelen voor tweedelijnsbijstand, een aanvraag voor rechtsbijstand indienen,...). Het zijn drempels die er mee voor zorgen dat mensen in armoede die veelal met verschillende juridische problemen kampen, hiervoor geen oplossing kunnen bereiken. Deelnemers aan het debat over 10 jaar AVA gaven ook aan dat men het gevoel heeft dat mensen in armoede vandaag vaker dan vroeger in aanraking komen met justitie in het kader van strafrechtelijke procedures; men zit er vaker in het verdedigende dan in het aanklagerskamp. Er gebeurt nog te weinig wetenschappelijk onderzoek naar de problemen die mensen in armoede ervaren wanneer ze juridische problemen ervaren of wanneer ze een beroep willen of moeten doen op justitie.

Volgens Hubeau (2003) is de toegang tot justitie voor kwetsbare en kansarme groepen ondanks de wet van 23 november 1998 betreffende de juridische bijstand niet noemenswaardig verbeterd. Vraag en aanbod van de rechtsbijstand zijn nog steeds onvoldoende op elkaar afgestemd waardoor arme rechtzoekenden nog steeds de weg naar het recht niet vinden. Gibens (2004) stelt eveneens dat de juridische bijstand te vaak als een aparte tak binnen de hulpverlening wordt bekeken en dat het beleid zich te weinig richt op het verbeteren van de kosteloze juridische bijstand waardoor ook de aandacht voor de (arme) rechtzoekende op de achtergrond verdwenen is. Een proactieve aanpak en een integratie van de rechtshulpverlening in het sociaal werk, waarbij men ook een beroep kan doen op advocaten, vindt hij een mogelijke piste voor de toekomst.

5. Cultuur en vrije tijd

Participatie aan cultuur en vrijetijdsactiviteiten 'voor iedereen' zijn lang geen verworvenheid. Er bestaan nog steeds heel wat financiële maar ook culturele, praktische (een gebrek aan informatie, vervoer of kinderopvang) en psychologische drempels die de stap naar actieve participatie belemmeren. Nochtans werd in het verleden meermaals de nadruk gelegd op cultuurparticipatie als hefboom om mensen uit hun sociale isolement te halen en om de persoonlijke ontwikkeling te stimuleren.

Uit het rapport van het Steunpunt Re-creatief Vlaanderen (2005) over de deelname van verschillende socio-economische groepen aan cultuur - in brede zin - bleek dat de mate waarin iemand deelneemt aan cultuur vooral bepaald wordt door socialisatie. Culturele participatie van de ouders blijkt een belangrijke impact te hebben op deze van de kinderen en ook de grootte van het sociale (vrijetijds)netwerk hangt sterk samen met de mate waarin men deelneemt aan het culturele leven.

Nog sterker dan de invloed van de sociale omgeving, is de impact van het opleidingsniveau. Hoger opgeleiden blijken meer en vaker deel te nemen aan het publieke culturele leven dan lager opgeleiden. Dit geldt bovendien niet enkel voor de eerder 'elitaire' kunstvormen maar evengoed voor populaire cultuurvormen. Zo werd er een zeer sterk opleidingseffect gevonden voor bioscoopbezoek: ruim 90% van de laagst opgeleiden is op het moment van de bevraging gedurende zes maanden geen enkele keer naar de bioscoop geweest tegenover 37% van de hoogst opgeleiden. Daarnaast geldt dit opleidingseffect ook voor musicals, voor revues, voor niet-klassieke concerten en voor festivals. Hoger opgeleiden zoeken ook in het algemeen meer de publieke ruimte op en brengen hun vrije tijd vaker buitenshuis door dan lager opgeleiden: het gaat dan over onder meer deelname aan het verenigingsleven, bibliotheekbezoek, bezoek aan een cultureel centrum en sportbeoefening. Het beeld van het sterke opleidingseffect dat in de kunstensector zou bestaan, maar niet in de andere cultuursectoren, blijkt fout. Er is veeleer sprake van een algemeen opleidingseffect op maatschappelijke participatie dat voor de kunstensector nog eens wordt versterkt door het gebruik van complexe codes en taal. Ook Scheerder (2004) stelde eerder in zijn onderzoek over de deelname aan sportactiviteiten vast dat deze sterk sociaal gelaagd is: het merendeel van de niet-sportende burgers was te vinden bij de sociaal zwakkere huishoudens. De socio-economische status (bij volwassenen) en de onderwijsvorm (bij jongeren) blijken sterk bepalend voor het al dan niet actief aan sport doen. Ook op vakantie gaan, een belangrijk vrijetijdsgegeven voor heel wat burgers, behoort voor mensen in armoede veelal niet tot de mogelijkheden.

Ook onder impuls van de aandacht dat het Algemeen Verslag over de Armoede (KBS, 1994) besteedde aan cultuurparticipatie, is dit een aandachtspunt geworden op verschillende beleidsniveaus. In het zog hiervan werden ook budgetten voorzien voor specifieke sociaal-artistieke projecten, die echter ook spanningen en concurrentie creëerden tussen culturele en sociale actoren (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2005). Zowel deze actoren als de mensen in armoede die bij deze projecten terecht kunnen, zijn echter meer gebaat bij een wederzijdse erkenning en samenwerking wat idealiter zou kunnen leiden tot een positieve kruisbestuiving.

6. Inkomen

Hoewel ze er niet toe terug te brengen zijn, blijven lage inkomens een centraal kenmerk van armoede en sociale uitsluiting. De inkomensproblematiek kunnen we vanuit verschillende hoeken benaderen.

Vanuit een macroniveau moeten we aandacht hebben voor de (ongelijke) verdeling van inkomens en vermogens. Het is immers een volledig ander gegeven om aan de onderkant van de inkomensverdeling te leven wanneer de inkomens zeer ongelijk verdeeld zijn dan wanneer dat minder het geval is. Volgens de SILC (Survey on Income and Living Conditions - NIS) was in Vlaanderen het totale inkomen van de 20% rijksten in 2004 3,7 keer zo groot als dat van de 20% armsten; dat heet de inkomensquintielverhouding. In de EU15 en EU25 bedraagt deze ratio 5, wat betekent dat de inkomens in Vlaanderen heel wat gelijkjer verdeeld zijn dan algemeen genomen in de EU. Een andere gegevensbron over de inkomensverdeling zijn de fiscale statistieken, die worden opgesteld op basis van de belastingsaangiften⁶. Sinds het midden van de jaren tachtig schrijdt de (wellicht onderschatte) inkomensongelijkheid voort, waarbij vooral het inkomensaandeel van de lagere en middeninkomens in de totale inkomensstaart vermindert, terwijl dat van de 20% rijksten blijft toenemen (zie ook De Boyser, 2005). In het aanslagjaar 2003 beschikten de 10% armsten in Vlaanderen vóór belastingen over 1% van het totale inkomen. Na belasting was dat 1,3%. De voorbije jaren daalde hun aandeel in de inkomensstaart zowel voor als na belasting; in 2001 beschikte het laagste inkomensdecil immers nog 2,1% van het totale inkomen na belasting. Nemen we de inkomensgroep net daarboven erbij (decil 1 + decil 2, of de 20% laagste inkomens) dan zien we dat zij, na belasting, het in 2003 samen moeten doen met 5,9% van het totale inkomen; in 2001 was dit nog 7,2% en in 2002, 6,8%. Naar de rijkste inkomensgroep (decil 10) gaat ruim een kwart van de inkomensstaart na belasting (26,2%) waar dat vóór belasting 30,4% was. De 20% rijksten leggen samen beslag op 41,9% van het inkomen na belasting. Hun aandeel in de inkomensstaart nam ook in 2003 verder toe (De Boyser, 2006).

Grootschalige surveys geven ons - op microniveau - dan weer cijfers over inkomensarmoede bij huishoudens en individuen. Hieruit kunnen we afleiden welke groepen en categorieën in onze samenleving inkomensgewijs het kwetsbaarst zijn. De SILC-enquête uit 2004 is hiervoor de meest recente bron. In Vlaanderen bleek toen 11,3% van de bevolking te leven van een inkomen dat onder de inkomensarmoedegrens valt⁷ (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2006). Daarnaast is er ook een 'subjectieve armoede'-maat dat het aandeel van de bevolking weergeeft dat het gevoel heeft niet rond te komen: dit was het geval voor 13,0% van de Vlamingen. Een aantal gekende socio-economische en demografische risicofactoren voor inkomensarmoede blijven aanwezig: in Vlaanderen hebben vrouwen (12%) een hoger armoederisico dan mannen (10%), 65-plussers (20%) zijn ook vaker in dat geval dan wie jonger is dan 65 jaar (10%). Ook alleenstaanden (16%), koppels waar minstens een partner ouder is dan 65 jaar (20,3%) en alleenstaande ouders (27,6%) kennen een hoger risico dan andere huishoudtypes (waar vaak meerdere inkomens aanwezig zijn) om in armoede te belanden. Personen met een andere etnische herkomst vormen een andere bijzonder kwetsbare groep: meer dan de helft van de personen van Marokkaanse (55,6%) en van Turkse herkomst (58,9%) bevinden zich onder de armoedegrens. Zij kennen ook op tal van andere domeinen -

⁶ Zij houden enkel rekening met de inkomens die onderworpen zijn aan de personenbelasting: daardoor komen de onderschat (onder meer omdat zij meer gebruik maken van middelen om hun belastbaar inkomen te minimaliseren, inbegrepen fiscale fraude) en zijn ook inkomsten uit vermogen niet opgenomen (omdat deze nagenoeg niet worden belast).

⁷ Deze relatieve armoedegrens ligt momenteel op 60% van het nationaal mediaan equivalent inkomen. Concreet komt dit voor een alleenstaande overeen met een nettomaandinkomen van € 777 (of € 9.324 op jaarbasis). Voor elk bijkomend 'volwassen' huishoudlid wordt de helft van dit bedrag hieraan toegevoegd (gewicht van 0,5); voor kinderen onder de 14 jaar bijna een derde van dat bedrag (gewicht van 0,3). Zo bedraagt de armoedegrens voor koppels € 1.165 (€ 777 + € 388) of voor alleenstaande ouders met een kind € 1.010 (€ 777 + € 233).

zoals onderwijs, arbeid en huisvesting - een beduidend grotere achterstand (Van Robaeys e.a., 2006).

Cijfergegevens over de wettelijke armoedegrens (het leefloon) verschaffen ons vervolgens een beeld van het aantal rechthebbenden die een beroep doen op een uitkering en de evolutie hiervan. Gemiddeld telde men in Vlaanderen in 2005 24.257 RMI⁸-ontvangers, iets minder dan in 2004 (25.474) en in 2003 (25.896). Een vierde (26%) van de RMI-ontvangers in Vlaanderen is jonger dan 25 jaar: van hen ontvangt negen op tien enkel een leefloon. Eén van de doelstellingen van de RMI-wet was om het aandeel jongeren dat afhankelijk is van een uitkering te verminderen; sinds 2001 steeg dit aandeel echter: van 22% in 2001 naar de genoemde 26% in 2005. De helft van de mensen die een beroep doen op een leefloon zijn alleenstaand, 29% zijn samenwonenden (zonder kinderen) en 22% zijn personen die samenwonen met een gezin ten laste. We zien ook een stijging van het aantal leefloontrekkende studenten. Gemiddeld 12% van de Vlaamse RMI-ontvangers (of 2.840 personen) werd in 2005 tewerkgesteld via het OCMW. Het merendeel van deze tewerkstelling (95%) verloopt via artikel 60§7 van de OCMW-wet. Wie niet voldoet aan de voorwaarden om een RMI te verkrijgen, kan bij het OCMW ook terecht voor maatschappelijke hulp: in 2005 ging het om gemiddeld 19.468 personen. Voor de meerderheid (78%) gebeurde dit in de vorm van financiële steun; daarnaast moest men voor 4.267 personen bijspringen om te voorzien in medische hulp. Ook steeg in 2005 het aantal personen dat een installatiepremie voor daklozen ontving naar 810 personen. De bijstandsuitkeringen voor ouderen (Inkomensgarantie voor Ouderen of IGO, en het Gewaarborgd Inkomen voor Bejaarden of GIB) werden per 1 januari 2006 aan 50.243 Vlaamse bejaarden uitgekeerd: hun aantal daalt jaar na jaar wat een positieve evolutie is (meer mensen bouwen pensioenrechten op). Zeven op tien van deze rechthebbenden zijn oudere vrouwen. Daarnaast deden 142.000 personen met een handicap op 1 januari 2006 hun recht gelden op een of meerdere tegemoetkomingen (die ook behoren tot de bijstandsuitkeringen), wat een stijging met 3,4% betekent tegenover 2004.

Beschikken over een gering inkomen, betekent dat men keuzes moet maken in de uitgaven die men doet. We bekijken aan de hand van de Huishoudbudgetenquête van het NIS (uit 2004) de uitgavenpatronen van verschillende inkomensgroepen. Gemiddeld werd in Vlaanderen over alle inkomensgroepen heen € 31.953 geconsumeerd, bij een gemiddeld inkomen van € 38.340. De laagste inkomensgroep (deciel 1) consumeerde voor € 16.721; het gemiddelde inkomen van deze groep lag echter lager (€ 12.967) wat betekent dat zij gemiddeld € 3.754 'ontsparen' (door bijvoorbeeld een beroep te doen op spaargelden of door schulden te maken). Ook bij deciel 2 en deciel 3 zien we een, zij het minder omvangrijke, ontsparing. Pas vanaf het vierde deciel is er een overschot in de balans tussen inkomsten en uitgaven. Bij de hoogste inkomensgroep (deciel 10) geeft men gemiddeld € 52.511 uit van de € 74.442 die men gemiddeld ter beschikking heeft, wat betekent dat deze groep € 21.914 kan sparen. Bij de lagere inkomensgroepen blijkt het zwaartepunt in de uitgaven vooral bij huisvesting te liggen: deze kost neemt bij de 10% armsten 35% van het totale uitgavenpakket in, terwijl dat bij de 10% rijksten 21% is. In absolute cijfers (of centen), besteden deze laatsten echter bijna het dubbel aan huisvesting dan de armsten (gemiddeld € 915 in het hoogste versus € 483 in het laagste deciel). Voor de laagste inkomensgroepen blijkt ook de last van gezondheidszorg zwaarder te vallen. Andere uitgaven nemen een vergelijkbaar aandeel in in de budgetten van arm en rijk, maar uitgedrukt in euro's zijn de verschillen aanzienlijk: het relatieve aandeel van voedingsuitgaven is bijvoorbeeld bij alle inkomensgroepen ongeveer even groot, maar de rijksten spenderen in absolute termen ongeveer 3 keer zoveel aan voeding dan de armsten. (€ 642 tegenover € 207 per maand).

⁸ RMI staat voor het Recht op Maatschappelijke Integratie. De wet betreffende het Recht op Maatschappelijke Integratie vervangt sinds 2002 de voormalige Bestaansminimumwet. Het Recht op Maatschappelijke Integratie omvat het leefloon of een tewerkstelling via artikel 60 § 7 of artikel 61 van de OCMW-wet of via andere activeringsmaatregelen.

Een beperkt inkomen zorgt voor een moeilijke uitgavenbalans en hieraan is de problematiek van schuldoverlast gekoppeld. Voor cijfers hierover is er de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België (NBB): eind 2005 bleek dat zowel het aantal openstaande betalingsachterstanden als het aantal wanbetalers licht was gedaald tegenover 2004. Ongeveer 343.000 kredietnemers staan samen voor bijna € 2 miljard in het krijt. Bij kredietopeningen nam het aandeel betalingsachterstanden wel toe met 3,6% en verder steeg ook het aantal geregistreerde berichten van collectieve schuldenregeling met 8.448 dossiers. Eind 2005 waren er al 49.655 van dergelijke berichten, waarvan ongeveer 8.000 voor personen die niet met kredieten in de Centrale geregistreerd zijn. Deze Centrale registreert immers alleen de consumenten- en de hypotheaire kredieten en behandelt niet de schulden voor bijvoorbeeld energiefacturen, gezondheidskosten of overheidsschulden. Het gaat met andere woorden niet op om te stellen dat het probleem van schuldoverlast vermindert. Het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling vreest zelfs dat het probleem van overmatige schuldenlast de komende tijd nog zal toenemen. Bijna 21% van de dossiers over schuldbemiddeling handelen immers uitsluitend over schulden die niet door de Centrale worden geregistreerd en hun aantal groeit verder aan. Van de kleine honderd diensten schuldbemiddeling van OCMW's en CAW's die op de rondvraag van het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling antwoordden, werkte de helft met een wachtlijst van een maand tot een jaar.

Bij de diensten schuldbemiddeling van de CAW's (SAW, 2006) blijkt de oorzaak voor 40% van de schulden 'onvoorziene omstandigheden' zoals echtscheiding, ziekte, werkloosheid, detentie. Overbesteding is oorzaak van een vijfde (21%), een gebrekkig inkomen van 14%, een tekort aan administratieve vaardigheden van 13% en psychische problemen van 8% van de gemaakte schulden. Naar soort voeren woonschulden (27%), consumentenkredieten (25%) en fiscale schulden (16%) het lijstje van de belangrijkste schulden aan. Ongeveer 47% van de mensen die bij de CAW's in schuldbemiddeling zijn, heeft een tot vijf schuldeisers; meer dan de helft heeft meer dan vijf schuldeisers.

Een ander teken aan de wand dat heel wat mensen niet rondkomen met hun beschikbaar inkomen, is het stijgende aantal personen dat een beroep doet op de voedselbanken voor voedselpakketten en/of warme maaltijden. In 2005 stond de teller voor heel België op 106.550 personen of gezinnen. Sinds 2003 steeg hun aantal met een tiende; in vergelijking met tien jaar geleden is het aantal mensen zelfs met 52% toegenomen. Het feit dat de laagste uitkeringen onvoldoende aangepast blijven aan het toegenomen welvaartspeil is hier zeker niet vreemd aan. Een andere verklaring kan de toegenomen bekendheid van de voedselbanken zijn. Voor Vlaanderen is momenteel niet geweten wie er juist een beroep doet op de voedselbanken.

7. Onderwijs

De stijging van het onderwijspeil van de bevolking⁹ én de hoge kwaliteit van het Vlaams onderwijs, verhullen aanhoudende en zelfs toenemende ongelijkheden in het onderwijs. De kloof tussen de kop en de staart is immers nergens in de OESO zo groot als bij ons (OECD, 2004). Processen en toestanden van ongelijkheid en uitsluiting dienen zich doorheen het hele onderwijstraject aan. Kinderen uit lagere socio-economische groepen beginnen ongelijk aan de

⁹ In 1990 was nog 61% van de bevolking laaggeschoold (maximaal lager secundair onderwijs); in 2005 was dit aandeel teruggelopen tot 33%. Deze toename kan grotendeels worden toegeschreven aan de leerplichtige jongeren die het secundair onderwijs voltooien. Een Europese doelstelling is dat tegen 2010 minstens 85% van alle 22-jarigen minimaal een diploma hoger secundair onderwijs behalen: in Vlaanderen is dit vandaag al voor 84% het geval (VRIND 2006).

kleuterschool en de lagere school; hun doorstroom naar en tijdens het secundair onderwijs loopt moeilijker en hun schoolloopbaan eindigt vaak net voor sluitingstijd. Het resultaat is dat deze jongeren vaker dan anderen met een laag onderwijspeil door het leven moeten, waardoor hun risico om werkloos te worden en te blijven beduidend hoger is en - mede daardoor - ook hun kans om onder de inkomensarmoedegrens te belanden. Een laag opleidingsniveau hangt ook samen met een slechtere gezondheidstoestand, een geringere deelname aan het cultureel en verenigingsleven, en een moeilijker toegang tot verschillende vormen van dienstverlening.

Ongelijkheden zijn er al in het kleuteronderwijs, zowel in termen van de (niet-)deelname aan het onderwijs als van de achterstand die kinderen uit sociaal zwakkere huishoudens dan al oplopen (Meurs & Gül, 2004; Groenez, Van Den Brande & Nicaise, 2003; Hermans & Opdenakker, 2005). Deze ongelijkheid zet zich door in het lager onderwijs. De socio-professionele categorie van de ouders is daar een belangrijke determinant voor de kans op doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs en voor de onderwijsachterstand. Kinderen van alleenstaande moeders en van vreemde nationaliteit zijn in deze bijzonder kwetsbaar (Groenez, Van Den Brande & Nicaise, 2003). De doorstroom naar het buitengewoon lager onderwijs groeide in het schooljaar 2005-2006 ook verder aan. Dit is van belang omdat er in het verleden al werd vastgesteld dat onevenredig veel kinderen uit kansarme gezinnen in het buitengewoon onderwijs terechtkomen (Van Heddegem & Douterlungne, 2002). Meer bepaald is de kans om in het buitengewoon onderwijs te belanden, groter wanneer de vader werkloos is of de moeder laagopgeleid of wanneer men van allochtone afkomst is (Ruelens & Nicaise, 2004: 46). Of de verdere stijging van deze groepen komt of het gevolg is van een betere detectie van problemen, valt niet uit de beschikbare cijfers af te lezen. Wel wijst een recente bevraging van het departement Onderwijs bij scholen voor buitengewoon onderwijs uit dat 58% van de leerlingen in type¹⁰ 1 op één of meerdere gelijke kansenindicatoren (uit het gewoon onderwijs) positief scoort; dit is ook het geval voor type 2 (54%) en type 3 (58%). De 'scholingsgraad van moeder' is hierbij de belangrijkste indicator, gevolgd door 'leven van een vervangingsinkomen' (Vandenbroucke, 2005). Naast een hoger risico om in het buitengewoon onderwijs terecht te komen, hebben kinderen uit gezinnen met een lage SES ook meer kans om vertraging¹¹ op te lopen in het lager onderwijs (zie o.m. Nicaise, 2001). Aan het einde van de lagere school blijkt dat in totaal 15% van de leerlingen in hun lagere schoolloopbaan vertraging opbouwden tijdens het schooljaar 2005-2006. Dit gold des te meer voor leerlingen met een niet-Belgische nationaliteit; daarvan liep 48% minstens één jaar vertraging op tegenover 13% van de Belgische leerlingen. Hierbij moeten we vermelden dat de allochtonen van de tweede (of derde) generatie doorgaans niet onder de noemer 'niet-Belg' vallen, zodat het aantal leerlingen van vreemde herkomst met achterstand wordt onderschat.

De vertraging die kinderen oplopen in de lagere school zorgt er ook voor dat leerlingen niet in dezelfde positie aan het secundair onderwijs beginnen. Jongeren uit lagere sociale klassen lopen vaker achterstand op in het *secundair onderwijs* en komen meer terecht in richtingen zoals het TSO, BSO, DBSO, leercontract of BUSO (Groenez e.a., 2003). Het gaat veelal om onderwijstypes die ook niet meteen een toegangsticket naar het hoger onderwijs verschaffen. Ook blijft in het secundair onderwijs het aantal en aandeel leerlingen dat het buitengewoon onderwijs volgt, toenemen. Heel wat factoren, die eigenlijk niets te maken hebben met de noodzaak van een overstap naar het buitengewoon onderwijs, blijken de verwijzing te beïnvloeden: taalproblemen bij allochtonen, ontoereikende schoolse vaardigheden bij kansarme

¹⁰ Type 1 is bestemd voor kinderen met een lichte mentale handicap; type 2 is bestemd voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap; type 3 is bestemd voor kinderen met karakterstoornissen; type 8 is bestemd voor kinderen met ernstige leerstoornissen.

¹¹ *Schoolse* vertraging (of schoolse achterstand) is de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van hetzelfde geboortjaar. Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven, maar kan ook veroorzaakt worden door ziekte, atypische studieovergangen, ...

gezinnen (zie Ghesquière e.a., 2001) en het feit dat het buitengewoon onderwijs voordeliger is (gratis busvervoer, kinesitherapie, logopedie) (zie o.a. Ruelens e.a., 2001). Net als in het BLO ziet men dat in het BUSO de leerlingen in groten getale voldoen aan één of meerdere (on)gelijke kansen indicatoren: 62% van de leerlingen in type 1, 48% in type 2 en 62% in type 3.

In het secundair onderwijs heeft verder de nationaliteit van leerlingen een mogelijk nog grotere impact op de achterstand én op de studieoriëntatie. Uit cijfers van het schooljaar 2004-2005 (waar in totaal 36% achterstand had), blijkt ook dat er naast een duidelijk genderverschil (43% bij jongens versus 29% bij meisjes), een zeer grote kloof tussen Belgische en niet-Belgische leerlingen bestaat. In totaal hebben 72% van de niet-Belgische tegenover 33% van de Belgische leerlingen minstens een jaar achterstand opgelopen. De schoolse achterstand verschilt ook danig naargelang van de onderwijsvorm. Op het einde van het secundair onderwijs heeft nagenoeg zes op tien (58%) van de leerlingen uit het BSO één of meer jaren achterstand opgebouwd, terwijl dit in het ASO om 15% gaat. Uiteraard kan dit deels verklaard worden door het watervaleffect: zo blijkt uit gegevens in de VRIND 2006 dat een vierde van de zittenblijvers uit het ASO het volgende schooljaar overschakelt op het TSO en 9% van de zittenblijvers in het TSO het volgende schooljaar kiest voor het BSO. Een ander pijnpunt is het feit dat ruim de helft van de leerlingen in het Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs (DBSO) nog altijd geen werkervaringscontract heeft (cijfers uit februari 2005), wat niet zonder gevolgen blijft op de arbeidsmarkt (zie verderop).

Vervolgens blijken ook het opleidingsniveau en de tewerkstellingssituatie van moeders een belangrijke invloed te hebben op de mate waarin hun kinderen deelnemen aan het hoger onderwijs. Bij moeders met een diploma hoger onderwijs, zetten negen op tien jongeren ook de stap naar het hoger onderwijs; wanneer de moeder middengeschoold is, start zeven op tien; jongeren met een laaggeschoolde moeder hebben de minste kans om hoger onderwijs aan te vatten. Jongeren met een werkende moeder beginnen het vaakst met hoger onderwijs; waar de moeder een werkloosheidsuitkering of OCMW-uitkering ontvangt, is de kans het geringst. Ongeacht het opleidingsniveau van de moeder, vatten meisjes vaker hoger onderwijs aan dan jongens.

Een andere kwestie dat de aandacht blijft vragen (onder meer omwille van de gevolgen op de arbeidsmarkt) is deze van de vroegtijdige schoolverlaters¹². Volgens de Europese doelstelling mag het aandeel vroege schoolverlaters in 2010 maximaal nog 10% bedragen: in Vlaanderen waren in het tweede kwartaal van 2005 12% van de 18- tot 24-jarigen in dit geval. Ook hier zijn er verschillen naar geslacht: in Vlaanderen verlaten 9% van de meisjes en 15% van de jongens vroegtijdig de schoolbanken (cijfers EAK). Een analyse van het Steunpunt Loopbanen (Van Damme & Van Landeghem, 2006) geeft aan dat tussen 1992 en 2004 de ongekwalificeerde uitstroom, zowel bij de jongens als bij de meisjes, is toegenomen.

Dat jongeren uit zwakkere sociaaleconomische gezinnen vaker in het BSO en in het DBSO terecht komen zou geen probleem zijn, als sommige onderwijsvormen de kansen op uitsluiting en armoede niet zouden verhogen. De VDAB-gegevens over werkzoekende schoolverlaters laten toe om de arbeidsmarktkansen te bekijken naar opleidingsniveau. Van de bijna 79.000 schoolverlaters uit het schooljaar 2003-2004 was één jaar later nog 15% (of ongeveer 12.000 jongeren) werkzoekend (VDAB-Databeheer en -analyse, 2006). Hoe lager echter het opleidingsniveau, des te groter wordt de kans om werkloos te blijven. Jongeren die geen secundair onderwijsdiploma behaalden, hadden bijna één kans op drie (31%) om na één jaar nog altijd op zoek te zijn naar werk. Maar ook jongeren die het DBSO volgden (en dus het secundair onderwijs wél afmaakten), zijn slecht af op de arbeidsmarkt: 36% had na een jaar

¹² De EU definieert 'vroegtijdige schoolverlaters' als: "het percentage personen met een leeftijd van 18 tot 24 jaar dat geen diploma hoger secundair onderwijs heeft behaald en geen enkele vorm van onderwijs of vorming meer volgt".

geen job, 12% had in dat jaar ook nog niet gewerkt. Uit deze arbeidsmarktgegevens blijkt ook het belang van de werkervaring bij deeltijds leren: van wie stage deed, was na een jaar één op vier nog werkzoekend en had slechts 6% nog niet gewerkt; van wie geen stage deed, was 45% nog werkzoekend en had 17% niet gewerkt tijdens het afgelopen jaar. Bepaalde richtingen, die vaker door meisjes worden gekozen (zoals 'kleding en confectie' of 'personenzorg') geven maar bitter weinig uitkomst op de arbeidsmarkt: de kans om na een jaar aan de slag te zijn, is er amper één op twee.

Ook op het vlak van levenslang leren blijven de ongelijkheden bestaan: tegen 2010 moet volgens een EU-streefdoel in Vlaanderen minstens 12,5% van de 25-64-jarigen deelnemen aan permanente vorming. Van Woensel (2006) stelt vast dat dit cijfer in Vlaanderen in 2004 9,8% bedroeg en dat er sprake is van een stijgende tendens. Ook hier zijn er socio-economische verschillen: jongeren volgen vaker een opleiding dan ouderen en hoogopgeleiden nemen frequenter deel aan vorming dan laagopgeleiden. In Vlaanderen valt in de studie de hoge participatie van werkzoekenden aan vorming op, wat in contrast staat met de Europese tendens. Bij werkenden spelen ook de plaats die men inneemt in de hiërarchie, de sector waarin men werkt en de grootte van de onderneming of vestiging mee in de kans op een bijkomende vorming. In de Centra voor Basiseducatie (die zich vooral richten naar laaggeschoolde volwassenen), schreven ruim 25.000 cursisten zich in het schooljaar 2002-2003 in; hun aantal neemt jaarlijks toe. Het gaat om deelnemers met een zwak socio-economisch profiel: amper 27% beschikt over een inkomen uit arbeid, 26% heeft geen eigen inkomen, 18% leeft van een uitkering via het OCMW en 14% van een werkloosheidsuitkering. Bijna de helft van de cursisten volgt de opleiding NT2 (Nederlands als tweede taal), 20% volgde een cursus maatschappijoriëntatie (MO); 9% schreef zich in voor een NT1-cursus en 5% voor een wiskundecursus.

Tot slot nog dit: voor kinderen die in armoede opgroeien, is niet alleen een juiste begeleiding belangrijk, maar ook dat dit in de juiste context gebeurt. De manier waarop leerlingen uit lagere sociaaleconomische groepen worden benaderd en gepercipieerd door het lerarenkorps is daarbij van belang. Het onderzoek van Gadeyne, Van Damme en Verschuere (2005) geeft alvast aan dat de ruime helft van de leerkrachten vindt dat kinderen uit kansarme milieus min of meer vergelijkbare vaardigheden bezitten als andere kinderen, dat hun ouders op een vergelijkbare manier omgaan met het onderwijsgebeuren en dat het onderwijs deze kinderen een beter toekomstperspectief kan bieden. De schaduwkant van dit cijfer is dat ook meer dan de helft het ermee eens is dat kinderen uit kansarme milieus 'van nature' minder intelligent zijn. Pannecoucke (2006) argumenteert in dit kader dat de uitdagingen voor scholen die met kinderen en hun ouders uit 'sociaal-kwetsbare situaties' willen werken, enorm zijn: alleen al omdat het niet eenvoudig is om kansen te ontdekken en te stimuleren bij leerlingen die door de buitenwereld steevast als 'kansarm' worden bestempeld.

8. Werkgelegenheid

De positie die men op of naast de arbeidsmarktsituatie inneemt, drukt een stempel op de algemene sociale positie en op de toestand inzake inkomen en uitgaven, wonen en gezondheid, het culturele leven, en de onderwijs- en arbeidsmarktchansen van kinderen. Een job hebben, biedt voor heel wat mensen een bescherming tegen inkomensarmoede: van wie werkt in Vlaanderen is 3% inkomensarm; bij niet-werkenden ligt dit percentage op 19%. Ook kennen 18% van de gepensioneerden inkomensarmoede. Misschien nog belangrijker dan het louter 'hebben van een job', is de 'werkintensiteit', een indicator die de verhouding van het aantal gewerkte maanden van alle leden van het huishouden tussen 16 en 64 jaar op het aantal

werkbare maanden meet. Hieruit blijkt niet alleen dat hoe meer maanden men werkt, hoe kleiner het armoederisico wordt maar ook dat de aanwezigheid van kinderen in het huishouden van belang is. Wie in 2004 in een huishouden woonde mét kinderen, maar zonder job, bevindt zich in zes op tien gevallen (62%) onder de armoedegrens; indien er geen job is maar ook geen kinderen, daalt dit risico tot een op vier (25%). Wanneer elke volwassene een voltijdse job heeft, valt het armoederisico van de leden in dat huishouden met kinderen terug tot tot 3% en zonder kinderen zelfs tot 2% (SILC 2004). Huishoudens waar niemand betaald werk heeft, maken 12% uit van het totaal aantal huishoudens (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2006).

In het Vlaamse Gewest waren er in 2006 gemiddeld 216.762 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ), wat een daling met 8% is tegenover 2005. Door de afschaffing van de stempelcontrole worden de werkloosheidscijfers bij de VDAB anders geregistreerd waardoor de data niet volledig vergelijkbaar zijn op maandbasis. Niettemin geven de cijfers een positieve trend aan in de ontwikkeling van de werkloosheidscijfers. In december 2006 bedroeg de werkloosheidsgraad (de verhouding tussen het aantal werkzoekenden en de beroepsbevolking) 7%; bij mannen is dit 6%, bij vrouwen 8%. In 2005 bedroeg in Vlaanderen de werkzaamheidsgraad (het percentage werkenden ten opzichte van de totale bevolking) tussen 15 en 64 jaar 65%; daarmee is de vooropgestelde Europese 70%-norm (tegen 2010) nog veraf, maar de werkzaamheidsgraad stijgt wel. In 2001 bedroeg ze 63%; in 2004 was dit 64%.

Die evolutie van werkloosheids- en werkzaamheidscijfers staat niet op zich maar hangt samen met de ontwikkeling van de nationale en internationale economische situatie. Na een dip in de economische groei tussen 2001 en 2004 trok de economie immers opnieuw aan. Het is echter niet gegarandeerd dat nieuwe jobs gelijk worden verdeeld over de gehele actieve bevolking. We weten immers al langer dat er naast conjuncturele werkloosheid ook een meer structurele vorm bestaat waarbij zogenaamde 'kansengroepen' ook wanneer het economisch beter gaat, vaker en langer aan de zijlijn blijven. Vooral bij laaggeschoolden blijft de situatie precair: meer dan de helft (51%) van het totaal aantal niet-werkende werkzoekenden in Vlaanderen was in 2006 laaggeschoold. Middengeschoolden vertegenwoordigen 33% en de hooggeschoolden 15%. Laaggeschoolde werklozen zijn doorgaans ook al langer werkloos dan wie hoger opgeleid is: van alle laaggeschoolde werklozen is 56% al langer dan één jaar werkloos, bij middengeschoolden is dat vier op tien (43%) en bij hooggeschoolden iets meer dan een derde (36%). Ook naar werkzaamheidsgraad zijn er grote verschillen: bij laaggeschoolden bedraagt deze in 2005 52%; bij middengeschoolden 78% en bij hooggeschoolden 86%. De werkzaamheidsgraad ligt het laagst bij de laaggeschoolde vrouwen van wie amper 38% aan het werk is. Wellicht valt dit deels te verklaren door het grotere aandeel laaggeschoolde vrouwen (die ook vaak nooit gewerkt hebben) bij de generatie vijftigplussers. Er zijn verschillende redenen waarom laaggeschoolden niet aan de slag geraken of in de werkloosheid terechtkomen: zo is er een grote vraag naar (technologische) kennis en vaardigheden en vooral naar de daarmee verbonden diploma's en ervaring. Een diploma van hoger secundair onderwijs is stilaan de norm en wie lager geschoold is, komt veelal niet in aanmerking. Daarnaast signaleert de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2005: 17), zowel aan vraagzijde en aanbodzijde - problemen. Bij de werkgevers is er de zogenaamde productiviteitsval, wanneer de loonkost te hoog wordt geacht in verhouding tot de productiviteit; bij werknemers speelt de werkloosheidsval, wanneer het financieel voordeliger is om werkloos te blijven dan om te werken. Het gaat hierbij vooral om de laagstbetaalde arbeidsplaatsen voor laaggeschoolden. Voor bepaalde kansengroepen - zoals voor vrouwen, voor ouderen en voor niet-EU-burgers - is er de voorbije jaren wel een verbetering merkbaar in de arbeidsmarktpositie, hoewel ze relatief gezien toch achterblijven. We zien ook dat het aandeel van de (zeer) langdurig werklozen toeneemt.

Naast deze cijfers zijn ook een aantal inhoudelijke aspecten van belang. Jobs voor laaggeschoolden kenmerken zich immers veelal door precare statuten met weinig arbeidszekerheid (tijdelijke, deeltijdse jobs, contracten van bepaalde duur) wat ook voor een verminderde inkomensstabiliteit zorgt. Ook op andere kwaliteitscriteria, zoals de hoogte van het loon, de arbeidsomstandigheden, de inspraak in het bedrijf of de variatie in jobinhoud, scoren deze jobs vaak slechter. Bovendien hebben laaggeschoolde en laagbetaalde werknemers een veel geringere kans om deel te nemen aan permanente vorming, waardoor ze hun kansen op een betere job vaak niet kunnen verhogen (zie hoger).

9. Huisvesting

Huisvesting is een van de domeinen waarop sociale uitsluiting tot schrijnende toestanden leidt. Vandaag betalen de lage inkomens en wie in slechte (huur)woningen woont, de prijs voor de krapper geworden woningmarkt. Huisjesmelkerij en krottenverhuur tieren welig. De wachtlijsten van sociale huisvestingsmaatschappijen en sociale verhuurkantoren zijn ellenlang. In 2005 stonden 76.726 kandidaten op de wachtlijsten van de sociale huisvestingsmaatschappijen en gemiddeld wacht men 805 dagen (een stijging ten opzichte van voorgaande jaren) op een sociale huurwoning. Indien men het huidige bouwtempo van sociale woningen aanhoudt, is er 62 jaar nodig om iedereen die op de wachtlijsten staat te huisvesten. Om de volledige door de overheid gedefinieerde doelgroep te huisvesten, is tegen het huidige tempo 155 jaar nodig. Vlaanderen heeft vandaag met andere woorden nog steeds een schromelijk tekort aan sociale huurwoningen (De Decker, 2006).

Op basis van een analyse van de gegevens van de Socio-Economische Enquête uit 2001 blijkt dat er sprake is van een polarisering van de woningmarkt (De Decker en Laureys, 2006): in vergelijking met twintig, dertig jaar geleden is het profiel van de huurder op de sociale woningmarkt verzwakt. Grote groepen ouderen, weduwen, alleenstaanden, eenoudergezinnen en gezinnen die van een vervangingsinkomen leven, worden er gehuisvest. De eigendomssector wordt dan weer gedomineerd door koppels en tweeverdieners, maar herbergt ook een aanzienlijk aandeel huishoudens met een zwak profiel. Het gaat dan om noodkoop, waarbij men een woning uit het minder kwaliteitsvolle segment van de eigendomsmarkt aankoopt, en vervolgens de nodige middelen ontbeert om de noodzakelijke renovatiewerken uit te (laten) voeren. De private huurmarkt geeft een gespletener beeld: ze herbergt niet alleen wie wegens het gebrekkige aanbod niet op de sociale huurmarkt terecht kan, maar ook wie snel een woning nodig heeft of jongeren. De private huurmarkt huisvest ook een groot aandeel ouderen (en dat zullen er nog meer worden in de toekomst): de vraag is of we als samenleving deze oude, arme, bejaarde huurders willen overlaten aan de grillen van de markt.

Ook blijkt dat de overheidsmiddelen voor huisvesting in overgrote mate naar de middelste en hoge inkomensgroepen worden gekanaliseerd en niet naar die huishoudens die deze steun het meest zouden kunnen gebruiken. Zo ontvangt een huishouden met twee lage inkomens (koppel met twee kinderen) dat zijn hele leven een private huurwoning betreft geen enkele euro overheidssubsidie; eenzelfde huishouden met een belastbaar inkomen boven € 31.600 dat een woning aankoopt, kan daarvoor een maximale woonbonus van € 43.600 bekomen.

De Decker (2006) formuleert drie uitdagingen voor het woningbeleid. Een eerste is het aanbieden van voldoende kwalitatieve woningen waarbij de overheid zelf meer (doet) bouwen en waarbij de private sector gestimuleerd wordt om meer te bouwen. Een tweede uitdaging is 'een huurbeleid' met drie luiken: (1) een dringende aanbouw van meer sociale woningen, (2) het opkrikken van het aantal SVK-woningen en (3) maatregelen om de private huursector leefbaar te houden door een combinatie van een veralgemeende huursubsidie (gekoppeld aan een

basiskwaliteit) en financiële stimulansen. Een derde uitdaging betreft het starten van een woningkwaliteitsbeleid, waarbij de overheid zelf de leiding neemt.

In de VRIND 2006 (Studiedienst van de Vlaamse Regering, 2006) lezen we dat er eind 2004 nog 2.346 verwaarloosde woningen op de lijst ongeschiktheid en 3.649 woningen op de inventaris onbewoonbaarheid van het Vlaams Gewest stonden. Bij de ongeschikt of onbewoonbaar verklaarde woningen worden gemiddeld negen gebreken vastgesteld. Meest voorkomend zijn ernstige vochtproblemen en risico op elektrocutie, brand en Co-vergiftiging. Bij meer dan de helft zijn ramen en deuren in slechte staat. De Vlaamse Wooninspectie, die kan strafrechtelijk optreden tegen verhuurders van onbewoonbare panden, maakte sinds november 2001 2.014 processen-verbaal op die werden overgemaakt aan het parket, dat op haar beurt instaat voor de strafrechtelijke vervolging van de verhuurders. De bewoners van deze panden zijn vooral economisch en sociaal zwakke huurders: de helft (49%) bleken alleenstaanden en drie vierden (74%) waren vreemdelingen. Dit blijkt ook vooral een grootstedelijke problematiek te zijn.

10. Gezondheidszorg

Mensen die in armoede leven, worden ook op het zeer fundamentele domein van gezondheid geconfronteerd met ongelijkheden en vormen van uitsluiting: dit geldt zowel in termen van ziekte en gezondheid als in de toegang die men heeft tot de gezondheidszorg of medische consumptie. De resultaten van de recentste Gezondheidsenquête (uit 2004) geven aan dat ook in Vlaanderen mensen met een lagere socio-economische status vaker aangeven een onbevredigende gezondheid te hebben: van wie geen of enkel een diploma lager onderwijs heeft, is vier op tien (43%) ontevreden over zijn of haar gezondheid; bij de hogeropgeleiden is dit aandeel slechts 13%. Eén op vijf Vlamingen (21%) lijdt aan één of meerdere chronische ziekte(n) en/of handicap(s). Ook hier geldt: hoe lager het opleidingsniveau, hoe hoger de kans dat men met één of meerdere chronische aandoeningen kampt. Ook 'co-morbiditeit' of de situatie waarbij meerdere ziekten uit verschillende ziektegroepen tegelijk voorkomen, duikt vaker op bij de lageropgeleide (21,2%) dan bij de hogeropgeleide Vlamingen (2,3%). Daarnaast verschilt ook de impact die langdurige ziekten of handicaps hebben naargelang van het opleidingsniveau. Psychische of fysieke problemen leiden, ongeacht het opleidingsniveau, tot een zekere beperking, maar de ernst en de mate van die beperkingen variëren wél sterk naargelang van de socio-economische positie (zie Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, 2006). Van wie in Vlaanderen maximaal lager onderwijs genoten heeft (én een langdurige ziekte of handicap heeft) is 17% voortdurend in de dagelijkse bezigheden beperkt; bij de hogeropgeleiden in dezelfde toestand is dit 3%. Mentale gezondheidsproblemen, zoals depressie, komen eveneens vaker voor bij lager- dan bij hogeropgeleiden; dit geldt ook voor het gebruik van psychotrope geneesmiddelen, dat zijn geneesmiddelen die inwerken op de gemoedstoestand of op de geestelijke functies. Opvallend is bijvoorbeeld dat 12% van wie in Vlaanderen geen of enkel een diploma lager onderwijs heeft depressieve gevoelens ervaart tegenover 5% bij de hogeropgeleiden; dit geldt evenzeer voor somatische klachten (18% versus 5%), angstgevoelens (9% versus 4%) en slaapproblemen (24% versus 17%) Ook de zelfgerapporteerde depressie ligt het hoogst bij de laagstopgeleiden (9% versus 4% van de hoogstopgeleiden) (Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, 2006). Bovendien bestaan er ook bij ons duidelijke socio-economische verschillen in zelfdodingscijfers (Lorant e.a., 2005). Ook naar levensverwachting is er sprake van een socio-economische ladder of gradiënt. Recent medisch onderzoek wees bovendien uit dat leven in socio-economische deprivatie (via een overactief immuunsysteem) aanleiding kan geven tot vroegtijdige veroudering (O'Reilly e.a., 2006).

Groepen die in onderzoeken over gezondheid doorgaans niet aan bod komen maar die vaak een zeer precare gezondheidstoestand hebben, zijn asielzoekers en thuislozen. Hambach, Sariachvili en Van Sprundel (2005) rapporteren dat de belangrijkste gezondheidsproblemen bij asielzoekers besmettelijke ziekten, zoals tuberculose, virale hepatitis, SOA, HIV en darmparasieten, zijn. Daarnaast kampen ze ook vaak met psychosociale problemen. Onder 'thuislozen' valt een zeer heterogeen publiek dat op het vlak van gezondheid wordt gekenmerkt door multiple morbiditeit (vaak alcohol- en drugsafhankelijkheid en mentale stoornissen) en voortijdige sterfte. Hun gezondheidsproblematiek is vaak zeer complex en direct gerelateerd aan de veelal chaotische en ongezonde levensomstandigheden waarin ze leven. Daklozen die op straat slapen of in ongezonde huizen wonen, kampen zeer vaak met chronische long-, hart- en huidziekten. Ook tuberculose treft deze groep nog vrij vaak. Tot slot komen mentale ziekten er vaak voor in de vorm van schizofrenie, depressie, affectieve stoornissen, psychosen, angsten en andere persoonlijkheidsstoornissen (FEANTSA, 2005; 2006; WHO Europe, 2002).

Naast ongelijkheid in gezondheid op zich, zijn ook de socio-economische verschillen in termen van *leefstijl* van groot belang omdat ze een verregaande invloed kunnen hebben op de gezondheid. Het zou best kunnen dat deze indirecte invloed de belangrijkste en meest ingrijpende is: woon- en werkomstandigheden kunnen immers op korte tijd veranderen; met levensstijl is dit veel minder het geval, omdat waarden, normen en routines er een doorslaggevende rol hebben. Concreet geeft de Gezondheidsenquête 2004 aan dat mensen met een lager opleidingsniveau (ook) in Vlaanderen, er doorgaans minder gezonde voedingsgewoonten op na houden dan wie een hogere opleiding genoot (minder fruit, groenten, bruin brood en vis). Ongezonde voedingsgewoonten kunnen aanleiding geven tot overgewicht en zwaarlijvigheid. Lagergeschoolden hebben in Vlaanderen gemiddeld een hogere BMI-waarde en kampen vaker met overgewicht en obesitas dan hogergeschoolden. Vooral dat deze verschillen ook al duidelijk aanwezig zijn bij jongeren is een verontrustend gegeven. Bij lagergeschoolden vindt men significant meer rokers, meer dagelijkse en zware rokers, begint men op jongere leeftijd te roken en is men vaker tabaksafhankelijk. Bij Vlaamse jongeren van 15 tot 24 jaar is 30% (!) roker; deze proporties liggen ook weer minder hoog bij hogergeschoolden dan bij laaggeschoolden (Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, 2006).

Naar *medische consumptie* zijn de socio-economische verschillen (gemeten aan de hand van het opleidingsniveau) niet zo eenduidig als bij de ongelijkheden die inzake gezondheid en ziekte worden vastgesteld. Zo hebben lageropgeleiden meer contacten met de huisarts en tellen ze relatief meer huisbezoeken dan hogeropgeleiden; deze laatste stappen dan weer sneller zonder doorverwijzing naar een specialist. Bij opname in een ziekenhuis verblijven lageropgeleiden gemiddeld langer in een ziekenhuis (WIV, 2006). Contact met de tandarts en (preventief) onderzoek komen bij lageropgeleiden dan weer duidelijk minder frequent voor, hoewel de toestand van hun gebit doorgaans slechter is. Naarmate het opleidingsniveau daalt, is er immers een hoger percentage mensen zonder eigen tanden, met tandvervangende prothesen en met kauwproblemen; ook wordt een hogere opleiding geassocieerd met een hogere poetsfrequentie. Sociaal kwetsbare groepen bezitten slechts een beperkte kennis over beschikbare (en preventieve) tandzorg en over de kosten daarvan (Vanobbergen e.a., 2005). Hoewel het belang van mondhygiëne gekend is, blijkt het moeilijk om dit in de praktijk om te zetten en houdt men er tandonvriendelijke voedingsgewoonten op na. Schrik voor pijn en tandbehandeling, onzekerheid over de behandelingen, taalbarrières en de remgelden zijn drempels aan de zijde van de patiënt. Drempels aan de aanbodzijde zijn vooral een gebrek aan informatie en aan aandacht voor de bezorgdheden van patiënten.

Naar *preventie* toe, ziet men dat hoe hoger vrouwen opgeleid zijn, hoe vaker ze aangeven in het laatste jaar hun borsten te hebben onderzocht (41% bij de laagst en 58% bij de hoogst opgeleiden) en hoe vaker ze een klinisch onderzoek hebben ondergaan in de voorbije twee

jaren (42% bij de laagst- en 63% bij de hoogstopgeleiden). In tegenstelling tot andere regio's zijn er in Vlaanderen geen significante socio-economische verschillen in het aandeel vrouwen dat een mammografie laat nemen (30% bij de hoogst- en 34% bij de laagstopgeleiden). In het Vlaams Gewest lijkt de uitnodigingscampagne in dit kader een belangrijke impact te hebben. Ook blijkt dat hoe hoger het opleidingsniveau is, hoe meer vrouwen tussen 25 en 65 jaar de afgelopen drie jaar een uitstrijkje lieten uitvoeren ter preventie van baarmoederhalskanker (49% bij lageropgeleiden, 78% bij hoogstopgeleiden). Op het vlak van vaccinaties hebben lageropgeleiden wel minder vaak een vaccinatiekaart en is er een duidelijk socio-economische verschil in de vaccinatie tegen meningokokken type C en –zij het minder uitgesproken – tegen hepatitis B. Naar cardiovasculaire preventie zijn er geen noemenswaardige verschillen. Wel is er een samenhang tussen het opleidingsniveau en een verhoogd bloedsuikergehalte (WIV, 2006).

Gemiddeld spendeert een huishouden in Vlaanderen zo'n € 120 aan uitgaven voor gezondheidszorgen¹³, wat overeenkomt met 6% van het beschikbaar inkomen. Waar het hoofd van het huishouden laag opgeleid is en/of een beperkt inkomen heeft, wordt in relatieve termen meer aan gezondheidszorgen besteed: de laagste inkomenscategorie besteedt 25% van het huishoudbudget aan kosten voor gezondheidszorg; bij de hoogste inkomenscategorie gaat het om slechts 3% van het budget. Twee op tien (23%) van de Vlaamse huishoudens geeft aan dat gezondheidsuitgaven moeilijk te dragen zijn. Dit is veel vaker het geval bij lagere socio-economische groepen: ongeveer de helft van de laagstopgeleiden (49%) versus 9% van de hogeropgeleiden en zes op tien (58%) van de huishoudens met een inkomen lager dan € 750 versus 6% van de inkomens boven € 2.500 zijn in dat geval in Vlaanderen. Bovendien moeten in Vlaanderen 5% van de huishoudens omwille van financiële redenen uitgaven voor gezondheidszorgen uitstellen (ondanks de invoering van de maximale gezondheidsfactuur). Bij de laagstopgeleiden gaat het om 13% versus 2% bij de hoogstopgeleiden; bij de huishoudens met een equivalent maandelijks inkomen lager dan € 750 gaat het om 8% versus 1% bij wie tot de hoogste inkomenscategorie behoort van meer dan € 2.500.

¹³ Zonder rekening te houden met terugbetalingen.

BIBLIOGRAFIE

ALGEMENE DIRECTIE STATISTIEK EN ECONOMISCHE INFORMATIE (2006), *De Statistiek naar Inkomens en Levensomstandigheden. Resultaten van de SILC-enquête 2004*, Brussel: Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O, Middenstand en Energie.

BOUVERNE - DE BIE, M. (2005). Het OCMW en het recht op maatschappelijke dienstverlening, in: *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2005*, VRANKEN J., De BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.), Leuven, Acco, p. 203-216.

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN RACISMEBESTRIJDING (2005), *Debat opener. 10 jaar Algemeen Verslag over de Armoede*. Brussel

DE BOYSER, K. (2005), Armoede gefragmenteerd: vormen van sociale uitsluiting in Vlaanderen en België, in: VRANKEN, J., DE BOYSER, K. & DIERCKX, D. (eds.), *Armoede en Sociale Uitsluiting. Jaarboek 2005*, Leuven / Voorburg: Acco, 43-96.

DE BOYSER K. (2006), Lage inkomens in de balans, in: *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006*, VRANKEN J., De BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.), Leuven, Acco, p. 77-94.

DE BOYSER, K. & LEROY T. (2006), Overheid en armoedebestrijding, in: *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006*, VRANKEN J., De BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.), Leuven, Acco, p. 51-76.

DE DECKER, P. (2006), Waar kunnen armen (nog) wonen en welke ondersteuning kunnen ze daarbij van de overheid verwachten?, in: *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006*, VRANKEN J., De BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.), Leuven, Acco, p. 257-288.

DE DECKER, P. & LAUREYS, J. (2006), Polariseert de Belgische woningmarkt?, in: *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006*, VRANKEN J., De BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.), Leuven, Acco, p.149-173.

DIERCKX, D. & VRANKEN J. (2006) Biografie van een puber: vijftien jaar armoede in onderzoek en beleid, in: *Armoede en sociale uitsluiting: Jaarboek 2006*, VRANKEN, J. DE BOYSER K. & DIERCKX D. (eds.), Leuven, Acco, p. 177-193.

DIERCKX, D. (2005) Het OCMW: (Hoe) lang zal het (nog) leven? , in: *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2005*, VRANKEN J., De BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.), Leuven, Acco, p. 265-276.

FEANTSA (2005), *Tuberculosis and Homelessness. The growing problem of tuberculosis among homeless and other vulnerable groups: the need for concerted action to tackle this public health issue at European level*, Brussel: Feantsa.

FEANTSA (2006), *FEANTSA contribution to the Consultation on the Commission Green paper on Mental Health. Towards an EU strategy on Mental Health: Taking account of the mental health needs of people experiencing homelessness*, Brussel: Feantsa.

FEDERALE REGERING (2006), *Strategisch rapport voor de sociale bescherming en insluiting 2006-2008*. België, Brussel: Federale Regering.

GADEYNE, E., VAN DAMME, J. & VERSCHUEREN, K. (2005), *Longitudinaal onderzoek in het basisonderwijs. Basisrapportage Leerkrachtvragenlijst eerste Leerjaar. Schooljaar 2003-2004*, (LOA-rapport nr. 34), Leuven: Steunpunt LOA.

GEURTS, K. (2006), *De arbeidsmarktpositie van alleenstaande ouders. Nieuwe bevindingen uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming*, (Reeks Acht is meer dan duizend - Eindrapport), Leuven: Steunpunt WAV.

GHESEQUIÈRE, P. E.A. (2001), *De overgang van het gewoon naar het buitengewoon basisonderwijs. Analyse van de verwijzingspraktijk in PMS-centra*, (Eindrapport OBPWO 98.09), Leuven: KULeuven - HIVA.

GIBENS S. (2004) *Toegang tot rechtshulpverlening in Vlaanderen. mei 2004*, online www.wvc.vlaanderen.be/armoede/brochure/EXPNOTAS/recht%20%20rechtsbedeling.doc

GROENEZ, S., VAN DEN BRANDE, I. & NICAISE, I. (2003), *Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaamse onderwijs. Een verkennend onderzoek op de Panelstudie van Belgische Huishoudens*, (LOA-rapport nr. 10), Leuven: Steunpunt LOA 'Loopbanen doorheen onderwijs naar de arbeidsmarkt'.

HAMBACH, R., SARIACHVILI, M. & VAN SPRUNDEL, M. (2005), *Health problems and health care for asylumseekers at detention centres in Belgium. 8th Symposium of Public Health - Social Inequalities in Health: from Understanding to Action*, 27 and 28 October 2005, Antwerp.

HERMANS, D. & OPDENAKKER, M.-C. (2005), Allochtonen in het basis- en het secundair onderwijs in Vlaanderen in: Steunpunt WAV & VIONA - Stuurgroep Strategisch Arbeidsmarktonderzoek (eds.), *Jaarboek, (De arbeidsmarkt in Vlaanderen - Jaarreeks 2005)*, Antwerpen: Garant, 187-208.

HOGHE RAAD VOOR DE WERKGELEGENHEID (2005), *Verslag 2005*, Brussel: Hoge Raad voor de Werkgelegenheid.

HUBEAU, B. (2003), De sociale grondrechten na een decennium: hefboom of toekomstdroom in de uitsluiting van sociale uitsluiting?, in: VRANKEN, J., DE BOYSER, K. & DIERCKX, D. (eds.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2003*. Leuven / Voorburg: Acco, 369-381.

KIND EN GEZIN (2006), *Jaarverslag 2005*. Brussel: Kind en Gezin.

KONING BOUDEWIJNSTICHTING (1994), *Algemeen Verslag over de Armoede. Synthese*, Rapport in opdracht van de Minister van Sociale Integratie, gerealiseerd door de Koning Boudewijnstichting in samenwerking met ATD-Vierde Wereld België en de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (Afdeling Maatschappelijk Welzijn), Brussel: Koning Boudewijnstichting.

LORANT, V. e.a. (2005), *Contextual influences on migrants' health status: a population census approach. 8th Symposium of Public Health - Social Inequalities in Health: from Understanding to Action*, 27 and 28 October 2005, Antwerp.

MEURS, P. & GÜL, J. (2004), *Ontwikkelingsgerichte opvoedingsondersteuning bij kansarme, allochtone gezinnen*, Tijdschrift Klinische Psychologie, september, 34 (3).

MORAN, E. (2006) Naar een Armoedetoets? De Ierse ervaring, in: *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006*, VRANKEN J., DE BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.), Leuven, Acco, 2006, p. 347-353.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (2006), *Centrale voor kredieten aan particulieren – Statistieken 2006* (perscommuniqué), Brussel: Nationale Bank van België.

NICAISE, I. (2001), Onderwijs en armoedebestrijding: op zoek naar een nieuwe adem, in: VRANKEN, J., GELDOF, D., VAN MENXEL, G. & VAN OUYTSEL, J. (eds.), *Armoede en Sociale Uitsluiting. Jaarboek 2001*, Leuven/Leusden: Acco, 223-242.

NICAISE, I. e.a. (2004), *The big holes in the net. Structural gaps in social protection and guaranteed minimum income systems in 13 EU countries*, Leuven: KULeuven, HIVA.

NICAISE, I. & GROENEZ, S. (2002), Het gewaarborgd minimuminkomen: vangnet, valkuil of springplank? - in VRANKEN, J., DE BOYSER, K. & DIERCKX, D. (eds.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2002*. Leuven / Voorburg: Acco, 147-160.

OECD (2004), *Learning for Tomorrow's World – First Results from PISA 2003.*, online, <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/1/60/34002216.pdf>

O'REILLY, D. e.a. (2006), *Plasma C reactive protein concentration indicates a direct relation between systemic inflammation and social deprivation*, Heart, April, 92 (4): 533-535.

PANNECOUCKE, I. (2006), *Kansarmoede en secundair onderwijs: kwantitatieve en kwalitatieve probleemsituering voor Vlaanderen*, Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 2005-2006 (1-2): 20-33.

RUELENS, L. e.a. (2001), *Op de wip. De overgang van het gewoon naar het buitengewoon basisonderwijs: analyse van de verwijzingspraktijk in Centra voor Leerlingenbegeleiding*, Leuven: KULeuven - HIVA.

RUELENS, L. & NICAISE, I. (2004), Expertennota 'Gelijke Onderwijskansen', in: Vlaams Netwerk van verenigingen waar Armen het woord nemen & Team armoede Vlaamse Gemeenschap (eds.), *Vooruitgangs- en toekomstcongres Armoede 6 mei 2004 - Eindverslag*, Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 45-52.

SCHEERDER, J. (2004) Uitgesloten van deelname: over sportbeoefening en sociale exclusie in Vlaanderen, in: VRANKEN, J., DE BOYSER, K. & DIERCKX, D. (eds.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2004*. Leuven / Voorburg: Acco, 147-163.

SNYERS, K. & ENGELEN, M. (2004), *Tevredenheidsmeting bij Limburgse OCMW-cliënten*, Hasselt: Provincie Limburg - 2de Directie Welzijn (Studiecel - Strategie en Planning).

STEUNPUNT ALGEMEEN WELZIJNSWERK (2006), *Tellus 2005 schuldbemiddeling*, (online), <http://www.centrumschuldbemiddeling.be/>.

STEUNPUNT RE-CREATIEF VLAANDEREN (2005), *Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004. Eerste analyse van de survey: belangwekkende cijfers en conclusies*, Gent: Steunpunt Re-creatief Vlaanderen.

STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE, BESTAANSONZEKERHEID EN SOCIALE UITSLUITING (2005), *Armoede uitbannen. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie, (Verslag december 2005)*, Brussel: Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding.

STUDIEDIENST VAN DE VLAAMSE REGERING (2006), *VRIND 2006*, Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

VANDENBROUCKE, F. (2005), *Leerzorg in het onderwijs. Een kader voor zorg op maat van elk kind. Discussienota december 2005*, (online), <http://www.ond.vlaanderen.be/>.

VANHEE, L. , CORVELEYN, J. & DEMEYER, B. (2003), Transgenerationeel kansarme gezinnen en gezinsondersteuning in een psychologisch perspectief. in: VRANKEN J., De BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2003*, Leuven: Acco, p. 213-228.

VAN HEDDEGEM, I. & DOUTERLUGNE, M. (2002), Kansarmen: op de wip tussen gewoon en buitengewoon onderwijs, in: Vrankens, J. e.a. (eds.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2002*, Leuven/Leusden: Acco, 189-198.

VAN DAMME, J. & VAN LANDEGHEM, G. (2006), *Geactualiseerde schattingen van de ongekwalificeerde uitstroom per schooljaar en per geboortjaar*, (LOA-rapport nr. 37), Leuven: Steunpunt LOA.

VANOBBERGEN, J. e.a. (2005), *Barriers to oral health care access among socially vulnerable groups. 8th Symposium of Public Health - Social Inequalities in Health: from Understanding to Action*, 27 and 28 October 2005, Antwerp.

VAN ROBAEYS B., PERRIN N., LEVECQUE K. & DEWILDE C. (2006), Armoede bij allochtonen: een verkenning, in: VRANKEN, J., DE BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.) *Armoede en sociale uitsluiting: jaarboek 2006*, Leuven, Acco, p. 303-318.

VAN WOENSEL, A. (2006b), *In het lang en in het breed. Levenslang leren in Vlaanderen en Europa*, (WAV-rapport), Leuven: Steunpunt WAV.

VDAB-DATABASEHEER EN -ANALYSE (2006), *Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen. Werken kan je leren. De overstap van school naar werk*, (21ste longitudinale studie 2004 - 2005), Brussel: VDAB.

VRANKEN, J., DE BOYSER, K. & DIERCKX, D. (2005), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2005*. Leuven: Acco.

VRANKEN, J., DE BOYSER, K. & DIERCKX, D. (2006), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006*. Leuven: Acco.

VRANKEN, J., DE BOYSER, K. & DIERCKX, D. (2006), 15 besluiten uit 15 jaarboeken voor de volgende 15 jaar, in: *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006*, VRANKEN J., De BOYSER K. en DIERCKX, D. (eds.), Leuven, Acco, 2006.

WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT VOLKSGEZONDHEID - AFDELING EPIDEMIOLOGIE (2006), *Gezondheidsenquête door middel van Interview, België, 2004, (IPH/EPI Reports N° 2006 - 035)*, Brussel: WIV.

WORLD HEALTH ORGANIZATION EUROPE (2002), *Tuberculosis control in the WHO European Region*, (Fact sheet 07/02), Copenhagen: WHO.

1 Participatie

Participatie (in zijn bredere betekenis: actief deel uitmaken van de samenleving en een menswaardig leven kunnen leiden als lid van die samenleving) is een recht dat doorheen alle tien de grondrechten loopt. We schetsen hier de beleidsmaatregelen die vooral gericht zijn op de beleidsparticipatie van armen. In het kader van het minderheden- en inburgeringsbeleid wordt ook wel gesproken van actief burgerschap.

Ook burgers in een zwakke sociaal-economische situatie moeten zich actief kunnen engageren in en betrokken worden bij de verschillende maatschappelijke domeinen en de vormgeving van de samenleving. Van cruciaal belang is hun deelname aan de politieke besluitvorming en de regelgeving op de diverse domeinen van het armoedebestrijdingsbeleid.

ACTIES

1.1. Participatie aan de actualisatie van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding

Een belangrijke stap in de actualisatie van het Vlaams Actieplan armoedebestrijding was de verzameling van de reacties van mensen die in armoede leven via het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Daarvoor werd i.s.m. het Vlaams Netwerk en met aanwezigheid van het kabinet en de afdeling Welzijn en Samenleving van de Vlaamse administratie een consultatieronde ingelast:

- 13/12/06 in Berchem over de thema's werkgelegenheid, participatie en cultuur/vrije tijd.
- 14/12/06 in Brussel over de thema's gezondheidszorg, gezin en werkgelegenheid.
- 15/12/06 in Roeselare over de thema's huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs
- 18/12/06 in Hasselt over de thema's huisvesting, maatschappelijke dienstverlening en rechtsbedeling
- 19/12/06 in Gent over de thema's onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en inkomen.

De bemerkingen die op die consultatiemomenten klonken zijn opgenomen in de kaders in de verschillende hoofdstukken hieronder. Er werd bovendien aan de verschillende kabinetten een reactie gevraagd op die verschillende bemerkingen. Dit was ook onderwerp van een IKW georganiseerd op 29 januari 2007.

Op die consultatiemomenten werden ook meer algemene bemerkingen gegeven. Die vindt u hieronder, met daarbij ook enkele reacties van het kabinet van minister Vervotte.

Op vijf consultatiemomenten (18-22 december 2006) met verenigingen waar armen het woord nemen, werd bij de start gepolst naar algemene opmerkingen, suggesties, vragen over de geactualiseerde versie van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAP). Hieronder geven we deze bemerkingen weer:

1. Bij ieder consultatiemoment kwam naar boven dat de opmerkingen van vorig jaar eigenlijk nog steeds gelden. Bijkomend komt men dan ook snel tot volgende vraag: "Wat is er gebeurd met die opmerkingen, behalve de publicatie in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding?"

2. Het VAP lijkt een samenraapsel van kleine dingen en vormt geen groot geheel, er zit geen echte visie en ziel in. Armoede is meervoud. Mensen in armoede krijgen echter steevast te horen dat dit of dat probleem dat ze aanhalen de bevoegdheid is van de minister van wonen of onderwijs of ... Vandaar het belang van afstemming tussen de verschillende beleidsniveaus en beleidsdomeinen. Dit ontbreekt nu in het VAP. Ook is het zo dat er een aantal maatregelen in het VAP staan die niet specifiek met armoede te maken hebben. Dit neigt naar bladvulling. We willen alleen die zaken erin die echt tellen als 'armoedebestrijding'!

3. Er is sedert de vorige consultatieronde weinig veranderd in het leven van de mensen in armoede. Als je bijvoorbeeld niet onder die ene maatregel valt, gaat je leven er niet op vooruit. Bovendien moet er op meerdere vlakken tegelijk vooruitgang zijn.
"We staan in de kou, er werden een hele tijd terug zaken besloten en goedgekeurd, en we merken er nog steeds niets van."

4. In het VAP blijft men vaak steken bij aanzetten en intenties. Bijv. er is of zal een werkgroep opgericht worden om de zaken te onderzoeken, er is een protocol afgesloten tussen twee ministers,... Dit geeft niet echt de indruk met armoedebestrijding bezig te zijn.

5. Bij ieder consultatiemoment kwam de roep naar goede vorming over armoede aan "dienstverleners" (OCMW-personeel, medewerkers centra geestelijke gezondheidszorg, maatschappelijk werkers, onderwijspersoneel, ...) heel sterk naar voor. Zowel in opleiding, nascholing als bij aanwerving zou men rekening moeten houden met de kennis over de leefwereld van mensen in armoede en met de kennis over de beleving van armoede.

6. In zo goed als alle domeinen brengen verenigingen en mensen in armoede WACHTLIJSTEN naar voor. Enkele voorbeelden: sociale huisvesting, occasionele kinderopvang binnen CKG, centra voor kinderen met overgewicht, schuldbemiddelingsdiensten... Een VAP kan dus heel mooi lezen, maar als er voor veel vermelde diensten een gigantische wachtlijst is, dan...
Hoe kijkt de Vlaamse Regering aan tegen deze problematiek van wachtlijsten? Hoe wil men deze aanpakken? Dit verhaal wordt immers meestal al jaren gebracht.

7. Vele statuten, mogelijkheden, maatregelen, ... zijn niet bekend bij mensen in armoede. Er is dus nog steeds een groot gebrek aan het informeren op maat van en aan mensen in armoede. **JUIST DE MENSEN DIE DE ZAKEN HET MEEST NODIG HEBBEN, KENNEN ZE NIET...**

Basisrechten zouden beter automatisch toegekend worden.

8. Tijdens de consultatiemomenten werd gewezen op twee groepen die (bijna) niet aan bod komen in het VAP en zeker zouden moeten aan bod komen:

- Daklozen

- o Oudere mensen met een laag pensioen waarvan niet veel overblijft als zij een woning huren.

Beide groepen stijgen in aantal, er zou dus ook de nodige aandacht in het VAP hiervoor moeten zijn.

9. Armoede en Technologie is een thema dat heel actueel is en ook heel prangend is voor mensen in armoede. Op vele terreinen is bijvoorbeeld het hebben van een computer en internet heel noodzakelijk. Dit thema, en niet alleen computers en internet, wordt veel te weinig belicht in het VAP en is dan ook vaak enkel gericht op activering naar werk. Het zou dus veel meer aandacht moeten krijgen, eventueel in een apart hoofdstuk. Een volgende kloof is immers aan het ontstaan, een digitale kloof.

10. Tot slot kwamen ook volgende vragen naar voor:

- Wordt onze reactie op de actualisatie van het VAP ook aan Brusselse ministers bezorgd?
- Wat gebeurt er met zaken die overlappen met federale bevoegdheden? Het zou goed zijn als deze zaken doorgegeven worden en er ook hier een antwoord komt.

REACTIE VAN HET KABINET VAN MINISTER VERVOTTE

1. Om te vermijden dat mensen uit verenigingen de indruk krijgen dat er geen opvolging wordt gegeven aan hun bemerkingen werden dit jaar alle Vlaamse ministers aangesproken. Het Vlaams Netwerk zal dan de antwoorden bezorgen aan iedereen die aanwezig was op de consultatiemomenten.
2. De actualisatie van het Vlaams Actieplan is uiteindelijk nog een omvangrijk document geworden met een veelheid van maatregelen waarvan de ene al meer dan de andere specifiek op de groep mensen in armoede is gericht. Toch werd geopteerd om bij de actualisatie niet enkel te focussen op de (nieuwe) beleidsaccenten, maar toch ook voldoende het hele beleid in ogenschouw te nemen. Dit gezien het inclusieve karakter van armoedebestrijding en het belang van lopende acties.
3. Ideeën en beleidssuggesties omzetten in beleidsmaatregelen is een werk van lange adem. Sommige maatregelen vragen overleg tussen meerdere ministers. Het is belangrijk om geen valse verwachtingen te scheppen. Het kan niet van vandaag op morgen veranderen. Tegelijkertijd is het belangrijk om in de eerste plaats te zorgen dat er maatregelen komen die een concreet en 'tastbaar' resultaat hebben, met daarbij bijzondere aandacht voor de meest kwetsbare groep mensen in onze samenleving.
4. Democratisch beleidswerk heeft als eigenschap dat het overleg vraagt en dus ook traag gaat. Het is wel belangrijk om duidelijk te maken dat de beleidssuggesties worden opgevolgd en er voor te zorgen dat het overleg ook tot resultaten leidt.
5. We stellen inderdaad vast dat naast de materiële component van armoede, vooral de sociale uitsluiting een rol speelt. Die uitsluiting ervaart men ook in de kloof die er is tussen mensen met armoede-ervaring en hulp- en dienstverlening die deze ervaring niet hebben. Momenteel worden reeds verschillende initiatieven op het vlak van vorming genomen (Bind-kracht, Armoede in-zicht, ervaringsdeskundigen,...). Het is belangrijk om deze initiatieven op te volgen en te zoeken hoe we via vorming de kennis over de

leefwereld van mensen in armoede kunnen verbeteren bij overheden, scholen, diensten, ...

6. Op vlak van schuldhulpverlening wordt momenteel initiatief genomen om beter inzicht te krijgen in de groep van mensen die beroep doen op schuldhulpverlening en beter inzicht te krijgen in wie beroep doet op budgetbegeleiding, budgetbeheer en in de collectieve regeling zit. Dat inzicht is nodig om gerichte acties te kunnen ondernemen.
7. De Vlaamse overheid heeft inderdaad van de toegankelijkheid van de rechten een belangrijk aandachtspunt gemaakt. Het is echter niet realiseerbaar om alles 'automatisch' te laten lopen. Wel wil de overheid via het beter bekend maken van de rechten een belangrijke stap zetten. Het is geen wonderoplossing, maar de rechtenverkenner (www.rechtenverkenner.be) is een belangrijk instrument voor burgers en hulpverleners om beter toegang te krijgen tot basisrechten. Er zal verder initiatief worden genomen om dit instrument te verbeteren en beter bekend te maken.
8. Het is een belangrijke bemerking om in het VAP dat thematisch is opgebouwd ook voldoende aandacht te hebben voor specifieke doelgroepen, zoals daklozen en ouderen. Er zijn nog andere groepen die specifieke aandacht verdienen: jongeren, alleenstaande vrouwen met kinderen, allochtonen en mensen zonder wettige verblijfsvergunning, ...
9. Het belang van consultatieronden en dialoogmomenten is om duidelijke signalen te krijgen rond nieuwe elementen van uitsluiting. De groeiende digitale kloof is duidelijk zo'n element dat in volle ontwikkeling is en onze samenleving voor een grote uitdagingen plaatst. De aandacht hiervoor wordt alvast meegenomen binnen het thema onderwijs in het kader van acties tegen laaggeletterdheid en laaggecijferdheid.
10. De afstemming met de andere overheden in ons land kan inderdaad beter. Het samenwerkingsakkoord bijvoorbeeld houdt nog geen rekening met het decreet betreffende de armoedebestrijding en de verschillende instrumenten van het Vlaams Armoedebeleid. We willen ook een betere afstemming met het tweejaarlijkse verslag van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. We bewaken nu reeds dat er zo goed mogelijk een link wordt gelegd.

1.2 Ervaringsdeskundigen en verenigingen waar armen het woord nemen

De beleidsnota van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin vermeldt dat mensen die in armoede leven bijzondere aandacht en zorg verdienen. 'Zij moeten kunnen aansluiten bij de (lokale) samenleving. Dit impliceert dat uitsluiting en achterstelling bestreden en voorkomen worden, dat de achterstandpositie bij deze mensen weggewerkt wordt, dat effectieve participatie van deze groepen in de samenleving en aan de beleidsuitvoering bevorderd wordt en dat hun sociaal kapitaal ten volle gewaardeerd wordt.'

Het armoededecreet van 12 maart 2003 is een belangrijke stap om de beleidsparticipatie en het overleg met armen te verankeren. Dat gebeurt door de verenigingen waar armen het woord nemen te ondersteunen, en door de opleiding en inschakeling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. Ervaringsdeskundigheid geeft een belangrijke meerwaarde omdat het de concrete belevingstoets inbrengt binnen de reguliere voorzieningen en het reguliere aanbod.

Verenigingen waar armen het woord nemen. Verenigingen waar armen het woord nemen zorgen ervoor dat armen effectief betrokken worden bij het uitstippelen, uitwerken en evalueren van het beleid. Participatie van armen staat bij hen centraal. In 2006 ging het om 54 organisaties, die via het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar Armen het Woord Nemen een erkenning en subsidiëring ontvingen.

De Link. De erkende en gesubsidieerde vzw De Link coördineert de opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. De organisatie wil mee de missing link invullen tussen de aanpak van armoede en de armen zelf. De Link wil vooral ook symbool staan voor de maatschappelijke erkenning van armoede als een structureel probleem dat structurele oplossingen verdient.

Vzw De Link gaat uit van de kracht van de armen. Zij kunnen, ondersteund door het opleidingsaanbod, de ervaring van maatschappelijke uitsluiting op alle mogelijke levensdomeinen kaderen en hanteerbaar maken voor de armoedebestrijding. De samenleving heeft deze specifieke deskundigheid nodig in haar strijd tegen de armoede.

Eind september 2006 waren er in totaal 46 afgestudeerde ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. Van hen zijn er 39 tewerkgesteld als ervaringsdeskundige, waarvan onder meer 11 bij Kind en Gezin, 3 bij de VDAB, 4 in het algemeen welzijnswerk en 3 in diverse federale overheidsdiensten. De meeste overige ervaringsdeskundigen vonden werk bij non-profitorganisaties uit de welzijnssector.

De methodiek van ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting is nieuw en vraagt nog verdere introductie in het werkveld. Momenteel zijn er 7 afgestudeerde ervaringsdeskundigen zonder werk. Als er geen nieuwe vacatures voor ervaringsdeskundigen worden uitgeschreven zal dat aantal tegen 2009 oplopen tot 60 tot 70. Om dit te vermijden dient werk gemaakt te worden van de ontwikkeling van structurele tewerkstellingsporen. Daarnaast moeten de structurele problemen worden opgelost waarmee de ervaringsdeskundigen soms te kampen hebben (regelgeving die aanwerving belet, bewijs van goed gedrag en zeden, ...). De ervaring leert dat de job van ervaringsdeskundige psychisch zwaar is en dat een goede integratie van ervaringsdeskundigen in de arbeidsorganisatie niet vanzelfsprekend is, maar mits de nodige openheid zeker de moeite loont en een meerwaarde biedt in de hulp- en dienstverlening.

1.3 Participatie van minderheden

Een diversiteitsbeleid moet ieders deelname aan de samenleving bevorderen. Dat gebeurt in de eerste plaats via een actief 'versterkt en gedeeld' burgerschap. Daarmee wordt bedoeld: participeren aan de samenleving met respect voor anderen, bijdragen aan de welvaart door werk en eigen inspanning, eerbied en respect opbrengen voor fundamentele rechten, en mensen niet uitsluiten en discrimineren vanwege hun etnische, religieuze of culturele achtergrond. Het volstaat niet om discriminatie te bestrijden: alle burgers moeten aan de slag. Het verenigingsleven krijgt daarbij een belangrijke rol toebedeeld.

Minderhedenforum. Om de participatie van de doelgroepen en hun organisaties bij het decreet van etnisch-culturele minderheden van 28 april 1998 te verzekeren, erkent de Vlaamse Regering sinds augustus 2000 een forum van etnisch-culturele minderheden (kortweg het Minderhedenforum). Het Minderhedenforum is een koepel van verenigingen van allochtonen, vluchtelingen en woonwagenbewoners en komt tegemoet aan de vraag van de doelgroepen om zelf te beschikken over een instrument voor belangenbehartiging op Vlaams niveau.

Het Minderhedenforum is de gesprekspartner van de overheid voor alle materies die de etnisch-culturele minderheden aanbelangen. Sinds 2004 werd de werking van het forum uitgebreid tot 5 personeelsleden.

Allochtone verenigingen. Het decreet bepaalt dat de bevoegde minister een budget van 5 tot 10 % kan besteden aan projecten met een experimenteel of vernieuwend karakter. Het Minderhedenforum voert een van die projecten uit, onder de titel Belangenbehartiging en beleidsopvolging door allochtone verenigingen. Het project wil de visies en standpunten van de allochtone verenigingen laten doorstromen naar het Minderhedenforum, met als eindpunt de realisatie van concrete standpunten of beleidsaanbevelingen.

Na evaluatie is besloten dat het project in 2005 wordt verlengd om door te kunnen groeien naar een gestructureerde aanpak. Eén medewerker zorgt voor de coördinatie vanuit het Minderhedenforum, vier medewerkers werken elk vanuit één federatie.

Woonwagenforum. Project 7 uit het Strategisch Plan voor het Vlaamse beleid tegenover etnisch-culturele minderheden is 'voldoende duurzame en aangepaste woonwagenterreinen aanleggen'. Om dat project in de praktijk te brengen is een Vlaamse Woonwagencommissie opgericht met een rechtstreekse vertegenwoordiging van de woonwagenbewoners zelf.

In de loop van 1997 hebben enkele provincies stappen gezet om provinciale woonwagencommissies op te richten. In Limburg en Oost-Vlaanderen zijn die woonwagencommissies momenteel actief. De Vlaamse Woonwagencommissie heeft een vertegenwoordiger van die provinciale woonwagencommissies opgenomen. Ook het Forum van etnisch-culturele minderheden maakt deel uit van de Vlaamse Woonwagencommissie.

Specifieke doelgroepen

De groeiende culturele diversiteit maakt dat ook armoede 'kleurrijker' wordt. Net als andere beleidssectoren wordt het armoedebestrijdingsbeleid voor de uitdaging geplaatst om voldoende aandacht te hebben voor de specifieke behoeften van armen van een andere herkomst.

Voor het eerst is er een Vlaamse minister functioneel bevoegd voor inburgering. Zijn beleid ontwikkelt zich via twee sporen: een inburgeringsbeleid en een diversiteitsbeleid. Het diversiteitsbeleid heeft tot doel het samenleven in diversiteit en de samenlevingsproblemen die hierdoor kunnen ontstaan, te managen. Diversiteit houdt in dat er specifieke aandacht is voor specifieke doelgroepen zoals de woonwagenbevolking en de trekkende beroepsgroepen, de allochtonen en de nieuwkomers, de asielzoekers en de erkende vluchtelingen en de mensen zonder papieren.

Woonwagenbewoners zijn mensen met een eigen, nomadische cultuur die traditioneel in een woonwagen wonen of gewoond hebben. Die bevolkingsgroep is helemaal niet homogeen en bestaat uit een aantal deelgroepen:

- de Voyageurs (die afstammen van de autochtone trekkende bevolking),
- de Manoesh zigeuners (zigeuners van Indische oorsprong die in de 15de eeuw in onze streken arriveerden),
- de Rom zigeuners (die sinds het einde van de 19de eeuw naar West-Europa zijn gekomen via Oost-Europa en afkomstig zijn uit India),
- de Roma, zigeuners uit Oost-Europa die vooral de laatste jaren, onder meer als vluchteling, naar West-Europa migreren.

De trekkende bevolking omvat naast woonwagenbewoners ook de trekkende beroepsbevolking (binnenschippers, foorreizigers en circuslui). Bij die laatste groepen hangt de manier van leven en rondtrekken vooral samen met de specifieke eisen van hun beroep.

In beleidstermen zijn allochtonen burgers waarvan minstens een van de ouders of grootouders is geboren buiten België, en die zich in een achterstandspositie bevinden vanwege hun etnische afkomst of hun zwakke sociaal-economische situatie. Allochtonen kunnen al dan niet Belg zijn. Het inburgerings- en diversiteitsbeleid is meer dan een armoedebestrijdingsbeleid, maar de strijd tegen sociale uitsluiting maakt dat beide beleidsdomeinen bepaalde raakpunten hebben. Daarom geven we in de beleidsmaatregelen op de volgende pagina's een aantal maatregelen weer die, hoewel iets specifiek, toch thuishoren in een armoedebestrijdingsbeleid dat rekening houdt met de diversiteit van haar bevolking.

1.4 Ondersteuning van allochtone vrouwenverenigingen

De filosofie van zelforganisaties van allochtone vrouwen is gebaseerd op het empowerment-concept. Zelforganisaties van allochtone vrouwen vormen een belangrijke schakel van zowel interne emancipatie van allochtone vrouwen als van hun externe emancipatie. Ze bieden, omwille van hun vertrouwelijk karakter, een veilige omgeving waarbinnen tal van thema's besproken kunnen worden. Ook fungeren ze vaak als springplank naar formele deelname aan de samenleving.

Het Vlaamse gelijkkansenbeleid vindt het belangrijk deze vrouwenwerkingen kansen te bieden om zich te professionaliseren zodat ze deze schakelrol nog beter kunnen vervullen.

Daarom wordt een pilotproject opgestart om allochtone vrouwenverenigingen te professionaliseren in hun werking. Trekkersfiguren binnen de allochtone vrouwenwerking worden gevormd, zodat zij op hun beurt deze vorming kunnen doorgeven aan anderen. Een vormingspakket wordt ontwikkeld als draaiboek ter ondersteuning van de verdere verspreiding van het project.

BELEIDSACCENTEN

1.1 Structurele participatie in het integrale jeugdhulpbeleid

Bevoegde minister

Inge Vervotte

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Omschrijving en doel van de actie

Integrale jeugdhulp heeft een overlegkader met alle actoren uitgebouwd: het managementcomité, de adviesraad en regionale stuurgroepen. Zowel in de adviesraad als in de regionale stuurgroepen moeten ouders en minderjarigen vertegenwoordigd zijn. In het managementcomité zitten de leidend ambtenaren van de betrokken agentschappen. Aan deze agentschappen worden raadgevende comités verbonden, waarin ook 'gebruikers' participeren.

Operationele doelstellingen

- De ouders en minderjarigen participeren actief in de adviesraad. Die raad moet de Vlaamse Regering en het managementcomité adviseren over het ontwikkelingsproces en de

inhoudelijke beleidskeuzes van de integrale jeugdhulp, en over het Vlaams Beleidsplan Integrale Jeugdhulp.

- Minderjarigen en ouders zijn vertegenwoordigd in de Regionale Stuurgroepen.
- Het door de Regionale Stuurgroep uitgewerkte regioplan bevat minimaal:
 - o een beleidsvisie op de positie en participatie van de personen tot wie de jeugdhulp zich richt,
 - o de wijze waarop die participatie wordt gerealiseerd,
 - o een verdere concretisering van visie en acties.

Doelgroep van de actie

Minderjarigen en ouders in Vlaanderen.

Timing van de actie

2005:

Opstarten van de adviesraad Integrale Jeugdhulp.

De regio's werken actief aan een volwaardige cliëntvertegenwoordiging die voldoende mogelijkheden heeft om haar achterban te contacteren.

De vertegenwoordigers van het cliëntperspectief nemen deel aan de vergaderingen van de adviesraad en de regionale stuurgroepen.

2006–2009:

- De vertegenwoordigers van het cliëntperspectief nemen deel aan de vergaderingen van de adviesraad en de regionale stuurgroepen.
- wanneer de raadgevende comités geïnstalleerd zijn, zullen hier ook vertegenwoordigers van gebruikers in opgenomen zijn (2007).
- Verdere concrete acties zullen worden bepaald door de regionale beleidsplannen.

Gerealiseerd in 2005-2006

Schematisch overzicht per regio Integrale jeugdhulp:

Brussel:

- o Participatie als structureel aandachtspunt voor de Regionale Stuurgroep. Hulpverlening is blijkbaar geen prioriteit voor de verenigingen. Eén vereniging volgt via de verslagen.
- o Opstart van reflectiegroepen voor minderjarigen en ouders wordt voorbereid.

Limburg:

- o Participatie als structureel aandachtspunt voor de Regionale Stuurgroep.
- o Vertegenwoordiging in de regionale stuurgroep is uitgebreid tot 4 cliëntvertegenwoordigers, waaronder een ervaringsdeskundige in de armoede als effectief lid.
- o maandelijks is er overleg met een Limburgs cliëntenplatform, waarin Dynamo (vereniging waarin armen het woord nemen) vertegenwoordigd is. Zij bereiden de besprekingen voor van de regionale stuurgroep als klankbord voor de vertegenwoordigers en brengen informatie in voor het regioplan vanuit cliëntperspectief.
- o Er is een uitgewerkte visie voor het regioplan m.b.t. participatie en er zijn actiepunten voor 2006-2007. Een van de concrete acties is een intersectorale studiedag in 2007 met al de sectoren over hoe je cliëntparticipatie kunt realiseren in structuren, voorzieningen en hulpverlening. Bedoeling : positieve ervaring en expertise uitwisselen om het thema te verankeren in de hulpverlenings- en beleidsprocessen.

Vlaams-Brabant:

- ◊ Structureel overleg (maandelijks) tussen de cliëntvertegenwoordigers.
- ◊ Werkgroep participatie geïnstalleerd.
- ◊ 1 ouder die opgeleid is als ervaringsdeskundige is lid van de RSG, heeft uiteraard nog contacten met de armoedebeweging en is werkzaam in de opvang van thuislozen.

Oost-Vlaanderen:

- ◊ Participatie als structureel aandachtspunt voor de regionale structuren (Regionale Stuurgroep, netwerkstuurgroepen, reflectiegroepen, praktijkoverleg). In Oost-Vlaanderen zetelen er twee mensen in respectievelijk de reflectiegroep ouders en de provinciale stuurgroep
- ◊ Adviezen rond opdrachten netwerken Rechtstreeks Toegankelijke Hulp.

West-Vlaanderen:

- ◊ Reflectiegroepen voor minderjarigen en ouders geïnstalleerd.
- ◊ Structurele aandacht voor participatie in de regionale structuren (Regionale Stuurgroep, netwerkstuurgroepen).

In de reflectiegroep ouders West-Vlaanderen nemen deel vanuit armenverenigingen:

- Jean-Pierre Coppens, namens een vereniging waar armen het woord nemen uit Brugge (Uze Plekke)
- Kathleen De Jonckheere, volgt opleiding ervaringsdeskundige kansarmoede en loopt in dat kader stage in een vereniging waar armen het woord nemen uit Roeselare (t'Hope)
- Goedele Verbraeken-de Beys, werkt in thuisbegeleiding in de Bijzondere Jeugdbijstand en is lid van de Beweging voor Mensen met een Laag Inkomen en Kinderen

Kathleen De Jonckheere is sinds kort ook plaatsvervangend lid van de regionale stuurgroep. Daarnaast hebben de stafmedewerkers al diverse contacten gehad met verenigingen waar armen het woord nemen.

Indicatoren

- De deelname aan en inbreng van de cliëntvertegenwoordiging in de adviesraad en regionale stuurgroepen.
- De mate waarin de vertegenwoordiging erin slaagt contacten met en informatiedoorstroming naar de achterban te ontwikkelen om zo een verruiming naar het bredere cliëntperspectief te bereiken.

Communicatie en informatie

- Informatie op de regionale websites over de vertegenwoordigers van het cliëntperspectief.
- Informatie en communicatie over de regioplannen op het moment dat ze geconcretiseerd zijn.

1.2 Participatie van mensen in armoede in de werkgroep arbeidsmarktbeleid van de SERV

Bevoegde minister

Frank Vandenbroucke
Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming

Omschrijving en doel van de actie

De werkgroep arbeidsmarktbeleid van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) is een overlegplatform tussen verenigingen, sociale partners en het beleid. Binnen die werkgroep zal ook een plaats worden gemaakt voor een vertegenwoordiging van mensen in armoede.

Operationele doelstellingen

De structurele inbedding van het verticale armoedeoverleg binnen de werkgroep arbeidsmarktbeleid.

Doelgroep van de actie

- Het departement Werk en Sociale Economie.
- De VDAB.
- De kabinetten bevoegd voor Werk en voor Sociale Economie.
- Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.
- Andere vertegenwoordigers van armen.

Timing van de actie

2006:

Concrete dossiers naar aanleiding van de prioritaire speerpunten/acties voor Werk, Sociale Economie en Gelijke Kansen worden besproken en uitgewerkt.

2007:

Bespreking en uitwerking van concrete dossiers naar aanleiding van de prioritaire speerpunten/acties voor Werk, Sociale Economie en Gelijke Kansen
Aandachtspunten voor 2007 o.m.: opvolging decreet lokale diensteneconomie (cf. uitvoeringsbesluiten), activering van mensen in armoede en de zgn. “moeilijk bemiddelbaren”,...

2008-2009:

Bespreking en uitwerking van concrete dossiers naar aanleiding van de prioritaire speerpunten/acties voor Werk, Sociale Economie en Gelijke Kansen

Gerealiseerd in 2005-2006

In het voorjaar van 2006 is het overleg van het Vlaamse Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen binnen de SERV van start gegaan. Afgesproken werd om het overleg niet op regelmatige basis te organiseren, maar enkel wanneer beide partijen de noodzaak van een overleg zien. In september zal hierover contact zijn tussen de SERV en het Vlaams Netwerk en zal worden bekeken welke dossiers in het najaar aan bod kunnen komen.

Inhoudelijk ligt de focus van het formele overleg op de diverse aspecten van het arbeidsmarktbeleid, waaronder levenslang leren, erkenning van elders verworven competenties (EVC), sociale tewerkstelling en de implementatie van acties uit het Vlaams Actieplan Armoede die betrekking hebben op werk.

Indicatoren

Het aantal bijeenkomsten formeel verticaal armoedeoverleg.

Communicatie en informatie

Geen

1.3 Participatie in het lokaal sociaal beleid

Bevoegde minister

Inge Vervotte

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Omschrijving en doel van de actie

De cel lokaal sociaal beleid van de afdeling Welzijn en Samenleving verzamelt samen met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en Samenlevingsopbouw Vlaanderen praktijkvoorbeelden rond de participatie van mensen die in armoede leven. De praktijkvoorbeelden zullen worden verspreid via een nieuwsbrief, website en studiedag. Ze zijn bedoeld om lokale besturen te inspireren bij de opmaak van hun lokaal sociaal beleidsplan.

Operationele doelstellingen

- Praktijkvoorbeelden en methodieken verzamelen, onder meer via de opvolging van de participatietrajecten in zeven gemeenten.
- Ze ontsluiten via een nieuwsbrief, website en studiedag.
- Focussen op participatieprocessen en –modellen in het kader van het lokaal sociaal beleid.
- Participatie van de doelgroep in al zijn diversiteit centraal stellen, met bijzondere aandacht voor groepen van bewoners waarvan de belangen het minst in het beleid behartigd worden, waaronder mensen in armoede.
- Praktijkvoorbeelden ontsluiten die inspireren en praktisch toepasbaar zijn voor het lokaal sociaal beleid bij verschillende types van lokale besturen.
- Concrete ondersteuning bieden aan de lokale besturen bij het opstellen van het lokaal sociaal beleidsplan.
- Producten aanreiken voor de lokale besturen waarbij de toegankelijkheid en begrijpelijkheid wordt verzekerd voor verenigingen waar armen het woord nemen. Een aantal producten komt tot stand in samenspraak met de doelgroep.

Doelgroep van de actie

Mensen met minder behartigde belangen.

Timing van de actie

2006:

Ontsluiting van de producten, gebundeld in een participatiekoffer

Gerealiseerd in 2005-2006:

Eind 2005 werd een project van het Vlaams Netwerk en Samenlevingsopbouw Vlaanderen afgerond. Er werd een participatiekoffer ontwikkeld waarin een aantal methodieken en praktijkvoorbeelden rond participatie zijn gebundeld. Die koffer werd in 2006 via een studiedag aan alle lokale besturen aangereikt als ondersteuning voor de opmaak van hun lokaal sociaal beleidsplan. Bij alle methodieken en praktijkvoorbeelden staat de participatie van de doelgroep in al zijn diversiteit centraal, met bijzondere aandacht voor groepen van bewoners waarvan de belangen het minst in het beleid behartigd worden, waaronder mensen in armoede;

In 2007 wordt onderzocht om op basis van de participatiekoffer bijkomende vorming aan te bieden voor lokale besturen die ingaat op permanente betrokkenheid van de doelgroep mensen die in armoede leven bij de uitvoering van het lokaal sociaal beleidsplan.

Indicatoren

2006:

Beschrijving in het eerste beleidsplan, goedgekeurd in 2005, van de organisatie van de participatie van de doelgroep bij de opmaak van het lokaal sociaal beleidsplan 2008-2013.

2008:

Beschrijving in het tweede beleidsplan, goedgekeurd in 2007, van het participatietraject afgelegd n.a.v. de opmaak van het lokaal sociaal beleidsplan 2008-2013.

Communicatie en informatie

- Nieuwsbrief lokaal sociaal beleid.
- Website lokaal sociaal beleid.
- Brochure naar lokale besturen en doelgroep.
- Vormingsmomenten.

REACTIES VANUIT DE DOELGROEP

Algemene Opmerkingen

Mensen in armoede ervaren in de verschillende domeinen en participatiefora dat participatie om verschillende redenen moeizaam blijft verlopen. De roep naar meer ondersteuning of maatregelen die de drempel tot participatie verlagen blijft dan ook groot.

De opmerkingen (reacties van de doelgroep) in het VAP2005-2009 gelden nog steeds.

Specifieke opmerkingen

Ervaringsdeskundigen

- Er moet meer geld komen voor de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen en nazorg tijdens hun tewerkstelling. Na hun studie moeten ze "hun plan trekken". Ondersteuning tijdens de periode van tewerkstelling is dan ook meer dan welkom.

Kan die nazorg volledig door de werkgever zelf georganiseerd worden? Heeft die daar wel tijd voor?

Je neemt als organisatie een engagement dat je moet verankeren in je structuren. Het is de bedoeling dat je ervaringsdeskundigen ook een kwaliteitsvoller leven kan aanbieden. VDAB heeft dit in het budget ingecalculeerd. Dit zou elke organisatie die ervaringsdeskundigen aanneemt moeten doen.

Een externe organisatie waar zowel de werkgever als de ervaringsdeskundige terecht kunnen is het beste:

- Het opleidingsgedeelte (De Link) wil men volledig afsluiten. Werken met ervaringsdeskundigen vergt een andere benadering dan bij andere werknemers. Als werkgever weet je soms niet waar je aan begint. Een externe organisatie kan daar misschien beter in begeleiden. Ieder zoekt dit nu uit op zijn eigen manier. Dit moet aangepakt worden, zodat er een externe organisatie kan komen die dit opvolgt.
- In de nazorg (takenpakketten zijn heel specifiek) is het nodig om overkoepelende elementen – diversiteit in te bouwen.

- Werkgevers moeten voorbereid en opgeleid worden in hoe ervaringsdeskundigen te begeleiden. Als ervaringsdeskundigen moeten vertrekken (bijvoorbeeld wegens te weinig geld), hoe worden die dan verder opgevangen?

Verenigingen waar armen het woord nemen

Er moet een betere communicatie komen tussen het Vlaams Netwerk en het beleid. Er moet samen een visie ontwikkeld worden en beide partijen moeten op de hoogte zijn van de richting die gevolgd zal worden.

Structurele participatie aan het integrale jeugdhulpbeleid

- Participatie in dit soort groepen is dikwijls moeilijk. Dit komt onder meer doordat de zaken die behandeld worden dikwijls te abstract zijn. Het werken met focusgroepen die zaken uit de

agenda filteren, zou interessant zijn.- Het is beter om van onder naar boven te werken. Ouders willen participeren daar waar ze het nuttig achten en daar waar ze de gevolgen van kunnen herkennen. Er kan beter gezocht worden naar momenten waar de ouders echt iets te zeggen hebben en participatie mogelijk is.

Participatie van mensen in armoede aan de werkgroep arbeidsmarktbeleid van de SERV

- Het is belangrijk dat deze vertegenwoordiging ondersteund wordt, op dit platform moeten verenigingen ook hun punten naar voor kunnen brengen. Niet enkel het beleid zit hier immers aan tafel, maar ook de werkgeversorganisaties en de werknemersorganisaties.

Participatie in het lokaal sociaal beleid

- Men hoort niet veel van wat met de participatiekoffer effectief zal gebeuren. Men ziet weinig gemeenten daar gebruik van maken. Vanuit het beleid moet het gebruik ervan sterker gestimuleerd worden.

Aan de andere kant wordt de koffer op andere plaatsen wel goed gebruikt.

- In sommige steden en gemeenten loopt de participatie van mensen in armoede en verenigingen aan het lokaal sociaal beleid goed, in andere gemeenten blijkt dit schijnparticipatie of stelt men zich serieuze vragen wat met de opmerkingen zal gebeuren. In een aantal andere gemeenten blijkt er van participatie geen sprake.

Er worden geen sancties genomen als lokale besturen de participatie van mensen in armoede niet voorzien. Afdwingbaarheid van de participatie van mensen in armoede aan het lokaal sociaal beleid is hier het cruciale element. Kan dit niet in de regelgeving voorzien worden?

REACTIES

Ervaringsdeskundigen en verenigingen waar armen het woord nemen

De VDAB heeft voor de nazorg gekozen voor een externe organisatie (niet De Link) om dit op te volgen omdat er bij tewerkstelling andere aspecten spelen dan bij de opleiding. Nazorg is immers heel belangrijk. De VDAB vult dit in via werkbegeleiding, het bespreken van cases en het leggen van verbanden met hun eigen ervaring. De ervaringsdeskundigen leven nog steeds in armoede en daarom is de combinatie werk en persoonlijk leven soms moeilijk en is een goede ondersteuning wel degelijk nodig. Nazorg mag niet in budgetten ontbreken. Welke soort contracten is niet zo van belang, wel een vaste periode.

Integrale jeugdhulp

Thema's als een omzendbrief over de crisisnetwerken, de structuur van een regioplan,... liggen inderdaad ver van de belevingswereld van ouders. We stellen vast dat medewerkers van verenigingen daar minder moeite mee hebben. De denktank en de regionale stuurgroep onderschrijven de minpunten van een participatie die enkel gestoeld is op 'het vertegenwoordigermodel'. Vandaar dat we ook werken met andere methodieken van participatie zoals focusgroepen, een participatieproject, een praatcafé, gerichte interviews e.a. zoals gesuggereerd wordt in deze reactie. We bekijken samen met cliëntorganisaties welke investering in tijd en energie haalbaar is voor hen.

We leerden intussen ook dat vragen naar participatie best ook themagericht gebeurt, heel concreet. In die zin sluiten de opdrachten van de netwerken al meer aan bij de beleving van ouders en minderjarigen dan de thema's van de regionale stuurgroep. We onderschrijven het 'van onder naar boven toe werken' zoals vermeld in de reactie van de verenigingen. Bijvoorbeeld: de moedergroep van Centrum Kauwenberg (armenvereniging) is bereid om actief mee te werken aan een checklist over toegankelijkheid van jeugdhulpvoorzieningen.

Lokaal sociaal beleidsplan en de rechtenverkenner

De regionale organisaties die het lokaal sociaal beleid begeleiden bij de lokale besturen maken geregeld gebruik van de participatiekoffer, zo bleek op de evaluatie van de begeleiding op 14 december 2006. Dit is echter niet de enige maatregel die voorzien wordt vanuit de Vlaamse overheid. De volgende doelstelling werd opgenomen in de beleidsbrief van de minister: "*In het kader van het Lokaal Sociaal Beleid wil ik de lokale besturen verder sensibiliseren om een lokaal armoedebestrijdingsbeleid te voeren*". In het ondersteuningsprogramma voor 2007-2008 zal participatie een belangrijk item zijn. We overwegen om één of meerdere studiedagen voor lokale besturen hierover te organiseren, samen met Samenlevingsopbouw en met het Vlaams Netwerk van Vereniging waar armen het woord nemen. Dit wordt in de loop van januari/februari 2007 concreet uitgewerkt.

Het decreet lokaal sociaal beleid en het bijhorende uitvoeringsbesluit voorziet niet in sancties om dit thema afdwingbaar te maken in de lokale sociale beleidsplannen. Het Lokaal Sociaal Beleid is een opportuniteit voor de lokale besturen om een breed en gecoördineerd sociaal beleid uit te werken. Door op basis van een zelf uitgevoerde omgevingsanalyse beleidsprioriteiten in te vullen die beantwoorden aan de lokale vragen, behoeften en knelpunten. Op deze wijze kan het lokale bestuur een lokaal 'gedragen' beleid uitwerken. De Vlaamse overheid treedt enkel

faciliterend en stimulerend op. Het lokaal sociaal beleid blijft en is immers een eigen verantwoordelijkheid van het lokale bestuur. Het decreet voorziet geen afdwingbaarheid, ook niet voor het participatieluk.

De LSB-plannen moeten tegen eind 2007 klaar zijn. Lokale besturen krijgen ook in 2007 nog een ondersteuningpakket aangeboden van de Vlaamse overheid (via de Cel Lokaal Sociaal Beleid, via de VVSG, via de provincies en via diverse regionale organisaties). Hierin zal, zoals reeds gesteld, ook participatie een onderwerp zijn.

Bij de ontwikkeling van de rechtenverkenner is heel veel aandacht geschonken aan de toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van de website. Hiervoor werden extra consultaties en oefensessies georganiseerd met tal van verenigingen, ook met verschillende verenigingen waar armen het woord nemen en buurtwerkingen.

Het is natuurlijk heel moeilijk om een complexe wetgeving weer te geven. Meestal zijn de rechten ook afhankelijk van ieders persoonlijke situatie. Daarom is het goed dat mensen zich laten bijstaan door anderen.

2 Maatschappelijke dienstverlening

Maatschappelijke hulp- en dienstverlening kan vooral voor de armen een belangrijke overlevingskans zijn. Maatschappelijke dienstverlening is ook als recht vastgelegd in de OCMW-wet van 1976.

ACTIES

2.1 Laagdrempelig onthaal binnen de autonome CAW's

Een Centrum voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) biedt directe hulp of een eerste opvang, informatie en advies en concrete oplossingen voor problemen op het gebied van relaties, sociale administratie, financiën, zingeving, werk, huisvesting, vrije tijd, gezondheid (verslaving) en psychisch welzijn. Deze werking is in eenklank met de functies die het Sociaal Huis biedt. Elk autonoom CAW biedt verschillende vormen van hulpverlening aan en streeft ernaar hulpvragers zo vlug en zo efficiënt mogelijk te helpen. Hierdoor kan een escalatie van problemen worden voorkomen.

De volgende jaren wordt getracht het laagdrempelig onthaal goed te spreiden over Vlaanderen en Brussel. Het streven is 60 dergelijke onthaalpunten uit te bouwen.

2.2 Familiale bemiddeling binnen de CAW's

Het aantal echtscheidingen, vaak in gezinnen met kinderen, blijft toenemen. Familiale bemiddeling is een instrument om familiale geschillen te beslechten en zal daarom verder worden ondersteund. De Vlaamse Regering wil het gezins- en relationele welzijnswerk binnen de CAW's verder toegankelijker maken voor de meer kwetsbare doelgroep die geconfronteerd wordt met (echt)scheidingsproblemen en die geen beroep (kunnen) doen op advocaten of notarissen. Dit zal gebeuren door de deskundigheid van de bemiddelaars in familiezaken die actief zijn binnen het autonoom algemeen welzijnswerk te versterken. Ook zal een 'scheidingswijzer' ontwikkeld worden die mensen wegwijs maakt in de doolhof van procedures en problemen en de oplossingsmogelijkheden die daarvoor bestaan. Tenslotte zal er ook aandacht besteed worden aan de plaats en de rol van kinderen van scheidende of gescheiden ouders. Er zal nagegaan worden hoe kinderen concreet betrokken kunnen worden in de ouderschapsbemiddeling.

2.3 Thuisloenzorg.

Op het vlak van thuisloenzorg zijn verschillende initiatieven genomen.

Op 2 september 2005 hebben de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de Vlaamse minister van Binnenlands bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering een protocol afgesloten. Dit protocol voorziet onder andere in een nauwe samenwerking op het gebied van het woon- en welzijnsbeleid. Het protocol vermeldt dat er een afzonderlijk protocol "wonen-welzijn" wordt opgemaakt dat de samenwerking en de afbakening van de beleidsdomeinen wonen-welzijn bepaalt onder meer in verband met de instroom, de begeleiding en de doorstroming van sociaal zwakkere groepen. Een denktank wonen-welzijn – waarin vertegenwoordigers van de beide kabinetten, de VHM, de VVSG, het VOB, het Steunpunt

Algemeen Welzijnswerk en de beide administraties aanwezig waren – bracht in dit kader meerdere adviezen uit waarin de afspraken op het raakvlak tussen wonen en welzijn verder geconcretiseerd worden.

In 2005 heeft het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) het onderzoek naar de precieze oorzaken van thuisloosheid en de omvang van de problematiek van thuisloosheid gefinaliseerd. Het onderzoek 'Zonder (t)huis' staat vooral stil bij het cliëntperspectief van thuisloosheid: het levensverhaal van thuislozen (met negatieve en positieve periodes), hun gevoelens en behoeften, hun ervaringen met de maatschappelijke instituties. Daarnaast beschrijft het onderzoek ook het hulpverleningsaanbod van verschillende sectoren voor (potentiële) thuislozen. Het onderzoek komt dan ook terug op een aantal gekende knelpunten in het beleid. Zo zien we opnieuw dat thuisloosheid te maken heeft met een onvoldoende begeleide uitstroom uit de psychiatrie, uit de voorzieningen van het Vlaams Fonds en de bijzondere jeugdbijstand. Vaak komen deze mensen door een gebrek aan vaardigheden om het alleen te redden in onze samenleving, in de thuislozenzorg terecht. Voor een grote groep heeft thuisloosheid ook te maken met een tekort aan een sociaal huisvestingsbeleid.

In 2006 wordt het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk ondermeer gesubsidieerd voor het ondersteunen van de centra voor algemeen welzijnswerk bij de differentiatie van de thuislozenopvang en een methodiekontwikkeling in dit kader, zodat de thuislozenopvang tegemoet komt aan de resultaten van het HIVA-onderzoek 'Zonder (t)huis'.

Het is de bedoeling een driesporenbeleid voor de thuislozenzorg te ontwikkelen. De krachtlijnen voor het beleid zijn hierbij:

- preventie van uithuiszetting;
- een verdere differentiatie van het hulpaanbod voor thuislozen, en
- het tot stand brengen van netwerken en samenwerking.

In dit kader zijn de laatste jaren een aantal inloopcentra opgericht binnen de centra voor algemeen welzijnswerk. Inloopcentra bieden dagopvang aan thuislozen en andere achtergestelde groepen. Men kan er terecht voor: materiële dienstverlening (bv wasgelegenheid, eten,..), toeleiding naar hulpverlening (doelgroepgericht onthaal), ontmoeting en ontspanning.

Er is ook een werkvorm 'Zorgwonen' ontwikkeld, die een concreet antwoord wil geven op de vergrijzing van de thuislozen in de CAW's. Dat gebeurt door hen blijvend de structuur en begeleiding te bieden die een maximale autonomie en zelfredzaamheid waarborgen. Dat wordt vertaald in twee doelstellingen:

- thuislozen opnemen die elders wegens hun zorgbehoevendheid zouden worden geweigerd,
- maken dat thuislozen die anders wegens hun zorgbehoevendheid zouden moeten vertrekken, toch in het CAW opgevangen kunnen blijven.

Er werken 9 autonome Centra voor Algemeen Welzijnswerk mee aan dit project.

Niet alleen de CAW's zijn een partner in de materie van de thuislozenproblematiek, ook de OCMW's vervullen een cruciale rol in de preventie, begeleiding, opvang en doorstroming van thuislozen. Binnen het lokaal beleid (zowel lokaal sociaal beleid als lokaal woonbeleid) zou er afstemming moeten komen tussen de verschillende bestaande initiatieven (zie ook 2.6).

Daarnaast wil het project 'Begeleid Wonen':

- thuisloosheid voorkomen via preventieve, ambulante woonbegeleiding van sociale huurders,
- de autonome CAW's meer sociale woningen te laten inhuren,

- de toegankelijkheid tot sociale huisvesting verbeteren voor cliënten die zelfstandig kunnen wonen,
- lokale samenwerkingsmodellen uitwerken tussen het CAW, de huisvestingsactoren en de lokale besturen.

Op deze manier wil men de dichtslibbing van de daklozenopvangcentra tegengaan. Het project 'Begeleid Wonen' zal ook in de komende jaren worden voortgezet

Daarnaast zijn in 2005 in de schoot van de interministeriële conferentie 'Grootstedenbeleid en Huisvesting' tien werkgroepen opgericht om concrete acties voor te stellen die dienen te worden gevoerd in het domein huisvesting. Een van de werkgroepen heeft betrekking op de opvang van daklozen en/of mensen zonder papieren. De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de federale minister van Ambtenarenzaken, Maatschappelijke Integratie, Grootstedenbeleid en Gelijke Kansen zitten deze werkgroep voor. De werkgroep heeft tot taak de bevoegdheidsverdeling inzake opvang van en/of mensen zonder papieren in kaart te brengen en de gehele problematiek te analyseren. Als antwoord hierop heeft de federale overheid getracht de aanvraagprocedure voor een referentieadres te optimaliseren. Men heeft tevens 12 interculturele bemiddelaars aangesteld in het kader van de integratie van mensen in de grootsteden die aangewezen zijn op bedelarij.

2.4 Forensisch welzijnswerk

Forensisch welzijnswerk geeft hulp- en dienstverlening aan (ex-)gedetineerden en hun naastbestaanden. Door de samenwerking tussen justitie en welzijn te verbeteren en door een kosteloze hulpverlening aan te bieden, verlaagt het forensisch welzijnswerk de drempel voor maatschappelijk kwetsbare mensen.

Het Strategisch Plan Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden (8 december 2000) voorziet dat in heel Vlaanderen een aanbod van forensisch welzijnswerk komt. Het strategisch plan is een zeer ambitieus plan. Op een realistische en gefaseerde manier zal het in de loop van de volgende jaren verder geïmplementeerd worden. Sinds het najaar van 2006 is dit al het geval in de gevangenis van Hasselt. Tegen 2009 wil men de implementatie van het strategisch plan over heel Vlaanderen voltooid hebben. Gent volgt als eerste bijkomende gevangenis in het voorjaar van 2007.

2.5 Lokaal sociaal beleidsplan

De Vlaamse overheid stimuleert een geïntegreerde lokale aanpak om de sociale grondrechten toegankelijk te maken. Het decreet Lokaal Sociaal Beleid van 19 maart 2004 wil ervoor zorgen dat er lokaal een coherent sociaal plan ontworpen wordt, door de gemeente en het OCMW en in overleg met de doelgroepen en de lokale partners. Het lokale planningsproces moet aandacht hebben voor mensen die in armoede leven en hun deelname aan het beleid. Dat gebeurt door vormingsactiviteiten en door een aanpassing van de regelgeving, in uitvoering van het decreet Lokaal Sociaal Beleid.

De volgende lokale sociale beleidsplannen moeten uiterlijk op 31 december 2007 goedgekeurd zijn door de lokale besturen en gelden voor de periode 2008-2013.

2.6 Rechtenverkenner

Het Hoger instituut voor de arbeid (HIVA) ontwikkelde in opdracht van de Vlaamse overheid de website "rechtenverkenner.be" als een instrument voor proactieve rechtenopsporing. Op deze website staan alle tegemoetkomingen, voordelen, rechten, enz. van zowel de federale, de Vlaamse, de provinciale als de lokale overheden.

Met dit nieuwe instrument kunnen alle mensen, dus ook mensen die in armoede leven, sneller weten op welke zaken ze mogelijk recht hebben. De website werd uitgetest door professionelen uit het werkveld en door mensen uit de armenverenigingen en de samenlevingsopbouw. Met hun bemerkingen werd rekening gehouden, zodat de rechtenverkenner een toegankelijk instrument is voor zowel burgers als hulpverleners. Mensen die in armoede leven, net zoals alle andere mensen, kunnen zich laten helpen met het verder exploreren van hun mogelijke rechten door de medewerkers in een Sociaal Huis, in andere welzijnsvoorzieningen, in de samenlevingsopbouw, in de verenigingen waar armen het woord nemen, enz.

Lokale besturen, welzijnsvoorzieningen en andere verenigingen krijgen dit instrument ter beschikking en ze worden geholpen bij de toepassing ervan.

De website is voortdurend in ontwikkeling en zal door de cel lokaal sociaal beleid van de Vlaamse administratie permanent geüpdatet worden. Momenteel hebben nog niet alle lokale besturen hun informatie op de site gezet. Daar wordt in 2007 werk van gemaakt.

2.7 Samenwerking tussen het maatschappelijk opbouwwerk, het algemeen welzijnswerk en verenigingen waar armen het woord nemen

De Instituten en Instellingen voor Maatschappelijk Opbouwwerk worden er via een ministeriële omzendbrief toe aangezet om te werken volgens de prioriteiten van de beleidsnota Welzijn 2004–2009. Bijzondere nadruk zal liggen op de medewerking aan het lokaal sociaal beleid, de participatie van de doelgroepen, de samenwerking met de verenigingen waar armen het woord nemen en de samenwerking met de Centra voor Algemeen Welzijnswerk.

Deze samenwerking blijft ook de komende jaren een belangrijk aandachtspunt en zal van nabij opgevolgd en gestimuleerd worden.

2.8 Enkele acties rond hulpverlening aan etnisch-culturele minderheden

Een van de grootste raakvlakken tussen het armoedebestrijdingsbeleid en het minderhedenbeleid is het beleid voor mensen zonder papieren. Voor mensen zonder wettig verblijf vervolgt het Vlaams Minderhedencentrum het beleid van 2004:

- de juridische helpdesk geeft advies over verblijf en vreemdelingenwetgeving,
- het centrum geeft vorming aan OCMW's en CAW's over asielwetgeving en psychosociale hulpverlening,
- er is een telefonische tolkdienst,
- het centrum geeft informatiebrochures uit.

De lokale en provinciale integratiecentra hebben netwerken opgezet die noodhulp organiseren voor mensen zonder papieren en juridische bijstand leveren aan zorgverstrekkers. Er liepen ook initiatieven in verband met dringende medische hulp aan mensen zonder wettig verblijf.

Medet-foon. Een ander experimenteel project is Medet-foon (2000 - oktober 2004), een laagdrempelige telefonische hulpverlening voor allochtonen. Al snel werd duidelijk dat een categoriale hulplijn tekortschiet om allochtonen geschikte zorg te bieden, als er niet tegelijkertijd werk wordt gemaakt van de daadwerkelijke toegankelijkheid van reguliere diensten. Daarom werd een tweede luik aan het project toegevoegd: het interculturaliseren van de onthaalfunctie binnen de Centra voor Algemeen Welzijnswerk. Onthaalmedewerkers krijgen vorming en training om hun interculturele competenties te verhogen. Die competenties worden gedefinieerd als 'het vermogen om zich te kunnen verplaatsen in de normen en waardebeleving van de ander, en het vermogen om inzicht te verkrijgen in de interactieprocessen die plaatsvinden wanneer vertegenwoordigers van verschillende culturen elkaar ontmoeten'.

Binnen het project Medet-foon is een groot aantal vrijwilligers opgeleid voor de telefonische hulpverlening en voor de functie van sociale tolk. De resultaten van het project zijn neergeschreven in een werkmap. In oktober 2004 werd het project afgerond met een studievoormiddag 'Alles is Cultuur, maar Cultuur is niet alles'.

Een open deur voor elke kleur inventariseert de toegankelijkheidsinitiatieven van het algemeen welzijnswerk voor etnisch-culturele minderheden en formuleert voorstellen tot verbetering. De brochure is uitgegeven door het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk in samenwerking met het Vlaams Minderhedencentrum.

BELEIDSACCENTEN

2.1 Basismobiliteit

Bevoegde minister

Kathleen Van Brempt

Vlaams minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke kansen

Omschrijving en doel van de actie

Via De Lijn een minimumaanbod aan openbaar vervoer waarborgen in Vlaanderen.

Operationele doelstellingen

- Tegen eind 2006 een minimumaanbod aan openbaar vervoer realiseren in alle gemeenten van het Vlaamse Gewest. Mobiliteit bieden aan hen die geen auto kunnen, mogen of willen gebruiken en daardoor niet in staat zijn tot volledige deelname aan het maatschappelijk leven.
- Daarmee de bereikbaarheid van steden en van activiteitenplaatsen waarborgen en de files op de wegen bestrijden.

Doelgroep van de actie

De inwoners van de woonzones (op de gewestplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen) in Vlaanderen.

Gerealiseerd in 2005-2006:

- In 2004 is gestart met een piloot-potentieelonderzoek in het vervoergebied Roeselare. Het zwaartepunt van het onderzoek lag in 2005. De daar ontwikkelde methodiek wordt verder toegepast en verfijnd. Met dezelfde methodiek worden tot 2012 de andere 12 vervoergebieden aan een potentieelonderzoek onderworpen.
- De Lijn toetste zijn net aan het netmanagement dat door de Vlaamse Regering werd vastgelegd. Vlaanderen werd ingedeeld in vervoerregio's die minstens eenmaal per zes jaar aan een grondige doorlichting zullen worden onderworpen om de vervoerstromen te onderzoeken.

Timing van de actie

2006:

- De realisatie van basismobiliteit wordt verder gezet zoals voorzien in het besluit van de Vlaamse Regering van 29 november 2002 betreffende de basismobiliteit en in het regeerakkoord 2004. Hierbij wordt onderzocht en geëvalueerd hoe op de meest efficiënte manier aan de sociale en maatschappelijke doelstelling van de basismobiliteit kan worden beantwoord. Tegen eind 2006 zal 90 % van alle Vlamingen basismobiel zijn. Er is besloten om niet voor de volle 100 % realisatie van basismobiliteit te gaan. De realisatie van deze laatste 10 % zou namelijk een zeer hoge kostprijs betekenen voor de bediening van enkele geïsoleerde woonkorrels. Bovendien is ook vanaf het begin steeds gesteld dat het recht op basismobiliteit beperkt is tot de woonzones.
- De VVM zal verder haar net toetsen aan het netmanagement dat door de Vlaamse Regering werd vastgelegd. Vlaanderen werd ingedeeld in vervoerregio's die minstens éénmaal per zes jaar aan een grondige doorlichting zullen onderworpen worden waarbij de vervoerstromen zullen onderzocht worden.

2007:

Vanaf 2007 stelt de Vlaamse overheid geld ter beschikking van De Lijn voor projecten in het kader van het netmanagement.

Indicatoren

2006:

Een prioriteitenlijst basismobiliteit, rekening houdend met het huidige aanbod, bevolkingsaantal en – dichtheid, niet of onvoldoende bediende woonzones. Per gemeente wordt een score berekend volgens de formules in artikel 8 van het uitvoeringsbesluit basismobiliteit. Deze score geeft de mate aan waarin basismobiliteit (nog niet) is gerealiseerd.

Eind 2006: basismobiliteit is in alle Vlaamse gemeenten gerealiseerd.

Communicatie en informatie

- Een communicatiecampagne voor elk project bij de start van de exploitatie.
- Vervolgcommunicatie.

2.2 Mobiliteit als randvoorwaarde voor de inzetbaarheid van werkzoekenden

Bevoegde minister

Frank Vandenbroucke
Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming

Omschrijving en doel van de actie

Werkloosheidsvallen zijn situaties waarin werkzoekenden onvoldoende prikkels krijgen om een baan te zoeken. De Vlaamse overheid bestrijdt die werkloosheidsvallen door de randvoorwaarden aan te pakken die de inzetbaarheid van werkzoekenden en inactieven afremmen. Concreet wil ze de mobiliteit van de werkzoekenden verbeteren, onder meer door ze korting te geven op het openbaar vervoer.

Operationele doelstellingen

- Op jaarbasis 20 500 netabonnements van De Lijn voor werkzoekenden in trajectbegeleiding.
- Op jaarbasis 13 000 treintickets voor werkzoekenden in trajectbegeleiding.

Doelgroep van de actie

Kwetsbare kansengroepen.

Gerealiseerd in 2005-2006:

- Het snorfietsenproject voor werkzoekenden liep tot en met 30 juni 2005.
- Het samenwerkingsakkoord dat de VDAB heeft afgesloten heeft met de Lijn werd ook in 2005 en 2006 verdergezet. De werkzoekenden in trajectbegeleiding kunnen een netabonnement krijgen voor 1 jaar tegen 12.50 euro. Voor werkzoekenden in opleiding is dit netabonnement gratis. In totaal maakten 20.202 werkzoekenden gebruik van deze maatregel.
- Niet-werkende werkzoekenden kunnen een treinticket kopen aan 1 euro of 2 euro voor een heen en terugreis aan de hand van een door de VDAB afgeleverd attest. In 2005 werden er 10.754 attesten afgeleverd aan 3.892 niet werkende werkzoekenden.

Timing van de actie

2006–2009:

- Het samenwerkingsakkoord dat de VDAB in 2004 met De Lijn heeft gesloten, loopt verder tot en met 31 december 2006. Werkzoekenden in trajectbegeleiding bij de VDAB kunnen dankzij dat akkoord in heel Vlaanderen tegen 12,50 Euro met De Lijn reizen. Voor werkzoekenden in opleiding is dat abonnement gratis. Als er middelen ter beschikking worden gesteld, zal de VDAB het samenwerkingsakkoord verlengen. Het budget van De Lijn moet jaarlijks onderhandeld worden. Voor dit project dient de VDAB jaarlijks een budget te zoeken.
- De VDAB sloot een overeenkomst met de NMBS om werkzoekenden vanaf 1 januari 2003 tickets tegen forfaitaire prijzen uit te reiken. Niet-werkende werkzoekenden die een door de VDAB afgeleverd attest voorleggen, betalen 1 Euro voor een enkele reis. Het budget van de NMBS is recurrent in de begroting voorzien.

Indicatoren

- Het aantal uitgeschreven netabonnements en treintickets.
- Leeftijd, opleidingsniveau en werkloosheidsduur van de werkzoekenden die van de samenwerking met De Lijn en de NMBS gebruikmaken.

Communicatie en informatie

Brochure mobiliteit bij de VDAB.

REACTIES UIT DE DOELGROEP

Algemene opmerkingen:

- De opmerkingen (reacties van de doelgroep) in het VAP2005-2009 gelden nog steeds.
- Vele diensten (bijvoorbeeld CAW's, begeleid wonen, ...) kennen lange wachtlijsten.
- Rechten zijn vaak moeilijk of niet afdwingbaar!
- Er bestaat een veelheid aan instellingen en initiatieven. OCMW, CAW's, ... Er is weinig coördinatie tussen de verschillende instellingen en organisaties. Daardoor zijn er nog veel mensen die niet of niet meer opgevangen zijn en weten mensen niet waarheen ze moeten met een bepaald probleem.

Mensen weten vaak niet dat er iets bestaat als een CAW, ze kennen enkel het OCMW. "*Een CAW kan toch veel minder doen dan een OCMW*" denkt men ook vaak. Een CAW kan echter juist helpen om te voorkomen dat men uiteindelijk bij het OCMW terecht komt. Er is een gebrek aan informatie over de dienstverlening van de CAW's. De CAW's zouden hun werking meer kenbaar moeten maken.

- Diensten zijn vaak zeer hoogdrempelig. Diensten moeten dus veel laagdrempeliger worden. Er wordt tegenwoordig veel minder naar mensen toe gestapt. Hetzelfde met de huisbezoeken. Die zijn tegenwoordig ook sterk teruggeschroefd. Voor beide zaken moet (terug) veel meer aandacht komen.
- Er is een duidelijke nood aan vorming voor maatschappelijk werkers. Er is nood aan meer kennis bij maatschappelijk werkers over de leefwereld van mensen in armoede en kennis over de beleving van armoede. Daarom moet er zowel in het hoger onderwijs, bij de aanwerving, als in de navorming van maatschappelijk werkers aandacht besteed worden aan dit onderwerp.

Specifieke opmerkingen:

Laagdrempelig volwassenenonthaal

- Het opbouwwerk, de CAW's, het sociaal huis, ... moeten meer samenwerken, meer netwerken vormen. Niet iedereen moet hetzelfde doen en er moet aandacht worden besteed aan blinde vlekken. Mensen willen vooral weten waar ze met wat terecht kunnen.
- Wat gebeurt er met mensen die buiten het systeem vallen? Zijn er voor hen de verenigingen waar armen het woord nemen? Als dit de bedoeling is, dan moet het basiswerk van de verenigingen ook voldoende ondersteund worden.

Samenwerking tussen opbouwwerk, algemeen welzijnswerk en verenigingen

- De samenwerking tussen deze drie partners moet intenser, desnoods moet dit in overeenkomsten gegoten worden.

Familiale bemiddeling

- Dit is een maatregel specifiek voor het geval van een echtscheiding. Dit blijkt beter bekend dan 'het onthaalpunt CAW's' bij mensen in armoede en de verenigingen.

Zorgwonen

- Er zit een tegenstrijdigheid in dit systeem: het vertrek uit één systeem (Beschut Wonen) moet opgevangen worden door een ander systeem (Zorgwonen). Het ene systeem zet mensen buiten en andere maatregelen moeten dit opvangen. Dit klopt niet.

Een voorbeeld: iemand die een tijdje in een psychiatrische inrichting heeft gezeten mag niet meer terugkeren naar het beschut wonen.

Begeleid Wonen

- Er zijn enorme wachtlijsten voor begeleid wonen.
- Er zijn tegenwoordig 12 interculturele bemiddelaars. Men vraagt zich af of mensen dit wel vragen.
- Er is veel meer behoefte aan slaaphuizen en sociale voorzieningen!
- Sommige mensen willen geen begeleiding maar willen gewoon ergens terecht kunnen.
- Minimumvoorzieningen rond hygiëne zijn een basisrecht!
- Vooral in landelijke gebieden zijn er weinig voorzieningen.
- Iedereen moet de vrije keuze hebben om zijn leven in te richten zoals men zelf wil. Er moeten wel basisvoorzieningen aangeboden worden.

Begeleiding bij het zoeken naar een woning

- De samenwerking tussen welzijn en huisvesting is een goede maatregel, maar zou veel meer op kruissnelheid moeten komen.

- Er is weinig zicht op wat er in praktijk concreet bestaat. Mensen in armoede vragen zich af welke diensten of organisaties hier mee bezig zijn?

- o OCMW's hebben een taak om tussen te komen bij uithuiszettingen. Zij worden hierbij automatisch verwittigd.
- o CAW's kunnen deze begeleidingen ook uitvoeren. Zij worden niet automatisch verwittigd maar dit kan wel zo afgesproken worden.

Er blijft een grote nood aan informatie over dit soort begeleiding (waar men hiervoor terecht kan en hoe dit in zijn werk gaat).

- Mensen hebben hulp en begeleiding nodig bij het zoeken naar een woning. Dit is een algemene nood. Onder andere het mobiliteitsprobleem (zich verplaatsen is duur), de papierwinkel (contracten, etc), verdienen meer aandacht.

- In Hasselt loopt er een pilootproject: "Wooncursus" (wooncursus via het OCMW). De deelnemers bepalen zelf wat er wordt besproken en wie komt spreken. Het resultaat is een woonmap en een wooncursus (die aangeboden wordt via het OCMW). De begeleiding is een taak van de woonwinkel (als onderdeel van de dienst huisvesting). Dit soort goede projecten moet gepromoot worden naar andere gemeenten en diensten toe.

Lokaal sociaal beleidsplan

- Ervaringen rond het lokaal sociaal beleid: sommige gemeenten nemen dit serieus op (mensen worden uitgenodigd en hebben het gevoel dat ze iets kunnen bijdragen), andere niet (ofwel wordt de vereniging niet betrokken, ofwel komt het neer op een vorm van schijnparticipatie).
- Er is geen stok achter de deur. Er zijn weinig middelen om lokale besturen te stimuleren en/of te sanctioneren. De verenigingen steken heel veel tijd in lokaal sociaal beleid, maar het is vaak onduidelijk wat er met deze inspanningen verder gebeurt. Is het niet mogelijk om meer druk te zetten op de lokale besturen?

Sociaal Huis

- www.rechtenverkenner.be
 - o Dit is te moeilijk voor mensen in armoede. Het is gebruiksonvriendelijk en ook ingewikkeld voor de hulpverleners.
 - o Actualisatie van het databestand is belangrijk en er moet aandacht zijn voor de manier waarop de website is opgebouwd.
 - o Elke persoonlijke situatie is uniek en specifiek. Dit komt niet tot uiting in de rechtenverkenner, er wordt enkel een weergave gegeven van wat er allemaal bestaat.
 - o De rechtenverkenner is een goede start maar het kan nog beter.
 - o Een vereniging waar armen het woord nemen is een toegangspoort voor mensen in armoede en moet een meerwaarde voor hen vormen (advies, info, ..). Een vereniging kan echter niet van alles op de hoogte zijn. Mensen willen terecht kunnen bij één persoon, een soort ombudsman voor sociale rechten. De combinatie rechtenverkenner en een ombudsman zou een goed idee zijn. Tenslotte is één gratis telefoonnummer (0800) als infolijn voor al je vragen meer dan welkom.

Basismobiliteit

- Basismobiliteit wil zeggen dat men dicht bij huis toegang heeft tot openbaar vervoer ofwel gebruik kan maken van een belbus. Dit is op dit moment niet het geval. Terwijl dit voor mensen met problemen vaak de essentie is. Men gelooft niet dat 90% van de Vlamingen eind 2006 basismobiel zal zijn.
- Vooral in de industriegebieden is het openbaar vervoer slecht geregeld. Dit is erg moeilijk als je daar een job hebt met vroege of late werkuren.
- Internet en telefoon zijn ook vormen van mobiliteit. Het gaat om communicatie die ook voor mensen in armoede toegankelijk moet zijn. Mensen in armoede willen ook één gratis telefoonnummer (0800) als infolijn voor alle vragen. Er moet een mogelijkheid zijn dat mensen ergens gratis of tegen een minimale kost kunnen bellen. Misschien kunnen hiervoor middelen gaan naar de verenigingen.
- Een voorstel is: Gratis taxitickets, bijvoorbeeld twee per maand, door het OCMW te verdelen. Dit gebeurt al in een aantal gemeenten (Aalst en in West-Vlaanderen). Deze tickets zijn een soort nooddickets voor dringende of onverwachte verplaatsingen, bijvoorbeeld als je naar het ziekenhuis moet.

- De minder mobiele centrale is niet gratis. Je moet lidgeld en een bedrag per km betalen. Dit is te duur voor mensen in armoede. Op dit moment is het eerder geschikt voor mensen die slecht te been zijn. Dit moet uitgebreid worden naar mensen in armoede.

Nieuwe opmerkingen en vragen:

- De toegankelijkheid van de CAW's is niet voldoende. Mensen moeten vaak erg lang wachten voor ze bij hun begeleider terecht kunnen.

- CAW's moeten dikwijls gedeeld worden door meerdere steden in een regio, met alle gevolgen van dien.

- Verenigingen waar armen het woord nemen spelen een belangrijke rol bij maatschappelijke dienstverlening. Hiervoor zouden ze meer ondersteund moeten worden.

- Bepaalde steden krijgen veel te weinig middelen in vergelijking met de complexe problemen waar ze mee te maken krijgen.

- Verenigingen waar armen het woord nemen houden een pleidooi voor de zogenaamde MODEM-projecten: Case-management in multiprobleemsituaties. Via de modempersoon kunnen multiprobleemsituaties op een integrale wijze aangepakt worden. De projecten hebben bovendien een emancipatorische functie zodat mensen de volgende keer deze problemen meer zelf kunnen aanpakken. De modemfiguur is bovendien een belangrijke vertrouwenspersoon voor de hulpvrager.

REACTIES DOOR DE KABINETTEN VAN MINISTER VERVOTTE EN MINISTER VAN BREMPT

Laagdrempelig volwassenenonthaal

- We weten dat er blinde vlekken zijn. Dit is net de reden waarom we de onthaalpunten willen uitbreiden. We kunnen dit meenemen naar de **programmatioefening**.
- AWW is er om ervoor te zorgen dat mensen hun individuele rechten, met inbegrip van hun sociale rechten, kunnen uitoefenen (ze zijn er dus ook voor degenen die tussen de mazen van het net (dreigen te) vallen).
- Er zijn twee CAW's in Limburg: CAW Sonar en CAW 't Verschil
- De indeling voor de 60 onthaalpunten is gebaseerd op de kleinstedelijke regio's van het zorgregiodecreet.

Zorgwonen

- Er zijn maar een beperkt aantal plaatsen zorgwonen aanwezig in het AWW. Er zijn in 2001 slechts extra middelen twv 9 VTE vanuit de Vlaamse overheid geïnvesteerd in deze werkvorm. Dit komt overeen met 72 plaatsen voor zorgwonen. De behoeftepeiling die het SAW in 2000 uitvoerde toonde dat er een grote nood is aan begeleid wonen en zorgwonen. Er is met de uitbreidingen in 2001 (zorgwonen) en in 2002 (begeleid wonen) slechts gedeeltelijk aan deze nood tegemoetgekomen.
- 'Besluit wonen' is een term die door verschillende sectoren wordt gebruikt (geestelijke gezondheidszorg, gehandicaptenzorg, soms zelfs door CAW's). Het is dan ook moeilijk te weten in welke context deze opmerking kadert. We kunnen wel stellen dat zorgwonen bedoeld is voor zorgbehoevende en oudere thuislozen met opdracht om de continuïteit van de woonsituatie van deze doelgroep te verzekeren. In het kader van de kerntakendiscussie AWW, kunnen we ons evenwel de vraag stellen of zorgwonen tot de kerntaken van het AWW behoort.

Begeleid wonen

- Zoals hierboven reeds vermeld, is er een grote nood aan begeleid wonen. Ik heb er echter geen zicht op in welke mate er met wachtlijsten wordt gewerkt mbt. dit hulpaanbod.
- Wat de vrije keuze betreft en het feit dat mensen recht moeten hebben op opvang en sociale voorzieningen zonder daarbij verplicht te worden tot begeleiding: dit is zo. Ik vind het wel een belangrijke vraag of dit de opdracht van het AWW moet zijn (wat niet wil zeggen dat het CAW als 'sociale onderneming' nachtopvang kan organiseren (met b.v. middelen van de gemeente)). Het zorgen voor opvang zonder begeleiding gaat in tegen het idee van empowerment en activering. Ik denk niet dat het de bedoeling kan zijn om mensen op te vangen zonder iets aan hun situatie te verhelpen. Dit zou bovendien voor een hoge maatschappelijke kost zorgen.

Begeleiding bij het zoeken naar een woning

- Het is inderdaad zo dat de samenwerking tussen de welzijns- en de huisvestingsactoren niet overal even vlot loopt. We hopen dat het protocol tussen minister Vervotte en minister Keulen op dit vlak een belangrijke incentive kunnen geven.

- 'Good practices' moeten inderdaad meer gepromoot worden. Op die manier kunnen andere regio's de voordelen van de samenwerking zien, wat hen aanzette tot het maken van afspraken. Dit was ook deels de opdracht van de bovenlokale stuurgroep 'wonen-welzijn, doelgroep thuislozen'.
- Hulp en begeleiding bij het zoeken naar een woning (m.b.t. contracten, enz.): is dit een taak van het CAW of van de sociale diensten bij de sociale huisvestingsmaatschappijen of sociale verhuurkantoren?

Lokaal sociaal beleidsplan

De regionale organisaties die het lokaal sociaal beleid begeleiden bij de lokale besturen maken geregeld gebruik van de participatiekoffer, zo bleek op de evaluatie van de begeleiding op 14 december 2006. Dit is echter niet de enige maatregel die voorzien wordt vanuit de Vlaamse overheid. De volgende doelstelling werd opgenomen in de beleidsbrief van de minister: "*In het kader van het Lokaal Sociaal Beleid wil ik de lokale besturen verder sensibiliseren om een lokaal armoedebestrijdingsbeleid te voeren*". In het ondersteuningsprogramma voor 2007-2008 zal participatie een belangrijk item zijn. We overwegen om één of meerdere studiedagen voor lokale besturen hierover te organiseren, samen met Samenlevingsopbouw en met het Vlaams Netwerk van Vereniging waar armen het woord nemen. Dit wordt in de loop van januari/februari 2007 concreet uitgewerkt.

Het decreet lokaal sociaal beleid en het bijhorende uitvoeringsbesluit voorziet niet in sancties om dit thema afdwingbaar te maken in de lokale sociale beleidsplannen. Het Lokaal Sociaal Beleid is een opportuniteit voor de lokale besturen om een breed en gecoördineerd sociaal beleid uit te werken, door op basis van een zelf uitgevoerde omgevingsanalyse beleidsprioriteiten in te vullen die beantwoorden aan de lokale vragen, behoeften en knelpunten. Op deze wijze kan het lokale bestuur een lokaal 'gedragen' beleid uitwerken. De Vlaamse overheid treedt enkel faciliterend en stimulerend op. Het lokaal sociaal beleid blijft en is immers een eigen verantwoordelijkheid van het lokale bestuur. Het decreet voorziet geen afdwingbaarheid, ook niet voor het participatieluik.

De LSB-plannen moeten overigens tegen eind 2007 klaar zijn. Lokale besturen krijgen ook in 2007 nog een ondersteuningpakket aangeboden van de Vlaamse overheid (via de Cel Lokaal Sociaal Beleid, via de VVSG, via de provincies en via diverse regionale organisaties). Hierin zal, zoals reeds gesteld, ook participatie een onderwerp zijn.

Basismobiliteit

De laatste projecten basismobiliteit worden begin dit jaar opgestart. Zoals uitgebreid door minister Van Brempt toegelicht in het Vlaams Parlement bij de evaluatie van de projecten basismobiliteit, blijkt wel degelijk dat meer dan 90 % van de bevolking kan genieten van de in het besluit gestelde normen.

Openbaar vervoer naar de industriegebieden (zeker buiten de spitsuren) blijft inderdaad een moeilijke opdracht, al is dit uiteraard ook ten dele te wijten aan de ruimtelijke planning van deze zones.

De projecten netmanagement die de Lijn vanaf 2007 zal opstarten worden meer gefocust op het woon-werkverkeer, voor innovatieve projecten woon-werkverkeer werd trouwens het Pendelfonds opgericht. De eerste oproep voor projecten zal in maart 2007 gebeuren.

Algemene opmerkingen

- We hebben geen zicht op de wachtlijsten waarmee CAW's werken. De CAW's stellen over het algemeen dat ze niet met wachtlijsten werken. Voor het onthaal is dit zeker zo. Voor de begeleiding is het mogelijk dat de start van de begeleiding niet onmiddellijk aansluit op het intakegesprek (de vraag is: wordt dit dan beschouwd als werken met wachtlijsten?)
- Het is inderdaad zo dat de CAW's in landelijke regio's het moeilijk hebben om vertegenwoordigd te zijn over de gehele regio.
- De opmerking m.b.t. nood aan afstemming tussen verschillende diensten is terecht.
- De bekendmaking naar de burgers kan inderdaad nog verbeterd worden. Dit hangt evenwel samen met extra middelen. Momenteel hebben de CAW's schrik om zich bekend te maken, omdat ze een toevloed van hulpvragen vrezen, waarop ze geen antwoord zouden kunnen geven (wegens een tekort aan capaciteit).
- De CAW's hebben hun aantal huisbezoeken beperkt, omdat dit een te hoge kostprijs had.

3 Gezin

Het gezinsleven neemt in het bestaan van veel mensen in armoede een zeer centrale plaats in. Het ultieme levensdoel is vaak om voor de kinderen te zorgen en hun een betere toekomst te geven. In de concrete maatregelen om armoede te bestrijden is de ondersteuning van het gezin en zijn opvoedende taken dan ook centraal aanwezig.

ACTIES

3.1 Kinderopvang

3.1.1 *Onderzoek naar uitsluitingsmechanismen in kinderopvangvoorzieningen*

De kinderdagverblijven in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest hebben per plaatsingsaanvraag een vragenlijst ingevuld. Als een kind werd geweigerd, moest daarvoor een reden worden opgenomen. Op basis daarvan heeft Kind en Gezin de uitsluitingmechanismen in de kinderopvang opgelijst. In 2006 ging het onderzoek naar het gehanteerde opnamebeleid in de erkende kinderopvanginitiatieven van start.

Naast gerichte beleidsacties om uitsluitingsmechanismen in de kinderopvang te neutraliseren, zal Kind en Gezin onderzoeken hoe de opvanginitiatieven de bestaande voorrangregels voor kwetsbare gezinnen strikter kunnen toepassen.

3.2 Preventieve gezinsondersteuning

3.2.1 *Werken met gezinsondersteuners*

Kind en Gezin integreerde het werken met ervaringsdeskundigen in de armoedebestrijding en sociale uitsluiting in de methodiek werken met gezinsondersteuners. Deze vernieuwde methodiek bakent enerzijds de verschillende taken van de gezinsondersteuners scherper af. Anderzijds omvat de vernieuwde methodiek een aantal nieuwe ondersteuningsmethodieken waaronder praktische opvoedingsondersteuning. De invoering van de vernieuwde methodiek gebeurt onder meer met:

- een inscholingsprogramma voor gezinsondersteuners in functie van de vernieuwde manier waarop ze worden ingezet,
- een evaluatie-instrument om de voortgang van de integratie en de kwaliteit van de vernieuwde inzet in de dienstverlening te kunnen opvolgen,
- een registratie-instrument om de prestaties te kunnen opvolgen,
- een methodiekboek rond de vernieuwde manier van werken om nieuwe medewerkers vlot te kunnen inscholen, het dagelijks werk te ondersteunen en de manier van werken over te dragen,
- de verspreiding van de vernieuwde manier van werken naar de regioteams die op dit ogenblik nog niet met gezinsondersteuners werken,
- wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van de vernieuwde methodiek.

Ook het agentschap Jongerenwelzijn stelt momenteel twee ervaringsdeskundigen te werk. Zij functioneren in samenwerking met de multidisciplinaire teams van de regio's Limburg en Oost-Vlaanderen.

3.2.2 Prenatale werking voor kwetsbare groepen

Hoe kan Kind en Gezin kwetsbare zwangere vrouwen opvangen, ondersteunen en zo actief mogelijk toeleiden naar de reguliere medische sector? Kind en Gezin heeft een voorstel van dienstverlening uitgewerkt dat verschilt naargelang de grootsteden, centrumsteden en andere gebieden omwille van de respectievelijk hoger ingeschatte concentratie aan kwetsbare zwangere vrouwen. Zo wordt de medische prenatale begeleiding op de meeste plaatsen zoveel mogelijk door de reguliere medische sector gedaan, behalve in de grootsteden. Daar zal Kind en Gezin nog zelf medisch prenatale begeleiding aanbieden in prenatale steunpunten.

Voor 2005 voerde Kind en Gezin het nieuwe concept in bij de prenatale consultatiebureaus in de grootsteden en veralgemeende men dit verder in de loop van 2007. Het concept wordt in de komende jaren ook veralgemeend naar de centrumsteden en landelijke gebieden.

3.2.3 Evaluatie en uitbouw van de inloopteams

Inloopteams organiseren in achtergestelde buurten groepswork voor ouders rond opvoeding. Om de toegankelijkheid van de dienstverlening voor gezinnen te verhogen, organiseren ze ook een onthaalfunctie en permanentie. Samen met de gezinnen zoeken ze de beste ondersteuning voor het gezin. Hun naam staat voor Integraal Laagdrempelig OpvoedingsOndersteuningsPunt.

In 2004 zijn drie initiatieven structureel en principieel als inloopteam erkend, wat het totale aantal teams op 13 brengt. In 2005 werden alle inloopteams structureel erkend. Een belangrijke doelstelling is de methodiek van laagdrempelige opvoedingsondersteuning een vaste plaats te geven in de dienstverlening. Dit gebeurt onder meer door een regelgevend kader voor de inloopteams uit te werken.

3.2.4 Ouderbijdragen in de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning

In 2005 heeft Kind en Gezin de gegevens over het inkomen en de te innen ouderbijdragen verder geregistreerd in de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning. Op basis van deze gegevens zal men onderzoeken of de nieuwe ouderbijdrageregeling een verhoging kent in het betalingsgedrag van de gezinnen met de laagste en met lagere inkomens. Daarna worden vaststellingen geformuleerd en na bespreking met de sector wordt nagegaan of een wijziging van het ministerieel besluit over de ouderbijdrageregeling wenselijk is.

3.2.5 Communicatiebeleid afgestemd op een diversiteit aan doelgroepen

Het onderzoek naar de inzet van tolken (2004) was de aanzet tot het ontwikkelen van een communicatiebeleid dat aandacht besteedt aan maatschappelijk kwetsbare groepen. Het einddoel hiervan is dat de communicatieboodschappen van Kind en Gezin toegankelijk en effectief zijn voor iedereen. Dit kan onder meer gerealiseerd worden door het faciliteren van het inschakelen van tolken, het pictografisch vertalen van de kernthema's, het leesbaar en begrijpbaar maken van teksten en het ter beschikking stellen van kernboodschappen in de meest courante talen.

In 2005 werden de eerste aanzetten voor het ontwikkelen van een dergelijk beleid gegeven. In 2006 werd dit gefinaliseerd. In 2007 wordt overgegaan tot de operationalisering van de verschillende aspecten en de verdere uitwerking van reeds bestaande initiatieven.

3.2.6 *Inschakelen van tolken in de dienstverlening*

In 2004 organiseerde Kind en Gezin een onderzoek naar de inzet van tolken in haar dienstverlening. Dit gebeurde aan de hand van een enquête bij de regioteamleden en de artsen van de consultatiebureaus.

In 2005 werd het onderzoek afgerond en het rapport gefinaliseerd. Zoals hierboven geschetst was dit de aanzet tot het ontwikkelen van een communicatiebeleid dat rekening houdt met de diversiteit aan doelgroepen waarmee Kind en Gezin geconfronteerd wordt.

In afwachting van de goedkeuring van de nota rond een communicatiebeleid afgestemd op maatschappelijk kwetsbare gezinnen stond het opvolgen en verder uitwerken van het inschakelen van tolken in 2006 op een laag pitje.

In 2007 zal verder gewerkt worden aan het uittekenen van een duidelijk kader en richtlijnen voor het inschakelen van tolken in de dienstverlening. Hiertoe zal in eerste instantie een plan van aanpak uitgewerkt worden met een meer concrete timing.

3.2.7 *Pictografisch materiaal voor anderstaligen*

Kind en Gezin ontwikkelt beeldmateriaal om anderstalige, licht mentaal gehandicapte en (functioneel) analfabete klanten te informeren over haar zorgaanbod.

In 2004 werden de thema's borstvoeding, flessenvoeding en verzorging gerealiseerd. Ook de dienstverlening van Kind en Gezin werd pictografisch voorgesteld. Dit materiaal werd verzameld in een map 'Kind in Beeld, van baby tot kleuter'. De mappen werden verspreid naar de regioteamleden.

In 2005 werd dit aangevuld met de thema's vaste voeding, veiligheid, veilig slapen en zindelijkheid. De volledige mappen werden in juni 2005 verspreid naar het veld. De mappen uit 2004 die nog circuleerden werden terug gehaald, aangevuld met de nieuwe thema's en terug verspreid.

In 2006 zal 'Kind in Beeld, van baby tot kleuter' geëvalueerd worden door een studente die stage loopt op de dienst communicatie van Kind en Gezin. Zij zal aan de hand van interviews nagaan of de boodschappen die men wil geven ook begrepen worden door de doelgroep.

'Kind in Beeld' zal in de loop van 2007 aangepast en verder ontwikkeld worden op basis van de resultaten van deze evaluatie.

3.2.8 *Folders in een eenvoudige taal*

Kind en Gezin heeft in het verleden een aantal van de eigen folders en brochures omgezet in een eenvoudiger taal voor anderstalige, licht mentaal gehandicapte en functioneel analfabete klanten.

In 2004 en 2005 is er geen ruimte geweest voor dergelijke 'vertalingen'. In het communicatiebeleid dat in 2006 gefinaliseerd zal worden, worden hier echter wel een aantal keuzes rond gemaakt. Zo plant men om alle folders en brochures te schrijven in een eenvoudige en voor alle doelgroepen verstaanbare taal. In het kader van de operationalisering van dit communicatiebeleid naar maatschappelijk kwetsbare gezinnen zullen hier in 2007 de eerste aanzetten toe gegeven worden.

3.2.9 Vertaalde teksten

In het reeds beschreven communicatiebeleid kiest men ook om enkel de kernboodschappen van Kind en Gezin te vertalen in de meest courante talen. In 2007 zullen hier de eerste aanzetten toe gegeven worden.

3.2.10 Methodieken opvoedingsondersteuning die afgestemd zijn op kansarme gezinnen

De voorbije jaren heeft Kind en Gezin een methodiek ontwikkeld voor praktische opvoedingsondersteuning binnen de preventieve zorg. Die methodiek wordt de volgende jaren verder uitgebouwd, met een duidelijke visie op het gebruik ervan in de regioteams en een verdere competentieontwikkeling. In 2006 wordt de methodiek verder verfijnd en in het najaar wordt een adequaat ontwikkelingstraject uitgewerkt. In de loop van 2007 krijgen gezinsondersteuners uit enkele proefregio's de opleiding praktische opvoedingsondersteuning. Na implementatie en evaluatie krijgen alle gezinsondersteuners van Kind en Gezin deze opleiding. De regioteams zullen ondersteund worden bij de verdere implementatie van de methodiek.

Binnen Kind en Gezin werd vanaf 2002 de methodiek 'spreekuur opvoedingsondersteuning' uitgebouwd binnen de regioteams. Eind 2006 wordt deze methodiek in bijna elke regio aangeboden. Gezinsondersteuners nemen binnen deze methodiek een belangrijke functie op naar kansarmen toe. Om de gezinsondersteuners hierin te ondersteunen, wordt een specifiek ontwikkelingstraject opgezet.

De inloopteams worden verder erkend, gesubsidieerd en ondersteund om groepsbijeenkomsten te organiseren voor kansarme (aanstaande) ouders.

3.2.11 Positief ouderschap

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin wil in Vlaanderen laagdrempelige opvoedingsondersteuning verder uitbouwen. Hierbij gaan we uit van de netwerkgedachte, waarbij verschillende actoren het volledige gamma ondersteuningsbehoeften proberen te dekken door samen te werken. Die netwerkgedachte garandeert ook de noodzakelijke intersectorale samenwerking: niet toewerken naar een nieuwe sector maar alle actoren verbinden rond een gezamenlijke visie en doelstellingen. De bedoeling is dat de opvoedingsondersteuning zo dicht mogelijk bij de mensen wordt aangeboden.

Binnen dit kader wordt ook waar mogelijk de implementatie van het Australische programma Triple P (Positive Parenting Program) in Vlaanderen ondersteund. In eerste instantie zal Triple P geïmplementeerd worden via de preventieve zorg van Kind en Gezin. Triple P-programma stimuleert ouders en andere opvoeders om kinderen vooral positief te bejegenen en gaat uit van een sterk geloof in de mogelijkheden van ouders en kinderen. Het plaatst opvoedingsondersteuning in een breed geheel van lichte tot zeer gerichte pedagogische interventies: van sensibilisering tot intensieve training en hulpverlening voor ouders in problematische opvoedingssituaties. Nog een sterkte van het programma is dat het een breed bereik wil hebben naar zoveel mogelijk ouders en dat het positief ouderschap mee op de maatschappelijke agenda plaatst. Er zijn heel wat studies die aantonen dat het programma efficiënt is.

Om dit beleid op het gebied van laagdrempelige opvoedingsondersteuning zo maximaal mogelijk te ondersteunen, zal er op Vlaams niveau een mediacampagne worden gelanceerd over positief ouderschap. Deze campagne moet er mede voor zorgen dat opvoeding een breed bespreekbaar thema wordt.

3.2.12 Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning

In bepaalde regio's bestaat er een leemte aan CKG-aanbod. Het CKG (Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning) bestaat uit een laagdrempelig aanbod van ambulante en kortstondige (semi) residentiële hulp. Dit aanbod komt voor gezinnen weinig stigmatiserend over omdat het erg laagdrempelig is (geen toegangspoort) en een nauwe link heeft met een breed basisaanbod opvoedingsondersteuning. In die zin zijn de CKG's goed geplaatst omdat zij deel uitmaken van de ruime sector van Kind en Gezin. Binnen het globaal plan van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin is er een uitbreiding in de CKG's voorzien met 40 plaatsen. In 2007 wordt deze uitbreiding effectief gerealiseerd.

3.2.13 De gezinsondersteunende pleegzorg

Uit het onderzoek van Vanhee e.a. (2003) blijkt dat de gezinsondersteunende pleegzorg voor vele kansarme gezinnen een belangrijke hulp is in crisissituaties. Het fungeert als een versterkend vangnet. Binnen deze werkvormen is voor kansarme gezinnen ook het werken met steungezinnen heel belangrijk. Er werden in 2006 stappen gezet om deze gezinsondersteunende pleegzorg verder te versterken. Binnen de gezinsondersteunende pleegzorg zal er in het bijzonder gewerkt worden aan de verdere uitbouw van steungezinnen.

3.3 Integrale Jeugdhulp

Mensen in armoede waren rechtstreeks betrokken bij de ontwikkeling van de vernieuwde integrale jeugdhulp. Hun aanbevelingen zijn verzameld op een studiedag in juni 2004 en in het uitgebreide rapport *Van klager tot drager*. De aanbevelingen van dat rapport vormen onder meer voor de regio's integrale jeugdhulp een bron van inspiratie. In het hoofdstuk over de beleidsaccenten vindt u de concrete acties die daar de uitloper van zijn. Zie verder ook bij beleidsaccenten.

Daarnaast werd er ook een brochure ontwikkeld die ouders en kinderen op een eenvoudige manier informeert over hun rechten binnen de jeugdhulp. Er werden verschillende versies van gemaakt; voor -12-jarigen, +12-jarigen en ouders.

3.4 Bijzondere jeugdbijstand

3.4.1 preventie-initiatieven voor de maatschappelijk meest kwetsbare kinderen en jongeren

In de bijzondere jeugdzorg werden tal van preventieprojecten opgestart die de ondersteuning van deze maatschappelijke kwetsbare doelgroep voor ogen hebben. In het bijzonder kan de begeleiding en ondersteuning van het onderwijs in netwerkvorming (Preventieteam van de regio Limburg) vermeld worden.

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin keurde de volgende projecten goed. Deze projecten zijn sinds enige tijd in uitvoering.

A²ndacht ('Aandacht in 't Kwadraat', regio Antwerpen). Via een evaluatie van tien jaar netwerkvorming in 'buurten met Aandacht' van het arrondissement Turnhout wil het project de methodiek van die netwerkvorming op punt stellen. Na afloop zal de opgedane kennis worden gebundeld in een handboek en komt er een knipperlichtmodel voor lokale besturen om 'buurten

met Aandacht' beter te herkennen en te definiëren. Om de methodiek bekend te maken bij de overheden en de jeugd- en welzijnsorganisaties, wordt in de verschillende regio's onder meer een congres georganiseerd. Jongeren zullen daar tonen hoe ze het wonen in 'buurten met Aandacht' beleven.

Netwerken welzijnswerk – jeugdwerk in de kustregio (regio West-Vlaanderen). Het project wil binnen de zorgverbreding van het jeugdwerk een structurele samenwerking organiseren tussen het jeugdwerk en de welzijnswerking Oostende, Ieper en Veurne, aangestuurd door een netwerkcoördinator. Partners binnen die samenwerkingsverbanden zijn het jeugdwerk (speelpleinorganisatoren), de welzijnsdiensten, de preventiecel uit de betrokken regio en de projectuitvoerder.

In het meest ideale scenario is 'zorg' op een speelpleinwerking op drie niveaus georganiseerd. In de praktijk is dat echter niet zo. Meestal is de eerste lijn en een gedeelte van de tweede lijn goed georganiseerd. Van een derde lijn is er slechts af en toe sprake. Het initiatief wil daarom de tweede en derde lijn helpen structureren, met name door het jeugdwerk ondersteunen bij het hanteren van probleemgedrag van jongeren en structurele maatregelen te voorzien om probleemgedrag te voorkomen.

Doel van het project is om expertise op te doen en op basis daarvan te komen tot een sluitende zorgomkadering: hoe moeten de tweede en derde lijn worden uitgebouwd en welke middelen (personele, financiële en organisatorische) zijn daarvoor nodig?

Vanaf 2007 neemt het agentschap Jongerenwelzijn zich voor om in het kader van preventieve opvoedingsondersteuning werk te maken van gerichte initiatieven voor kwetsbare ouders en kinderen: bereikbaar maken van algemene informatie, specifieke thema's bespelen,...

3.4.2 Hulpverlening voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en gezinnen

Alle jongeren die daar nood aan hebben, moeten een kwaliteitsvolle hulpverlening krijgen met geïntegreerde aandacht voor hun specifieke rechten. In dat kader krijgt ook de specifieke aandacht voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en gezinnen een plaats.

De voorbije jaren werd op het gebied van hulpverlening aan kinderen en gezinnen het volgende gerealiseerd:

- het elektronische dossier is verder uitgebouwd en gerealiseerd, waardoor de cliënten hun gegevens maar één keer moeten invullen om bij alle nodige diensten bekend te zijn,
- in samenwerking met de integrale jeugdhulpverlening is de actieve betrokkenheid van jongeren en ouders bij het hulpverleningsproces gestimuleerd,
- de hulpverlening is verfijnd door er meer verschillende disciplines en specialisaties bij te betrekken,
- twee ervaringsdeskundigen armoede zijn opgenomen in de multidisciplinaire teams,
- de capaciteit voor de residentiële en ambulante opvang is uitgebreid. Daarbij genoten kwetsbare doelgroepen, zoals niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, extra aandacht.

De komende jaren wil de Vlaamse overheid de teams hulpverlening verder aansturen:

- met behulp van het cliëntopvolgingssysteem Domino,
- via de professionele versterking van de multidisciplinaire teams, die de eerste opvang en doorverwijzing verzorgen,

- door ook in de provincies West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Antwerpen ervaringsdeskundigen aan te werven.

De actieve betrokkenheid van cliënten wordt verder gestimuleerd door:

- een systematische bevraging van de verschillende levensdomeinen,
- de evaluatie van hun hulpverleningsgeschiedenis,
- aandacht voor de beschermende en risicovolle elementen in hun ruimere gezins- en leefsituatie.

Voorts worden de hulpverleners er via vormingen toe aangezet om aandacht te hebben voor alle probleemgroepen en worden ze getraind om zich beter in die doelgroepen in te kunnen leven.

BELEIDSACCENTEN

3.1 Toegankelijkheid van de kinderopvang

Bevoegde minister

Inge Vervotte

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Omschrijving en doel van de actie

Kind en Gezin wil de toegankelijkheid van de kinderopvang verhogen door bestaande uitsluitingsmechanismen (informele en formele drempels) aan te pakken, zodat de kinderopvang naast haar economische functie ook haar sociale en educatieve functie ten volle opneemt.

Operationele doelstellingen

- Mogelijkheden onderzoeken om de bestaande voorrangregels voor kwetsbare gezinnen beter afdwingbaar te maken.
- Opvangvoorzieningen sensibiliseren om bestaande sociale en culturele drempels aan te pakken.
- Expertise van de Buurt- en nabijheidsdiensten verankeren, onder meer voor de participatie van kwetsbare gezinnen, binnen het equal-project. Met dat project wil de EU in samenwerking met de Vlaamse Regering of de federale of Brusselse overheid bijdragen tot gelijke kansen op de arbeidsmarkt. Equal wil via transnationale samenwerking een stimulans vormen voor de ontwikkeling van nieuwe ideeën en methodieken die alle mogelijke vormen van discriminatie en ongelijkheid op de arbeidsmarkt tegengaan.
- Een dvd ontwikkelen die welzijnswerkers en werkwinkels ondersteunt bij de toeleiding van kwetsbare gezinnen naar de kinderopvang.

Doelgroep van de actie

- Alle Lokale Overleggroepen Kinderopvang.
- Alle gesubsidieerde kinderopvangvoorzieningen.

Gerealiseerd in 2005

- Voorbereiding van vernieuwing binnen de kinderopvang. Centraal staat de maatschappelijke (sociale en educatieve) opdracht van kinderopvang.
- Een ander belangrijk punt is de screening van de huidige regelgeving in de Kinderopvang op uitsluitingsmechanismen.

- Sensibiliseren van de opvangvoorzieningen:
 - handleiding Buurtgerichte kinderopvang ontwikkelen en verspreiden bij opvanginitiatieven,
 - acties voorbereiden om de sociale functie van de kinderopvang te verankeren in het vormings-, opleidings- en bijscholingsaanbod in de kinderopvang (subdoelstelling 2 van het equal-project).
- equal-project (subdoelstelling 3): een participatief ouderbeleid uitwerken met aandacht voor kwetsbare gezinnen en gezinsondersteuning. Bestaande teksten, best practices en modellen verzamelen.
- Het Lokaal Overleg Kinderopvang sensibiliseren:
 - beeldmateriaal en best practices op een dvd of cd-rom ontwikkelen om de overleggroepen te sensibiliseren rond thema's als diversiteit en toegankelijkheid, en om hun aandacht te vestigen op de sociale functie van kinderopvang,
 - in de pilotregio's Tienen en Vilvoorde lokale netwerken en samenwerking bevorderen om de toegankelijkheid van de kinderopvang te verhogen,
 - een draaiboek opmaken voor de lokale samenwerking tussen toeleiders van maatschappelijk kwetsbare gezinnen naar de kinderopvang en kinderopvanginitiatieven.
- De opnames starten van de dvd die welzijnswerkers en werkwinkels ondersteunt bij de toeleiding van kwetsbare gezinnen naar de kinderopvang.

Timing van de actie

2006:

- In het Strategisch plan van Kind en Gezin werd volgende strategische doelstelling opgenomen : 'Kind en Gezin hertekent de organisatiestructuur van de kinderopvang in functie van een sterkere lokale samenwerking, van eenduidige kwaliteitsvoorwaarden voor de gehele kinderopvangsector en een gelijkwaardige realisatie van de 3 maatschappelijke functies van kinderopvang: economisch, sociaal en pedagogisch.'
- Voorbereiding van basistekst met principes van vernieuwing in de kinderopvang waarbij de realisatie van de drie maatschappelijke functies van kinderopvang centraal staan. Op basis van deze basistekst wordt de start van de proefprojecten Centrum voor Kinderopvang (CKO) voorbereid eind 2006. De proefprojecten moeten o.a. een antwoord geven op hoe een CKO zich kan organiseren om een opnamebeleid te realiseren waarbij de 3 maatschappelijke functies van kinderopvang centraal staan.
- Opvangvoorzieningen sensibiliseren:
 - een aangepast vormings-, opleidings- en bijscholingsaanbod ontwikkelen waarin kinderopvang wordt voorgesteld als een plek voor alle ouders, ook uit kansengroepen,
 - de verspreidings- en mainstreamingstrategie ontwikkelen: hoe zal het aangepaste vormingsaanbod kenbaar worden gemaakt aan alle relevante actoren op het veld? Het doel is dat alle kinderopvanginitiatieven, onderwijs en beleid ervan kunnen leren en er verder op kunnen bouwen zodat de sociale functie van kinderopvang verankerd en algemeen aanvaard wordt.
- Equal-project (subdoelstelling 3): het concept ontwikkelen voor een (zelf)reflectie-instrument voor buurtgerichte kinderopvanginitiatieven en Buurt- en Nabijheidsdiensten. Hieraan worden instrumenten, formulieren en concrete tips toegevoegd die de realisatie van de kwaliteitscriteria in de dagelijkse praktijk kunnen ondersteunen.
- Het Lokaal Overleg Kinderopvang sensibiliseren:

- het beeldmateriaal ter ondersteuning van het Lokaal Overleg gebruiken,
- de ervaringen van de twee pilootregio's evalueren
- Montage en productie van de dvd.

2007:

- Lancering oproep proefprojecten CKO. De start van de proefprojecten is midden 2007. De proefprojecten moeten o.a. een antwoord geven op hoe een CKO zich kan organiseren om een opnamebeleid te realiseren waarbij de 3 maatschappelijke functies van kinderopvang centraal staan
- Sociale functie van kinderopvang in opleiding: verspreidingsactiviteiten.
- Equal-project (subdoelstelling 3): de ontwikkelde instrumenten realiseren en uittesten in twee Buurt- en Nabijheidsdiensten en een buurtgericht opvanginitiatief. Bijsturen na evaluatie.
- Sensibiliseren van het Lokaal Overleg Kinderopvang:
 - beeldmateriaal op het Lokaal Overleg Kinderopvang in zoveel mogelijk gemeenten gebruiken,
 - verspreiding van de ervaringen van de 2 pilootregio's.
- De lancering van de DVD voorbereiden. De DVD kenbaar maken bij werkwinkels en welzijnswerkers zodat het idee van kinderopvang als hefboom voor sociale integratie ingang vindt.

2008:

- Evaluatie van proefprojecten CKO
- Equal-project (subdoelstelling 3): verspreiding van de ontwikkelde instrumenten.

Indicatoren

2005:

Afgewerkte producten:

- handleiding Buurtgerichte Opvang,
- beeldmateriaal Lokaal Overleg sociale functie kinderopvang,
- draaiboek lokale netwerking.

De strategie om uitsluitingsmechanismen in de kinderopvang aan te pakken, wordt opgenomen in het Strategisch Plan Kinderopvang.

2006:

Afgewerkte producten:

- DVD toeliders Kinderopvang,
- Instrumenten Buurtgerichte Kinderopvang (EQUAL subdoelstelling 3),
- Aangepast aanbod (vorming, opleiding,bijscholing EQUAL subdoelstelling 2).

Het nieuw strategisch plan van Kind en Gezin formuleert acties om de toegankelijkheid te verhogen in de kinderopvang.

2007:

- Gemeenten met een hoog percentage kansarmoede nemen in hun beleidsplan Kinderopvang specifieke doelstellingen rond toegankelijkheid op.
- Tegen midden 2007 is de verspreidingsstrategie voor actie 3, 4 en 6 binnen het equal-project ontwikkeld waarbij de Kind en Gezin-Academie maximaal wordt ingeschakeld.

2008:

- Eind 2008 zijn de ontwikkelde en voorbereide verspreidingsactiviteiten binnen het equal-project naar alle opvangvoorzieningen om toegankelijkheid te verhogen uitgevoerd in samenwerking met de Kind en Gezin Academie.

2009:

- Alle door Kind en Gezin gesubsidieerde opvangvoorzieningen hebben specifieke doelstellingen geformuleerd rond toegankelijkheid en respect voor diversiteit en hebben hiervoor een actieplan opgesteld.
- Minstens 10 % van de 130 voltijds bijkomende personeelsleden in de gesubsidieerde opvangsector zijn personeelsleden van allochtone afkomst.
- De mediaan van de ouderbijdrage in de gesubsidieerde opvanginitiatieven is gedaald ten opzichte van de mediaan in 2003 (13,08 Euro, indexneutraal).
- De Kind en Gezin-Academie organiseert vormingen voor opvangvoorzieningen rond diversiteit en toegankelijkheid, voortbouwend op de ontwikkelde expertise van het equal-project.

Communicatie en informatie

- Verspreiding en stroomlijningstrategie nog te ontwikkelen in 2006 en 2007.
- Voor de geplande verspreidingsactiviteiten zal worden gekozen uit verschillende vormen: artikels in nieuwsbrieven, kranten en elektronische fora, conferenties en seminaries, rapporten en boeken, audio- en videocassettes, CD-rom met trainingsmateriaal, radio- en tv-programma's, doelgerichte persconferenties, interviews, enzovoort.

REACTIES VANUIT DE DOELGROEP

Algemene opmerkingen

- De opmerkingen (reacties van de doelgroep) uit het VAP 2005-2009 gelden nog steeds.
- Er zijn grote problemen wat betreft de opvang van jongeren boven de 12. Vooral voor de leeftijd van 12 tot 15 jaar. Opvang via Kind en Gezin stopt aan de leeftijd van 12 jaar, terwijl de jongeren net dan in een moeilijke fase terechtkomen. Mensen in armoede vragen dan ook:
 - o Een latere leeftijdsgrens bij Kind en Gezin
 - o Specifieke begeleiding van jongeren buiten de bijzondere jeugdzorg.
 - o Meer preventie

Jongeren in armoede horen niet in de bijzondere jeugdzorg thuis, maar kunnen ook niet in het gewone jeugdwerk terecht. Er is een lacune in het beleid wat jongeren in armoede betreft.

Specifieke opmerkingen

Prenatale werking voor kwetsbare groepen

- Dit is positief: de prenatale zorg voor kwetsbare groepen werkt bijvoorbeeld in Antwerpen zeer goed. Het is een goede zaak dat dit wordt uitgebreid naar andere steden.

Positief ouderschap

- Hierover komt binnenkort een mediacampagne. Er wordt echter al zoveel gestigmatiseerd. Gaat dit het niet nog verergeren? Dit soort campagnes zet extra druk bij mensen in armoede en kan verkeerde verwachtingen oproepen (men geeft in de media immers de indruk dat alles opgelost is in 12 bijeenkomsten).

De gezinsondersteunende pleegzorg

- Pleeggezinnen: pleegouders krijgen een vergoeding en de meerkost naar gezondheidszorg kan vergoed worden. Als kinderen op bezoek komen bij hun natuurlijke ouders, krijgen deze ouders geen vergoeding. Ouders hebben het in die periodes nog moeilijker om de eindjes aan elkaar te knopen. Kan er geen vergoeding gegeven worden als kinderen op bezoek gaan bij hun natuurlijke ouders?
- Steungezinnen moeten ook preventief aangewend kunnen worden en eveneens buiten het systeem van de pleegzorg.

Een brochure die ouders en kinderen op een eenvoudige manier informeert over hun rechten binnen de jeugdhulp

- Er is weinig informatie over integrale jeugdhulp.
- Er zijn ook ellenlange wachtlijsten.
- Ouders voelen zich onvoldoende betrokken. Kinderen worden sterk omringd door advocaten en begeleiders, maar de ouders staan alleen.

Hulpverlening voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en gezinnen

- De stuurgroepen integrale jeugdhulp zijn veel te moeilijk voor mensen in armoede en begeleiders om eraan te kunnen participeren.
- Een betere opvolging door de integrale jeugdhulp als jongeren gevaar lopen is nodig: o.a. aandacht voor de problematiek van uithuwelijking en ontvoering van minderjarigen. Mensen dienen serieus genomen te worden door de politie. De politie moet snel reageren en de ouders voldoende informeren.
- De afstand tussen gesloten (Mol, Beernem) en open centra is erg groot. Deze zouden beter op elkaar afgestemd moeten worden. Jongeren hervallen zeer vaak in de open centra en komen terug terecht in de gesloten centra. Het is nodig dat men op zoek gaat naar een tussenconcept .
- Ouders moeten ook hier beter en meer betrokken worden.

Toegankelijkheid van de kinderopvang

- Er is nood aan occasionele kinderopvang (binnen de CKG's) voor ouders die bijvoorbeeld opgenomen worden in het ziekenhuis: er zijn er onvoldoende en er zijn lange wachtlijsten. De toewijzing gebeurt ook altijd via een comité bijzondere jeugdzorg. Kan dit systeem worden uitgebreid? Moet dit wel gekoppeld zijn aan bijzondere jeugdzorg?
- Het Comité bijzondere jeugdzorg vormt echt een drempel voor mensen in armoede bij het zoeken van hulp voor hun kinderen. Mensen associëren het comité met de eerste stap richting een plaatsing van hun kinderen. *“Eens het comité ‘binnen’ is bij de mensen, blijven ze wel altijd iets vinden en loopt men het risico dat men er niet meer vanaf geraakt.”*
- Kinderopvang en PKO moeten toegankelijker zijn voor kinderen die in armoede leven. Nu zijn er lange wachtlijsten en de financiering van de PKO's hangt af van de ouderbijdrage. Rijkere kinderen dragen meer bij, er is dan ook meer geld om kwaliteitsvolle kinderopvang te organiseren. Vandaar dat men eerder kiest voor de rijkere kinderen. De overheid zou ouderbijdragen kunnen financieren, een instelling kan dan neutraler kiezen tussen een rijk of een arm gezin.
- Kinderen in armoede vragen grotere zorg. Kunnen kinderen in armoede niet een hogere quotatie krijgen? 1.2 of 1.5. Zo krijgt men meer begeleiders als men meer kinderen in armoede opneemt.

Nieuwe opmerkingen en vragen

- Dak- en thuislozen:
Vrouwen belanden meer en meer op straat (intra-familiaal geweld, te weinig opvangcentra). Men vraagt een ontmoetingslokaal voor gezinnen die herenigd willen worden. Er is immers maar een zeer beperkt aanbod voor verenigde dakloze gezinnen. Ouders worden op die manier van elkaar gescheiden. Mannen worden vaak gescheiden van hun kinderen. Er bestaan ook weinig mogelijkheden voor intimiteit tussen mannen en vrouwen.

- Echtscheidingen, waardoor mensen van Vlaanderen naar Wallonië worden heen en weer verhuisd, vormen een probleem.

- Alleenstaande vaders moeten evenveel rechten hebben als moeders, onder andere op vlak van bezoekrecht.

REACTIE DOOR HET KABINET VAN MINISTER VERVOTTE

Onderzoek naar uitsluitingsmechanismen in kinderopvangvoorzieningen

Deze actie werd in 2005 in het actieplan geformuleerd als een geïsoleerde actie. Ondertussen werd deze actie ruimer gekaderd binnen het strategische plan kinderopvang, waarbij de organisatiestructuur van de kinderopvang hertekend wordt in functie van een sterkere lokale samenwerking, van eenduidige kwaliteitsvoorwaarden voor de gehele kinderopvangsector en een gelijkwaardige realisatie van de drie maatschappelijke functies van kinderopvang: economisch, sociaal en pedagogisch. Vooral het centraal zetten van de sociale functie van de kinderopvang is hierbij belangrijk.

Daarnaast is er ook een onderzoek lopende over het zoekproces van ouders en het opnamebeleid in erkende kinderdagverblijven en diensten voor onthaalouders. Dit onderzoek startte begin 2006 en de resultaten zullen in juni 2007 beschikbaar zijn.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek en van de ervaringen van de proefprojecten rond lokale samenwerking in de kinderopvang (de centra voor kinderopvang) die in mei 2007 starten, zullen voorstellen ontwikkeld worden om bestaande voorrangregels meer afdwingbaar te maken voor kwetsbare gezinnen.

Momenteel is er wat de ouderbijdragen betreft, al een solidariteitsregeling vanuit de overheid. Kinderopvang die meer ouderbijdragen ontvangen doordat ze meer kinderen opvangen van gezinnen met hogere inkomens, dragen een deel van deze inkomsten over aan andere kinderopvanginitiatieven die minder ouderbijdragen ontvangen. Het subsidiëeringsmechanisme in de kinderopvang zorgt er voor dat initiatieven financieel niet bevoordeeld worden als ze meer kinderen van hogere inkomens opvangen.

De toewijzing van occasionele kinderopvang gebeurt niet enkel via doorverwijzing van het comité. Occasionele opvang zonder indicatie van een verontrustende opvoedingssituatie, gebeurt via de kinderopvang. In 2007 zullen er plaatsen bijkomen voor occasionele opvang, zodat gezinnen die omwille van arbeids- of sociale redenen plots geconfronteerd worden met de nood aan kinderopvang sneller plaatsen vinden. Daarnaast kan men in een CKG ook terecht op volledig vrijwillige basis, zonder tussenkomst van het comité van bijzondere jeugdzorg.

Ouderbijdragen in de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning

In de erkende Initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's) gelden ouderbijdragen binnen de wettelijk vastgelegde grenzen. Zodra meer dan 1 kind van hetzelfde gezin wordt opgevangen, is er een korting van 25% op de totale opvangprijs. Het IBO kan ook een sociaal tarief hanteren voor gezinnen die het financieel moeilijk hebben. Heel uitzonderlijk is de opvang gratis. In het huishoudelijke reglement van de opvang staan de voorwaarden voor een sociaal tarief. Daarnaast wordt onderzocht of er in de toekomst meer stroomlijning in tarifiëring vanuit de Vlaamse overheid mogelijk is in het beleidsdomein Welzijn.

Opdat meer IBO's gebruik zouden kunnen maken van de subsidie voor de opvang van kinderen uit achtergestelde gebieden, versoepelde minister Vervotte recentelijk een aantal voorwaarden. Voortaan kunnen vestigingsplaatsen van alle IBO's met minstens 33 % van de ingeschreven

kinderen uit een achtergesteld gebied een forfaitair subsidiebedrag van 78,09 euro extra per erkende plaats vragen.

De gezinsondersteunende pleegzorg

De gezinsondersteunende pleegzorg heeft bij uitstek een preventief karakter en is op zich niet gelinkt aan de bijzondere jeugdzorg. De minister wil de gezinsondersteunende pleegzorg juist ook versterken via de methodiek van steungezinnen om gezinnen vroegtijdig te ondersteunen op vrijwillige basis.

Algemeen

- Kind en Gezin versterkt het aanbod aan opvoedingsondersteuning verder. Dat wordt in het actieplan ook duidelijk beschreven. Het gaat onder meer om de uitbouw van de INLOOP-teams, de inzet van gezinsondersteuners, de versterking van de gezinsondersteunende pleegzorg. Binnen de gezinsondersteunende pleegzorg zal er in het bijzonder gewerkt worden aan de verdere uitbouw van steungezinnen.

Dit jaar start Kind en Gezin haar werking rond positief ouderschap en het TRIPLE P programma. Daarin vindt ook een grote mediacampagne plaats. Bedoeling van de mediacampagne is juist de druk op ouders in verband met opvoeden te verminderen. Dit gebeurt onder meer door te benadrukken dat opvoeden niet altijd vanzelfsprekend is en te vertrekken van de mogelijkheden en krachten van ouders.

Tenslotte zal Kind en Gezin op termijn de regierol opnemen met betrekking tot de opvoedingswinkels, waarbij er aandacht zal zijn voor een breed aanbod inzake opvoedingsondersteuning.

- De verruiming van de ouderbijdrageregeling volgens het inkomen van de ouders kadert nu in de strategische doelstelling om zoveel mogelijk betaalbare kinderopvang mogelijk te maken. Er is verder onderzoek nodig in hoeverre het mogelijk is om de koppeling van de ouderbijdragen aan het inkomen nog verder te verruimen. Hievoor wordt in eerst instantie geprobeerd om een nog beter zicht te krijgen op het profiel van de gebruikers van de kinderopvang.

4 Rechtsbedeling

De toegang tot het gerecht is een essentieel onderdeel van onze rechtsstaat en van gerechtigheid in het algemeen. Mensen die in armoede leven komen meer dan anderen in aanraking met het gerecht en stuiten daarbij meer dan anderen op drempels.

Justitie is echter een federale materie. Concrete maatregelen die onder deze categorie kunnen worden ondergebracht, zijn dus schaars. De Vlaamse overheid heeft wel een beleidsrol op het gebied van overmatige schuldenlast en schuldbemiddeling en betreffende de hulpverlening en tewerkstelling van (ex-)gedetineerden (zie de onderdelen maatschappelijke dienstverlening en werk van dit hoofdstuk).

ACTIES

4.1 Vormingsinitiatief van het Steunpunt Internationaal Privaatrecht

Gelijke Kansen wil zowel de interne als de externe emancipatie van allochtone vrouwen ondersteunen. De interne emancipatie gaat over de emancipatie als vrouw binnen de eigen etnisch-culturele gemeenschap. Met externe emancipatie wordt de emancipatie als allochtoon in de Vlaamse samenleving bedoeld.

Het vormingsinitiatief van het Steunpunt Internationaal Privaatrecht organiseert vormen voor personen die beroepshalve in aanraking komen met de problematiek van vrouwen van vreemde herkomst die juridische bijstand nodig hebben om na te gaan welk nationaal privaatrecht in hun situatie van toepassing is.

Het doel van dit vormingsinitiatief is om bij een bredere groep professionelen (er wordt gestreefd naar 100 tot 200 deelnemers aan de vormingsbijeenkomsten) deskundigheid te ontwikkelen aangaande de thema's die met het privaatrecht van buitenlandse vrouwen te maken hebben (advocaten, magistraten, ambtenaren van de burgerlijke stand, juridische raadgevers in het kader van hulpverlening, beroepsmensen uit de sociale en minderhedensector die met deze thematiek in aanraking komen,...).

Dat dit specifieke beleid ten aanzien van allochtone vrouwen onder meer aangewezen is inzake internationaal privaatrecht, bleek duidelijk op de Commissie voor Interculturele Dialoog die op 23 februari 2004 door de federale regering werd opgericht. Deze vrouwen stuiten namelijk onder meer op rechtsconflicten tussen het buitenlandse familierecht, de internationale verdragen die België ondertekende en bepaalde fundamentele waarden in onze samenleving. De onzekere situatie van sommige vrouwen zet dit juridisch zwaktepunt extra in de verf.

BELEIDSACCENTEN

4.1 Schuldbemiddelingsdiensten in CAW en OCMW

Bevoegde minister

Inge Vervotte

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Omschrijving en doel van de actie

Elke erkende dienst voor schuldbemiddeling in de autonome Centra voor Algemeen Welzijnswerk en de OCMW's heeft één of meer deskundige schuldbemiddelaars. Zij zetten zich in voor het meest kansarme cliënteel dat om financiële of psychosociale redenen geen beroep kan doen op de advocatuur. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk hebben samen een project uitgewerkt en ondersteunen zo deze erkende diensten. Dit project zal resulteren in het oprichten van een Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling.

Operationele doelstellingen

- De schuldbemiddelaars opleiden.
- Een handboek schuldbemiddeling uitwerken en actueel houden.
- Een juridische helpdesk uitbouwen om de bemiddeling zo kwalitatief mogelijk te kunnen invullen.
- Oprichting van een Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling.

Doelgroep van de actie

Mensen die geconfronteerd worden met financiële problemen

Gerealiseerd in 2005-2006:

- aantal deelnemers aan de opleidingen: 184. Dit is een stijging van 37 deelnemers ten opzichte van 2004 en van 68 deelnemers tegenover 2003;
- aantal deelnemers aan de verdiepingmodules: 164;
- aantal vragen aan de juridische helpdesk: 73 (de registratie gebeurde hier slechts gedurende 9 maanden);
- aantal abonnees van het handboek: 569;
- daarnaast is een e-zine 'Schuldbriefing' ontwikkeld. Met de e-zine brieft men alle diensten schuldbemiddeling van de OCMW's en CAW's en andere geïnteresseerden over schuldbemiddeling (wetswijzigingen, nieuwe publicaties, ...). In 2005 waren er reeds 1116 abonnees;
- er is een website ontwikkeld: www.centrumschuldbemiddeling.be.

Timing van de actie

2006:

- Oprichten van een Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling.
- Een lessenpakket voor de derde graad van het middelbaar onderwijs over het omgaan met geld/budget en het voorkomen van schulden wordt uitgewerkt.

2007:

Positionering van het Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling bepalen en de taken ervan versterken.

Indicatoren

2006:

- Het project schuldbemiddeling wordt voortgezet.
- Aanvraagdossier is klaar.
- Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling is opgericht.

2007:

- Positionering van het Vlaams Centrum is uitgeklaard.
- Er is een versterking van de taken van het Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling.

Communicatie en informatie

Lessenpakket voor onderwijs.

REACTIES VANUIT DE DOELGROEP

Algemene Opmerkingen:

- De opmerkingen (reacties uit de doelgroep) uit het VAP 2005-2009 gelden nog steeds.
- De juridische taal is vaak onverstaanbaar en dit veroorzaakt misverstanden en problemen.

Specifieke Opmerkingen:

Schuldbemiddelingsdiensten in CAW en OCMW:

- Als je een te groot inkomen hebt (bijvoorbeeld sommige werkloosheidsuitkeringen), dan heb je soms geen recht op gratis schuldbemiddeling via OCMW of CAW. Het besteedbare inkomen ligt door de schulden echter heel wat lager.
- Er zijn enorme wachtlijsten.
- Een lessenpakket rond schuldpreventie is niet alleen een goed idee voor die groepen waar het echt nodig is maar gewoon ook voor iedereen. Het lessenpakket helpt om mensen bewust te laten worden dat ze niet alles moeten hebben dat de maatschappij zo verlokkelijk aanbiedt. Dit geldt niet enkel voor de derde graad van het middelbaar onderwijs, maar ook voor het deeltijds onderwijs, geplaatste jongeren, etc.
- De manier waarop schuldbemiddeling gebeurt, is erg belangrijk. Daarom is vorming van hulpverleners over de leefwereld en beleving van armoede zo noodzakelijk.
- Mensen moeten meer betrokken worden bij hun schuldbeheer en –bemiddeling zodat ze er iets van leren en ze voorbereid zijn als de schuldbemiddeling stopt.
- Mensen hebben nood aan communicatie over de stand van zaken rond de schuldbemiddeling.
- Vorming rond budgetbeheer en schuldbemiddeling is zinvol voor mensen die stoppen met schuldbemiddeling. Dit kan georganiseerd worden door bijvoorbeeld Basiseducatie, OCMW, Open School, etc.

Nieuwe opmerkingen en vragen

- Met een pro-Deoadvocaat gaat men vaak stappen achteruit, want het duurt vaak erg lang. Een pro-Deoadvocaat is dan wel gratis maar de gerechtskosten zelf zijn nog vaak onbetaalbaar.

REACTIE DOOR HET KABINET VAN MINSTER VERVOTTE

Schuldbemiddelingsdiensten in CAW en OCMW

- Het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling wordt verder uitgebouwd om in Vlaanderen de groeiende problematiek van de schulden aan te pakken.
- Daarbij is onder andere aandacht voor de preventie van schulden.
- Voor de problematiek van de gerechtskosten bestaat er een procedure nl. kosteloze rechtspleging, die wordt ingeleid bij de rechtbank en ook de gerechtskosten kan opvangen.

5 Cultuur en vrije tijd

Iedere burger zou de mogelijkheid moeten krijgen om zichzelf te ontplooiën via culturele en andere vrijetijdsactiviteiten. Dat is een belangrijke vorm van maatschappelijke participatie. Niettemin blijven er nog altijd drempels die mensen in armoede verhinderen om deel te nemen aan het bestaande culturele aanbod. De afstand tussen culturele voorzieningen en kwetsbare groepen blijft vrij groot.

ACTIES

5.1 Toeleidingsactiviteiten en financiële tussenkomsten

De Vlaamse Regering wil een prioriteit maken van een verhoogde cultuurparticipatie bij mensen in armoede. Met toeleidingsactiviteiten en financiële tussenkomsten via de organisaties voor welzijn en basiseducatie wil ze het cultuuraanbod toegankelijker maken voor mensen met een laag inkomen. Er zal worden gewerkt aan lokale netwerken en samenwerkingsverbanden met culturele, artistieke of kunsteducatieve partners om de culturele participatie van armen te verbreden en te verdiepen.

Het is de bedoeling om te komen tot een structurele oplossing voor de ondersteuning van de cultuurparticipatie van mensen die in armoede leven.

Via deze ondersteuning wordt een jaarlijkse verhoging van het bereik met 1000 mensen nagestreefd, realiseerbaar wanneer hier de nodige middelen tegenover staan.

5.2 Jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren

Elk gemeentebestuur moest in haar jeugdwerkbeleidsplan 2002–2004 de acties beschrijven om meer kinderen en jongeren in achterstellingsituaties te bereiken. Eenenvestig geselecteerde gemeenten kregen extra middelen voor doelgroep-specifieke jeugdwerkinitiatieven of de integratie van bijzondere doelgroepen in bestaande jeugdwerkinitiatieven.

In 2005 start de uitvoering van een nieuw jeugdwerkbeleidsplan 2005–2007 en zullen de geselecteerde gemeenten werk maken van de geformuleerde acties. De Vlaamse overheid werkt een leidraad toegankelijkheid uit voor alle gemeentelijke jeugdbeleidsactoren.

Alle 41 geselecteerde gemeenten formuleerden in 2005 doelstellingen voor de besteding van de extra middelen voor het jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren.

De komende jaren zullen de 41 geselecteerde gemeenten werk maken van de geformuleerde acties. Op de geplande provinciale trefdagen in de loop van 2006 in het kader van het nieuwe jeugdbeleidsplan 2008- 2010 wordt de leidraad diversiteit voorgesteld.

Vanaf 2007 maken de steden en gemeenten werk van een nieuw jeugdbeleidsplan 2008- 2010. Ook plant men een vormingsmoment voor steden en gemeenten die recht hebben op extra subsidies in het kader van jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.

5.3 Beurzen om deel te nemen aan internationale initiatieven

De Vlaamse overheid wil jongeren die afkomstig zijn uit situaties van sociale uitsluiting en armoede de kans bieden om een internationale ervaring mee te maken. Daarom geeft ze een beurs als die jongeren deel willen nemen aan een internationaal initiatief dat wordt georganiseerd door een erkende en gesubsidieerde jeugdvereniging. In 2005 werden in totaal 37 dossiers goedgekeurd. Het beschikbare budget werd hiermee volledig opgemaakt.

Het decreet wordt in 2006 geëvalueerd om in 2007 mogelijk aan te passen. Voorlopig blijven dezelfde doelstellingen en kwantitatieve gegevens behouden.

5.4 Buurtsport

De campagne Sporten in de eigen buurt en leefwereld richt zich tot sportkansarme jongeren. Andere acties bereiken hen meestal niet wegens financiële of sociale drempels, of omdat de afstand tot sportfaciliteiten te groot is.

Het onderzoek van de VUB naar buurtsport in Vlaanderen werd afgerond eind 2005. De resultaten werden gepresenteerd op de trefdag BuurtSport in Kortrijk in december 2005 voor een publiek van buurtsportmedewerkers uit heel Vlaanderen. Op het ISB-(Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid) congres 2006 werd het onderzoek en de resultaten toegelicht in het plenum, waarna de aanwezigen vragen konden stellen. Het publiek bestond overwegend uit (Vlaamse) sportfunctionarissen, maar ook uit schepenen van sport en sportraadvoorzitters.

Er werd bewust gekozen om het onderzoek niet in rapportvorm te verspreiden. In het voorjaar 2006 werd beslist om te werken naar een publicatie waarin het laagdrempelig sporten in Vlaanderen verduidelijkt wordt en waar buurtsport verder in afgebakend wordt. Er wordt ook gekeken naar hoe het gegeven 'sportbuurtwerk' zich in Nederland ontwikkelt. De publicatie wordt aangevuld met de beschrijving van 10 buurtsportcases uit Vlaanderen.

Het boek verschijnt in het najaar van 2006, waardoor het kan gebruikt worden als inspiratiebron bij de opmaak van de lokale sportbeleidsplannen.

Van de publicatie worden 1000 exemplaren gedrukt die gratis verspreid zullen worden o.a. naar de sportfunctionarissen en (nieuw) schepenen van sport."

In 2006 en 2007 wordt de campagne Sporten in de eigen buurt verder gesubsidieerd voor één jaar. Continuering en verdere ontwikkeling gebeuren aan de hand van een opgesteld jaarplan. De beleidsnota's Sport en Jeugd bevelen beide een structurele verankering van buurtsport aan. Hierover is echter nog geen beslissing genomen.

5.5 Steunpunt Vakantieparticipatie

Het Steunpunt Vakantieparticipatie coördineert een vakantieaanbod voor personen met een laag inkomen en hun kinderen. Het aanbod is vierledig en bestaat uit groepsvakanties, individuele vakanties, georganiseerde vakanties en dagtoerisme.

Onderzoek geeft aan dat voor meer dan 330.000 Vlamingen met vakantie gaan - hoe kort en bescheiden ook - onbetaalbaar is. Omdat vakantie een basisrecht is en het mensen terug onder de mensen brengt, ijvert het Steunpunt Vakantieparticipatie voor een betaalbaar vakantieaanbod. Voor iedereen.

In 2006 werden 20.097 vakantiegangers bereikt. De vraag was groter dan het aanbod. De volgende jaren wil het steunpunt het aanbod uitbreiden en de werking optimaliseren.

Nu het Steunpunt geen project meer is, maar een vaste dienst binnen Toerisme Vlaanderen, zal het ook de ruimere context verkennen en over de grenzen kijken: hoe gaan andere landen om met sociaal toerisme, wat kunnen we leren van elkaar en hoe kunnen we samenwerken en uitwisselingen organiseren?

Toerisme Vlaanderen verleent, via Toerisme Voor Allen, subsidies aan sociaaltoeristische organisaties. Opstaporganisaties die vakanties organiseren voor gezinnen en kinderen in armoede, kunnen onder bepaalde voorwaarden een financiële tegemoetkoming krijgen van 75% voor vervoer-, verblijf-, animatie-, verzekering- en personeelskost.

Het Steunpunt vakantieparticipatie:

- werkt mee aan een sociaal toeristisch beleid
- gaat op zoek naar toeristische partners met een sociale visie
- voert gerichte promotie naar mensen met een laag inkomen
- organiseert vorming voor sociale en toeristische partners
- bemiddelt voor vakanties op maat
- organiseert evaluatie, overleg en uitwisseling om de werking te optimaliseren
- verkent de internationale context en legt hier contacten

Verhoging vakantiemogelijkheden voor mensen in armoede

Iedereen verdient vakantie, ook mensen met weinig financiële middelen.

Het aantal organisaties, toeristische attracties en vakantiehuizen die bereid zijn een sociaal tarief voor deze doelgroep te hanteren, is al behoorlijk uitgebreid. Het aantal mensen dat via het Steunpunt Vakantieparticipatie kon genieten van een daguitstap of vakantie is van 9.860 in 2003 naar 20.097 gestegen in 2007. Om meer mensen de kans te geven van een betaalbare vakantie te genieten, is het noodzakelijk dat het aanbod vergroot.

Openbaar vervoer voor mensen in armoede blijft onbetaalbaar, vele mensen maken geen gebruik van het vakantieaanbod omdat de weg ernaar toe te duur is. In 2006 werd een akkoord met De Lijn bereikt voor het ter beschikking stellen van dagpassen en vijf dagen passen. Dit was een groot succes. Vakantiegangers verwelkomen buspassen, maar onderstrepen het probleem van te dure treintrajecten.

Het Steunpunt Vakantieparticipatie wil mensen in armoede een betaalbare vakantie aanbieden door:

- de toegankelijkheid tot het aanbod vergemakkelijken door vernieuwd informatiemateriaal
- een uitbreiding van het aanbod en een afstemming van vraag en aanbod
- onderhandelingen met mobiliteitspartners NMBS en De Lijn

Concreet wil het Steunpunt in 2007 het volgende nastreven:

- optimalisering, stroomlijning van de werking
- overleg met toeristische partners voor een uitbreiding van het aanbod
- ruimere bekendmaking via vernieuwde website, brochures en promomateriaal
- overleg met NMBS voor betaalbare treintrajecten voor mensen in armoede

Verkenning van internationale context sociaal toerisme

Het gegeven dat mensen niet op vakantie kunnen vanwege financiële beperkingen, is niet typisch Vlaams. Door samen te werken met buitenlandse partners, kan men van elkaar leren en de mogelijkheden voor een buitenlands aanbod verkennen.

Concreet gaat het om de volgende doelstellingen in 2007:

- Overleg met partnerorganisaties in andere landen organiseren
- Opvolgen Europese (beleid) ontwikkelingen Sociaal Toerisme
- Pilootproject met buitenlandse partners

BELEIDSACCENTEN

5.1 Praktijkvoorbeelden voor de participatie van laaggeschoolden In het jeugdwerk

Bevoegde minister

Bert Anciaux

Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel

Omschrijving en doel van de actie

Recent onderzoek heeft een significante relatie aangetoond tussen scholingsgraad en deelname aan het jeugdwerk. Een aantal steden en gemeenten heeft al een werking rond laaggeschoolden opgestart. Die praktijkvoorbeelden in kaart brengen en toelichten kan inspirerend werken voor andere actoren in de jeugdsector.

Operationele doelstellingen

- Praktijkvoorbeelden van een goede jeugdwerking met laaggeschoolden in kaart brengen en ze toelichten aan de jeugdsector.
- Stimuleren tot opzetten van nieuwe vormen van jeugdwerk.

Doelgroep van de actie

Breder dan alleen de armen: jongeren uit beroepsonderwijs en buitengewoon secundair onderwijs. Ongeveer 120.000 jongeren in totaal.

Gerealiseerd in 2005-2006:

- De doelstellingen werden geformuleerd in het Vlaams Jeugdbeleidsplan en goedgekeurd door de Vlaamse Regering.
- Momenteel worden indicatoren voor lage scholing verzameld, wordt gekeken of bepaalde gemeenten hierop pieken. Op basis van deze nieuwe berekening krijgen gemeenten extra subsidies voor de beleidsperiode 2008-2010. Er zijn nog geen stappen gezet naar het ontwikkelen van modelactiviteiten; in de leidraad diversiteit wordt wel melding gemaakt van specifieke drempels voor laaggeschoolde jongeren, en worden waar mogelijk goede voorbeelden van activiteiten opgenomen

Timing van de actie

2006:

- Veldanalyse. Goede voorbeelden en criterialijst verzamelen. Modelactiviteit of modelorganisatie ontwikkelen.
- Verzamelen van indicatoren voor lage scholing

2007:

- Nieuwe vormen van jeugdwerk en nieuwsoortige jeugdwerkactiviteiten stimuleren via studie- of vormingsmomenten,

- De opmaak begeleiden van gemeentelijke en provinciale jeugdwerkbeleidsplannen met aandacht voor diversiteit.

2008:

- De lokale jeugdwerkbeleidsplanning uitvoeren, met aandacht voor bijzondere projecten met laaggeschoolde jongeren.

2009:

- Eerste jaar van uitvoering evalueren: werden effectief meer laaggeschoolde jongeren bereikt in het jeugdwerk?

Indicatoren

Het aantal gespecialiseerde lokale jeugdinitiatieven stijgt. Dat moet blijken uit het nieuwe cijferboek jeugdbeleid (2008).

- Opvolgbevraging van het onderzoek naar de participatie van jongeren uit BSO en TSO in jeugdwerkactiviteiten.

Communicatie en informatie

- Rechtstreekse briefwisseling met gemeente- en provinciebesturen.
- Via landelijke jeugdwerkactoren.

5.2 Sociaal-artistieke initiatieven

Bevoegde minister

Bert Anciaux

Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel

Omschrijving en doel van de actie

Organisaties ondersteunen die in hoofdzaak procesmatige werkingen opzetten met een sociale en artistieke dimensie.

Operationele doelstellingen

Uitvoering van het Kunstendecreet van 2 april 2004 houdende de subsidiëring van kunstorganisaties, kunstenaars, organisaties voor kunsteducatie en organisaties voor sociaal-artistieke werking, internationale initiatieven, publicaties en steunpunten.

Doelgroep van de actie

Breder dan alleen de armen en in brede zin de hele gemeenschap. Laagdrempeligheid is een voorwaarde voor sociaal-artistieke initiatieven.

Gerealiseerd in 2005-2006:

2005:

- 17 projecten werden geselecteerd

2006:

- 18 aanvraagdossiers werden ingediend, waarvan er 7 weerhouden werden. Daarnaast werden nog eens 9 organisaties op meerjarige basis gesubsidieerd (structureel).

Timing van de actie

2006–2009:

- De aanvragen tot subsidiëring voor een vierjarige periode moesten uiterlijk op 1 september van het voorlaatste jaar dat voorafgaat aan de vierjarige subsidieperiode bij de door de Vlaamse regering aangewezen dienst worden ingediend.

- De aanvragen tot subsidiëring voor een tweejarige periode moesten uiterlijk op 1 februari van het voorlaatste jaar dat voorafgaat aan de tweejarige subsidieperiode bij de door de Vlaamse regering aangewezen dienst worden ingediend.
- Een aanvraag tot subsidiëring van een project wordt tijdig ingediend als die aanvraag uiterlijk op 15 september van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin het project van start gaat.

Indicatoren

Aantal gesubsidieerde organisaties.

Communicatie en informatie

Brede communicatie naar de bevolking via de gesubsidieerde organisaties.

5.3 Aandacht voor mensen in armoede bij de opmaak van het decreet Lokaal Sportbeleid

Bevoegde minister

Bert Anciaux

Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel

Omschrijving en doel van de actie

Het decreet Lokaal Sportbeleid wil uitdrukkelijk een beleid stimuleren dat een meer diverse sportpraktijk voortbrengt. Een gericht remediërend en stimulerend beleid zal worden gevoerd voor wie nog niet sport, o.a. door armoede.

Er is nood aan goede praktijkvoorbeelden die bewijzen dat financiële, culturele en andere drempels met succes kunnen worden weggewerkt. Die voorbeelden kunnen zowel door de overheid als door privé-initiatieven ruimer worden bekendgemaakt.

Operationele doelstellingen

Mensen in armoede meer aan sport laten doen door:

- de toegankelijkheid tot de clubs en programma's te vergemakkelijken,
- een specifieke, meer diverse en eventueel op maat gemaakte sportpraktijk te initiëren.

Doelgroep van de actie

Breder dan mensen in armoede.

Gerealiseerd in 2005-2006:

2005:

- Het decreet Lokaal Sportbeleid werd inhoudelijk voorbereid.

2006:

- Het decreet werd legistiek voorbereid en goedgekeurd door de Vlaamse Regering in juli 2006.

Timing van de actie

2006:

- Het decreet wordt goedgekeurd door het Vlaams Parlement en het Besluit van de Vlaamse Regering wordt opgemaakt.

2007:

- Het decreet wordt van kracht.

2008:

- De gemeentelijke sportbeleidsplannen die uit het decreet volgen, worden toegepast vanaf 2008.

Indicatoren

De ingediende sportbeleidsplannen met de lokale actiepunten over dit thema.

Communicatie en informatie

Rechtstreekse briefwisseling met de lokale besturen.

5.4 Leidraad toegankelijkheid voor het jeugdwerk

Bevoegde minister

Bert Anciaux

Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel

Omschrijving en doel van de actie

Voor het lokaal jeugdwerkbeleid zal een leidraad toegankelijkheid worden ontwikkeld. Die moet de lokale besturen een houvast geven voor een beleid naar diverse doelgroepen, waaronder de armen.

Operationele doelstellingen

Een leidraad toegankelijkheid ontwikkelen.

Doelgroep van de actie

- Breder dan alleen de armen.
- Kinderen en jongeren tot 25 jaar oud die moeilijk door het jeugdwerk worden bereikt: allochtone kinderen en jongeren, kinderen en jongeren geconfronteerd met armoede, laaggeschoolde jongeren, kinderen en jongeren met een handicap, holebi's, enzovoort.

Gerealiseerd in 2005 en 2006:

2005:

- Overleg in een werkgroep met deskundige actoren.
- De teksten werden drukklaar gemaakt.

2006:

- Het decretaal kader werd aangepast.
- Publicatie van de leidraad.

Timing van de actie

2006:

- Promotie en sensibilisering via studie- en vormingsdagen. Vanaf 18 november 2006 zal de leidraad voorgesteld worden op de verschillende provinciale trefdagen.

2007:

- Verdere promotie en begeleiding in functie van de opmaak van het jeugdwerkbeleidsplan 2008–2010.

2008:

- Uitvoering jaarplan 2008, met aandacht voor acties diversiteit.

Indicatoren

- De leidraad wordt verstuurd naar alle Vlaamse gemeenten en provincies, en aan de landelijke en provinciale jeugdwerkactoren.

- Gemeenten hebben een volledig overzicht van alle bestaande actoren, publicaties, modellen, enzovoort, die kunnen helpen om het jeugdwerk in hun gemeente toegankelijker en diverser te maken. Uit het nieuwe cijferboek jeugdbeleid dat in 2008 gepubliceerd wordt, zal blijken of het aantal gespecialiseerde lokale jeugdwerkinitiatieven gestegen is.

Communicatie en informatie

- het lanceren van de leidraad.

5.5 Meer cultuurdeelname voor mensen in armoede

Bevoegde minister

Bert Anciaux

Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel

Omschrijving en doel van de actie

Culturele participatie is sociaal ongelijk verdeeld over de bevolking wegens onder meer de kostprijs of het gebrek aan informatie. Toch kan cultuurparticipatie een belangrijke factor zijn om sociaal isolement te doorbreken. Het Vlaamse cultuurbeleid wil dan ook de deelname aan culturele activiteiten door armen bevorderen.

Een belangrijk instrument dat de overheid hiervoor in het leven riep is het Fonds Cultuurparticipatie. Het Fonds Cultuurparticipatie betaalt 80 % van de onkosten terug die mensen in armoede maken om in cultuur te participeren (toegangsgelden, vervoersonkosten, babysit). In 2006 werden extra middelen vrij gemaakt om de mogelijkheden voor een verbreding van de werking van het fonds cultuurparticipatie naar niet-gesubsidieerde culturele activiteiten te onderzoeken. Deze maatregel wordt in 2007 verder gezet en geoperationaliseerd.

In een ruimere context wordt nu ook gewerkt aan een participatiedecreet voor de sectoren cultuur, jeugdwerk en sport. De grote uitgangspunten van dit decreet werden in december 2006 gepresenteerd. Binnen dit decreet krijgt de doelgroep armen een prominente plaats.

Operationele doelstellingen

- Culturele activiteiten toegankelijk maken door toeleiding en door drempels weg te nemen.
- De werking van het fonds Cultuurparticipatie voortzetten.
- De ontwikkeling van een participatiedecreet voor cultuur, jeugdwerk en sport.

Doelgroep van de actie

Mensen in armoede.

Timing van de actie

Gezien het reële bereik van mensen in 2005 en 2006 hoger lag dan vooropgesteld (zie onder), worden de verwachtingen voor 2007 en verder bijgesteld tov de oorspronkelijke doelstelling. In totaal moeten de volgende aantallen mensen in armoede aan cultuur deelnemen:

- 2005: 10.000 mensen,
- 2006: 11.000 mensen + presentatie van de beleidslijnen van het participatiedecreet
- 2007: 16.000 mensen + verbreding naar niet-gesubsidieerde culturele activiteiten. Legistieke voorbereiding van het participatiedecreet en goedkeuring door het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering
- 2008: 17.000 mensen,
- 2009: 18.000 mensen.

Gerealiseerd in 2005 en 2006:

- In 2005 werden 11.604 mensen in armoede bereikt
- De grote lijnen van het actieplan cultuurparticipatie werden gepresenteerd op de dag van de cultuurcommunicatie (13 december 2005)
- Op 31/08/06 werden reeds 16.790 mensen in armoede bereikt
- 2005: Verlenging van de overeenkomst uit 2004 tussen de Vlaamse overheid en de vzw Welzijnschakels met kleine aanpassingen: nadruk op duurzame en actieve samenwerking, netwerking (met veld) en verspreiding van informatie.
- 2006: Verlenging van de overeenkomst uit 2005

Indicatoren

In het jaarverslag van het samenwerkingsverband dat het fonds Cultuurparticipatie beheert, staat een overzicht van de participatie van de doelgroep, zowel qua aantal deelnemers als qua soort culturele activiteiten.

Communicatie en informatie

Communicatie m.b.t. de werking van het Fonds Cultuurparticipatie gebeurt via de lokale afdelingen van het samenwerkingsverband (Welzijnsschakels, Vlaams Netwerk, Samenlevingsopbouw Vlaanderen en VOOB) en via de organisaties die bij uitbreiding deelnemen aan de stuurgroep van het fonds cultuurparticipatie (kunst & democratie, Cubido, steunpunt vakantieparticipatie en Cultuur Lokaal). .

REACTIES VANUIT DE DOELGROEP

Algemene Opmerkingen:

- De opmerkingen (reacties van de doelgroep) in het VAP 2005-2009 gelden nog steeds.
- Er zijn veel goede aanzetten, maar er is geen stok achter de deur om zaken afdwingbaar te maken.
- De Vlaamse overheid moet meer verantwoordelijkheid opnemen om de cultuursector en sportsector te informeren, te sensibiliseren en te sturen. De Vlaamse overheid moet hier een actieve rol opnemen. Bijvoorbeeld rond vorming van mensen in armoede, het aanleren van competenties om aan cultuur deel te nemen.

Specifieke Opmerkingen:

Toeleidingsactiviteiten en financiële tussenkomsten

- Het initiatief van de federale overheid in deze: Alleen OCMW gebruikers mogen hiervan gebruik maken, hierdoor wordt de doelgroep sterk afgebakend. Er is nood aan een betere communicatie tussen Vlaams en federaal niveau om dit soort gevolgen te vermijden.
- Kortingssystemen geven vaak een stigmatiserende stempel. Dus is er de vraag naar een goed systeem dat voor iedereen kan gelden: een algemene vrijetijdskaat.
- Er zijn veel goede ervaringen met het fonds cultuurparticipatie en het cultuuraanbod daarbij. Iedereen kan daarvoor in aanmerking komen omdat de mensen in de vereniging zitten. Maar je moet er steeds via een vereniging gebruik van maken. Sommige vallen daardoor uit de boot (individuele personen). Kan het OCMW daar geen hulp bieden en de mensen dezelfde voorwaarden van het fonds aanbieden? Het grote voordeel van het fonds cultuurparticipatie is dat het via verenigingen gebeurt (waar de toeleiding en begeleiding gebeurt). De vraag is of OCMW's daar tijd voor kunnen vrijmaken?
- Over de toekomst van het fonds cultuurparticipatie: het lokale niveau is de ideale plaats voor vele zaken maar niet alles mag verengd worden tot het lokale niveau. Mensen moeten hun provinciegrenzen kunnen overschrijden bij het deelnemen aan cultuur.
- Het fonds cultuurparticipatie is niet enkel administratief veel werk. Heel veel werk kruipt ook in het goed begeleiden van mensen naar de activiteiten. Heel veel van deze toeleiding gebeurt nu door de verenigingen waar armen het woord nemen.
- Om aan cultuur te doen heb je nog andere dingen nodig behalve een kaart. Ondersteuning, spreiding en toegankelijkheid zijn even belangrijk. Cultuurkeuzen moet je leren maken door vorming en begeleiding, je moet de competenties hiervoor ontwikkelen. Hiervoor is veel meer stimulans nodig vanuit het middenveld: het aanbieden van laagdrempelige toeleidings-, begeleidings- en vormingsinitiatieven.
- Culturele centra doen soms wel inspanningen, maar dit kan lokaal heel verschillend zijn. Bijvoorbeeld in Aalst wordt de programmatie samen met de vereniging waar armen het woord nemen bekeken en mensen krijgen een degelijke uitleg. Dit was en is een proces van

steeds blijven aandringen. Hierdoor worden goede resultaten bereikt. Dit soort goede voorbeelden moeten meer gepromoot worden.

- De Vlaamse overheid legt meer en meer verantwoordelijkheden bij de lokale besturen. De verantwoordelijkheid bij culturele sector wordt lokaal gemist, terwijl deze toch de opdrachten uitvoeren. Evaluaties worden wel gedaan, maar er worden geen sancties aan gekoppeld. Er worden enkel conclusies getrokken, eenmaal de evaluaties volledig afgerond zijn.

- Er is een valkuil als men werkt met cijfers (zoals bij het Fonds Cultuurparticipatie), je weet niet of je echt meer mensen bereikt (andere mensen dan degene die je al bereikt). Er zou een registratie moeten zijn van de inspanningen die gedaan worden om mensen te bereiken. Vooral ook het proces is belangrijk, niet enkel de aantallen. Hiermee doelen we op de manier waarop mensen toegeleid en begeleid worden.

- Levenslang leren maar ook levenslang aan cultuur participeren zou een doelstelling van de overheid moeten zijn. Als mensen in armoede dit kunnen doen, dan zou dit een grote sprong vooruit zijn in Vlaanderen.

Sociaal-artistieke projecten/initiatieven

-De vraag is:

- o Hoeveel sociale organisaties hebben een dossier ingediend en hoeveel culturele organisaties?
- o Hoeveel van de sociale organisaties die een dossier hebben ingediend, kregen een erkenning? Welke van deze projecten is bij de verenigingen waar armen het woord nemen gekend?

- De lange termijnvisie is nog niet op punt gezet. Er moet continuïteit zijn. Nu zijn er teveel tijdelijke projecten.

- Voor kleine sociale en welzijnsorganisaties is het te moeilijk om een dossier in te dienen. Er is een professionele werkkraacht voor nodig omdat de aanvraag zo moeilijk in elkaar steekt. Veel verenigingen hebben noch de tijd noch het geld (professioneel personeelslid) om een dossier in te dienen. Een deel van de oplossing kan ook liggen in de vereenvoudiging van het dossier dat ingediend moet worden. Verenigingen hebben bovendien ondersteuning nodig om een dossier op te maken. (Hier speelt Kunst en Democratie een rol.)

- Lokale sociaal-artistieke projecten:

Vlaanderen geeft veel speelruimte aan het lokale niveau

Bijvoorbeeld in sommige steden en gemeenten:

- o moeten sociaal-artistieke vernieuwend zijn. Maar wat is vernieuwend?
- o krijgen deze projecten maar een erkenning voor een half jaar, wat veel te weinig is om structureel te werken
- o is er maar een klein maximum bedrag dat sociaal-artistieke projecten als subsidie kunnen ontvangen.

Vlaanderen zou voorwaarden kunnen opleggen aan het lokale niveau of tenminste richtsleutels geven. Vlaanderen moet het lokale niveau hierin meer sturen.

- Cultuurhuizen vragen subsidies om aan cultuurparticipatie te doen en een sociaal-artistieke werking uit te bouwen. Op welke manier is er een controle over hoe die

cultuurhuizen hun opdracht, waarvoor ze geld krijgen, invullen? Er zou een voorwaarde van samenwerking met verenigingen moeten zijn, met daaraan de nodige ondersteuning voor verenigingen gekoppeld.

Buurtsport voor jongeren in armoede

- Niet alleen voor jongeren is dit belangrijk, maar ook voor ouderen! Ook belangrijk is de toegankelijkheid van alle sporttakken. Daarom is er nood aan een stevig lokaal sportbeleid "sport voor allen." De minister heeft een hele communicatie rond een badge over 'boeken lezen' gedaan. Waarom komt er bijvoorbeeld geen "sport voor allen" badge?

- Het moet verder gaan dan de buurt. Waarom kunnen mensen in armoede niet deelnemen aan bepaalde sportmanifestaties? Is een zelfde systeem als het fonds cultuurparticipatie met een goede ondersteuning voor begeleiding niet mogelijk?

Steunpunt Vakantieparticipatie

- Mensen in armoede missen nog steeds de boot. Het blijft nog altijd te duur en toeleiding is ook noodzakelijk. Als werker in een vereniging kun je niet al de vakantie-uitstapjes meedoen. Vakantie vergt immers veel organisatie van de mensen. Ze zijn dat niet gewoon en durven dikwijls deze stap niet aan. Daarom moet er meer begeleiding zijn.

- Het mag niet enkel gericht zijn op een verhoogde deelname via de cijfers (dit zegt niets over het bereiken van mensen in armoede). Niet enkel kwantiteit, maar ook kwaliteit telt.

- Probleem: de kosten voor het vervoer

- o De Lijn: mensen in armoede weten blijkbaar niet dat de gratis tickets van De Lijn er ook voor ééndagsinitiatieven zijn.
- o De NMBS: momenteel is er geen enkele vorm van gratis tickets, wat een uitstap een heel pak duurder maakt.

Aandacht voor mensen in armoede bij de opmaak van het decreet Lokaal Sportbeleid

- Het decreet is gestemd, maar wat mag verwacht worden? Het decreet is goede aanzet maar de vraag blijft of het werkt? Vooral weer op lokaal niveau. Er staan veel goede zaken in het decreet, maar er zijn geen garanties voor een goede concrete invulling. Hoe zit het met andere woorden met de afdwingbaarheid?

- o In het decreet staat dat het ISB (Instituut Sportbeheer) de gemeenten zal bijstaan voor hun sportbeleidsplan. Zal het ISB dit doen?
- o In het decreet staat dat mensen in armoede moeten geconsulteerd worden. Maar het is niet afdwingbaar!

Het decreet biedt met andere woorden mogelijkheden voor een goed sportbeleidsplan, maar er zijn geen garanties!

- Vooral ook het kunnen bijwonen van sportmanifestaties vinden mensen in armoede belangrijk.

REACTIE DOOR HET KABINET VAN MINISTER ANCIAUX

Algemeen

De opmerkingen opgenomen in het VAP 2005-2009 van de armoedeverenigingen, maar ook de gesprekken met de armoedeverenigingen zelf (o.a. via het verticaal armoedeoverleg) worden door minister Bert Anciaux beschouwd als uitgangspunten bij de ontwikkeling van een nieuwe en geïntegreerde regelgeving voor participatie. De minister maakte in december 2006 namelijk zijn hoofdaccent voor de volgende jaren bekend: het participatiebeleid aanwakkeren én een structureel en duurzaam karakter geven. De belangrijkste maatregel wordt het nieuwe 'participatiedecreet' dat vanaf 2008 moet ingaan. Het decreet zal inspelen op de sectoren cultuur, jeugdwerk en sport én legt onder andere een sterk accent op mensen en gezinnen in armoede.

De opbouw van dit decreet is volop bezig. Hierover zal onder meer met de armoedeverenigingen rond de tafel gezeten worden.

Het is op dit moment belangrijk om een algemene toelichting te geven over het participatiebeleid en meer specifiek ook het nieuwe participatiedecreet, alvorens systematisch in te gaan op de bemerkingsen van de armoedeverenigingen.

In zijn toespraak op de dag van de cultuurcommunicatie (4 december 2006) verduidelijkt minister Anciaux hoe hij via zijn algemeen cultuur-, jeugd- en sportbeleid aan participatie werkt:

“ De eerste en meest omvattende aanpak is het geheel van sectorale decreten, regels en instrumenten die wij samen de voorbije jaren construeerden. Ik verwijs hierbij naar de financiële ondersteuning die de Vlaamse gemeenschap verstrekt aan de vele honderden landelijke, Vlaamse instellingen, federaties, nationale secretariaten, steunpunten, belangenverdedigers enz. Dit rijke landschap krijgt via diverse decreten structureel groei- en bloeikansen. Naast de aandacht voor intrinsieke kwaliteiten, zoals artistieke, sociaal-culturele methodiek enz., is deze regelgeving gedeseemd met participatiedoelstellingen.

Ik vraag hierbij bijzondere aandacht voor de zogenaamde decreten lokaal: lokaal jeugd-, cultuur- en weldra ook sportbeleid. Bij uitstek deze regelgeving is een krachtig participatie-instrument. Niet alleen stellen ze een participatieve beleidsvoering centraal, maar in hun output investeren ze permanent in heel uiteenlopende participatiepraktijken.

Maar we moeten hier nog verdergaande ambities koesteren. De volgende gemeentelijke legislatuur wil ik daarom met stevige cultuurcentra partnerschappen aangaan om op enkele participatieprioriteiten grondig nieuwe wegen te verkennen.

Ik hoop de volgende maanden ook met enkele steden forse afspraken te kunnen maken om fundamenteel in te zetten op een diversiteit aan cultuur voor én van een diversiteit van mensen.

Ik wil alle gemeenten in Vlaanderen aansporen om nog meer in te zetten op gemeenschapsvorming, als gist voor cultuurparticipatie. Het verenigingsleven en de groepen van vrijwilligers moeten nog meer dan vandaag worden aangesproken als bondgenoten in het sociaal-culturele leven, het bibliotheekwerk, de sport, het erfgoed, het jeugdwerk... en noem maar verder op. Het bevorderen van gemeenschapsvorming betekent ook de daadwerkelijke ondersteuning van buurtgerichte sociaal-culturele, sociaal-artistieke en sociaal-sportieve projecten, waar mensen op prikkelende manieren zelf de handen in elkaar slaan, om vanuit hun

eigen referentiekader, een zichtbare plek in de gemeenschap te bouwen. Gemeenschapsvorming betekent ook dat lokale cultuur- en sportinstellingen uit hun eigen muren breken en zo deel gaan uitmaken van een buurtleven, met enthousiaste en betrokken vrijwilligers en verenigingen. Het zijn deze waarden die de kern vormen van mijn vernieuwde decreten met de lokale besturen.”

In zijn algemene visie omtrent het participatiedecreet, beklemtoont de minister in dezelfde toespraak volgende zaken:

“Dit decreet moet het maatschappelijke en centrale belang van participatie verankeren en duurzaam maken in mijn cultuur-, jeugdwerk- en sportbeleid. Het zal als een krachtige motor de consequente aandacht voor reële participatie in deze domeinen aanwakker en beweeglijk, dynamisch en slagkrachtig houden.

Juist daarom zal dit decreet veel aandacht besteden aan puntige en vernieuwende methodes, om telkens opnieuw het deelnemen en deelhebben in de sport, het jeugdwerk en de cultuur een nieuwe adem in te blazen. Het moet ook met overtuiging en creativiteit de specifieke participatiedrempels voor specifieke doelgroepen blijven aanpakken en wegwerken. Deze categorieën wil ik ook meteen, maar niet limitatief benoemen: personen in armoede, gedetineerden, personen met een handicap en zieken, mensen met etnisch-cultureel diverse achtergrond...

Maar... tegelijkertijd wil ik benadrukken dat dit nieuwe participatiedecreet de al bestaande regelgeving nog sterker wil steunen, stimuleren in hun participatieaandacht. Het nieuwe participatiedecreet vervangt de noodzakelijke participatieaandacht in bestaande decreten absoluut niet. Daarom noem ik dit participatiedecreet een flankerend beleid, want het staat bezijden de al bestaande decreten en zal hen steunen, prikkelen en verrijken in hun participatieopdrachten. Tegelijkertijd zal het participatiedecreet ook worden gevoed vanuit de sectorale praktijk en het werk van ons nieuwe Wetenschappelijk Steunpunt Cultuur, Jeugd en Sport..”

Het is dus erg belangrijk om het participatie- en sociaal accent, dat ook nu reeds in de sectorale decreten gelegd wordt, volwaardig blijft en zelfs nog wordt uitgebreid. Het flankerend beleid zal deze aandacht echter versterken, vanuit een aparte maar heel expliciete beleidsvoering. Deze wordt gevat in het “participatiedecreet”.

Dit participatiedecreet is nog volop in voorbereiding (realisatie voorzien voor 1 januari 2008), maar in de voorafgaande oefeningen kwamen de volgende onderdelen als belangrijk naar voren:

1. De structurele verankering van de beleidsaandacht voor een aantal specifieke doelgroepen. Daarmee wil ik niet alleen mensen naar cultuur, jeugdwerk en sport leiden maar vooral ook cultuur, jeugdwerk en sport leiden naar de mensen en deze ook *van* hen maken:
2. Het creëren van een subsidiekader voor vernieuwing rond participatie, dit door o.a. projectsubsidies maar eventueel ook gerichte campagnes.
3. De inbedding van enkele specifieke en sectoroverschrijdende participatie-instellingen.

De aandacht voor een aantal specifieke doelgroepen staat dus erg centraal. Deze worden in deze nieuwe regelgeving opgenomen omdat elk van deze groepen worstelt met participatiedrempels die heel expliciet aan hun categorie verbonden zijn. Uiteraard wordt de

concrete aandacht voor deze groepen in de bestaande sectorale regelgeving waar mogelijk versterkt.

De invalshoek(en) naar specifieke doelgroepen in het participatiedecreet zijn de volgende:

- Het al bekende, namelijk mensen *naar* cultuur, jeugdwerk en sport brengen;
- Maar, iets minder bekend, ook andersom: het aanbod naar hen brengen
- En tegelijkertijd, vaak miskend, ook respect opbrengen voor hun eigen aanbod en uitingen.

Voor de doelgroep van mensen in armoede geeft de minister in zijn toespraak het volgende weer:

“Voor mensen in armoede voorzie ik een belangrijke accentverschuiving in het beleid. We evolueren van loutere toeleiding naar het gesubsidieerde aanbod, naar een beleid met respect voor ‘cultuur van de armen’.

- *het fonds voor cultuurparticipatie voor mensen in armoede trekken we ook open naar niet-gesubsidieerde cultuur- en sportactiviteiten. Dit jaar kreeg het fonds al extra middelen, om vooral kinderen in armoede te laten deelnemen aan het niet gesubsidieerde aanbod;*
- *niet enkel de toeleiding naar het aanbod staat aan de agenda, maar we creëren ook meer aandacht en ruimte voor eigen culturele beleving van mensen in armoede. Sociaal-artistieke, sociaal-culturele en straks ook sociaal-sportieve initiatieven in specifieke buurten en wijken krijgen extra aandacht;*
- *via trajecten met lokale overheden verruimt onder meer Kunst en Democratie het lokaal cultuur- en sportbeleid voor mensen in armoede. Van een louter financiële tegemoetkoming evolueert deze aanpak naar het bieden van kansen om in groep te participeren aan cultuur en sport én om met eigen cultuur- en sportinitiatieven te beginnen. Het is essentieel dat cultuur-, jeugd-, sport- en welzijnswerkers hiervoor de handen in elkaar slaan;*
- *Vanuit een fundamenteel respect voor cultuur van de mensen in armoede moeten we ook opnieuw kansen geven aan meer plekken in Vlaanderen waar samenkomen niets moet kosten. Waar rondhangen niet moet leiden tot een samscholingsverbod. Ik droom zelfs van steden en gemeenten die opnieuw investeren in reële PUBLIEKE ruimte: plaatsen en pleinen waar mensen kansen krijgen om ze tot leven te brengen, op hun eigen, specifieke manier. Waarin krakers veel meer gezien worden als mensen die verlevendigen in plaats van vernietigen. Waarom niet – heel concreet – het organiseren van kampvuren op pleinen, plaatsen voor zang en dans enz...?”*

De aanzetten voor de doelgroep van mensen in armoede binnen het participatiedecreet, spelen duidelijk in op verschillende behoeften die de afgelopen jaren werden geformuleerd.

De armoedeverenigingen verwijzen ook vaak naar de belangrijke rol en verantwoordelijkheden die door de Vlaamse overheid aan de lokale besturen wordt toebedeeld. Ze stellen daarbij de vraag naar de “afdwingbaarheid” van een aantal bekommernissen en prioriteiten.

In de verschillende lokale decreten vormt de aandacht voor participatie een rode draad, maar het vertrekt evenzeer vanuit het principe dat een lokale overheid of instelling hierin zelf accenten kan leggen, passend op de behoeften in haar omgeving. De Vlaamse Gemeenschap heeft wel een belangrijke verantwoordelijkheid om deze sectoren mee te ‘sturen’ op een sensibiliserende en informerende wijze. Daardoor legt zij prioriteiten op belangrijke behoeften en noden die zij als geldend voor iedere lokale gemeenschap in Vlaanderen vaststelt. Haar prioriteiten geven echter een methodische vrijheid aan de lokale gemeenschappen: hoe zij een Vlaamse prioriteit

concretiseren, moet het resultaat zijn van een plaatselijk keuzeprocess. De Vlaamse overheid stelt wel als voorwaarde dat deze keuzes gemaakt worden op basis van interactieve processen. Daarbij kunnen o.a de verenigingen waar armen het woord nemen een cruciale rol spelen.

We concretiseren het bovenstaande, vertrekkend vanuit enkele van onze aandachtspunten:

- overheden, instellingen en organisaties verantwoordelijk maken om bewust initiatieven te ontwikkelen *(bv.: onder meer via de elementen die in de lokale beleidsplannen aan bod moeten komen,...)*
- inhoudelijke en methodische ondersteuning geven om deze initiatieven op een goede manier te ontwikkelen *(bv. via de opdrachten aan Kunst & Democratie, in samenhang met de sectorale steunpunten,... Hier wordt in het participatiedecreet bijkomende aandacht aan gegeven)*
- aansturen op een structureel en duurzaam sport-, cultuur- en jeugdbeleid voor mensen in armoede *(bv.: onder meer via de elementen die in de lokale beleidsplannen aan bod moeten komen, maar...Hier wordt ook in het participatiedecreet bijkomende, flankerende aandacht aan gegeven)*
- aansturen op het rechtstreeks betrekken van mensen in armoede bij dit beleid *(cfr. nieuw sportdecreet, ook hier wordt in het participatiedecreet bijkomende aandacht gegeven)*
- aansturen op degelijke samenwerking tussen de verschillende relevante actoren op het terrein (armoedeverenigingen, OCMW's, cultuur- jeugd- en sportdiensten,...) *(cfr. ondersteuning van Fonds Cultuurparticipatie en de stelselmatige verbreding van de stuurgroep hierachter, ook aan samenwerking op Vlaams en lokaal niveau geven we bijzondere aandacht in het participatiedecreet)*

Met het participatiedecreet wil de minister hierbij aanvullend een sterke rol in opnemen. Meer bepaald door de nadruk die in het decreet komt te liggen op een instelling die rond vernieuwing en verdieping van participatie werkt, namelijk Kunst & Democratie, zal er nog actiever ingezet worden op het informeren, sturen en sensibiliseren van de cultuur-, jeugdwerk- en sportsector, zowel in de particuliere als in de openbare sectoren.

Specifiek

Toeleidingsactiviteiten en financiële tussenkomsten

Het feit dat individuele personen nog te vaak buiten het vizier van de bestaande maatregelen vallen (met name het Fonds Cultuurparticipatie) is een lacune. Daarop zal het participatiedecreet inspelen. Het lokale niveau, en voornamelijk de lokale partners, moeten hier een belangrijkere rol in spelen. Ook nieuwe lokale partners, naast de huidige verenigingen, moeten hierin betrokken worden. Daarbij is het niet de bedoeling de zaken te verenigen tot louter het lokale niveau, maar zeker wel om de betrokkenheid te vergroten. En vooral om ervoor te zorgen dat mensen in armoede in heel Vlaanderen en Brussel – ongeacht waar men woont – kansen krijgen om aan cultuur, jeugdwerk en sport te participeren, en dit niet enkel binnen bijvoorbeeld de eigen gemeentegrenzen. Zo ook zal er overleg gepleegd worden met het federale niveau omtrent de inzet van de federale middelen.

Het vraagstuk rond de algemene vrijetijdskaart werd in verschillende documenten en overlegmomenten besproken, zowel met de armoedepartners als met overheidsinstanties. We denken met de accenten die we binnen het participatiedecreet leggen meer garanties te kunnen bieden rond toegankelijkheid tot cultuur op een niet stigmatiserende manier en het slechten van verschillende drempels. De algemene vrijetijdskaart vereist bijvoorbeeld een volledig

elektronicasysteem dat van op elk cultureel-, jeugdwerk- of sportgebeuren toegankelijk is. Dit is in de brede cultuur, jeugdwerk en sportsectoren voornamelijk niet haalbaar.

In 2006 werden de mogelijkheden van het Fonds Cultuurparticipatie alvast uitgebreid, zodat bv. ook deelname aan niet-gesubsidieerde –eerder ‘commerciële- activiteiten tot de mogelijkheden behoren. In eerste instantie ligt de klemtoon hiervoor op programma’s voor kinderen en gezinnen met kinderen. Vanaf 2007 worden ook bijkomende mogelijkheden voor volwassenen verkend, samen met –opnieuw- een verhoging van de middelen.

Naast de specifieke, volwaardige, erkenning van Welzijnsschakels als sociaal-culturele vereniging –vanaf 2006- worden ook de volkshogescholen (Vormingplus), die sinds 2004 worden uitgebouwd, concreet aangesproken op het ontwikkelen van educatieve programma’s voor mensen waarvoor specifieke leerdrempels gelden. Ook hier ontstaan stilaan nieuwe initiatieven (Bv. Antwerpen, Geraardsbergen, Brussel), meestal in samenwerking met anderen.

Sociaal-artistieke projecten/initiatieven

Voor 2007 dienden in totaal 22 organisaties – in het kader van het kunstendecreet – een projectaanvraag sociaal-artistiek in. 10 aanvragen kregen een subsidie toegewezen, waarvan er drie expliciet onder de noemer ‘sociale organisatie’ vallen (buurtwerk ‘t lampeke, Jongerenwerking Nieuw Sledderlo en buurtwerk Posthof).

Met het luik sociaal-artistiek binnen het kunstendecreet wordt zowel de mogelijkheid geboden om lange termijnwerkingen uit te bouwen via de erkenning voor 2 of 4 jaar, als de mogelijkheid om op jaarbasis projectmatig sociaal-artistieke initiatieven te ontwikkelen. Behalve de mogelijkheden binnen het kunstendecreet biedt ook het erfgoeddecreet de mogelijkheid tot ondersteuning van sociaal-artistieke projecten. Ook via het decreet op het lokaal cultuurbeleid wordt aan lokale overheden de kans geboden om sociaal-artistieke initiatieven te ontwikkelen. Hier speelt de verantwoordelijkheid van lokale overheden en culturele instellingen, zoals eerder aangehaald. Via de ondersteuning aan Kunst & Democratie ondersteunt Vlaanderen de ontwikkeling van deze lokale en bovenlokale initiatieven.

Via het decreet Vlaams Jeugdbeleid, meer bepaald onder het luik experimenteel jeugdwerk, wordt dit jaar een ondersteuning gegeven van 25.000 euro aan de vzw Recht Op voor de uitbouw van een jongerenwerking.

Daarnaast is er het participatiereglement, dat ook kansen wil geven aan sociaal-artistieke en sociaal-culturele initiatieven van en met mensen in armoede. In 2006 kregen op dit reglement de organisatie Leren Ondernemen en De Beweging van mensen met een laag inkomen en kinderen een ondersteuning toegewezen.

Buurtsport en participatiedrempels voor sportbeoefening

Het nieuwe decreet op het gemeentelijk sportbeleid zal vanaf 2008 in uitvoering gaan. Hierdoor zullen beduidend meer gemeentebesturen zich via een sportbeleidsplan, tot meer en beter sportbeleid engageren.

In dit decreet staat de aandacht voor de ondersteuning van het sportverenigingsleven centraal. Maar tegelijkertijd worden ook twee belangrijke nieuwe accenten gelegd, die ook budgettair door Vlaamse middelen worden ondersteund, nl. aandacht voor “anders georganiseerde sport” en “sociale correctie bij participatieuitval”.

Een beleid voor anders georganiseerde sport gaat op zoek naar mogelijkheden om zoveel mogelijk mensen ook buiten de praktijk van de sportclubs uit te nodigen tot actieve sportbeoefening. Buurtsport kan hier een heel interessante methode zijn, maar ook de aansluiting op schoolsport biedt mogelijkheden. Deze nieuwe beleidsaandacht kan mensen ook toeleiden naar de sportclub. Maar ook op zich kunnen nieuwe sportpraktijken de participatie verruimen en verbreden.

Tegelijkertijd is het voor iedereen duidelijk dat er in alle gemeenten groepen zijn die beduidend minder dan gemiddeld tot actieve sportbeoefening komen. Dit kan gaan over diverse categorieën, maar mensen in armoede zijn daar onbetwistbaar één van. Daarom hoopt de Vlaamse overheid dat dit nieuwe decreet vele gemeentebesturen zal stimuleren én ondersteunen in het treffen van specifieke maatregelen voor mensen in armoede, zodat hier een noodzakelijke inhaaloperatie kan groeien... op structurele basis.

6 Inkomen

Sociale zekerheid, leefloon, minimumlonen: de meeste domeinen die met inkomen te maken hebben, zijn federale materie. Vlaanderen kan voor dit recht dus maar een beperkte bijdrage leveren. Toch zijn er al verschillende stappen gezet.

ACTIES

6.1 Maximumfactuur voor niet-medische zorgkosten

Thuiszorg kan de financiële draagkracht van een zorgvrager en zijn familie zwaar belasten. In de thuiszorgregelgeving is al bepaald dat voorzieningen de financiële draagkracht van de gebruiker niet als criterium mogen gebruiken om al dan niet hulp te bieden. Nu zal onderzocht worden met welke niet-medische kosten zwaar zieke personen worden geconfronteerd. Hiermee wordt de eerste stap gezet om te komen tot een maximumfactuur in de zorg, die zorgbehoevenden beschermt tegen onaanvaardbaar hoge kosten in vergelijking met hun financiële draagkracht.

6.2 De Vlaamse Zorgverzekering

De Vlaamse Zorgverzekering is een instrument dat los van de sociale zekerheid reserves opbouwt voor de financiering van de bijstand aan personen en de middelen verdeelt onder haar leden die bijdragen aan een fonds.

Bijna 168.000 zorgbehoevenden ontvangen in 2006 een uitkering voor hun niet-medische kosten vanwege de Vlaamse Zorgverzekering. Dat zijn er 6 procent meer dan vorig jaar. De totale vergoedingen aan zorgbehoevenden zullen dit jaar voor het eerst de 200 miljoen euro benaderen.

Vanaf 1 januari 2006 bedraagt de uitkering voor erkende zorgbehoevenden in de thuiszorg 95 euro, om dan jaarlijks op 1 januari toe te nemen met 10 euro, zodat op 1 januari 2009 een gelijkstelling tussen thuiszorg en residentiële zorg op 125 euro gerealiseerd wordt.

6.3 Kwetsbare bewonersgroepen op het platteland

Op het platteland, en in het bijzonder bij specifieke groepen als landbouwers of ouderen, heerst vaak verdoken armoede. De Vlaamse overheid wil specifieke instrumenten ontwikkelen om armen op het platteland op te sporen, te bereiken en verder te begeleiden via geïntegreerde armoedebestrijdingsprogramma's.

De actie omvat concrete projecten in het kader van het Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling van de Vlaamse minister voor Plattelandsbeleid die gericht zijn op een geïntegreerd plattelandsbeleid. Daarnaast wordt ook de beleidsnota 'Geïntegreerd Plattelandsbeleid' verder uitgewerkt om de Vlaamse Regering aan te zetten tot een beleidsoverschrijdende aanpak van de problemen en kansen op het platteland. Daarnaast komt er een Vlaams plattelandsbeleidsplan en is het interbestuurlijk plattelandsoverleg opgestart.

6.4 Begeleiding van land- en tuinbouwers in moeilijkheden of reconversie

Subsidies moeten landbouwers aanmoedigen om een beroep te doen op technische, economische of financiële begeleiding bij hun bedrijfsvoering. Hiermee wil de Vlaamse Regering het aantal faillissementen in de landbouw verminderen en het aantal landbouwers terugschroeven die noodgedwongen de landbouwsector verlaten.

In 2005 zullen de subsidies en begeleidingen worden voortgezet. De maatregel zal bij de doelgroep ook beter bekend worden gemaakt met:

- een praktische handleiding om een steunaanvraag in te dienen,
- een geactualiseerde folder,
- een actualisering en uitbreiding van de website met onder meer enkele standaarddocumenten om een steunaanvraag in te dienen.

REACTIES VANUIT DE DOELGROEP

De meeste regelgeving hierover zit op federaal niveau. Dit wil echter absoluut niet zeggen dat dit voor mensen in armoede geen belangrijk domein is. Integendeel. Ook hier willen mensen in armoede beklemtonen dat vele zaken in de rand van inkomen (kosten in het onderwijs, schulden, huurprijzen, gezondheidskosten, ...) wel aangehaald zijn op de consultatiemomenten. U leest de resultaten hiervan bij de andere beleidsdomeinen in dit verslag. De opmerkingen (reacties uit de doelgroep) uit het VAP 2005-2009 gelden ook nog steeds.

7 Onderwijs

Een (zeer) laag scholingsniveau heeft vaak ingrijpende gevolgen: het hypothekeert de verdere arbeidsloopbaan en vergroot de kans op sociale uitsluiting. Het onderwijs moet zijn rol als hefboom voor sociale mobiliteit en als middel tegen een verdere dualisering van de samenleving nog waarmaken. Recent onderzoek bewijst dat er nog een lange weg te gaan is.

ACTIES

7.1 Financiële ondersteuning voor het onderwijs

Financiële ondersteuning in basis- en secundair onderwijs geeft kinderen van minvermogende ouders de kans om te participeren in het leerplichtonderwijs. Ze bevordert bovendien de doorstroming naar het hoger onderwijs.

Hoger onderwijs. Op 30 april 2004 werd een nieuw decreet inzake studiefinanciering en studentenvoorzieningen voor het Hoger Onderwijs goedgekeurd. Studiefinanciering, studentenvoorzieningen en studentenmobiliteit zijn daarmee in één decreet samengebracht. Wat de buitenlandse studenten betreft die in België wonen, wordt de wetgeving ook vereenvoudigd, en gezien de flexibilisering van de studietrajecten in het hoger onderwijs, wordt ook de studiefinanciering geflexibiliseerd. Bij het bepalen van de categorieën van studenten wordt niet langer uitgegaan van het traditionele gezin. Het inkomen blijft de basis om te bepalen of een student al dan niet in aanmerking komt voor een studiefinanciering.

Dankzij de oprichting van het overlegplatform werd de samenwerking tussen de administratie en de studentenvoorzieningen verder geïntensifieerd. Binnen dit overlegplatform werden werkgroepen opgericht, die als doel hebben om te onderzoeken op welke manier de studentenvoorzieningen hun complementaire en subsidiaire functie ten aanzien van studietoelagen maximaal kunnen vervullen. Ook wordt nagegaan hoe de pedagogische voorwaarden aangepast kunnen worden opdat studenten met flexibele opleidingstrajecten maximaal in aanmerking komen voor een studietoelage.

De financiële voorwaarden die gelden voor het hoger onderwijs, worden overgenomen voor het kleuteronderwijs en het leerplichtonderwijs. Hierdoor zullen vanaf schooljaar 2007-2008 37.000 extra leerlingen in aanmerking komen voor een schooltoelage secundair onderwijs.

Secundair onderwijs. Voor het Secundair onderwijs wordt een nieuwe wetgeving voor de studietoelagen opgemaakt die vanaf schooljaar 2007-2008 in voege treedt. Het is de bedoeling om de studietoelagen te vereenvoudigen en beter af te stemmen op de maatschappelijke noden en het begrip minvermogenheid eenvormig te bepalen voor alle studieniveaus door het optrekken van de inkomstengrenzen voor secundair onderwijs tot het niveau van hoger onderwijs.

Voorts werd ook een e-governmentproject opgestart om de aanvragen voor studietoelagen meer elektronisch te verwerken. Doordat het project zoveel mogelijk gebruik maakt van gegevens uit andere databestanden zullen de aanvragers minder zelf moeten doorgeven en verminderen de

administratieve lasten aanzienlijk. De aanvraag zal ook online kunnen gebeuren. Nu al, vanaf 06-07, kan men voor hoger onderwijs de studietoelage digitaal aanvragen. Vanaf het school- en academiejaar 2007-2008 wordt het uniek gezinsdossier ingevoerd: een gezin dient maar één aanvraag meer in te dienen die geldt zowel voor studenten hoger onderwijs als voor leerlingen secundair onderwijs en vanaf 08-09 ook voor leerlingen van het basisonderwijs. Via internet zal men ook de status van zijn dossier kunnen opvolgen.

Gerichte acties om de doelgroep te bereiken, worden voortgezet. Het aantal zitdagen en informatiesessies waarop het departement Onderwijs informatie geeft over de studietoelagen en de mensen helpt bij het invullen van de aanvraag, werd in 2004 al aanzienlijk uitgebreid en zal nog verder uitbreiden.

Basisonderwijs. Voor leerlingen in het kleuter- en lager onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap wordt momenteel niet voorzien in financiële ondersteuning voor de gezinnen waarvoor de schoolfactuur het zwaarst doorweegt. Via de invoering van een schooltoelage voor kleuters en leerlingen in het lager onderwijs wordt hieraan tegemoet gekomen. De voorwaarden die gelden in het hoger onderwijs zullen worden toegepast op het basisonderwijs, waardoor één op de vier leerlingen in aanmerking komt voor een schooltoelage. De nieuwe wetgeving zal in werking treden vanaf het schooljaar 2008-2009.

7.2 Het principe van de kosteloosheid

Onderwijsdecreet XIII van 13 juli 2001:

- richt een commissie zorgvuldig bestuur op die zich onder meer over klachten betreffende schoolkosten buigt,
- bepaalt dat door de gemeenschap gefinancierde of gesubsidieerde basisscholen geen direct of indirect inschrijvingsgeld mogen vragen,
- bepaalt dat door de gemeenschap gefinancierde of gesubsidieerde basisscholen geen bijdragen mogen vragen voor onderwijsgebonden kosten die noodzakelijk zijn om een eindterm te realiseren of een ontwikkelingsdoel na te streven.

De zaken waarvoor een bijdrage mag worden gevraagd, moeten overlegd worden in de schoolraad en via het schoolreglement meegedeeld worden aan de ouders. Er moet een verschillende regeling worden uitgewerkt voor minderbegoede ouders. Door deze decretale verplichting zijn ouders in staat om de grootte in te schatten van de jaarlijkse bedragen die de school vraagt, en wordt vermeden dat ouders in de loop van het jaar voor onverwachte financiële uitgaven komen te staan.

De netoverschrijdende onafhankelijke vzw Schulden op School promoot al enkele jaren kosteloos onderwijs voor iedereen. Sinds 2004 krijgt de vzw financiële ondersteuning van de Vlaamse minister voor onderwijs om een netoverschrijdend project *Goed(koop) onderwijs* uit te bouwen. In het kader van dat project worden 25 scholen procesmatig, onder meer qua vorming, ondersteund.

Het decretaal verankerde principe dat onderwijsgebonden kosten die noodzakelijk zijn om de eindtermen en ontwikkelingsdoelen te behalen gratis moeten zijn, blijft behouden. Om dit te realiseren wordt het werkingsbudget van de basisscholen de komende jaren (vanaf 2007) verhoogd. Daarnaast wordt een maximumfactuur in het vooruitzicht gesteld voor verlevendiging van de eindtermen en meerdaagse extramurosactiviteiten. Dit zal decretaal verankerd worden.

De Commissie Zorgvuldig Bestuur wordt bevoegd om (het respecteren van) de maximumfactuur te controleren.

7.3 Spijbelen in het basis- en secundair onderwijs

Het leerrecht van jongeren moet maximaal worden gegarandeerd. Het voorkomen en opvolgen van afwezigheden en schoolverzuim is dan ook een belangrijke taak van onderwijs.

Een recente evaluatie van het beleid rond spijbelen en schoolverzuim was de aanleiding voor een actieplan: 'een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim'. Dit actieplan stelt een integrale aanpak van de spijbelproblematiek voor. Integraal omdat men zich richt op alle betrokken actoren: leerlingen, leerkrachten, ouders, schooldirecties, CLB's, lokale overheden, artsen,.... Maar ook integraal omdat men aandacht heeft voor het hele continuüm van sensibiliseren en informeren over preventie en begeleiding tot uiteindelijk, indien nodig, sanctionering. Voor de implementatie van dit actieplan werd een spijbelteam gevormd binnen het departement Onderwijs en Vorming, bestaande uit 4 personen.

Heel wat aandacht gaat naar het voorkomen van leerplichtproblemen: we willen scholen ondersteunen in het (verder) uitbouwen van een positief schoolklimaat en hun signaalgevoeligheid vergroten. Daarnaast zal er ook veel aandacht gaan naar gerichte sensibiliseringscampagnes naar alle betrokkenen. In het bijzonder werken we aan een strategie om ook moeilijk te bereiken doelgroepen (anderstaligen, kansarmen, ...) te informeren en te sensibiliseren over het belang van een succesvolle schoolloopbaan.

7.4 Gelijke onderwijskansen in het basis- en secundair onderwijs

Alle leerlingen moeten optimale leer- en ontwikkelingskansen krijgen, zonder uitsluiting of discriminatie. Het gelijke onderwijskansenbeleid wil de sociale samenhang en integratie bevorderen en aandacht besteden aan de diversiteit van iedere leerling.

Het beleid is opgebouwd rond drie krachtlijnen:

- het principiële recht op inschrijving in de school van eigen keuze. Redenen om een leerling te weigeren, worden sinds 1 januari 2003 sterk beperkt,
- de oprichting van lokale overlegplatforms en commissie inzake leerlingenrechten (sinds 1 september 2002), zodat het lokale niveau wordt geresponsabiliseerd voor gelijke onderwijskansen en de rechtsbescherming van leerlingen,
- een geïntegreerd ondersteuningsaanbod (met extra uren) dat scholen de mogelijkheid geeft om een zorgbrede werking te ontwikkelen voor kansarme kinderen (sinds 1 september 2002).

Scholen (basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs) krijgen extra uren voor leerlingen:

- van wie de ouders behoren tot de trekkende bevolking,
- van wie de moeder geen diploma secundair onderwijs of een daarmee gelijkwaardig studiebewijs bezit,
- die tijdelijk of permanent buiten het eigen gezinsverband worden opgenomen,
- van wie het gezin leeft van een vervangingsinkomen,
- van wie de thuistaal niet het Nederlands is (deze indicator moet samen voorkomen met één van de vier vorige indicatoren).

Voor de tweede en derde graad van het secundair onderwijs zijn de indicatoren:

- de leerling heeft een schoolse achterstand van ten minste twee jaar;
- de leerling is een neveninstromer (leerling in tweede of derde graad BSO of TSO, die het jaar voordien op een andere school zat en er een B- of C-attest behaalde);
- de leerling volgde het voorafgaande schooljaar onthaalonderwijs.

Het gelijke onderwijskansendecreet werd in 2005 bijgestuurd. Het doel van deze bijsturing was de toepasbaarheid verhogen en ervoor zorgen dat scholen instrumenten kregen om een actief beleid naar de doelgroepen te kunnen voeren. Een aantal weigeringsgronden en de procedures in verband met inschrijving van leerlingen werden meer gespecificeerd. Daarnaast werd in mogelijkheden voorzien voor scholen om voorrang te verlenen (o.m. aan leerlingen die aan de GOK-indicatoren voldoen). Deze voorrangsregels worden beschouwd als maatregelen van corrigerende ongelijkheid (advies van de Raad van State). De nieuwe maatregelen zijn van toepassing op inschrijvingen voor het schooljaar 2006-2007.

7.5 Experiment modularisering van beroepsgerichte opleidingen

Modularisering is een belangrijk instrument om de toegang tot de arbeidsmarkt te vergemakkelijken. (Deel)certificaten geven immers toegang tot de arbeidsmarkt of tot het vervolgonderwijs. Door eenzelfde kwalificatiestructuur voor het leerplichtonderwijs en het volwassenenonderwijs te gebruiken, wordt 'een leven lang leren' bevorderd en krijgen schoolverlaters stevige startkwalificaties. Door de kwalificatiestructuur en de verschillende onderdelen ervan uit te werken in samenspraak met de bedrijfs- en dienstenwereld sluit het onderwijsaanbod beter aan op hun vraag.

Dit concept biedt de mogelijkheid tot competentiegericht onderwijs met aandacht voor differentiatie binnen de groep en het geïntegreerd aanbieden van leerinhouden.

Het experiment modulair onderwijs dat loopt van schooljaar 2000-2001 tot en met 2006-2007 kan eventueel door de Vlaamse Regering met één schooljaar verlengd worden en streeft naar:

- **een maximum aan gekwalificeerde uitstroom**

In het onderwijs worden de leerlingen voorbereid op de maatschappij van morgen.

Aangezien de kansen voor laaggeschoolden op de arbeidsmarkt slinken, moet de strijd tegen de ongekwalificeerde uitstroom opgevoerd worden. Modulair onderwijs is hiervoor een stapsteen. Jongeren stimuleren om het beste uit zichzelf te halen, hen laten proeven van het succes van het slagen, een perspectief bieden naar een instap op de arbeidsmarkt, kortom het belang van kwalificaties tonen en de weg er naartoe plaveien, is noodzakelijk;

- **een flexibele afstemming op de arbeidsmarkt**

Om een vlotte instap op de arbeidsmarkt mogelijk te maken worden de aan te leren inhouden afgeleid van beroepsprofielen. Deze beroepsprofielen worden o.a. aangeleverd door de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. Bevragingen van de diverse sectoren resulteren in een accuraat beeld van de taken, kenniselementen en beroepshoudingen die vereist zijn om succesvol in een beroep te starten. De overheid zet deze gegevens om tot modulaire beroepsopleidingen die de scholen aan hun leerlingen aanbieden. De wisselwerking die zo tussen de sectoren en onderwijs ontstaat, zorgt voor een vlotte bijsturing wanneer de eisen van het arbeidsveld wijzigen;

- **tussentijdse succesbelevingen**

Na elke module krijgt de leerling een deelcertificaat; wat hij bereikt heeft, wordt beloond.

Deze tussentijdse succesbeleving werkt motivatieverhogend, de leerling weet telkens wat van hem verwacht wordt. Daar waar de leerling vroeger pas op het einde van het secundair

onderwijs van zijn succes kon proeven, wordt nu na elke stap duidelijk wat hij al kan. Bouwen aan de opleiding zal in de toekomst een levensdoel worden;

- **een doorzichtig onderwijsaanbod**

De verkaveling van grote pakketten leerstof tot handelbare modules, het uitreiken van certificaten op het einde van elke opleiding met een duidelijk herkenbare benaming van het beroep en het uitreiken van deelcertificaten na elke module, maken de herkenbaarheid uit. Immers op deze manier weten zowel de leerling, de ouders, de mogelijke werkgever, kortom iedereen die van ver of van nabij betrokken is, steeds wat al bereikt is en hoever iemand in zijn opleiding gevorderd is. De ordening van de diverse modules, de overstapmogelijkheden, de combinatiemogelijkheden en het feit dat elke module een duidelijk afgerond geheel is, maakt het onderwijsaanbod transparant;

- **een stimulans tot levenslang leren**

Een onderwijs- en opleidingslandschap waarin de leerling kan verder bouwen op wat hij al onder de knie heeft, opent perspectieven naar een levenslang leren. In het modulair onderwijs stapt de leerling met zijn rugzak vol vaardigheden, kennis en attitudes door het leven, omdat hij steeds kan aantonen wat hij al kan. De succeservaring in het initieel onderwijs zal een positief effect hebben op de bereidheid tot levenslang leren.

De evaluatie van het experiment samen met de betrokken actoren bracht een aantal knelpunten aan het licht. Die zullen worden verholpen door een verdere verfijning en inhoudelijke invulling van de modulaire trajecten en door de regelgeving af te stemmen op de typische modulaire leer- en werkomgeving.

Een flexibel modulair onderwijs met individuele leerwegen moet mogelijk zijn.

7.6 Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het basis- en secundair onderwijs

Het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers wordt voortgezet. Door extra middelen te geven aan scholen met onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers wil de Vlaamse overheid anderstalige kinderen de kans bieden om Nederlands te leren. Zo kunnen ze zich zo snel mogelijk integreren in de school, om dan de normale lessen te volgen in de onderwijsvorm en studierichting die het nauwst aansluit bij hun individuele capaciteiten. Vanaf schooljaar 2006-2007 wordt ook een vervolgschooljaar ingericht voor Gewezen Anderstalige Nieuwkomers (leerlingen die vorig schooljaar onthaalonderwijs genoten).

Door hun kennis van het Nederlands vergroot ook hun kans op buitenschoolse integratie in de samenleving.

7.7 Onderwijskansen voor etnisch-culturele minderheden

De Beleidsnota Inburgering 2004 – 2009 schrijft: 'De Vlaamse Regering zal de nodige aandacht verlenen aan Voyageurs en Zigeuners en meer specifiek aan de onderwijsparticipatie van hun kinderen. Samen met de ministers Welzijn en Onderwijs zal worden onderzocht waar de maatschappelijke knelpunten op dat vlak liggen. De Vlaamse Regering zal doelstellingen vooropstellen om de deelname aan het onderwijs voor deze kinderen te bevorderen.'

Voorts worden de lokale besturen met een integratiedienst verder ondersteund in hun samenwerking met het lokale onderwijsbeleid.

7.8 Project scholen voor jongeren – jongeren voor scholen (Jo-Jo)

De overheid wil jongeren die geen diploma hoger secundair onderwijs hebben, ervaring laten opdoen in het onderwijs en hen stimuleren om toch hun diploma hoger secundair onderwijs te behalen. Zo kunnen ze hun kansen op de arbeidsmarkt vergroten. De overheid richt zich daarbij in het bijzonder tot allochtonen, laaggeschoolden en kansarmen.

Jongeren die aan het Jo-Jo-project deelnemen, werken in een startbaanovereenkomst in een secundaire technische of beroepsschool. Daar staan ze in voor de goede relaties tussen leerlingen, ouders en school. Ze proberen het schoolklimaat aangenamer te maken en zijn een vertrouwenspersoon voor de leerlingen. Tijdens hun tewerkstelling worden ze gestimuleerd om een opleiding te volgen. Die moet een eerste aanzet vormen om een diploma secundair onderwijs te behalen of bekwaamheden te verwerven die hen kunnen helpen bij het uitvoeren van het takenpakket.

Het Jo-Jo-project wordt in 2006 met 200 extra startbanen uitgebreid. Voor het eerst kunnen er ook startbaners tewerkgesteld worden als klusjes- en onderhoudsman/-vrouw en dit zowel binnen de scholengemeenschappen secundair onderwijs als basisonderwijs. Voor deze klussen komen ook leerlingen DBSO uit de rubrieken onderhoud, land- en tuinbouw en decoratie in aanmerking. Zij komen dan in een systeem van alternerend leren terecht, waarbij ze via een startbaan praktijkervaring kunnen opdoen in een school.

Het Jo-Jo-project zal bij een volledige invulling van de startbanen jaarlijks 350 laaggeschoolden de kans kunnen bieden om werkervaring op te doen in een schoolse omgeving.

7.9 Afwijkende toelatingsvoorwaarden in het hoger onderwijs

Het zgn. flexibiliseringsdecreet van 30 april 2004 geeft de instellingen de mogelijkheid om ook studenten toe te laten die niet voldoen aan de algemene toelatingsvoorwaarden. Het instellingsbestuur moet in een voorstel van reglement afwijkende algemene of bijzondere toelatingsvoorwaarden bepalen. De afwijkende toelatingsvoorwaarden kunnen rekening houden met:

- humanitaire redenen,
- medische, psychische of sociale redenen,
- het algemene kwalificatieniveau, de verdiensten of de competenties van de kandidaat.

Door die flexibeler toegang krijgen meer doelgroepen de kans om een diploma hoger onderwijs te behalen. De meeste instellingen voorzien in specifieke procedures om na te gaan of een kandidaat-student in aanmerking komt voor een afwijking van de algemene toelatingsvoorwaarden. De instellingen voor hoger onderwijs passen het reglement met afwijkende toelatingsvoorwaarden effectief toe sinds het academiejaar 2004-2005. Met het decreet van 19 maart 2004 (rechtspositieregeling van de student) kunnen besturen maatregelen nemen om de toegankelijkheid van het hoger onderwijs - in materiële en immateriële zin – te waarborgen voor studenten met een handicap of chronische ziekte en studenten uit objectief af te bakenen bevolkingsgroepen waarvan de deelname aan het hoger onderwijs beduidend lager is dan deze van andere bevolkingsgroepen. Deze maatregelen van corrigerende ongelijkheid dienen van tijdelijke aard te zijn en verdwijnen wanneer het in het eerste lid vooropgestelde doel is bereikt. Ze mogen evenmin onnodige beperking van andermans rechten inhouden.

In het nieuwe financieringsmodel van het hoger onderwijs, dat in principe ingaat op 1 januari 2008, zullen o.m. beursstudenten zwaarder doorwegen bij het toekennen van de middelen van elke instelling. Naarmate ze meer beursstudenten tellen, ontvangen instellingen meer, opdat ze deze categorie van studenten goed omkaderen en begeleiden, zodat hun slaagkansen stijgen.

7.10 Inschakelingsproject ervaringsdeskundigen

Met ingang van september 2006 kunnen CLB's het ambt van ervaringsdeskundige in de armoedebestrijding inrichten en structureel in hun personeelsformatie opnemen; dat geldt ook voor de interculturele bemiddelaars. Echter, uit de evaluatie van het project 'ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting in onderwijsprojecten' (2005-2006) bleek dat de inschakeling van een ervaringsdeskundige pas goed kan verlopen als dit kadert binnen een breder plan, waarin de organisatie in haar totaliteit de keuze maakt om armen te bereiken in de dienstverlening. Vandaar dat we in overleg met de sector zullen werken aan effectieve inschakelingsmodellen.

7.11 Brede scholen

Het concept brede scholen wil de samenwerking van scholen met andere instellingen en partners bevorderen om de competentieontwikkeling van kinderen en jongeren te bevorderen.

Vanuit de beleidsdomeinen onderwijs, sport, cultuur, jeugd en welzijn is in het schooljaar 2005-2006 – in samenwerking met het Steunpunt GOK – gewerkt aan een gezamenlijke visie op de 'brede school'. Op 11 december vond de studiedag 'Brede school in Vlaanderen en Brussel' plaats, waarop de visietekst over de 'brede school' werd voorgesteld. In september 2006 startten 15 proeftuinen brede school voor de duur van drie jaar. Verder zullen de hindernissen die scholen ondervinden wanneer ze hun infrastructuur wensen open te stellen aan o.m. jeugd- en cultuurverenigingen of sportclubs, zoveel mogelijk uit de weg geruimd worden.

7.12 Kermisklasje voor kleuters van foorreizigers

Heel wat leerplichtigen lopen van bij het begin van het lager onderwijs achterstand op. Tegen het einde van het lager onderwijs zit 15 % van de leerplichtigen niet meer bij hun leeftijdsgroep. Het zijn vooral de kansarme kinderen en kinderen van bepaalde doelgroepen zijn die een risico lopen op achterstand. Vele onderzoeken tonen aan dat zo vroeg mogelijk en zo regelmatig mogelijk schoollopen en een intensieve begeleiding in een georganiseerde structuur, belangrijke positieve effecten heeft én het risico op achterstand én de achterstand zelf verkleinen. Het is dus van belang om kleuters vanaf 2,5 jaar op school te krijgen én kleuters van alle leeftijden regelmatig op school te hebben.

Daarom wil de Vlaamse overheid de deelname van kleuters van foorreizigers aan het onderwijs verhogen door te sensibiliseren over het belang van vroegtijdige participatie en op die manier preventief te werken t.a.v. groepen die een risico lopen om achterstand te ontwikkelen. Anderzijds wil men een aantal modaliteiten ter beschikking stellen om kleuteronderwijs voor die doelgroep mogelijk te maken.

De deelname van kleuters van foorreizigers aan het onderwijs moet dan ook zo goed mogelijk gestimuleerd en ondersteund worden.

De kinderen van de foorreizigers gaan normaal pas vanaf hun 6de levensjaar naar school op internaat. De kleuters gingen tot nu toe nauwelijks naar school met alle gevolgen van dien bij hun instap in het eerste leerjaar.

Er ging op 1 september 2006 een gedetacheerde kleuteronderwijzeres aan de slag die kleuteronderwijs verzorgt in de Rijdende Kleuterschool die de grote toer van de foren zal volgen in de steden Aalst, Gent, Kortrijk, Brugge, Antwerpen, Brussel, Leuven, Hasselt en Luik. Tijdens de winterstop van de foor (13 november 2006 tot 5 februari 2007) werd voor die kleuters een ankerschool gevonden waardoor de kleuters hun schoolritme niet moeten onderbreken.

Er is een principiële goedkeuring gegeven voor 3 opeenvolgende schooljaren, maar het project zal van zeer nabij opgevolgd en geëvalueerd worden.

BELEIDSACCENTEN

7.1 Een nieuw financieringssysteem voor leerplichtonderwijs op basis van leerlingenkenmerken

Bevoegde minister

Frank Vandenbroucke
Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming

Omschrijving en doel van de actie

De Vlaamse overheid wil een nieuw, integraal systeem ontwikkelen waarbij de financiering van scholen toegekend wordt op basis van bepaalde school- en leerlingenkenmerken. Daarbij zullen vooral leerlingenkenmerken doorwegen die niet willekeurig verspreid zijn over de volledige (school)bevolking en in de ene school veel meer terug te vinden zijn dan in een andere school. Op die manier moet elke leerling met gelijke noden een gelijke financiële behandeling krijgen, zodat de dualisering wordt bestreden en de kansengelijkheid verhoogd.

Operationele doelstellingen

- Een gelijke financiële behandeling verzekeren van elke leerling met gelijke noden en elke school in eenzelfde situatie.
- Een relevante selectie maken van leerling- en schoolkenmerken. De kenmerken van leerlingen zijn verbonden met hun sociaal-economische en culturele milieu, die van de school zijn bijvoorbeeld de grootte, de studierichting, de vrije keuze.
- De gelijkekanseninvalshoek voor de scholen tastbaarder maken: de sociaal-economische en de culturele leerlingenkenmerken gaan meer dan vandaag doorwegen in de financiering.
- Het model van leerling- en schoolgebonden criteria vanaf 1 september 2008 geleidelijk en binnen het beschikbare budget toepassen. Het model moet maximaal sporen met het beleid voor gelijke kansen en met de toepassing van de kosteloosheid van het basisonderwijs.

Doelgroep van de actie

De instellingen van het leerplichtonderwijs, inclusief internaten gewoon onderwijs, en hun leerlingen.

Gerealiseerd in 2005 en 2006:

2005:

- Er werd een overzicht gemaakt met de indicatoren voor het nieuwe financieringssysteem.
- Er werden besprekingen gevoerd met de onderwijsverstrekkers over de rationalisatie van het studieaanbod (secundair onderwijs), op basis van cijfers.

2006:

- De consequenties van de indicatoren voor het nieuwe financieringssysteem werden onderzocht.

Timing van de actie

2007:

- De regelgeving voorbereiden (decreet, uitvoeringsbesluiten, omzendbrieven) en een implementatieplan opmaken.

2008:

- Het decreet wordt voorjaar 2008 gestemd en heeft als ingangsdatum 1 september 2008.
- De omzendbrief wordt in juni 2008 verstuurd.

Indicatoren

- Indicatoren waarop het nieuwe financieringssysteem gebaseerd wordt.
- Het aantal besprekingen inzake de rationalisatie van het studieaanbod.
- Een onderzoek naar de implicaties van het nieuwe financieringssysteem.
- Een omzendbrief in juni 2008.
- Een decreet dat ingaat vanaf 1 september 2008

Communicatie en informatie

- Een omzendbrief (omstreeks 1 september 2008).
- De typische onderwijskanalen: Klasse (voor ouders, leerlingen en leerkrachten), nieuwsbrieven (onder meer Lerarendirect en Schooldirect), tijdschriften van het onderwijsmiddenveld.
- Audiovisuele nieuwsmedia en geschreven pers.

7.2 Onderwijsparticipatie van kleuters

Bevoegde minister

Frank Vandenbroucke
Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming

Omschrijving en doel van de actie

De deelname van kleuters aan het onderwijs verhogen door een sensibilisering over het belang van vroegtijdige participatie. Op die manier preventief werken voor groepen die een risico lopen om achterstand te ontwikkelen.

Operationele doelstellingen

- Kleuters vanaf 2,5 jaar oud op school krijgen én kleuters van alle leeftijden regelmatig op school hebben.
- Sensibiliseringscampagnes voor de ouders uitwerken met de volgende partners.
 - o Kind en Gezin. Het is van belang dat kleuters van 2,5 jaar oud in een structuur zitten waar ze in hun ontwikkeling gestimuleerd worden. Het is niet zo belangrijk of dat nu een school is dan wel een crèche: wetenschappelijk onderzoek heeft uitgewezen dat

- zowel de crèche als de kleuterklas veel kansen biedt. Het is van belang dat Onderwijs en Welzijn gezamenlijk campagne voeren bij de ouders.
- o Huisartsen. Huisartsen hebben contacten met alle gezinnen, ook met kansarme gezinnen. Het zou interessant zijn dat de huisartsen ouders kunnen aanmoedigen om hun peuters zo vroeg mogelijk te laten participeren in het opvang- of onderwijssysteem.
 - o Gemeenten. De gemeente staat veel dicht bij de gezinnen dan de Vlaamse overheid en heeft de gegevens over haar inwoners. Het departement zal samenwerken met gemeenten om informatie over het onderwijs en over het belang van onderwijsparticipatie in contacten met ouders van een kleuter van 2,5 jaar te bezorgen.
 - o Verenigingen van kansarmen, brugfiguren, schoolopbouwwerkers, enzovoort.
 - o Verenigingen die dicht bij kansarmen staan, aangezien de groep afwezig in het kleuteronderwijs veeleer kansarmen zijn.
- Sensibilisatiecampagnes voor de scholen uitwerken om:
- o hen en hun leerkrachten te overtuigen van het belang van vroegtijdige participatie én dagelijkse aanwezigheid,
 - o hen aan te moedigen om een positieve bijdrage te leveren aan een efficiënt aanwezigheidsbeleid. Communicatie voor de ouders is daarbij zeer belangrijk.

Doelgroep van de actie

Alle 2,5- tot 6-jarigen en hun ouders.

Gerealiseerd in 2005 en 2006:

2005:

- De gevolgen van een grotere deelname aan het kleuteronderwijs werd in kaart gebracht.
- Mogelijkheden om participatie te stimuleren werden onderzocht.

2006:

- Er werd een concept ontwikkeld en voorgelegd aan de Vlaamse Regering waarmee de minister van onderwijs zich engageert om de kleuterparticipatie te verhogen.
- Mogelijkheden om participatie te stimuleren werden onderzocht.
- Er werd gestart met het uitwerken van de benodigde regelgeving.
- Er werd gestart met het uitwerken van een volledig actieplan.

Timing van de actie

2007:

- Verder uitwerken van de benodigde regelgeving.
- Verder uitwerken van een volledig actieplan.

Indicatoren

- Participatiecijfers voor het kleuteronderwijs (2,5- tot 6-jarigen).
- Onderzoek naar de gevolgen van participatieverhoging.
- Actieplan.
- Communicatieacties.

Communicatie en informatie

- Met intermediairs: huisartsen, Kind en Gezin, enzovoort.
- Brochures, infolders.
- Artikels in Klasse (voor ouders en leerkrachten).
- Gids voor ouders met kinderen in het basisonderwijs.

7.3 Strategisch plan geletterdheid

Bevoegde minister

Frank Vandenbroucke

Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming

Omschrijving en doel van de actie

De Vlaamse Regering wil departementoverschrijdende acties nemen die de geletterd- en gecijferdheid doen toenemen. Het gaat hier om een brede invulling van levensvaardigheden, inclusief basisvaardigheden computergebruik, het vermogen tot samenwerken en probleemoplossend werken.

Operationele doelstellingen

Het operationele plan geletterdheid dat tijdens de vorige legislatuur is uitgewerkt door een beleidsgroep met alle betrokken departementen en partners, omvat 35 concrete acties. De huidige bevoegde minister schat de waarde van dit operationeel plan hoog in, maar wenst eigen prioriteiten te leggen bij de uitvoering ervan. De volgende acties worden als prioritair beschouwd.

- De inspanningen verhogen voor een snelle systematische screening van de geletterdheid van werkzoekenden, zodat zij indien nodig kunnen worden doorverwezen naar een intensieve opleiding en trajectbegeleiding. Daarvoor moet er een quickscan-instrument komen. Voor de aanbodsverstrekkers voor mensen met moedertaal Nederlands moet er een diepgaand screeningsinstrument komen waarmee het probleem kan worden geschetst en gepeild.
- Meer aandacht geven aan het verankeren van het taal-, wiskunde- en informatica-aanbod in bestaande onderwijs- en opleidingstrajecten.
- De uitbouw van trajecten leren en werken en geletterdheidstraining in opleidingen op de werkvloer stimuleren. Een goede samenwerking tussen de Centra voor Basiseducatie, de beroepsopleidingen van VDAB en Syntra en de beroepsgerichte opleidingen in het onderwijs sociale promotie zijn daarbij van primordiaal belang.
- De overheid onderzoekt hoe ze bedrijven en sectoren in de strijd tegen de laaggeletterdheid kan ondersteunen. Hierbij kunnen bestaande instrumenten als sectorconvenants, hefboomkrediet en de sectorale werking worden gebruikt.
- Er komt een ondersteunende sensibiliseringscampagne voor het brede publiek en specifieke doelgroepen die leidt tot een verhoogde deelname aan opleidingen basiseducatie.
- De doelstellingen uit het plan geletterdheid worden geïntegreerd in de uitvoering van het lokaal sociaal beleid.

Het departement Onderwijs zal de uitvoering van het strategisch plan coördineren. Daarvoor zal een projectstructuur worden uitgewerkt.

Doelgroep van de actie

In totaal heeft 15 tot 18 % van de Vlaamse bevolking onvoldoende basiscompetenties taal, rekenen en computervaardigheden om zich adequaat te handhaven in de moderne samenleving. Uit de International Adult Literacy Survey blijkt dat er verschillende (risico)doelgroepen zijn voor laaggeletterdheid: jonge schoolverlaters, langdurig werklozen, senioren, kansarmen. Voor elke doelgroep zal een geëigende aanpak worden uitgewerkt. Het uit te werken stappenplan moet de respectieve prioriteiten vastleggen.

Timing van de actie

Tijdens de vorige legislatuur keurde de Vlaamse Regering de nota Geletterdheid verhogen goed. Die nota bevat tien doelstellingen die het kader vormen van een operationeel plan. De

periode voor de uitvoering van het plan geletterdheid werd verschoven. Er wordt nu een periode vooropgesteld die loopt van 2005 tot 2011. Aan de Vlaamse Regering werd gevraagd het engagement met betrekking tot het plan geletterdheid te hernieuwen en haar goedkeuring te hechten aan de uitvoering. De Vlaamse Regering keurde het plan goed op 24 juni 2005. Vervolgens moeten de prioriteiten worden vastgelegd en zal een stappenplan worden uitgewerkt voor de verschillende acties, met concrete cijfermatige doelstellingen en de budgettaire impact. Er wordt maximaal gebruikgemaakt van bestaande instrumenten. Om deze eerste stap te zetten, stelt de bevoegde minister een ambtelijke stuurgroep samen waarin de domeinen onderwijs, werk, welzijn, cultuur, gelijke kansen, landbouw en bestuurlijke aangelegenheden vertegenwoordigd zijn.

In dit kader werd/wordt werk gemaakt van de volgende concrete acties.

- De geletterdheidproblematiek is opgenomen in het model van sectorconvenants met de Vlaamse Regering.
- Er is een samenwerkingsakkoord tussen de VDAB en het Vlaams ondersteuningscentrum voor de basiseducatie (VOCB).
- Het structureel overleg tussen VOCB en het Steunpunt voor sociaal-cultureel Volwassenenwerk Socius wordt opgestart,
- De decreetaanpassing van 5 mei 2004 is goedgekeurd. Het uitvoeringsbesluit is ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering voorgelegd.
- Een beschrijvingsschema met betrekking tot activering ontwikkelen en verspreiden.
- De invoering voorbereiden van de modulaire organisatie voor de opleiding Nederlands moedertaal, dat vanaf 1 februari 2006 voor alle centra voor basiseducatie geldt.
- Sensibilisatieacties (die kunnen kaderen binnen de doelgroepacties van de Word wat je wil-campagne).
- Er komt een consultatie rond vorming voor kansarmen.
- Er worden standaarden vastgelegd voor de basisvaardigheden ICT.
- Duale trajecten, bijvoorbeeld werken en tegelijk leren in een opleiding op de werkvloer, worden ontwikkeld.

Indicatoren

- Er werd een ambtelijke stuurgroep opgericht die per uit te voeren actie een stappenplan en concrete cijfermatige doelstellingen uitwerkt.
- Een sluitend systeem van monitoring zal worden uitgewerkt om de voortgang en de resultaten vast te stellen.
- De basisvaardigheden die beoogd worden met het plan geletterdheid werden op het niveau 2 gesitueerd dat vastgesteld is in de International Adult Literacy Survey.

Communicatie en informatie

Ondersteunende en volgehouden communicatie- en sensibilisatieacties, gericht naar het brede publiek en naar de verschillende actoren die met het geletterdheidprobleem geconfronteerd worden.

REACTIES VANUIT DE DOELGROEP

Algemene Opmerkingen:

- De opmerking (reacties uit de doelgroep) uit het VAP 2005-2009 gelden nog steeds.
- Er is nood aan een vorming over armoede voor leerkrachten en directies.
- De vraag om ervaringsdeskundigen in te zetten in de scholen, in het lerarenkorps (en dus niet bij het CLB), leeft heel sterk.
- Er loopt momenteel nog heel veel mis op vlak van communicatie tussen leerkrachten en ouders. Ouderbetrokkenheid, ook voor ouders van kinderen in armoede, is een heel belangrijk werkpunt. Onder andere bij het inschrijvingsmoment moet men heel goed bekijken welke partners betrokken zijn bij de opvoeding van het kind. Er moet bijvoorbeeld zeker aandacht zijn voor de natuurlijke ouders van het betrokken kind. Sommige scholen geven echter aan dat ze hiervoor onvoldoende personeel en onvoldoende middelen hebben.
- Er is ook meer zorg nodig rond studiekeuze, het veranderen van studierichting, het doorverwijzen naar buitengewoon onderwijs, Kinderen worden te snel naar het buitengewoon onderwijs gestuurd. Als men ouders beter informeert dan kan er een betere beslissing genomen worden. Beter informeren en sneller betrekken heeft ook als voordeel dat ouders de gegeven adviezen beter zullen en begrijpen.
- Vooral bij jonge kinderen in armoede en gehandicapte kinderen is er nood aan het extra verzorgen van de communicatie naar de ouders toe.

Specifieke Opmerkingen:

Financiële ondersteuning voor het onderwijs

- Éénmalige premies lossen weinig op en er moet gezocht worden naar een structurele toelage voor iedereen (niet enkel gebaseerd op leefloon, maar ook op lage inkomens) startende vanuit het kleuteronderwijs over het lager, secundair en hoger onderwijs). Alle mensen in armoede zouden dus van dit structureel systeem moeten kunnen gebruik maken.
- Kunnen studietoelages niet automatisch toegekend worden aan mensen met een vervangingsinkomen en leefloon?
- Ook het herkansen (1 jaar overdoen en toch terug een toelage kunnen hebben) kan nu vanaf 18 jaar i.p.v. 22 jaar. Dit lijkt te weinig of niet gekend te zijn.

Het principe van de kosteloosheid

- Dit systeem zou ook moeten uitgebreid worden naar het secundair onderwijs. Hiervoor zou een financieel stappenplan kunnen opgemaakt worden dat start in de basisschool en doorloopt naar het secundaire toe.
- Anderzijds zou het decreet duidelijkheid moeten geven wat met “ontwikkelingsdoelen” bedoeld wordt. Voor een kind of jongere in armoede telt naast een diploma halen ook vooral zich goed voelen en aan alles kunnen meedoen.
- De maatregel op zich is een goede maatregel, maar wat met uitzonderlijke uitstappen zoals een skireis in de kerstvakantie. Vallen deze ook onder één van deze categorieën? Op deze manier worden immers ook mensen uitgesloten.
- Er moet ook duidelijkheid komen wat er nu juist in “de kosten noodzakelijk aan” en wat in de eindtermen vervat zit. Nu zijn er hier teveel uitzonderingen, onduidelijkheden en achterpoortjes. Bijvoorbeeld voor het gebruik van de refter 50 cent moeten betalen per stoel, kosten voor opvang na schooltijd, vervoerskosten, ...
- Wat onder de maximumfactuur valt, zou in het schoolreglement moeten staan!
- Waar zitten zaken als kledij in de maximumfactuur?

Spijbelen in het basisonderwijs

- Nu is het systeem teveel met de wijzende vinger naar het kind en de ouders gericht. De kinderen krijgen een boete die de ouders dan betalen. Als de preventie samen gebeurt en de begeleiding ook, dan moet bij het sanctioneren ook iedereen meedoen.
- Nu is er een enorme kloof tussen de visie van de leerkrachten en waarom de ouders hun kinderen echt niet naar school sturen, of waarom het kind – jongere niet naar school wil. Dit zijn op vandaag twee verschillende werelden. Eerst zou de school dus naar de echte redenen moeten luisteren, vooraleer de rest in gang gezet wordt.
- Ouders zijn bang van het controlerende onderwijssysteem.
- Kinderen en jongeren hebben nu te vaak nog het gevoel dat ze in de vuilbak gesmeten worden.
- Ook inzake dit thema kunnen ervaringsdeskundigen, die in de school zelf opereren, een meerwaarde hebben!
- Pesten is een grote oorzaak van het verzuim van leerlingen. Zijn er hier specifieke maatregelen voor mogelijk of bestaan deze al?
- Eigenlijk is er nood aan opvoedingsondersteuning om deze problematiek goed aan te pakken. Is hier regelgeving rond? Kunnen sociale organisaties dit opnemen?

Inschakelingsproject ervaringsdeskundigen

- De stap naar een vertrouwenspersoon is nu te groot, hiervoor is een ervaringsdeskundige ideaal. Die weet wat de leefwereld van mensen in armoede is en betekent.

- De ervaringsdeskundigen zouden beter vanuit de school zelf werken en niet vanuit CLB 's . Ze vertrekken vanuit de wereld van het kind – jongere en ouders in armoede en kunnen via huisbezoeken en tussendoor contacten op school heel goed werk verrichten Het kan de vertrouwenspersoon zijn voor kinderen en ouders. Nu worden de vertrouwenspersonen gezien als leden van het lerarenkorps of de directie.

Brede Scholen

- Het concept is wel goed maar voor mensen in armoede komt het bedreigend over. Nog meer organisaties zullen het kind volgen. Wat doen ze met die vertrouwelijke informatie?

- Er is duidelijk de vraag van de verenigingen waar armen het woord nemen om in deze proeftuinen betrokken te worden en daarvoor de nodige ondersteuning krijgen.

Onderwijsparticipatie van kleuters

- Enerzijds moet er goed geluisterd worden naar de redenen waarom de kleuters niet naar school gestuurd worden en anderzijds moet er een goede uitleg gegeven worden over het belang en het nut waarom het goed is dat ze vroeg naar school gaan. Dit is anders dan ze verplichten. Zodanig dat het participeren vanuit de gezinnen zelf vertrekt en dat het niet aanvoelt als een maatregel van bovenaan, die dus weer controlerend overkomt.

- In de praktijk blijkt het nog steeds moeilijk om als ouder in armoede vertegenwoordigd te zijn in oudercomités, participatieraden,... en daar dan ook nog echt een stem te hebben.

- Een soort gratis ombudsfoon lijkt de mensen een goed idee. Kan dit? Het systeem van klassetelefoons moet verder verfijnd worden.

Gelijke Onderwijskansen

Het GOK-decreet is op vele plaatsen versmald tot het inschrijvingsrecht/-beleid. Dit is jammer, want zo veranderen de geesten in de scholen niet. Mensen worden namelijk vaak gewoon buiten gekeken.

Nieuwe opmerkingen en vragen:

- Misschien kunnen scholen momenten inlassen waarop mensen die thuis geen computer hebben, toch hun taken en lessen kunnen maken? Dit zou op een niet-stigmatiserende manier moeten georganiseerd worden.

Sommige verenigingen lappen oude computers op of zetten hiervoor een solidariteitsfonds op. Maar dit kan het probleem niet structureel oplossen.

- Mensen stuiten vaak op grote tegenstand als ze hun kind niet naar het bijzonder onderwijs willen sturen. Het standpunt hierover bij scholen, leerkrachten, CLB's,... veranderen is vaak erg moeilijk. Zeker in het geval van geplaatste kinderen is dit het geval, maar ook bij kinderen die thuis wonen.

- Buitengewoon onderwijs is zeer sterk omkaderd. Dit vinden we niet in andere vormen van onderwijs. Deze omkadering zou er ook mogen zijn in reguliere vormen van onderwijs. Is dit mogelijk?

- Er is een probleem in het contact tussen ouders in armoede en ouders die niet in armoede leven. Mensen in armoede hebben het heel moeilijk om deel te nemen aan activiteiten georganiseerd in het kader van de school. Het wordt dan wel heel moeilijk om problemen aan te kaarten als zelfs deelname aan activiteiten moeilijk ligt. Bovendien wordt dit versterkt door de school en het personeel van de school aangezien zij meestal ook in een middenklassenperspectief leven.

- Kan er een sensibiliseringsactie/communicatie van de Vlaamse overheid zijn naar oudercomités opdat ze deze zaken meer zouden opnemen?
- De grootte van dit probleem hangt sterk af van de ouders van de kinderen in de klas van kinderen in armoede. Goede voorbeelden zouden ook naar andere scholen en ouders moeten gecommuniceerd worden.

REACTIE DOOR HET KABINET VAN MINISTER VANDENBROUCKE

Financiële problemen in het onderwijs

- De schooltoelage voor kleuters, leerlingen in het leerplichtonderwijs en studenten in het hoger onderwijs zal structureel zijn: vanaf schooljaar 2007-2008 treden de nieuwe voorwaarden voor schooltoelagen in het secundair onderwijs in werking. Een schooljaar later wordt de schooltoelage voor het basisonderwijs ingevoerd. De inkomstengrenzen voor de schooltoelagen worden aangepast naar het model van het hoger onderwijs. Onderzoek heeft aangetoond dat deze grenzen er immers in slagen om de beoogde doelgroep van minvermogenden te vatten.
- Wat betreft de automatische toekenning van studiefinanciering stellen zich heel wat problemen die in de nabije toekomst niet opgelost kunnen worden. Bepaalde informatie die noodzakelijk is om het recht op een toelage te bepalen dient immers altijd bij de kandidaat zelf opgevraagd te worden. Om de beoogde doelgroep maximaal te bereiken, zullen gerichte campagnes gevoerd worden en werd het aanvragen laagdrempelig gemaakt dankzij een sterke vereenvoudiging en de garantie dat de anonimiteit van de aanvrager verzekerd is.
- Momenteel behouden meerderjarigen in het secundair onderwijs het recht op een schooltoelage op voorwaarde dat ze het voorgaande jaar geslaagd zijn. Meerderjarige herkansers komen dus niet langer in aanmerking voor een schooltoelage. Vanaf schooljaar 2007-2008 worden de voorwaarden voor herkansen van meerderjarigen in het secundair onderwijs versoepeld: vanaf dan komen niet-leerplichtigen tot de leeftijd van 22 jaar in aanmerking voor een schooltoelage, ongeacht of ze het jaar voordien geslaagd zijn. Hiermee worden meerderjarigen die niet geslaagd zijn aangemoedigd om te herkansen en alsnog een basisdiploma te behalen. Er zal in 2007 uitvoering gecommuniceerd worden (onder meer via de LOP's) over deze versoepeling voor meerderjarige herkansers in het kader van de nieuwe regelgeving over de schooltoelagen voor het secundair onderwijs.
- Schoolrekeningen dienen geminimaliseerd te worden. Hiervoor worden de kosteloosheid van het basisonderwijs en de maximumfactuur in het secundair onderwijs ingevoerd. Echter, zelfs met een strakke toepassing van deze universele maatregelen, zullen er steeds bepaalde kosten overblijven die een gevoelige hap nemen uit het budget van gezinnen die het financieel moeilijker hebben. Net daarom worden aanvullend schooltoelagen aangeboden.

Het principe van de kosteloosheid

Systeem uitbreiden naar het secundair onderwijs

In het secundair onderwijs bestaat geen absolute kostenloosheid: voor bepaalde onderwijsactiviteiten en voor didactisch materiaal mogen kosten aan ouders of meerderjarige leerlingen aangerekend worden, op voorwaarde dat deze effectief, aantoonbaar en verantwoord zijn en in verhouding staan tot de eigenheid en de doelgroep van het secundair onderwijs. Deze kosten moeten bij de aanvang van het schooljaar in een bijdragelijst opgenomen zijn, zodat de ouders min of meer weten welke kosten zij voor hun kind in dat schooljaar zullen moeten betalen. Bepalingen daartoe werden opgenomen in het decreet betreffende het Onderwijs XIII-Mozaïek. In onderwijsdecreet XVII is een bepaling opgenomen om deze bijdrageregeling

verplicht op te nemen in het schoolreglement. Over deze bijdrageregeling en afwijkingen erop voor financieel minder begoede gezinnen, moet vooraf overleg geweest zijn binnen de schoolraad. De onderzoekers van het HIVA hebben in een onderzoek in 2003 een algemeen kader ontworpen, geïllustreerd met een aantal goede praktijkvoorbeelden, wat als leidraad bij de opmaak van de bijdrageregeling gebruikt kan worden. Scholen kunnen aan de hand van de bijdrageregelingen een kostenbewust schoolbeleid voeren door in te staan voor permanente opvolging en evaluatie in de schoolraad.

In het secundair onderwijs wordt werk gemaakt van een zo goed mogelijke kostenbeheersing. Met het oog op kostenbeheersing zal overleg gestart worden met de inrichtende machten om de bijdragen van ouders voor onderwijs en additionele en buitenschoolse activiteiten te beperken tot een aanvaardbaar niveau. Een uniforme regeling voor heel het Vlaams secundaire onderwijs is vrijwel onmogelijk, gelet op de ongelijke startsituatie van de secundaire scholen en de grote verschillen in kostprijs tussen studierichtingen. Daarom zullen we trachten te komen tot een gedifferentieerde maximumbijdrage volgens studierichting. De maximumfactuur kan gekoppeld worden aan de eindtermen van de studierichting. Een minder strakke maximumfactuur kan ook gebruikt worden voor de extra-murosactiviteiten vermits deze niet rechtstreeks verband houden met de eindtermen. Ook hier geldt dat duidelijkheid en transparantie voor de ouders centraal staat. De Griekenland- of Romereis en andere kan als facultatief beschouwd worden. Door de reis enkel te laten doorgaan tijdens vakantieperiodes behoudt de school haar eigenheid en ontstaat er geen discriminatie tussen de deelnemers en niet-deelnemers. De rekening wordt niet beschouwd als schoolkost, dit wil zeggen dat ze niet op de bijdrageregeling komt. De mogelijkheid en wenselijkheid van de maximumfactuur in het secundair onderwijs zou nagegaan kunnen worden in overleg met de inrichtende machten. Met de vertegenwoordigers van de inrichtende machten kunnen convenants afgesloten worden om een engagement op te nemen voor kostenbewust onderwijsbeleid en voor een maximumfactuur per studiegebied.

Duidelijkheid scheppen

Het is inderdaad de bedoeling om duidelijkheid te bieden over wat nodig is voor het bereiken van de eindtermen en het nastreven van de ontwikkelingsdoelen. Via een Besluit van de Vlaamse Regering wordt hieromtrent een lijst vastgelegd. Zaken verbonden aan ontwikkelingsdoelstellingen en eindtermen (OD en ET) moeten volledig kosteloos aangeboden worden aan de leerlingen. Basisscholen krijgen al voor de start van het schooljaar 2007-2008 45 euro per leerling bij, die ze o.a. kunnen gebruiken om de kosteloosheid van OD/ET te realiseren. De invoering van een scherpe maximumfactuur voor activiteiten en materialen die 'bovenop' de eindtermen komen heeft juist als doel om dit voor zoveel mogelijk ouders financieel haalbaar te maken (op dit ogenblik zit er geen maximumgrens op kosten die scholen hiervoor aan ouders kunnen doorrekenen).

Uitstappen die volledig buiten de schooltijd vallen, vallen buiten de maximumfactuur. De overheid kan moeilijk activiteiten beginnen regelen die scholen volledig vrijwillig in de vakantie organiseren. Uiteraard kan geen enkele ouder verplicht worden om zijn kind hieraan te laten deelnemen.

Duidelijkheid over eindtermen: zie hierboven. Het gebruik van de refter, opvang, vervoer, ... zijn in feite services die de school aan de ouders aanbiedt. Scholen doen dit vrijwillig (is geen kerntaak van de school) en mogen hiervoor een vergoeding aan de ouders doorrekenen. Nieuw is wel dat in de regelgeving opgenomen wordt dat de gevraagde bijdrage in verhouding moet zijn met de geleverde dienst.

Kledij valt niet onder de maximumfactuur, tenzij het gaat om kledij die door de school zodanig gespecificeerd wordt dat ouders geen enkele marge hebben inzake het te besteden bedrag. Bijv. het sport-t-shirt dat tegen een vaste prijs op school aangekocht moet worden valt wel onder de maximumfactuur; een wit T-shirtje om te turnen (zonder verdere specificatie en waarbij de ouder kan kiezen of hij een t-shirt van 5 of 25 euro aankoopt) niet.

Spijbelen in het basisonderwijs

Het is de bedoeling om bij de aanpak van spijbelen zoveel mogelijk integraal te werken. Integraal, omdat we ons richten op alle betrokken actoren: leerlingen, leerkrachten, ouders, schooldirecties, CLB's, lokale overheden, artsen,... Maar ook omdat men aandacht heeft voor het hele continuüm van sensibiliseren en informeren over preventie en begeleiding tot uiteindelijk sanctionering als het voorgaande niet gewerkt heeft. We hopen die sancties uiteraard tot een minimum te kunnen beperken, door alle voorgaande acties tot een goed einde te brengen.

Scholen registreren momenteel goed de afwezigheden van leerlingen, maar uit het rapport van de onderwijsinspectie van 2004-2005 blijkt dat scholen de geregistreerde afwezigheden onvoldoende benutten als vertrekbasis voor een spijbelbeleid. We willen de scholen stimuleren om de geregistreerde afwezigheidsgegevens te benutten voor signaaldetectie, structurele preventie en verbetering van de eigen werking. We doen daarom een beroep op onder andere de inspectie en de pedagogische begeleidingsdiensten om de scholen hierin te ondersteunen. De regelgeving rond afwezigheden is dan ook expliciet gericht op een begeleidingsinspanning van scholen bij elke problematische afwezigheid van leerlingen. Indien scholen hier niet aan voldoen, kunnen ze hiervoor zelfs financieel gesanctioneerd worden.

We willen werken aan een positief klimaat op school, aangezien de aanpak van schoolverzuim en spijbelen niet los kan worden gezien van de schoolcultuur. De schoolcultuur kan een ondersteunende, doch ook een belemmerende factor zijn voor een spijbelbeleid. De schoolcultuur bepaalt immers mee hoeveel respect er voor elkaar is (bv. kinderen die ernstig gepest worden blijven soms weg uit school wanneer ze het gevoel hebben dat er niet (of foutief) op gereageerd wordt). In de praktijk blijft het moeilijk om het schoolklimaat bespreekbaar te maken en wordt de vraag naar het effect van een gekozen invulling van spijbelbeleid op het schoolklimaat weinig gesteld. Een kritische analyse (en eventueel een bijsturing) blijft vaak uit. We willen het belang van een positief en democratisch schoolklimaat blijvend benadrukken en scholen stimuleren hun eigen schoolklimaat kritisch te analyseren en, waar nodig, bij te sturen. We richten onze acties omtrent dit thema op de lerarenopleidingen, een juiste studieoriëntering en het beleidsvoerend vermogen van scholen.

Uiteraard zijn ervaringsdeskundigen één van de groepen waarmee we willen samenwerken rond het thema spijbelen. We laten op dit moment de verschillende LOP-deskundigen een analyse maken van de fora waarop zij met ervaringsdeskundigen in de armoede samenwerken.

Pesten kan een oorzaak zijn van spijbelgedrag van leerlingen. Het is dan ook belangrijk, zoals hierboven aangegeven, dat scholen de oorzaak van spijbelgedrag van hun leerlingen achterhalen, zodat ze deze leerling kunnen begeleiden. Ze kunnen hiervoor ook een beroep doen op het CLB, dat na 10 halve dagen spijbelen door een leerling, verplicht wordt ingeschakeld door de school.

Los van de aanpak van spijbelen, gebeuren er vanuit de overheid en vanuit scholen zelf ook heel wat initiatieven rond de preventie van pesten. Zo is er bijvoorbeeld de anti-pestweek,

waarbij jaarlijks goede anti-pestprojecten op scholen in de bloemetjes worden gezet om andere scholen te inspireren.

Minister Vervotte plant momenteel heel wat acties rond opvoedingsondersteuning. Wij hebben hier ook een visie over en willen deze graag in een overleg met haar bespreken. Dit overleg wordt in de nabije toekomst dan ook gepland.

Gelijke onderwijskansen in het basis- en secundair onderwijs

De wijzigingen aan het GOK-decreet van 2005 hebben alleen betrekking op de luiken 1 en 2, zijnde het inschrijvingsrecht en de rechtsbescherming (LOP's en Commissie inzake leerlingenrechten). Het derde luik, nl. het geïntegreerde ondersteuningsaanbod, is ongewijzigd gebleven. Dat betekent echter niet dat dit luik niet meer van toepassing is of onbelangrijk is geworden. Alleen is het zo, dat de afspraken die in de LOP's worden gemaakt alleen kunnen slaan op het inschrijvingsbeleid omdat het andere pedagogische materie is en dus per definitie schooleigen.

Er kan ook niet gesteld worden dat alleen het inschrijvingsrecht en -beleid aan bod komt in de LOP's want vele LOP's hebben werkgroepen zoals kosteloosheid, spijbelproblematiek, opvang anderstalige nieuwkomers, kleuterparticipatie, time-out, ouderbetrokkenheid, enz. Dat zijn dus heel inhoudelijke thema's die allemaal te maken hebben met kansarmoede en gelijke onderwijskansen, rechtstreeks of onrechtstreeks, en daar wordt zeker evenveel aandacht aan besteed in de LOP's.

Bij sommige LOP's ligt er wel lichtjes een nadruk op decretale opdrachten van de LOP's en komt het inhoudelijke pas op de 2de plaats maar dat is zeker niet algemeen.

Tot slot kan gesteld worden dat na 4 volle jaren LOP-werking, de inhoudelijke thema's in aantal zijn toegenomen en dat het inhoudelijke diepgaander wordt aangepakt. Voor verdere details verwijzen we naar de interne evaluatie van de LOP's die momenteel ter tafel ligt bij de minister en eerstdaags in het Vlaams Parlement zal besproken worden.

Brede scholen

Brede School is gericht op de brede ontwikkeling van kinderen en jongeren. Willen kinderen en jongeren in de maatschappij niet aan de zijlijn komen te staan, dan moeten ze vandaag over veel competenties beschikken. Een Brede School stimuleert net de ontwikkeling van die competenties die nodig zijn om te participeren in een pluriforme maatschappij. Uiteraard willen we dat álle kinderen en jongeren kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Gelijke kansen voor iedereen is dan ook cruciaal binnen Brede School.

Om dit doel te realiseren wordt er een breed netwerk opgezet tussen verschillende sectoren, organisaties/verenigingen, partners (ouders, kinderen en jongeren zelf, onderwijs, cultuur, jeugd, sport, welzijn, milieu, buurt, tewerkstelling) die samen het leren/leven van kinderen en jongeren mee vormgeven en ondersteunen. Een dergelijk netwerk kan alleen maar groeien uit de lokale mogelijkheden en speelt in op de lokale kansen, dynamieken, behoeften en noden. De projecten hebben dan ook zelf hun partnerschap samengesteld. Het is de bedoeling dat de partners met een gemeenschappelijk doel samenwerken en gelijkwaardig zijn. Daar waar er nood blijkt te zijn aan uitbreiding van het partnerschap – afhankelijk van de inhoud van het project en de lokale context - kan dit, maar het zijn de partners die beslissen welke partner betrokken zal worden.

Participatie van alle betrokkenen van een Brede School is een belangrijk gegeven. Het spreekt voor zich dat de stem van de jongeren zelf én hun ouders en opvoeders hierbij cruciaal zijn.

Alle geselecteerde projecten worden door het Steunpunt GOK begeleid. Hun begeleiding is tweeledig: enerzijds geven zij ondersteuning over de projecten heen door studiedagen én intervisiemomenten te organiseren, door via de website (www.vlaanderen.be/bredeschool) informatie door te geven én door de realisatie van de visietekst Brede School. Anderzijds ondersteunen zij ook de proefprojecten individueel: door feedback te geven, aandachtspunten te formuleren, mee te denken over mogelijkheden, enz. De projecten blijven weliswaar verantwoordelijk voor het welslagen van hun project.

Het is geenszins de bedoeling dat nog meer mensen een kind gaan opvolgen, wel dat er wordt samengewerkt, dat niet iedereen op zijn eiland blijft zitten. Bovendien is het niet de opzet van Brede School om vertrouwelijke informatie te verzamelen.

8 Werkgelegenheid

Een betaalde job op de reguliere arbeidsmarkt biedt voor de meeste mensen structuur in het dagelijks leven. Hoewel de relatie tussen arbeid en armoede niet eenduidig en rechtlijnig is, vormt het toch de belangrijkste bron van inkomsten en van sociale zekerheid. De Vlaamse overheid wil ook voor mensen in armoede de toegang tot de arbeidsmarkt vergemakkelijken.

ACTIES

8.1 Ervaringsdeskundigen in de dienstverlening

In 2003 heeft de VDAB drie ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting in dienst genomen, vooral om werkzoekenden te ondersteunen die bijvoorbeeld problemen hebben met huisvesting, schulden, uit huis geplaatste kinderen of kinderopvang. Ze spelen een bemiddelende rol en verwijzen de klanten door naar de juiste dienstverlening of trajectbegeleider binnen de VDAB.

Het voordeel is dat de ervaringsdeskundigen een doorleefde kennis hebben van situaties waarin werkzoekenden kunnen terechtkomen en tegelijk de hulpverlenings- en andere organisaties van binnen uit kennen. Daardoor kunnen ze de klant doeltreffend helpen en oriënteren naar de gepaste dienstverlening.

In 2005 is er een grondige evaluatie van het project gebeurd. Op basis van een aantal aanbevelingen zal het project worden bijgestuurd. Ervaringsdeskundigen engageren in de organisatie is niet zomaar bijkomend personeel aanwerven. Alleen al hun aanwezigheid brengt een verandering met zich mee, want ervaringsdeskundigen tonen op tastbare wijze het gelaat van de armoede.

Binnen de VDAB is er ook in 2005 een stakeholdersforum opgestart waaraan vertegenwoordigers van het Vlaams Netwerk en verenigingen waar armen het woord nemen deelnemen. Deze samenwerking werd in 2006 verder gezet.

Nog tijdens deze legislatuur wil de VDAB drie extra ervaringsdeskundigen aanwerven waarvan één ervaringsdeskundige beleidsmateries zal behartigen. De consultants moeten leren omgaan met werkzoekenden die in armoede leven. Detectie van werkzoekenden in armoede is hierbij een belangrijk gegeven. De initiatieven genomen door Spoor 21 (interne opleidingsdienst van de VDAB) worden in dit kader verder gezet. In een tweedaagse opleiding leren de consultants wat armoede is, de ontwikkelde knipperlichtenlijst "armoede" gebruiken en hoe zij hun begeleidingsmethodiek kunnen aanpassen in functie van deze doelgroep.

8.2 Ontwikkelingen in de meerwaardeneconomie

8.2.1 Meerwaardeneconomie en invoegbedrijven

Binnen het impuls- en ondersteuningsprogramma voor de meerwaardeneconomie heeft Vlaanderen in 2000 de invoegbedrijven en de bijbehorende invoegafdelingen ontwikkeld om de tewerkstelling van kansengroepen te stimuleren.

Meer en meer bleek echter ook dat ondernemen meer is dan enkel het nastreven van economische doelstellingen. Op 15 juli 2005 keurde de Vlaamse Regering het nieuwe ontwerpbesluit betreffende de erkenning en financiering van de invoegbedrijven goed. Naast tewerkstelling van kansengroepen legt het nieuwe besluit een inhoudelijke focus op opleiding en begeleiding van de invoegwerknemers en op maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). In 2006 werden er 30 nieuwe invoegbedrijven erkend waarbinnen 776 potentiële arbeidsplaatsen werden gecreëerd voor invoegwerknemers.

Voor 2007 staat het ontwikkelen van een goed monitoringinstrument op de agenda. Deze monitoring dient een beeld te geven van het profiel van de tewerkgestelde werknemer, van de wijze waarop het bedrijf met MVO omspringt en dient ook een goed beeld te geven van de financiële situatie van het invoegbedrijf. Sinds 2006 worden jaarlijks alle invoegbedrijven/-afdelingen die langer dan drie jaar bestaan gescreend op het voldoen aan de erkenningsvoorwaarden.

Bijzondere aandacht zal gaan naar de toeleiding en opvolging van doelgroepwerknemers. Via VDAB zullen er jobcoachen worden ter beschikking gesteld voor de begeleiding van de invoegwerknemers. Ter versterking van het perspectief van de meerwaardeneconomie in het bedrijfsleven zullen de ondersteuningsstructuren worden geprofessionaliseerd.

8.2.2 Sociale werkplaatsen

Sociale werkplaatsen bieden een bijzondere arbeidsorganisatie en een aangepaste begeleiding aan de moeilijkste doelgroep van langdurige werklozen: mensen die alleen binnen een beschermd milieu aan de slag kunnen. In het kader van het meerbanenplan werd in 2006 een uitbreiding gerealiseerd met 400 VTE doelgroepwerknemers en 80 VTE omkaderingspersoneel. Bij de uitvoering van het VIA-akkoord 2006-2010 zullen in de komende jaren middelen vrijgemaakt worden voor een jaarlijkse uitbreiding van zowel het aantal doelgroepwerknemers (42 VTE) als van het omkaderingspersoneel (8 VTE).

8.2.3 Arbeidszorg

Arbeidszorg richt zich tot personen die niet kunnen werken in het reguliere of beschermd arbeidscircuit vanwege persoonsgebonden kenmerken zoals psychische instabiliteit, een extreem lage stressbestendigheid, een handicap of een gebrek aan zelfvertrouwen. Er wordt voor deze doelgroep bewust geen nieuw circuit gecreëerd: het concept arbeidszorg wordt geïntegreerd binnen de bestaande structuren en voorzieningen.

In het kader van het meerbanenplan heeft de Vlaamse regering op 20 juli 2006 beslist om pilootprojecten rond 'erkenning inzake arbeidszorg' op te starten en om een uitbreiding van de capaciteit arbeidszorg binnen de sociale economie met 100 VTE arbeidszorgplaatsen te voorzien. Tevens wordt er in 2007 een experiment opgestart om arbeidszorg niet enkel binnen de sociale werkplaatsen te subsidiëren, maar ook in de beschutte werkplaatsen en andere arbeidszorgorganisaties.

8.3 Werkloosheidsvallen

8.3.1 Regularisatie van de traditionele tewerkstellingsprogramma's

Sinds 1999 worden de zogenaamde 'nepstatuten' in fasen geregulariseerd. Tot en met december 2004 werden ongeveer 8 250 voltijds equivalenten (ongeveer 13 000 personen) geregulariseerd in voornamelijk projecten Derde Arbeidscircuit (DAC) en Programma's ter Bevordering van de Werkgelegenheid (PBW). Hiermee zijn de meeste DAC'ers geregulariseerd.

In 2006 en 2007 worden nog enkele bijkomende traditionele tewerkstellingsprogramma's verder geregulariseerd.

8.3.2 Kinderopvang en mobiliteit

Vlaanderen pakt de werkloosheidsvallen aan door de randvoorwaarden te verbeteren voor werkzoekenden en inactieven: (flexibele) kinderopvang en geografische mobiliteit.

Kinderopvang. Vlaanderen zal het aanbod van occasionele en flexibele kinderopvang opvang uitbreiden. In dit kader hebben de Vlaamse minister van Welzijn en de Vlaamse minister van Sociale Economie eind maart 2006 hun actieplan flexibele en occasionele kinderopvang voorgesteld. Als belangrijkste vertrekpunt geldt dat de draagkracht en de ontwikkeling van het kind centraal moeten staan. Daarom zal extra opvang worden uitgebouwd binnen de bestaande collectieve voorzieningen waar het kan en erbuiten (opvang aan huis) waar het moet. Het actieplan moet een hefboom zijn voor de combinatie arbeid-gezin. Met de uitbouw van de flexibele opvang wil men een aanbod doen aan ouders die omwille van hun werk(loosheids)situatie nood hebben aan regelmatige opvang op de atypische uren. Occasionele opvang is bedoeld voor werkenden en werkzoekenden die occasioneel nood hebben aan opvang. Het kan bijvoorbeeld gaan om opvang tijdens een sollicitatie of een opleiding, opvang voor kinderen waarvan de ouders voor de flexibele opvang gewoonlijk een beroep doen op het informele netwerk of waarvan de ouders omwille van de arbeidssituatie op een bepaald moment een acute nood hebben tot bijvoorbeeld late opvang

Een ander belangrijk aspect is de koppeling van de uitbreiding van het aanbod aan de creatie van bijkomende werkgelegenheid voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Met dit actieplan zullen er 750 voltijdse jobs in de kinderopvang bijkomen. Deze uitbreiding komt er door extra vast personeel in dienst te nemen en door te werken met personeel dat flexibel kan inspringen via een nieuw poolsysteem én via de dienstencheques. De pools zullen werk geven aan langdurige werkzoekenden, met prioriteit voor 50-plussers. Het plan zal in 2007 in werking treden.

Eén van de maatregelen binnen het plan dat specifiek gericht is naar mensen in armoede is de verdere uitbouw van de buurtgerichte occasionele kinderopvang in de centrumsteden.

Mobiliteit. Met een aantal mobiliteitsmaatregelen tracht de VDAB tegemoet te komen aan de noden van de meest precaire kansengroepen. De Vlaamse overheid wil hier verder blijvende aandacht aan besteden en beschouwt deze maatregel als een van de beleidsaccenten voor de komende jaren. Meer informatie vindt u bij de beleidsaccenten.

8.4 Evenredige participatie en non-discriminatie

Instant A. Het sociaal uitzendkantoor Instant A is een kanaal waarlangs jongeren (16-30 jarigen) via uitzendarbeid, met sociale begeleiding en ondersteuning, doorstromen naar een opleiding of werk in het normaal economisch circuit. Het zijn in hoofdzaak jongeren die beduidend minder kansen op de arbeidsmarkt hebben door een tekort aan werkervaring en een lage scholingsgraad.

Instant A is een uniek samenwerkingsverband tussen de NGO-sector (niet-gouvernementele organisaties) en de uitzendsector. Het wordt gesubsidieerd met middelen uit het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid en door de steden waar Instant A gevestigd is: Antwerpen, Gent, Mechelen, Vilvoorde en Genk. Dagelijks zet Instant A 193 personen aan het werk binnen verschillende bedrijven.

Bij Instant A kan men ook terecht binnen het kader van het dienstenchequesysteem. Particulieren kunnen deze cheques gebruiken om via een erkende onderneming, zoals Instant A, een huishoudhulp in te schakelen.

Wep-plus-plan. Wep-plus geeft jaarlijks meer dan 2 000 laaggeschoolde langdurig werklozen en leefloongerechtigden een tijdelijke werkervaring van maximum 12 maanden bij werkgevers uit de niet-commerciële sector. Het is de bedoeling om zo hun (her)integratie op de reguliere arbeidsmarkt gemakkelijker te maken. Tijdens de tewerkstelling wordt specifieke aandacht besteed aan opleiding en begeleiding, gericht op de doorstroming naar regulier werk. In het kader van het Vlaams Werkgelegenheidsakkoord werden er in 2005 een aantal knopen doorgehakt m.b.t. de verdere aanpak van het WEP-plus. Het is de bedoeling om te komen tot één stelsel met een verschillende omkaderingspremie naargelang de doelgroep. In 2006 is men gestart met de voorbereiding van een decreet WEP-plus dat voorzien is voor 2007.

ATB. ArbeidsTrajectBegeleidingsdiensten zijn erkende voorzieningen voor de toeleiding van personen met een handicap naar de arbeidsmarkt of naar een beschutte werkplaats. Het toeleidingstraject wordt op maat van de werkzoekenden uitgestippeld, rekening houdend met hun individuele beperkingen en mogelijkheden. 2005 was het laatste volledige jaar waarin de ATB-diensten binnen het kader van het Vlaams Fonds opereerden. In dat jaar zijn ze nog meer geïntegreerd in de werking van de VDAB en de lokale werkwinkels.

In 2005 werden 11,74% van de werkzoekenden met de VDAB trajectwerking arbeidsgehandicapten bereikt. Het gaat dan zowel om de trajectbegeleiding door ATB als om de reguliere trajectbegeleiding door de VDAB. Het objectief voor de uitstroom uit de werkloosheid na het beëindigen van een traject (voor arbeidsgehandicapten = 52%) werd bijna bereikt in 2004 (50.9%) en helemaal bereikt in 2005 (52.1%).

Arbeidstoeleiding van gedetineerden. Het actieplan (ex-)gedetineerden wil in samenwerking met een aantal strafinrichtingen de kansen op tewerkstelling na detentie verhogen. In 2004 werden 656 extra trajecten opgestart binnen het programma "Aan de Bak". Voor 2005 werd een objectief van 638 nieuwe trajecten voor(ex-)gedetineerden vooropgesteld. Naast de lopende trajecten werden uiteindelijk 746 nieuwe trajecten opgestart. Voor 178 van de 503 trajecten die in december 2004 werden afgesloten, is de uitstroom positief: 35,4% is na zes maanden niet meer werkzoekend. In 2006 worden de acties in de bestaande gevangenissen gewoon verder gezet, zonder uitbreidingen. Het programma loopt in 9 van de zeventien Vlaamse gevangenissen. Het is de bedoeling om op termijn in alle Vlaamse gevangenissen een aanbod van de VDAB te hebben. Hierbij wordt het uitbreidingsritme van het Strategisch Plan voor Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden van Welzijn gevolgd.

Gelijke kansen voor mannen en vrouwen. In 2004 heeft de Vlaamse overheid de bedrijven verder gestimuleerd om te werken aan een goede combinatie tussen werk en gezin. Nieuwe vormen van werkorganisatie zoals telewerken hebben veel aandacht gekregen en er zijn acties uitgewerkt rond vrouwelijk ondernemen. Er vond een seminarie plaats rond flexibele kinderopvang, ook voor specifieke doelgroepen als allochtonen of mensen in armoede. In 2005 werden onder meer extra klemtonen gelegd op specifieke doelgroepen, zoals allochtone en oudere vrouwen. Vanaf 2006 gaat men nog sterker in op het thema van een betere combinatie werk en gezin en hoe bedrijven stimuleren om te werken aan een goede combinatie werk en gezin. Ook nieuwe

vormen van werkorganisatie en het aanbieden van voortrajecten aan jongeren die anders uit de boot dreigen te vallen kregen heel wat aandacht in 2006. Verder zijn er ook heel wat acties uitgewerkt of opgestart rond beeldvorming en het uitwerken van instrumenten voor HR managers.

In 2006 werd er ook verder gewerkt aan de themawerking rond gendermainstreaming en beeldvorming. Het jaar rond gelijke kansen wordt ook voorbereid en heel wat activiteiten zijn in 2007 gepland.

Het ESF (Europees Sociaal Fonds)-programma 2000-2006 liep af en vanaf 2007 zal het nieuwe ESF-programma worden opgestart. Daarin zullen zeker heel wat mogelijkheden staan om te werken rond sociale inclusie en armoedebestrijding (gericht naar de specifieke doelgroep van vrouwen maar ook naar andere doelgroepen gericht).

Professionele integratie van inburgeraars. De VDAB-inwerkingstrajecten oriënteren nieuwkomers op de arbeidsmarkt nadat ze een eerste inburgeringspakket hebben doorlopen. Op basis van hun kunnen worden ze verder opgeleid, onder meer via projecten Nederlands op de werkvloer of een intensief taalbad gekoppeld aan een opleiding. In 2005 werden 4275 inwerkingstrajecten opgestart.

Voor de periode 2006-2009 worden de volgende doelstellingen vooropgesteld:

- Een behoeftedekkend aanbod voor inburgeraars realiseren.
- Verdere differentiatie van inwerkingstrajecten.
- Verder integreren van de begeleidingsmethodiek voor inburgeraars in de algemene trajectwerking.
- De VDAB wisselt met de onthaalbureaus vanaf juni 2006 elektronisch gegevens uit met de kruispuntdatabank voor de coördinatie van het primaire inburgeringstraject. De uitwisseling tussen de VDAB en de Huizen van het Nederlands was voorzien in september 2006.

Trajecten op maat van mensen in armoede. Mensen in armoede moeten vaak complexe en meervoudige problemen overwinnen op hun traject naar werk. Ze hebben dus bij uitstek een trajectbegeleiding op maat nodig. Ervaringsdeskundigen in armoede kunnen een belangrijke rol spelen, maar er zijn ook structurele maatregelen nodig.

Om meer en kwaliteitsvolle trajecten op maat van mensen in armoede te ontwerpen, worden de volgende inspanningen geleverd.

- Ervaringsdeskundigen worden ingeschakeld bij trajecten voor mensen in armoede. Op dit moment zijn er binnen de VDAB drie ervaringsdeskundigen in dienst.
- Met het oog op een stijgende vertegenwoordiging van leefloners zal de VDAB binnen de lokale werkwinkels sterker samenwerken met OCMW's.
- VDAB-consulenten worden opgeleid om trajecten te ontwikkelen op maat van mensen in armoede. Om mensen in armoede beter te detecteren, werden voor de consulenten een knipperlichtenlijst en een informatieve site ontwikkeld met links naar interessante sites over armoede. De VDAB zal in haar reguliere competentieaanbod een opleiding armoede en sociale uitsluiting opnemen die iedere consulent in 2005 zal kunnen volgen en waarbij de ervaringsdeskundigen hun medewerking verlenen. In de basisopleiding voor alle consulenten zal ook een pakket rond armoede worden opgenomen.
- Het strategisch arbeidsmarktonderzoek viona nam in 2005 mensen in armoede expliciet op als kansengroep bij het aandachtspunt 'gelijke kansen'. De arbeidsmarktonderzoeken zullen waar mogelijk dus specifiek aandacht besteden aan mensen in armoede.

Indien een werkzoekende in armoede opgespoord wordt, wordt samen met de ervaringsdeskundige het verdere traject besproken en in kaart gebracht (enkel voor de VDAB-

kantoren daar waar een ervaringsdeskundige aanwezig is, nl. Gent/Antwerpen), natuurlijk in overleg met de werkzoekende. Daar waar nodig gaat de ervaringsdeskundige mee naar externe organisaties (OCMW's, vakbonden) om bepaalde zaken te bespreken en/of documenten in orde te brengen.

In de VDAB-kantoren waar geen ervaringsdeskundige aanwezig is, wordt een traject op maat aangeboden, en temporeert de trajectbegeleider het traject. Er wordt zoals algemeen geldend een traject op maat aangeboden waarbij rekening gehouden wordt met de mogelijkheden, sterke en zwakke punten van de arme werkzoekende.

8.5 Sociale investeringen in opleiding en vorming

De Vlaamse Regering en de sociale partners onderschrijven het principe dat opleiding zich moet richten naar iedereen, onafhankelijk van scholing of geslacht. Bij het uitwerken van het opleidingsbeleid gaat daarbij aandacht naar het bereik van specifieke doelgroepen (oudere werknemers, laaggeschoolden, allochtonen, personen met een handicap) en worden specifieke initiatieven gericht op kansengroepen.

8.5.1 Actieplan Een leven lang leren in goede banen

Levenslang leren is het recht van iedereen. Het actieplan "Een leven lang leren in goede banen" vormt de grondslag voor de volgende acties die al concreet gestalte kregen:

- opleidingscheques voor werknemers,
- een ontwerp van beleidskader voor de erkenning van verworven competenties,
- de ontwikkeling van een actieplan laaggeletterdheid voor personen die geen uitzicht hebben op werk omwille van laaggeletterdheid,
- een beleidskader voor de implementatie van loopbaanbegeleiding in Vlaanderen,
- de verdere uitbouw van competentiecentra en de dienst Informatie, Vorming en Afstemming.

Midden 2003 werd de aanzet gegeven voor een strategisch plan Geletterdheid. Het strategisch plan werd op 24 juni 2005 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. De VDAB werkte in samenwerking met het VOOB een 'quickscan' uit met het oog op een betere screening van geletterdheid bij werkzoekenden.

8.5.2 Een beter leerklimaat in bedrijven

Acties om het leerklimaat in bedrijven te bevorderen, moeten alle doelgroepen binnen het bedrijf bereiken. Door de creatie van een opleidingsfonds moeten de verschillende arbeidsmarktgerichte opleidingen binnen de bedrijven transparanter, beter gecoördineerd en gestroomlijnd worden. Er wordt in de toekomst gewerkt aan een meer samenhangend beleid voor het stimuleren van strategisch opleidingsbeleid van ondernemingen, met twee accenten, namelijk (1) wegwerken van ongelijke opleidingsdeelname van kansengroepen en (2) stimuleren van meer strategisch ontwikkelen, waarderen en functioneel hanteren van talenten in bedrijven.

8.5.3 Basisvaardigheden Informatie- en CommunicatieTechnologie (ICT)

Op 5 maart 2001 ging het project Aangename kennismaking met de computer van start dat werkzoekenden en werknemers ICT-basisvaardigheden eigen wil maken. Om de instapdrempel te verlagen, worden leermobielen ingezet voor opleidingen binnen en buiten de VDAB. Die leermobielen maken het mogelijk om de samenstelling van de deelnemersgroepen en plaats en tijdstip van de opleiding flexibeler te organiseren. Zo kan de leermobiel beter inspelen op de vraag van verenigingen en andere lokale organisaties. Eind juni 2006 bereikte de leermobiel voor dat jaar reeds 4554 cursisten.

Het project 'Aangename kennismaking met de computer' zal opgenomen worden binnen 'de sluitende werking' van de VDAB. Hierdoor zullen alle werkzoekenden die nood hebben aan basisvaardigheden-ICT bij de aanvang van hun traject gedetecteerd worden en zullen zij de opleiding moeten volgen.

8.6 Geïntegreerde basisdienstverlening

8.6.1 Handvest van de werkzoekende

Het Handvest van de werkzoekende expliciteert de rechten van de werkzoekende en bakent de verantwoordelijkheden af van de diverse intermediaire actoren op de arbeidsmarkt. Daardoor definieert het decreet meteen ook de inhoud en vereisten waaraan een basisdienstverlening voor (potentiële) werkzoekenden moet voldoen. Die basisdienstverlening is verder geconcretiseerd in een Garantieplan.

De komend jaren wil de VDAB vooral focussen op de verdere verbetering van de kwaliteit van de klachtenbehandeling.

8.6.2 Lokale werkwinkels

Lokale werkwinkels brengen alle diensten voor wie werk zoekt, onder één dak: de VDAB, maar ook bijvoorbeeld het OCMW of gemeentelijke diensten. De werkwinkel is een laagdrempelig initiatief dat alle acties voor werkzoekenden samenbrengt en met een uniek cliëntvolgsysteem werkt waar alle partners van de werkwinkel op aangesloten zijn. Werkwinkels bieden ook ondersteuning voor bijvoorbeeld mobiliteit en kinderopvang.

Eik van die werkwinkels zorgt zowel voor persoonlijke dienstverlening als voor een zelfbedieningsruimte. In 2005 trok de Vlaamse overheid extra middelen uit om de samenwerking tussen de partnerorganisaties verder te optimaliseren, de onderlinge communicatie te vergemakkelijken, de naambekendheid van de werkwinkels te verhogen en de infrastructuur om te bouwen tot efficiënte en moderne gebouwen. Ten slotte werd een belangrijke inspanning geleverd om de permanente vorming van werkwinkelconsulenten te realiseren en werden initiatieven genomen die het opstarten en beheren van de werkwinkels vergemakkelijken. Eind 2005 waren in totaal 134 werkwinkels operationeel. Er werd een communicatiecampagne opgestart specifiek gericht naar werkzoekenden.

In 2006 lag de nadruk vooral op het invoeren van het nieuwe partnerschapsverdrag; de verbetering van de interne communicatie, opleiding en het promoten van de diensten van de werkwinkels bij de werkzoekenden.

In de loop van het jaar werd via een VIONA-onderzoek nagegaan of de werkwinkels optimaal zijn ingebed in Vlaanderen, qua schaalgrootte en qua dienstverlening.

Dit zijn ook de punten die in 2007 verder uitgewerkt zullen worden. Er blijft een sterke nadruk liggen op de interne communicatie: de werkwinkels zijn een netwerkorganisatie van partners en dat betekent dat de onderlinge relaties voortdurend moeten versterkt worden. Dat gebeurt via opleiding en vorming, evenementen (een congres eind 2007, een seminarie voor het topmanagement, een studiedag voor vestigingsverantwoordelijken...), en via een mix van communicatiekanalen.

Via concrete communicatieacties zullen de werkwinkels ook bij de bevolking nog beter bekend worden gemaakt.

Van 2006 tot 2007 zal ook de lokale diensteneconomie – de tweede pijler in de werkwinkel – volop worden ontwikkeld. De eerste stap daarin is de introductie van een nieuwe dienstenwijzer.

Centraal in het werkwinkelconcept staat het streven om van de werkwinkels plaatsen te maken waar je een baan vindt en krijgt.

8.6.3 Trajectwerking

Trajectwerking is een methode waarbij één vaste consulent, de trajectbegeleider, de werkzoekende zo snel en efficiënt mogelijk naar duurzame tewerkstelling begeleidt. Samen met de werkzoekende bepaalt de trajectbegeleider de verschillende stappen op weg naar werk, op basis van een analyse van de sterke en zwakke punten van de werkzoekende. De trajectbegeleider volgt de werkzoekende verder op tijdens de verschillende stappen in het traject en stuurt in overleg met de werkzoekende eventueel bij.

Sinds 2004 werd de trajectwerking van de VDAB grondig gewijzigd, in het kader van de 'sluitende aanpak' van de federale overheid. Dat betekent dat de VDAB iedere ingeschrevene werkzoekende binnen een bepaalde termijn (afhankelijk van soort werkzoekende) een aanbod van werk moet doen. De VDAB hanteert daarbij een tweesporenbeleid.

In de preventieve aanpak, bij niet-langdurige werkloosheid, hanteert de VDAB een getrappt begeleidingsmodel met als belangrijkste principe een stijgende begeleidingsintensiteit naargelang de werkzoekende langer werkloos wordt. Van bij het begin ontvangen de werkzoekenden informatie over de begeleidingsmogelijkheden van de VDAB en een aantal vacatures die het best aan hun profiel beantwoorden. Daarna worden dergelijke door de computer geselecteerde vacatures wekelijks aan de werkzoekenden bezorgd.

Na drie maanden werkloosheid voor jongeren en laaggeschoolden of na zes maanden voor wie ouder is dan 25 of hooggeschoold, volgt een telefonische screening door de VDAB servicelijn. Het dossier wordt geactualiseerd en er wordt onder meer gepeild naar de behoefte voor extra ondersteuning of hulp. Eventueel wordt de werkzoekende doorverwezen naar een trajectbegeleider of rechtstreeks ingeschreven voor een beperkte actie, zoals Webleren of een cursus Aangename kennismaking met de computer.

Drie maanden na het telefonische contact wordt elke werkzoekende automatisch doorverwezen naar een trajectbegeleider en uitgenodigd voor een gesprek om een individueel traject op maat op te starten. Sinds 1 september 2004 draait dit model op kruissnelheid.

De curatieve werking is gericht op alle langdurig werklozen. De VDAB heeft zich geëngageerd om alle werkzoekenden die door de RVA zullen worden gecontroleerd op langdurige werkloosheid in begeleiding te nemen of minstens een aanbod tot begeleiding te doen als ze de afgelopen 2 jaar geen begeleiding of geen begeleidingsaanbod gekregen hebben. Daarbij werd duidelijk gekozen voor een kwalitatief aanbod, zodat de geleverde inspanningen voor de werkzoekenden ook op lange termijn resultaat afwerpen. Er zijn middelen voorzien voor 3 000 extra opleidingsplaatsen, 400 individuele beroepsopleidingen in ondernemingen en 400 werkervaringsplaatsen.

Naar aanleiding van de sluitende aanpak deed de VDAB vanaf 1 januari 2006 een beroep op niet-commerciële en commerciële begeleidingsorganisaties voor de begeleiding van langdurig werklozen binnen de curatieve werking. Deze aanbesteding aan externe organisaties werd 'tendering' genoemd. In totaal zullen 6000 langdurige werkzoekenden, behorend tot de curatieve doelgroep, door externe partners worden begeleid. De laatste werkzoekenden zullen worden toegeleid op 30 juni 2007. Werkzoekenden die nood hebben aan intensieve begeleiding naar duurzame tewerkstelling en/of nood hebben aan competentieversterking, werden getenderd na het opstellen van de trajectbepaling door de VDAB.

De curatieve werking bestaat uit twee stappen.

- In het Oriëntatiecentrum (OC) wordt de werkzoekende zowel collectief als individueel begeleid. De OC-consulent en de trajectbegeleider werken hier samen. Op die manier leert de trajectbegeleider de werkzoekende beter kennen en er groeit een vertrouwensrelatie waardoor het trajectplan efficiënter kan worden opgesteld en achteraf minder moet worden bijgestuurd. De trajectbegeleider en de OC-consulent kunnen ook ervaringen uitwisselen waardoor ze een beter zicht krijgen op de tewerkstellingsmogelijkheden van de werkzoekende. De grote lijnen van het op te maken trajectplan zijn al duidelijk na het OC.
- In de trajectbegeleiding krijgt iedere werkzoekende een traject op maat, rekening houdend met zijn of haar individuele mogelijkheden en beperkingen. De werkzoekenden worden gestimuleerd om acties te ondernemen die in een duurzame job resulteren. Als de werkzoekende arbeidsmarktrijp en zelfredzaam is, volstaat een intensieve toeleiding naar werk.

Het nieuwe getrapte begeleidingsmodel zal in 2006 worden geëvalueerd.

Uniforme methode. Hoewel de doelgroepen van beide werkingen verschillend zijn en ook de instroom verschillend verloopt, blijft de algemene methode van trajectwerking in zowel de preventieve als de curatieve werking de basis. De minimumstappen van het traject zijn de diagnose en trajectbepaling (de kwalificerende intake) en de trajectopvolging gericht op werk. Afhankelijk van het profiel van de werkzoekende kunnen die stappen worden aangevuld met sollicitatietraining en –begeleiding, opleiding in een centrum, persoonsgerichte vorming en opleiding en begeleiding op de werkvloer.

Tijdens de individuele kwalificerende intake probeert de begeleider samen met de werkzoekenden tot een zo volledig mogelijk beeld van hun sterke en de zwakke punten te komen, soms met behulp van een gespecialiseerde screening zoals oriëntatie, medisch of psychologisch onderzoek en profielbepalingstesten. Op basis daarvan volgt een concreet stappenplan en een trajectovereenkomst die door de beide partijen wordt ondertekend. De trajectbegeleider bewaakt de uitvoering van de overeenkomst en ondersteunt de werkzoekende bij het zoeken naar werk. De frequentie en de intensiteit van de begeleiding worden bepaald door de behoeften van de werkzoekende.

BELEIDSACCENTEN

8.1 Armen als kansengroep binnen het diversiteitsbeleid

Bevoegde minister

Frank Vandenbroucke

Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming

Omschrijving en doel van de actie

In het kader van het VESOC-actieplan 2006 'Evenredige arbeidsdeelname en diversiteit' zullen minimum 5% (= een 25-tal van de 500) van de te subsidiëren diversiteitsplannen specifieke acties omtrent armen of ex-gedetineerden ontwikkelen. Voor die plannen wordt 150 000 tot 175 000 Euro uitgetrokken.

Operationele doelstellingen

- Zoveel mogelijk diversiteitsplannen moeten aandacht hebben voor armen en functionele laaggeletterdheid. Alle diversiteitsplannen kunnen zich expliciet richten op kortgeschoolden, armen en leefloongerechtigden, mits een prioritaire doelgroep (allochtonen, personen met een handicap, ervaren werknemers) mee in het plan wordt opgenomen. In minstens 5 % van

de plannen moet expliciete aandacht voor mensen in armoede of ex-gedetineerden worden ingeruimd.

- De functie ervaringsdeskundige armoede kan worden geïntegreerd in het normaal economisch circuit, bijvoorbeeld bij grotere (dienstverlenende) organisaties en lokale besturen. In een aantal diversiteitsplannen wordt het plan opgevat om op dat gebied specifieke ervaring op te doen en te werken aan verdere methodiekontwikkeling.
- Voor de veldwerkers diversiteit (in de eerste plaats het netwerk van de projectontwikkelaars van de RESOC's/SERR's) wordt een vorming/training ontwikkeld aangaande de specifieke knelpunten voor armen op onze arbeidsmarkt en suggesties voor de aanpak ervan. De training/vorming wordt ontwikkeld in samenwerking met het netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.
- Er wordt onderzocht om een experiment/project op te zetten rond methodiekontwikkeling voor het verhogen van functionele geletterd- en gecijferdheid, indien mogelijk in samenwerking met een sectorfonds.
- Nieuw in de regelgeving is de expliciete aandacht voor ex-gedetineerden, een categorie personen die extra vaak in de armoedeval geraakt. Binnen de diversiteitsplannen wordt het programma "Aan de bak" (gericht op ex-gedetineerden) en de methodiek "B(ege)leide Intrede" (gericht op ondersteuning van de werkgever en de werkvloer) geïntroduceerd.
- Er wordt in november 2006 een project opgestart rond tewerkstelling van ex-gedetineerden, waarbij projectontwikkelaars SERR/RESOC samenwerken met welzijnswerk, Aan-de-bak-consultanten, een gevangenis en het beleidsdomein justitie.

Doelgroep van de actie

- Alle diversiteitsplannen kunnen zich expliciet richten op kortgeschoolden, armen, leefloon-gerechtigden, mits een prioritaire doelgroep (allochtonen, personen met een handicap, ervaren werknemers) mee in het plan wordt opgenomen.
- Er is specifieke aandacht voor de integratie van opgeleide ervaringsdeskundigen binnen het normaal economisch circuit.
- Er is specifieke aandacht voor ex-gedetineerden.

Gerealiseerd in 2005 en 2006:

- Er werd geen organisatie gevonden die specifiek geknipt was om de functie van ervaringsdeskundigen in het normaal economisch circuit te integreren.
- Diversiteitsplannen: in 51 diversiteitsplannen gaat er specifieke aandacht naar armen en/of ex-gedetineerden.
- De studiedag rond ex-gedetineerden en arbeidsmarkt vond plaats op 17 juni 2005.
- In 2005 werd een beperkt maar concreet actieplan EAD (Evenredige arbeidsdeelname en diversiteit) rond ex-gedetineerden goedgekeurd en geïntegreerd in het EAD-beleid.

Timing van de actie

2006:

- Aanvragen voor de verschillende varianten van diversiteitsplannen kunnen in principe permanent gebeuren. Wie echter zekerheid wil dat het plan nog kan opstarten in 2006 heeft tijd tot midden oktober 2006 om de aanvraag in te dienen bij de Sociaal-Economische Raad van de Regio (SERR). De looptijd varieert van 6 tot 24 maanden.
- Voorbereiding en ontwikkeling vorming/training rond armoede en arbeidsmarkt: vanaf september 2006.
- Onderzoek van de mogelijkheid + eventuele voorbereiding en ontwikkeling van een project geletterdheid: vanaf september 2006.
- Opstart project ex-gedetineerden: november 2006.

2007:

- Afronding van de laatste (cluster)diversiteitsplannen 2005 met aandacht voor armen en ex-gedetineerden: ten laatste op 30 november 2007.
- Organisatie van de training/vorming rond aandachtspunten armoede en de arbeidsmarkt: voorjaar 2007.
- Indien een promotor wordt gevonden: uitvoering van het project geletterdheid.
- Uitvoering project ex-gedetineerden.

2008:

- Afronding van de laatste (cluster)diversiteitsplannen 2006 met aandacht voor armen en ex-gedetineerden: ten laatste op 30 november 2008.
- Afronding van het (eventuele) project geletterdheid: ten laatste op 30 november 2008.
- Afronding van het project ex-gedetineerden: ten laatste op 30 november 2008.

Indicatoren

- Er zijn minimaal 5% diversiteitsplannen opgestart die specifieke acties bevatten om de evenredige arbeidsdeelname van armen en ex-gedetineerden te verhogen.
- Binnen de diversiteitsplannen zal het programma “Aan de bak” worden geïntroduceerd.
- Er zal worden gewerkt met de instrumenten van “B(ege)leide Intrede”: samenwerking met justitieel welzijnswerk, specifieke trajecten voor armen en ervaringsdeskundigen armoede zullen worden geïntegreerd in het normaal economisch circuit.
- In deze plannen zal daarnaast de nadruk ook meer liggen op methodiekverfijning (werken met de instrumenten van B(ege)leide Intrede; samenwerking met justitieel welzijnswerk; specifieke trajecten voor armen uittekenen; integratie van ervaringsdeskundigen armoede in het NEC; methodieken rond verhogen van geletterdheid op de werkvloer).

Communicatie en informatie

- Alle acties zijn bekendgemaakt met een persmededeling en op de website www.vlaanderen.be/werk in het kader van het VESOC-actieplan Evenredige arbeidsdeelname en diversiteit 2006.
- Alle netwerken van veldwerkers diversiteit (in totaal een 200-tal personen) zijn geïnformeerd via hun eigen kanalen en de reguliere overlegmomenten.
- Er is een campagne voor werkgevers opgestart met actieve ‘koude’ en ‘warme’ prospecties door de veldwerkers diversiteit, regionale fora voor ervaringsuitwisselingen en regionale studiedagen.
- De kansengroepen zijn geïnformeerd via de organisaties waar armen het woord nemen en (gespecialiseerde) intermediairs.

8.2 Lokale diensteneconomie

Bevoegde minister

Kathleen Van Brempt

Vlaams minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen

Omschrijving en doel van de actie

De lokale diensteneconomie is een middel bij uitstek om moeilijk of niet-vermarktbaar lokale noden te koppelen aan lokale werkgelegenheid voor kansengroepen. De Vlaamse overheid wil de lokale diensteneconomie dan ook verder uitbouwen.

Projecten in het kader van de lokale diensteneconomie hanteren een specifieke participatieve aanpak om de leefbaarheid en leefkwaliteit van een buurt of wijk te verhogen, meestal

gekoppeld aan werkcreatie voor mensen uit diezelfde buurt. In samenspraak met de buurtbewoners brengt de dienst de behoeften in kaart en ontwikkelt van daaruit diensten, ook via de opname van zwart werk en vrijwilligerswerk in het economische circuit. Vooral in achtergestelde buurten kan die aanpak doeltreffend zijn om een harde kern van werkzoekenden te activeren en sociale cohesie te verstevigen.

De uitbouw gebeurt in twee fases.

- De uitwerking van een regelgeving en de verankering van de bestaande.
- De uitbouw van de lokale diensteneconomie vanuit de lokale werkwinkels onder regie van de lokale besturen.

Operationele doelstellingen

- bijkomende tewerkstelling creëren;
- maximale inspanningen leveren om kansengroepen aan te werven en gelijkwaardige kansen te bieden in de organisatie;
- garanties bieden op het gebied van kwaliteit van de arbeid voor kansengroepen met het perspectief op duurzaamheid, waarbij bij de organisatie van het werk rekening wordt gehouden met de behoeften van de werknemers;
- stimuleren en bevorderen van doorstroom- en doorgroeimogelijkheden;
- ingebed zijn in het lokale socio-economische weefsel;
- aanvullend zijn ten opzichte van het al bestaande aanbod;
- een kwaliteitsvolle en toegankelijke dienstverlening verstrekken;
- aandacht hebben voor milieuzorg;
- als sui-generis afdeling werkzaam zijn ingeval de organisatie nog andere activiteiten heeft dan die in het kader van de lokale diensteneconomie.

Doelgroep van de actie

Kansengroepen: laaggeschoolden, allochtonen, mensen ouder dan 45, arbeidsgehandicapten, langdurig werkzoekenden.

Doelgroepwerknemers: laaggeschoolde langdurig werklozen, leefloongerechtigden, en gerechtigden op financiële maatschappelijke hulp.

Gerealiseerd in 2005 en 2006:

- Op 14 juni 2006 heeft de SERV een positief advies uitgebracht over het voorontwerp van decreet lokale diensteneconomie (buurt- en nabijheidsdiensten). Voor de formulering van dit advies kon de raad ook beschikken over een insteek van het “Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen” die de raad ook grotendeels overgenomen heeft (cf. advies Vlaams Netwerk van 19 mei 2006).
- Het ontwerpdecreet werd in 2005 opgemaakt en op 20 juli 2006 goedgekeurd door de Vlaamse Regering.
- De Vlaamse regering heeft het decreet houdende de lokale diensteneconomie, aangenomen door het Vlaams parlement op 21 december, op 22 december 2006 bekrachtigd en beslist over te gaan tot de afkondiging ervan.

Timing van de actie

- 2006: Goedkeuring decreet door Vlaams Parlement en voorbereidingen Besluit van de Vlaamse Regering en implementatie
- 2007: Goedkeuring Besluit van de Vlaamse Regering en implementatie op het werkveld.
- 2008: Operationalisering.
- 2009: Operationalisering.

Indicatoren

- 2005: er is een ontwerpdecreet lokale diensteneconomie opgemaakt.
- 2006: het decreet lokale diensteneconomie is goedgekeurd.
- 2007 en 2008:
 - o Het Besluit van de Vlaamse Regering is in voege
 - o Het aantal kwaliteitsvolle arbeidsplaatsen voor kansengroepen is gestegen.

Communicatie en informatie

Er werd nog niet beslist hoe de informatie betreffende het nieuwe decreet zal verspreid worden.

8.3 Kwaliteitsvolle jobs binnen het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Bevoegde minister

Kathleen Van Brempt

Vlaams minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen

Omschrijving en doel van de actie

Binnen de invoegeconomie bijkomende kwaliteitsvolle jobs creëren en de kwaliteit van de arbeid verbeteren.

Operationele doelstellingen

In de regelgeving van de invoegeconomie strengere eisen opnemen inzake de doelgroepcriteria en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, inclusief opleiding en begeleiding op het werk. Daarbij zal rekening worden gehouden met de voorstellen van het Steunpunt ter bestrijding van armoede, sociale uitsluiting en bestaansonzekerheid. Die voorstellen hebben betrekking op de arbeidsvoorwaarden, de arbeidsomstandigheden, de arbeidsinhoud en de arbeidsverhoudingen. HRM-initiatieven binnen de sociale economie en ter bevordering van het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen worden verder uitgetest en verspreid.

Doelgroep van de actie

Ongeveer 100 000 personen.

- Personen die minimum 12 maanden inactief zijn en maximum het diploma hoger secundair onderwijs hebben. Voor personen ouder dan 45 en voor leefloners is de minimale inactiviteitsperiode verlaagd tot 6 maanden.
- Jongeren tussen 16 en 18 jaar die deeltijds beroepssecundair onderwijs volgen.
- Arbeidsgehandicapten die minstens 6 maanden inactief zijn.

Gerealiseerd in 2005 en 2006

2005:

- Op 15 juli 2005 keurde de Vlaamse Regering het nieuwe ontwerpbesluit betreffende de erkenning en financiering van de invoegbedrijven goed. Naast tewerkstelling van kansengroepen legt het nieuwe besluit een inhoudelijke focus op opleiding en begeleiding van de invoegwerknemers en op maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- In 2005 werden er 23 nieuwe invoegbedrijven erkend waarbinnen 1000 potentiële arbeidsplaatsen werden gecreëerd voor invoegwerknemers. Daarnaast werden er binnen de oude regelgeving nog 123 bijkomende arbeidsplaatsen gecreëerd binnen invoegafdelingen.

- In 2006 werden er 30 nieuwe invoegbedrijven erkend waarbinnen 776 potentiële arbeidsplaatsen werden gecreëerd voor invoegwerknemers.

Timing van de actie

2006:

- Verdere implementatie van de regelgeving.
 - o Vanaf 2006 zullen alle invoegbedrijven/-afdelingen vanaf hun derde jaar erkenning doorgelicht worden.
 - o De implementatie van het nieuwe invoegbesluit wordt van nabij opgevolgd. Bijzondere aandacht zal gaan naar de nieuwe doelgroepen (laaggeschoolde jongeren en oudere werknemers).
 - o Ter versterking van het perspectief van de meerwaardeneconomie in het bedrijfsleven zullen de modaliteiten voor MVO-plannen van kandidaat-invoegbedrijven concreet worden uitgewerkt en de ondersteuningsstructuren worden geprofessionaliseerd.
 - o Via het werken met “good practices” wordt getracht ondernemingen te overtuigen om in te grijpen in de arbeidsorganisatie.
 - o Ook in het Meerbanenplan worden opties genomen die de arbeidsmarktpositie van de doelgroep ten goede komt.

2007:

- Ontwikkelen van een goed monitoringinstrument.
- Via VDAB zullen er jobcoachen worden ter beschikking gesteld voor de begeleiding van de invoegwerknemers.
- Evaluatie van de in 2005 uitgewerkte en geïmplementeerde regelgeving.

2008:

- Eventuele bijsturing op basis van de resultaten van de evaluatie.

Indicatoren

- Het aantal aangevraagde voltijds eenheden.
- Het aantal aangeworven werknemers.
- Het aantal positief geëvalueerde actieplannen Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen bij de invoegbedrijven.

Communicatie en informatie

- Mailings, overlegvergaderingen, brochures.

8.4 Tewerkstelling van ervaringsdeskundigen

Bevoegde minister

Frank Vandenbroucke

Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming

Omschrijving en doel van de actie

Ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting is een nieuw beroep om de efficiëntie van het beleid voor en de hulpverlening aan armen te verhogen. Ervaringsdeskundigen tolken, bemiddelen tussen hulpverlener en arme, ondersteunen, signaleren knelpunten en werken drempelverlagend. Daartoe werd een specifiek opleidingsprogramma ontwikkeld.

Eind september 2006 waren er in totaal 46 afgestudeerde ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. Van hen zijn er 39 tewerkgesteld als ervaringsdeskundige, waarvan 11 bij Kind en Gezin, 4 bij het departement Onderwijs en 3 bij de VDAB. De meeste overige ervaringsdeskundigen vonden werk bij non-profitorganisaties uit de welzijnssector.

De methodiek van ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting is nieuw en vraagt nog verdere introductie in het werkveld. Momenteel zijn er 7 afgestudeerde ervaringsdeskundigen zonder werk. Als er geen nieuwe vacatures voor ervaringsdeskundigen worden uitgeschreven zal dat aantal tegen 2009 oplopen tot 60 tot 70. Om dit te vermijden dient werk gemaakt te worden van de ontwikkeling van structurele tewerkstellingsporen. Daarnaast moeten de structurele problemen worden opgelost waarmee de ervaringsdeskundigen soms te kampen hebben (regelgeving die aanwerving belet, bewijs van goed gedrag en zeden). De ervaring leert dat de job van ervaringsdeskundige psychisch zwaar is en dat een goede integratie van ervaringsdeskundigen in de arbeidsorganisatie niet vanzelfsprekend is, maar mits de nodige openheid zeker de moeite loont.

Het artikel 23 van het uitvoeringsbesluit bij het armoededecreet voorziet dat iedere Vlaamse minister binnen zijn beleidsdomein initiatieven neemt inzake de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen. Binnen dat kader en mede in functie van extra tewerkstellingsplaatsen voor de afgestudeerden zal er worden nagegaan binnen welke beleidsdomeinen en overheidsinstellingen ervaringsdeskundigen zinvol kunnen worden ingezet.

Operationele doelstellingen

- Een zinvolle inschakeling verkrijgen van afgestudeerde ervaringsdeskundigen in de arbeidsmarkt. Begeleidings- en ondersteuningsmodellen uitwerken voor tewerkgestelde ervaringsdeskundigen en de organisatie waar ze worden tewerkgesteld.
- Het aantal tewerkstellingsplaatsen voor ervaringsdeskundigen uitbreiden en nieuwe functies creëren binnen diverse bevoegdheidsdomeinen van de Vlaamse administratie, binnen diverse overheidsinstellingen en op de externe arbeidsmarkt.
- Een degelijk statuut met overeenkomstige verloning uitwerken voor ervaringsdeskundigen.

Doelgroep van de actie

Afgestudeerde ervaringsdeskundigen en hun potentiële werkgevers.

Al gerealiseerd in 2005-2006:

- Verkenning van het tewerkstellingspotentieel voor ervaringsdeskundigen, overleg met de verschillende beleidsdomeinen en sectoren.
- In het voorjaar van 2006 werd een ontwerp gemaakt van het beroepsprofiel van de opgeleide ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting op basis van interviews en van reeds bestaand materiaal (o.a. het HIVA-profiel).
- Het Beroepscompetentieprofiel “ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting” werd eind 2006 gefinaliseerd en kan worden geraadpleegd op de SERV-website.

Timing van de actie

2006:

- Uitwerking van een beroepsprofiel voor ervaringsdeskundigen en de mogelijke erkenning daarvan door de SERV. Het beroepsprofiel werd eind 2006 afgewerkt.
- Opsporen en creëren van nieuwe tewerkstellingsplaatsen op basis van overleg met de verschillende beleidsdomeinen en sectoren. Invullen van nieuwe vacatures voor ervaringsdeskundigen.

- Uitwerken van de begeleidings- en ondersteuningsmodule.
- Ontwikkelen van een regionaal team voor advies en ondersteuning met meerdere ervaringsdeskundigen in het kader van de lokale diensteneconomie.

Indicatoren

- Meer tewerkstellingsplaatsen voor ervaringsdeskundigen.
- Een door de sociale partners goedgekeurd beroepsprofiel voor ervaringsdeskundige in de armoede.

Communicatie en informatie

Geen

REACTIES VANUIT DE DOELGROEP

Algemene Opmerkingen:

- De opmerkingen (reacties uit de doelgroep) uit het VAP 2005-2009 gelden nog steeds.
- Jongeren die niet werken worden opgeroepen door de VDAB én RVA. Als ze niet voldoende reageren, worden ze vaak snel geschorst. Vaak weten jongeren niet wat er boven hun hoofd hangt, dringt er niet door wat ze moeten doen, etc.
- Bepaalde verenigingen waar armen het woord nemen signaleren dat mensen geen werkloosheidsuitkering krijgen wegens schorsing en dan bij het OCMW ook bot vangen omdat ze geschorst zijn. Hier is er dan geen enkele vorm van vervangingsinkomen meer!
- Tijdens de consultatiemomenten waar werkgelegenheid aan bod kwam, sprong er vooral uit dat trajectbegeleiders echte vertrouwenspersonen moeten zijn, die ook verder kijken dan enkel het werkaspect. Zo kan een begeleiding ook echt op maat uitgewerkt worden. Het voorstel om deze bij organisaties zelf te gaan tewerkstellen ligt dan ook in die lijn.
- De ervaring van ouderen die nu werkloos zijn, kan gebruikt worden in de opleiding.
- De stigmatisering van mensen in armoede zonder werk is er nog heel sterk. Deze mensen worden vaak als profiteurs aanzien, terwijl de oorzaken van geen werk hebben heel complex zijn. Hoe kan men deze beeldvorming doorbreken? Wordt daar nu al iets aan gedaan?

Specifieke Opmerkingen:

Ervaringsdeskundigen

- Er moet opgelet worden met ervaringsdeskundigen die voltijds tewerkgesteld worden. Ze nemen heel snel de taal en waarden over van de sociale werkers. Moeten we niet zorgen dat ervaringsdeskundigen ook een poot hebben aan de kant van mensen in armoede? Anders zijn ze snel niet langer ervaringsdeskundige. Indien ze tewerkgesteld worden bij de overheid zouden ze toch nog voeling moeten kunnen houden met een vereniging.

Aan de andere kant moeten mensen niet heel hun leven ervaringsdeskundige blijven. Er moet gedacht worden aan een loopbaanplan voor de ervaringsdeskundige zodat ze kunnen doorgroeien indien ze dit willen. Persoonlijke ervaringen neemt men echter wel altijd mee, ook jaren later.

Beide mogelijkheden zijn nodig: ervaringsdeskundige voor de rest van je leven én mensen die doorgroeien.

- Afwezigheid privésector in debat rond tewerkstelling van mensen in armoede: Is er geen enkele privéorganisatie die bereid is om ervaringsdeskundigen op te nemen?

- Ervaringsdeskundigen mogen niet enkel gebruikt worden als vervanger van de hulpverlener bij de moeilijke gevallen, maar wel als meerwaarde voor de hele werking.

- Het is een goede zaak dat het beroepsprofiel klaar is, dit zal voor iedereen meer duidelijkheid brengen.

Meerwaardeneconomie en invoegbedrijven

- De regelgeving hierover wordt aangepast. Ook verenigingen zouden moeten een beroep kunnen doen op de hierin voorziene subsidies.

Sociale werkplaatsen

- Als je wil doorstromen naar de privé dan maak je geen of weinig kans als je een verleden hebt van werken in beschutte en beschermde werkplaatsen.

- Doorstromen is niet voor iedereen realistisch. Wordt er in de regelgeving ook iets voor deze groep mensen voorzien of focust men enkel op doorstroming?

- Er is een groeiende druk op beschutte werkplaatsen en het personeel daar. Mensen haken immers af door deze grote druk.

Arbeidszorg

- Doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt vanuit beschutte en beschermde werkplaatsen is erg moeilijk. Mensen komen vaak niet los van die werkplaatsen.

Het is inderdaad de bedoeling dat mensen doorstromen. De goede werknemers worden echter vaak gehouden door de werkgever, of vormingen weerhouden, zodat de werknemer niet zou doorgroeien. Dan moeten deze werkgevers die goede werknemers tegenhouden een sanctie krijgen.

Ook belangrijk is dat we bij het einde van een bepaalde tewerkstelling doorstroming voorzien naar andere vormen van werk. Mensen van Art 60 worden bv. vaak werkloos zodra contract is afgelopen.

- Arbeidszorg zou moeten uitgebreid worden naar andere organisaties, zoals de verenigingen waar armen het woord nemen.

- Doorstroming naar de reguliere arbeidsmarkt is niet voor iedereen haalbaar.

- Mensen die kunnen, gaan naar de reguliere arbeidsmarkt, want dit is veel interessanter dan het werk en de verloning in beschutte werkplaatsen. Er moet dus voldoende zorg zijn voor kwaliteitsvolle arbeid op de reguliere arbeidsmarkt!

Kinderopvang en mobiliteit

- Kind en Gezin zorgt voor kinderopvang vanaf 5u tot 22u. Is dit wel goed voor het kind? Vaak zullen het mensen in armoede zijn die (verplicht worden om te) werken vanaf 4u 's morgens en zeer laat 's avonds. Men stelt zich vragen bij de kwaliteit van deze arbeid. Wat doen deze mensen met hun eigen kinderen, bv. als ze heel klein zijn?

- We moeten opletten dat de armsten niet de slechtste jobs krijgen.

- Het is een positieve zaak dat dit arbeidsplaatsen voor mensen in armoede oplevert.
- Kinderopvang aan bedrijven koppelen maakt het dan weer moeilijk om van werk te wisselen.
- Belangrijk dat kwaliteit van leven en arbeid hoog genoeg blijft.
- Mensen in armoede zonder werk krijgen vaak een schuldgevoel opgedrongen door het activeringsdiscours in de samenleving. Er moet hierbij in het achterhoofd gehouden worden dat niet iedereen klaar is voor de arbeidsmarkt.
- Vooral mensen die langdurig werkloos zijn (vaak mensen in armoede) hebben nood aan flexibele kinderopvang op maat.

Basisvaardigheden Informatie- en Communicatie Technologie (ICT)

- Dit soort maatregelen wordt altijd gekoppeld aan werk, terwijl dit vaardigheden zijn die voor zeer veel zaken in het leven belangrijk zijn. Dit zou dus niet gekoppeld moeten worden aan werk alleen.

Trajectwerking

- Er is onduidelijkheid over een definitie/omschrijving van 'mensen in armoede'. Daardoor is het ook erg moeilijk te meten hoeveel mensen in armoede echt bereikt worden.
- Tijdens de consultatiemomenten waar werkgelegenheid aan bod kwam, sprong er vooral uit dat trajectbegeleiders echte vertrouwenspersonen moeten zijn, die ook verder kijken dan enkel het werkaspect. Zo kan een begeleiding echt op maat uitgewerkt worden. Is het mogelijk dat er in de toekomst gedacht wordt aan trajectwerkers die binnen organisaties zelf tewerkgesteld zijn? Dit gebeurt nu reeds bij allochtonen en bij organisaties rond drugsverslaving. Dit zou bij mensen in armoede direct veel vertrouwen scheppen naar die trajectwerker. Het is immers iemand van dezelfde organisatie/vereniging.

Lokale diensteneconomie

- Dit is zeer moeilijke materie, een kluwen van regels en procedures. Voor kleine organisaties is het verschrikkelijk moeilijk. Er is ook weinig afstemming tussen het federale en het Vlaamse niveau. Administratieve vereenvoudiging is hier zeker een noodzaak. Vaak zijn het de mensen die het het moeilijkst hebben, die geconfronteerd worden met de ingewikkeldste regels!
- Lokale buurtdiensten moeten ook met mensen in armoede VOOR mensen in armoede kunnen bestaan. Klaverbladfinanciering werkt als er voor tweeverdieners wordt gewerkt. Indien voor mensen in armoede wordt gewerkt, schiet de financiering te kort aangezien mensen in armoede niet evenveel kunnen betalen.

Actieplan 'Een leven lang leren in goede banen'

- Heb je recht op levenslang leren ook als er geen uitzicht is op werk? Er kan bijvoorbeeld binnen enkele jaren wel de kans zijn op een job of het kan over vaardigheden gaan die mensen sterker naar de maatschappij maakt.

Nieuwe opmerkingen en vragen

- Plus-interimkantoren: dit zijn interim-kantoren die kansengroepen via interim-arbeid begeleiden, de naam hiervan is Instant A. Er zijn er echter te weinig, slechts 5. Er zijn signalen dat de begeleiding soms beter kan.

- Er moet meer aandacht zijn voor tewerkstelling/vorming van daklozen en de allerarmsten. Er is geen enkel systeem dat deze mensen kan helpen.

- o Bijv.: Er werkt een vrijwilligster (die op straat leeft) in een vereniging. Als kleine VZW kan die vereniging haar weinig bieden op vlak van tewerkstelling. Kunnen hier geen maatregelen rond genomen worden?

Er zijn mogelijkheden via het systeem van Arbeidszorg. Dit is echter nog beperkt. Er moet nog een uitbreiding komen. Ook in verenigingen waar armen het woord nemen moet tewerkstelling via arbeidszorg mogelijk zijn.

- Er komen meer arbeidsplaatsen in de sociale werkplaatsen, de cijfers worden echter niet vermeld. De cijfers worden opgevraagd.

- Vorming over armoede naar het bedrijfsleven is heel belangrijk om meer kansengroepen kansen op werk te geven.

- Het is een goede zaak dat er een grotere nadruk komt op competenties en niet enkel op diploma's.

- Bij knelpuntberoepen moet ook opgelet worden dat er niet te dwingend wordt mee omgegaan: 'je moet dat beroep doen!'

- Vele opmerkingen over communicatie tussen VDAB/ATB en werkzoekenden: mensen worden nog steeds uitgenodigd voor examens voor functies waar zij wegens medische of andere redenen niet voor in aanmerking komen, mensen moeten vaak zelf bellen hoe ver het staat met hun dossier, ...

- Het feit dat een aantal bevoegdheden Vlaams zitten en een aantal federaal maakt de puzzel ondoorzichtig voor mensen in armoede. Bv. is het nu de VDAB of de RVA die schorst?

REACTIE DOOR DE KABINETTEN VAN MINISTER VANBENBROUCKE EN MINISTER VAN BREMPT

Ervaringsdeskundigen in de dienstverlening

Een goede omkadering van de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen is een sleutel tot succesvolle tewerkstelling. Die omkadering is optimaal gericht op ondersteuning en loopbaanbegeleiding van ervaringsdeskundigen en op ondersteuning van werkgevers die een ervaringsdeskundige wensen in te zetten of inzetten.

- De VDAB onderkent het belang van begeleiding van ervaringsdeskundigen en neemt zelf initiatieven voor haar ervaringsdeskundigen.
- Voor de loopbaanbegeleiding van tewerkgestelde ervaringsdeskundigen kan optimaal gebruik gemaakt worden van bestaande instrumenten waaronder loopbaandienstverlening in erkende centra, de invoegmaatregel en supported employment.
- Omkadering van werkgevers die overwegen of aangemoedigd worden om ervaringsdeskundigen in dienst te nemen, maakt deel uit van een opdracht die aan vzw De Link is uitbesteed. Die opdracht focust op zinvolle tewerkstelling voor ervaringsdeskundigen.
- In het kader van de diversiteitsplannen kunnen ook werkgevers uit de privésector omkadering krijgen voor de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen. Ten aanzien van de privésector kan de overheid uiteraard enkel stimuleren.

Meerwaardeneconomie en invoegbedrijven

Bedrijven die het statuut hebben van CVBA/VSO of een BVBA/NV kunnen hierop inspelen. Deze maatregel is bedoeld om gewone bedrijven aan te sporen werknemers met minder kansen aan te werven.

Sociale werkplaatsen

- Maatwerk is een en/en verhaal. Maatwerk moet gepast werk aanbieden aan werknemers van de doelgroep. Daarbij is doorgroei binnen de maatwerkbedrijven en doorstroming naar andere tewerkstelling een prioriteit. Indien maatwerk op lange termijn de meest gepaste vorm van tewerkstelling is, is langdurige tewerkstelling in een maatwerkbedrijf een mogelijkheid.
- In de beschutte werkplaatsen blijft de groep “zwakke werknemers” relatief stabiel. De uitstroom is niet zo groot. In het kader van het VIA akkoord krijgen de beschutte werkplaatsen extra middelen voor commercieel personeel. Dit moet een ontlasting zijn voor het begeleidende personeel. De werkdruk bewaken, blijft niettemin een belangrijk punt voor de sociale economie. Amfion kreeg de opdracht om een kwaliteitssysteem uit te werken waarvan de kwaliteit van de jobs een belangrijk onderdeel vormt.

Arbeidszorg

- Cfr. Sociale werkplaatsen: maatwerk is een en/en verhaal. Doorgroei en doorstroming verdienen prioritair aandacht maar vormen geen must in het geval een langdurige tewerkstelling op maat de meest aangewezen tewerkstelling is.
- Het eenheidsdecreet voor de sociale economie zal met het probleem van doorstroming rekening houden. Bestaande hindernissen die doorgroei en doorstroom afremmen, zullen maximaal vermeden worden op basis van een stimuleringsbeleid.
- Een tewerkstelling binnen de verenigingen waar armen het woord nemen kan beter ondersteund worden met 'supported employment'.
- In het kader van het VIA akkoord zijn extra inspanningen geleverd om de loon- en arbeidsvoorwaarden in maatwerkbedrijven op te trekken.
- Vijf jaar werkloosheid is GEEN voorwaarde voor arbeidszorg. Er werd net een studieopdracht besteld om arbeidszorg in kaart te brengen. Die studie moet de nodige inzichten leveren voor de verdere uitbouw van arbeidszorg binnen de sociale economie.

Kinderopvang en mobiliteit

Eén van de doelstellingen van het actieplan occasionele en flexibele kinderopvang is het aanbieden van een hefboom voor de combinatie arbeid-gezin. Voor ouders die omwille van hun werk(loosheids)situatie nood hebben aan regelmatige opvang op de atypische uren werd een flexibel aanbod uitgewerkt. De occasionele opvang is bedoeld voor werkenden en werkzoekenden die occasioneel nood hebben aan opvang. Het kan bijvoorbeeld gaan om opvang tijdens een sollicitatie of een opleiding, om opvang voor kinderen waarvan de ouders voor de flexibele opvang gewoonlijk een beroep doen op het informele netwerk of waarvan de ouders omwille van de arbeidssituatie op een bepaald moment een acute nood hebben aan bijvoorbeeld late opvang.

Naast een uitbreiding binnen de reguliere instrumenten, waaronder onder meer een uitbreiding van het aanbod buurtgerichte occasionele kinderopvang in de centrumsteden, worden ook nieuwe opvangvormen voorzien. Deze hebben niet alleen tot doel om bijkomende plaatsen op te leveren, maar ook bijkomende werkgelegenheid voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Zo zullen langdurige werkzoekenden via een poolsysteem tewerkstellingskansen krijgen in de reguliere kinderopvang om zo een flexibel en occasioneel aanbod te kunnen creëren. Daarnaast wordt een systeem van dienstencheques in de kinderopvang geïntroduceerd. Werkende alleenstaande ouders met kinderen tussen 0 en 3 jaar zullen via de dienstencheques een beperkt aantal uren opvang aan huis kunnen krijgen. Binnen het actieplan wordt in functie van de draagkracht van het kind de periode tussen 6u30 en 20u voor collectieve dagopvang vooropgesteld. Daarnaast wil men ook nachtopvang voorzien bv. via het systeem van de onthaalouders.

Het werkgelegenheidsbeleid vertrekt van rechten en verantwoordelijkheden waarbij éénieder de verantwoordelijkheid heeft om naar eigen vermogen bij te dragen aan de samenleving. Dit kan in de meeste gevallen via werk of maatwerk. Daartegenover engageert de overheid zich om ondersteuning te bieden bij de zoektocht naar een passende job. En dit via begeleiding van werkzoekenden en het aanbieden van maatwerk. Binnen zo'n benadering moet werken lonend

zijn. Met het Vlaams actieplan werkloosheidsvallen wil de Vlaamse overheid vermijden dat werken onvoldoende lonend is in vergelijking met inactiviteit.

Actieplan 'Een leven lang leren in goede banen'

Levenslang leren wordt ook binnen het kader van het sociaal-cultureel beleid en onderwijsbeleid gepromoot. Binnen die beleidsdomeinen worden initiatieven genomen die niet noodzakelijk verbonden zijn met werk of de zoektocht naar werk.

Voor personen die omwille van laaggeletterdheid geen uitzicht hebben op werk of onvoldoende toegang tot het levenslang leren, ontwikkelt de Vlaamse overheid een actieplan laaggeletterdheid.

Basisvaardigheden Informatie- en Communicatie Technologie (ICT)

In het kader van het Vlaams strategisch plan laaggeletterdheid wordt het verwerven van computervaardigheden niet noodzakelijk gekoppeld aan werk. Daarenboven zijn de verenigingen waar armen het woord nemen – via het Vlaams Netwerk – uitgenodigd om samenwerkingsverbanden met de Basiseducatie op te zetten.

Trajectwerking

Samen met de verenigingen ondervindt het beleid dat armoede een complexe werkelijkheid weerspiegelt die niet éénvoudig te meten valt.

Daarenboven kiest het beleid voor een kansenbenadering waarbij alle groepen die kampen met beperkte kansen in aanmerking komen voor gerichte ondersteuning. Daardoor kunnen veel maatregelen niet exclusief gericht zijn op armen.

Voor een specifieke groep van langdurig werkzoekenden is er nood aan trajecten op maat waarin ook zorgaspecten kunnen worden opgenomen. Het beleid zoekt naar mogelijkheden om dergelijke integrale trajecten in samenwerking met diverse zorginitiatieven vorm te geven. Daartoe lopen enkele experimenten en studieopdrachten, onder andere via ESF en via een opdracht van het kabinet Werk betreffende activering aan het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Ook binnen het kader van het Vlaams programma strategisch arbeidsmarktonderzoek werd een studieopdracht gegund aan het HIVA (KULeuven) betreffende de organisatie en de ontwikkeling van integrale trajecten.

Lokale diensteneconomie

De regelgeving op zich is eigenlijk vrij eenvoudig. Als je aan de criteria voldoet, kan je binnen de perken van het begrotingskrediet aanspraak maken op 8000 euro per VTE doelgroepwerknemer en 12.000 euro per VTE omkadering.

Wat momenteel nog als moeilijk ervaren wordt, is wellicht dat het decreet lokale diensteneconomie steunt op het principe van de klaverbladfinanciering, Verschillende belanghebbenden leggen hun middelen samen om een structurele dienstverlening op te zetten. Toekomstige gezamenlijke uitvoeringsbesluiten tussen twee ministers zullen die vorm van financiering eenvoudiger maken. Aanvragen die passen binnen dergelijk uitvoeringsbesluit

kunnen dan via één loket voor beide beleidsdomeinen samen ingediend worden. Dit moet op termijn leiden tot vereenvoudiging.

Het is inderdaad de bedoeling om tot een apart uitvoeringsbesluit te komen voor projecten die specifiek gericht zijn op dienstverlening voor mensen in armoede. Binnen het vertikaal armoedeoverleg waarin ook verenigingen waar armen het woord nemen betrokken zijn, bereidt men een advies voor betreffende dergelijk uitvoeringsbesluit.

Algemene opmerkingen

Laaggeschoolde jongeren die onvoldoende reageren op oproepen van VDAB en RVA worden zeer intensief begeleid naar werk in het kader van de steden en gemeentepannen jeugdwerkloosheid dat wordt uitgevoerd in diverse Vlaamse steden en gemeenten.

Voor een specifieke groep van langdurige werkzoekenden is er nood aan trajecten op maat waarin ook zorgaspecten kunnen worden opgenomen. Het beleid zoekt naar mogelijkheden om dergelijke integrale trajecten in samenwerking met diverse zorginitiatieven vorm te geven. Daartoe lopen enkele experimenten en studieopdrachten, onder andere via ESF en via een opdracht van het kabinet Werk betreffende activering aan het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Ook binnen het kader van het Vlaams programma strategisch arbeidsmarktonderzoek werd een studieopdracht gegund aan het HIVA (KULeuven) betreffende de organisatie en de ontwikkeling van integrale trajecten.

De suggestie om de ervaring van ouderen die nu werkloos zijn te gebruiken, wordt doorgespeeld naar de VDAB-competentiecentra.

Momenteel zijn er zes kantoren. Daarenboven worden ook andere interimkantoren via de maatregel IBO-interim (dit is een individuele beroepsopleiding op de werkvloer na een periode van uitzendarbeid) betrokken bij het zoeken naar werk voor kansengroepen.

Binnen de experimenten met integrale trajecten kan ook aan de groep allerarmsten (bv. daklozen) aandacht besteed worden.

In 2006 is er binnen de sociale werkplaatsen een uitbreiding geweest van 442 doelgroepwerknemers en 78 begeleidingspersoneel.

Het beleid stimuleert bedrijven om mensen in armoede tewerk te stellen via diversiteitsplannen en stelt daartoe ook instrumenten ter beschikking zoals supported employment en jobcoaches. Maar uiteraard kan het beleid de aanwervingspolitiek van bedrijven uit de privé-sector niet bepalen, wel stimuleren.

De 30 jobcoaches van de VDAB ondersteunen nieuwe werknemers, zijn collega's en de werkgever in de periode na aanwerving. Over het algemeen wordt coaching aangeboden naar aanleiding van contracten van onbepaalde duur. Doel is om een draaideureffect voor nieuwe werknemers te vermijden.

Vanaf 1 april 2007 gaat een nieuwe maatregel van start: inschakelingscoaching. Het doel is de tewerkstelling van de invoegwerknemers in een invoegbedrijf of -afdeling te ondersteunen en de tewerkstelling voor onbepaalde duur in het invoegbedrijf of -afdeling te bewerkstelligen.

Alle invoegwerknemers en invoegwerkgevers die een tewerkstelling starten of al uitoefenen in een invoegbedrijf of -afdeling, en die begeleiding op de werkvloer wensen, kunnen op

inschakelingscoaching beroep doen. Via VDAB zullen er jobcoachen worden ter beschikking gesteld.

De inschakelingscoaching is beperkt in de tijd, minimum één maand tot maximaal zes maanden. Bereikcijfers en effecten van die nieuwe maatregel naar duurzame tewerkstelling kunnen nog niet worden gegeven.

Vanuit werkgeversperspectief is het uiteraard belangrijk om vacatures zo snel en adequaat mogelijk in te vullen. Indien de Vlaamse arbeidsmarkt onvoldoende geschikte kandidaten kan aanreiken, biedt het aantrekken van buitenlandse werknemers een uitweg.

Knelpuntvacatures kunnen daarnaast ook tewerkstellingskansen bieden voor kansengroepen. Het is uiteraard van belang om die kansen maximaal te benutten alvorens buitenlandse werknemers aan te trekken.

Het beleid ambieert trajecten op maat. Dit is een groeiproces dat moet leiden tot een maatgerichte aanpak waarbij zo veel als mogelijk werk op maat van de individuele werkzoekende wordt aangeboden. Een traject wordt idealiter opgestart na een intensieve screening en oriëntering. De VDAB wordt steeds meer toegerust om die ambitie te realiseren.

Vlaanderen voert een werkgelegenheidsbeleid in een ingewikkelde federale staatsstructuur. Het is dan ook een permanent aandachtspunt van de federale en de Vlaamse overheid om dit optimaal af te stemmen.

De vaststelling dat het document van goed gedrag en zeden vaak nieuwe kansen voor mensen verhindert, wordt meegenomen als input voor het Vlaams actieplan werkloosheidsvallen.

De overheid kan privé-bedrijven enkel stimuleren op het vlak van armoede en tewerkstelling en doet dat ook via diverse maatregelen en instrumenten (diversiteitsplannen, jobcoaches, supported employment,...).

9 Huisvesting

De woonomgeving vormt een belangrijke basis voor het welzijn van mensen: het heeft een impact op de gezondheidstoestand, de onderwijsprestaties van de kinderen, de ontwikkeling van een gezond psychologisch en sociaal welzijn, enzovoort. Mensen in armoede beschouwen het woonbeleid dan ook als een van de belangrijkste sleutels om hun dagelijks leven te verbeteren.

ACTIES

9.1 Sociale verhuurkantoren

Sociale verhuurkantoren (SVK's) huren woningen op de privé-markt om ze, eventueel na aanpassingen, onder te verhuren aan woonbehoeftige gezinnen en alleenstaanden. Ze bieden de huurders inspraak- en participatiemogelijkheden en begeleiding om hen vertrouwd te maken met hun rechten en plichten als huurder. Bijzondere aandacht gaat naar de samenwerking met lokale huisvestings- en welzijnsactoren.

In Vlaanderen zijn eind 2006 47 SVK's erkend, waarvan er 32 personeels- en werkingssubsidies ontvangen van de Vlaamse overheid. Daarnaast zijn er nog ongeveer 30 niet-erkende en opstartende SVK's actief.

Op 6 februari 2004 is een nieuw besluit over de sociale verhuurkantoren in werking getreden dat meer ondersteuningsmiddelen uittrekt voor de gesubsidieerde SVK's zodat ze hun woningpatrimonium verder uit kunnen bouwen. In het bijzonder werd een aanvullende subsidie voorzien in functie van het aantal beheerde en verhuurde woningen. Hierdoor beschikken de SVK's over de nodige middelen om hun patrimonium actief verder uit te bouwen. De door het Vlaamse Gewest erkende SVK's hebben eind 2005 in totaal 3.032 woningen in beheer. In de loop van 2005 werd het beheerde patrimonium effectief uitgebreid met 240 woningen. Het totale aantal woningen nieuw in beheer ligt een stuk hoger (rond 400). Er gaan echter eveneens woningen uit beheer, omwille van einde hoofdhuurcontract, verkoop van de woning, kwaliteitsgebreken die niet worden verholpen, e.a.

9.2 Huursubsidies

Vlaanderen wil kwalitatief goede privé-huurwoningen laten verhuren voor een redelijke huurprijs. Dat gebeurt onder meer door subsidies te geven aan huurders die anders op de privé-huurmarkt geen betaalbare en kwaliteitsvolle woning kunnen betalen.

De Vlaamse Regering keurde op 8 december 2006 het vernieuwde huursubsidiestelsel principieel goed. De voornaamste wijzigingen aan het bestaande stelsel zijn: de indexering van de inkomensgrens en de maximale huurprijzen, de toekenning van een eenmalige installatiepremie van drie keer de maandelijkse huursubsidie om de verhuiskost te verlichten, de controle van de kwaliteit van de woning via de normen opgenomen in de Vlaamse wooncode, een beperking van de maximumduur van de huursubsidie van 15 jaar naar in totaal 9 jaar, een degressieve huursubsidie. Ouderen vanaf 65 jaar en personen met een ernstige handicap ontvangen de huursubsidie wel levenslang en niet degressief. Tenslotte werd de doelgroep van de huursubsidie uitgebreid naar de nieuwe huurders van private huurwoningen die via een sociaal verhuurkantoor worden verhuurd,

De inwerkingtreding van vernieuwd huursubsidiestelsel is voorzien in 2007. Na een evaluatie van deze eerste fase van aanpassing van het huursubsidiestelsel, zal in een tweede fase het stelsel worden verruimd met nieuwe doelgroepen.

9.3 Centraal huurwaarborgfonds

Huurders met een laag inkomen kunnen vaak de waarborg niet betalen als ze een woning willen huren. Een centraal huurwaarborgfonds biedt daar mogelijk een oplossing voor.

Het Vlaamse Gewest zal de mogelijke oprichting van een huurwaarborgfonds mee opvolgen via de Interministeriële Conferentie Huisvesting. Deze Conferentie is midden 2005 een eerste maal bijeengekomen om de coördinatie van de verschillende beleidslijnen betreffende huisvesting te versterken. Het Vlaamse Gewest zal deelnemen aan de werkgroep die de mogelijkheid tot de oprichting van een centraal huurwaarborgfonds onderzoekt.

Het Kenniscentrum voor Duurzaam Woonbeleid heeft een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheid om in Vlaanderen een huurwaarborgfonds in te stellen en naar de concrete modaliteiten van dergelijk waarborgfonds (belang, doelstelling, voorwaarden, modaliteiten, kostprijs, effecten...). Hierbij werd onder meer beroep gedaan op en rekening gehouden worden met de ervaringen en aanbevelingen van mensen in armoede zelf via het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Dit onderzoek is gestart in het voorjaar van 2006 en werd eind september 2006 afgerond.

9.4 Herhuisvesting na ongeschiktheids- of onbewoonbaarverklaring

Vlaanderen wil de instrumenten verbeteren voor de herhuisvesting van bewoners nadat hun huurwoning ongeschikt of onbewoonbaar is verklaard. Dit gebeurt door het huursubsidiestelsel aan te passen en de voorrangsregeling in de sociale huisvesting te versoepelen door een herziening van het sociaal huurbesluit (gepland voor 2007). Ook kunnen, in sommige gevallen van huisjesmelkerij, de kosten van de herhuisvesting op de verhuurder verhaald worden.

BELEIDSACCENTEN

9.1 Huurdersbonden

Bevoegde minister

Marino Keulen

Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering

Omschrijving en doel van de actie

Een nieuw ontwerpbesluit goedkeuren en de nodige middelen voorzien om de dienstverlening van de huurdersbonden te verbeteren. In het bijzonder de toegankelijkheid en bereikbaarheid van de bestaande dienstverlening voor huurders en kandidaat-huurders verbeteren en zo mogelijk uitbreiden.

Operationele doelstellingen

- Huuradvies en bevattelijke huurinformatie verstrekken. Eventueel juridische bijstand verlenen aan (kwetsbare en kansarme) huurders en kandidaat-huurders.
- Tegemoetkomen aan de bestaande behoefte aan informatie en ondersteuning inzake de complexe huurwetgeving.
- Maken dat de huurders hun rechten en plichten effectief uitoefenen.

Doelgroep van de actie

Alle huurders en kandidaat-huurders, met bijzondere aandacht voor de kansarme huurders en kandidaat-huurders.

Gerealiseerd in 2005 en 2006:

Een nieuw besluit van de Vlaamse Regering rond de erkenning en subsidiëring van huurdersorganisaties werd voorgelegd aan de Vlaamse Regering en op 29 september 2006, na advies van de raad van state, definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Met het nieuwe besluit worden de subsidiemiddelen opgetrokken en de mogelijkheid voorzien om bijkomende regionale steunpunten uit te bouwen, echter beperkt tot één per provincie. Niettemin kan deze uitbreiding bijdragen aan een verruimde dienstverlening, een betere regionale spreiding door de decentralisatie van de adviesplaatsen en een ruimer doelgroepbereik. Het nieuwe besluit omvat ook de juridische-technische bepalingen van de Vlaamse Wooncode.

Timing van de actie

Najaar 2006:

Na advies door de Raad van State zal het nieuwe besluit definitief worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering en in werking treden.

2007-2009:

Verdere uitbouw gedecentraliseerde dienstverlening huurdersorganisaties.

Indicatoren

- De huurdersbonden bereiken meer huurders en kandidaat-huurders.
- Het aantal individuele (en collectieve) leden en adviescontacten neemt toe, via onder meer bijkomende adviespermanenties.
- Een nieuw Besluit van de Vlaamse Regering houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van huurdersbonden treedt eind 2006 in werking.

Communicatie en informatie

De bestaande Huurdersbondenfolder met uitleg over de werking van een huurdersbond en de contactadressen in Vlaanderen wordt indien nodig geactualiseerd en ruim verspreid.

9.2 Uitbreiding van het aanbod sociale woningen

Bevoegde minister

Marino Keulen

Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering

Omschrijving en doel van de actie

In het regeerakkoord is in een blijvende inspanning voor de realisatie van sociale huurwoningen voorzien, zonder resultaatsverbintenis.

Operationele doelstellingen

- Proefprojecten publiek-private samenwerking voor de bouw van sociale woningen gunnen.
- Bestaande, kwaliteitsvolle woongelegenheden verwerven en - eventueel met beperkte aanpassingen - opnemen in het sociaal huurwoningpatrimonium.
- De diverse initiatiefnemers verder stimuleren om kwaliteitsvolle sociale woonprojecten op te zetten.

- Voldoende aandacht besteden aan de kwaliteit van de woning en de woonomgeving, en aan de leefbaarheid van de sociale woonprojecten.
- De mogelijkheid onderzoeken om bijkomende woningen te realiseren via alternatieve financiering, gemengde projecten en een nieuw sociaal huurbesluit.

Doelgroep van de actie

De lagere inkomensgroepen die volgens de regelgeving in aanmerking komen voor een sociale huurwoning.

Timing van de actie

De uitbreiding van het aanbod is een blijvend aandachtspunt.

Indicatoren

De toename van het aantal sociale huurwoningen in Vlaanderen. Doel is om het huidige tempo van jaarlijkse uitbreiding met 2500 woningen aan te houden.

Communicatie en informatie

Geen

9.3 Minimumlevering van elektriciteit en aardgas

Bevoegde minister

Kris Peeters

Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu, en Natuur

Omschrijving en doel van de actie

De distributienetbeheerders moeten bij beschermde afnemers met betalingsmoeilijkheden gratis een budgetmeter voor elektriciteit plaatsen. De verbruiker beschikt op die manier over het volle vermogen als de meter opgeladen is. Bij uitputting van het opgeladen krediet, valt de budgetmeter terug op een minimumlevering van 6 ampère. Voor aardgas blijft de netbeheerder voorlopig leveren via de gewone meter in afwachting van een aardgasbudgetmeter. Afsluiten kan alleen in geval van fraude, onveiligheid of als iemand duidelijk kan betalen, maar niet wil.

Operationele doelstellingen

- De huidige uitvoeringsbesluiten inzake de sociale openbaredienstverplichtingen in de vrijgemaakte elektriciteits- en aardgasmarkt evalueren.
- De besluiten indien nodig aanpassen.
- De aardgasbudgetmeter invoeren.

Doelgroep van de actie

Gezinnen met betalingsmoeilijkheden. Op 1 mei 2005 was het leveringscontract van 25 823 elektriciteitsklanten en van 18 078 aardgasklanten opgezegd.

Gerealiseerd in 2005 en 2006:

2005:

- De bestaande wetgeving werd geëvalueerd via o.a. rondetafels met de verschillende betrokken actoren (netbeheerders, leveranciers, armoedeverenigingen).
- Er werd een evaluatienota opgesteld.
- Start van de opmaak van de voorontwerpen van wijzigingsdecreet en –wijzigingsbesluit.

2006:

- Op 20 juli 2006 kende de Vlaamse Regering de eerste principiële goedkeuring toe aan de voorontwerpen van wijzigingsdecreet en -besluit.
- Het project energie en armoede van samenlevingsopbouw provincie Antwerpen, met een stuurgroep vanuit de kabinetten Peeters en Vervotte volgt deze thematiek op. Het project past de dialoogmethode toe, waardoor er een geregelde input is van en terugkoppeling met de doelgroep.

Timing van de actie

2006:

- Oktober 2006: tweede principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering van de voorontwerpen van wijzigingsdecreet en –besluit.
- December 2006: definitieve goedkeuring door de Vlaamse Regering van het voorontwerp van wijzigingsdecreet.
- Ontwikkeling van een vormingsmap en -methodiek.

2007:

- Januari- april 2007: behandeling van het ontwerp van wijzigingsdecreet in het Vlaams Parlement, in werking treden afhankelijk van de parlementaire werkzaamheden.
- Vormingssessies voor hulpverleners van OCMW's, CAW's,... betreffende de regelgeving en begeleiding van mensen in armoede met problemen met energie.
- Mei 2007: definitieve goedkeuring uitvoeringsbesluiten
- Vanaf juni 2007: concrete implementatie van de besluiten
- Website waarop de basisinformatie terug te vinden is.

2008–2009:

- Voortdurende opvolging van de wetgeving.

Indicatoren

- Een evaluatienota op basis van de rondetafels.
- Het energiedecreet en de bijhorende besluiten worden uitgevoerd.
- Het aantal afsluitingen van elektriciteit en aardgas vermindert.
- Alle klanten die daarvoor in aanmerking komen, beschikken binnen een redelijke termijn over een budgetmeter voor elektriciteit en voor aardgas.

Communicatie en informatie

- Aanpassing van de brochure Sociale maatregelen voor wie aardgas en elektriciteit koopt.
- Infoavonden, eventueel in samenwerking met de armenverenigingen en de OCMW's.
- Vormingsmap.

REACTIES VANUIT DE DOELGROEP

Algemene Opmerkingen:

- De opmerkingen (reacties uit de doelgroep) uit het VAP 2005-2009 gelden nog steeds.
- Vooral het tekort aan goede sociale woningen (de lange wachtlijsten) en het uitblijven van het centraal huurwaarborgfonds willen mensen in armoede signaleren aan het beleid. Verenigingen waar armen het woord nemen willen hier een bijkomende financiële impuls want dit zijn superbelangrijke zaken in de armoedebestrijding. Ook het voorstel om iedereen op de wachtlijst voor een sociale woning een huursubsidie toe te kennen moet meegenomen worden.
- Er is vraag naar een onafhankelijke ombudsdienst voor bewoners van sociale woningen. Er zijn immers veel klachten waar niet steeds iets mee gebeurt of waardoor de huurders in moeilijkheden komen.
- Er is de vraag of de huurprijs niet op basis van het besteedbare inkomen (min schulden,...) kan berekend worden.
- Er zijn veel vragen rond praktijken van immobiliënkantoren: deze vragen bijvoorbeeld een aantal maanden huur voor dossierkosten.

Specifieke Opmerkingen:

Sociale verhuurkantoren

- Het is positief dat er SVK's bijkomen. Het gaat evenwel om een peulschil. Er wachten 70.000 mensen op een sociale woning. Nieuwe sociale verhuurkantoren beschikken nog maar over enkele woningen. Sociale verhuurkantoren zijn een goed initiatief, maar zijn te weinig gekend bij verhuurders. Er zou een campagne moeten komen om verhuurders op de voordelen te wijzen en ze te overtuigen. Voordelen zijn er zeker: zekerheid van betaling van de huur, ook bij leegstand, het administratief beheer dien je niet op te nemen., ... Daartegenover staat wel dat eigenaars hun vrijheid kwijt zijn. Ze kunnen niet meer kiezen aan wie ze verhuren. Er moet ook meer druk komen op lokale overheden om te zorgen voor een sociaal verhuurkantoor met meer woningen en voor meer sociale woningen.
- Er moet sprake zijn van een echte crisis om voorrang te krijgen. Dit is nu niet altijd het geval.
- Mensen in armoede houden een pleidooi voor renovatieploegen via tewerkstellingsprojecten, of door praktijkervaring van studenten in technische scholen. Er is een praktijkvoorbeeld hiervan in Izegem. Er zijn SVK's met een eigen renovatieploeg. Deze goede voorbeelden moeten bekend gemaakt worden over heel Vlaanderen.

Sociale woningen

- Er zijn de enorme wachtlijsten, er is het beperkte aanbod. Ook een tempo van 2.500 woningen per jaar is volgens mensen in armoede absoluut te beperkt en te traag. Er wordt gevraagd naar

een reactie op de conclusies bij de presentatie van het jaarboek armoede 2006: die conclusie was dat het nog vele decennia duurt vooraleer iedereen die op een sociale woning recht heeft, er één krijgt, als men het huidige tempo aanhoudt.

Vlaanderen zou gemeenten, die inspanningen leveren op vlak van het creëren van meer sociale woningen, moeten belonen. Wachtlijsten tot 7 jaar kunnen toch echt niet!

- Er mogen geen kosten verbonden zijn om zich in te schrijven op een wachtlijst voor een sociale woning. Mensen twijfelen al aan de zinvolheid van inschrijven op zo'n lange wachtlijst. Dat mensen zich ieder jaar opnieuw moeten inschrijven ervaren mensen in armoede als pesten.

- Er zijn vragen rond de toegankelijkheid van sociale woningen voor de laagste inkomens. Het optrekken van de inkomensgrens zal de wachtlijsten nog groter maken. Een percentage zou moeten voorbehouden worden voor de laagste inkomens.

Hiermee samenhangend is er de problematiek van veel mensen die ooit een laag inkomen hadden en toen een sociale woning toegekend kregen. Hun inkomen is nu veel hoger, maar toch blijven deze mensen wonen in deze woning. Ook dit maakt de wachtlijsten langer. Ook wanneer de kinderen het huis uit zijn, kunnen volwassenen zonder kinderen in een gezinswoning blijven. Zo maak je geen plaats voor nieuwe gezinnen.

- Mensen in armoede merken op dat sociale huurmaatschappijen mensen met een zeer laag inkomen niet altijd graag zien komen. Zo verliezen ze inkomsten omdat ze niet de volle huur kunnen vragen.

- De rol van de sociale verhuurkantoren (woningen op de privé-markt zoeken en verhuren) zou ook door de sociale huurmaatschappijen opgenomen moeten worden. Is dit mogelijk binnen de bestaande regelgeving en zijn hier middelen voor voorzien?

Huursubsidies

- Een voorstel is om alle mensen die kandidaat-huurder voor een sociale woning zijn, een huursubsidie toe te kennen. Zo ver gaat de uitbreiding nu niet, dit is echter wel noodzakelijk! Uitbreiding van het aanbod sociale woningen gaat zo traag dat mensen aangewezen blijven op een bijkomend aanbod op de dure en vaak niet kwaliteitsvolle privé-markt. Een stad als Roeselare voorziet voor een groep mensen zo'n huursubsidie (als je al 3 jaar op een wachtlijst voor een sociale woning staat. 25 % van de huur met een maximum van 125 euro). Dergelijke voorbeelden moeten beter gecommuniceerd worden. Steden en gemeenten moeten aangezet worden om dit ook te doen.

- Specifieke vraag vanuit kamerbewoners. In het kamerdecreet gaat het om een kamer van 12 m². De huursubsidie betreft een woning van minimaal 22 m². Mensen die van een ongezonde naar een gezonde kamer verhuizen, kunnen de huursubsidie dus niet krijgen. Kan hier een aanpassing van de regelgeving gebeuren?

Centraal huurwaarborgfonds

- Dit komt er niet. Dit is schrijnend, want de maatregelen die in de plaats zijn afgekondigd, zijn in de praktijk veelal nog slechter voor mensen in armoede. Dit is echter een federale beslissing. De Vlaamse regering moet mee met de verenigingen waar armen het woord nemen protesteren. Er komt mogelijks een federalisering, dit biedt misschien perspectief. Er moet een blijvend pleidooi voor een centraal huurwaarborgfonds gehouden worden!

Herhuisvesting

- De voorrangregel wordt opgenomen, er zullen niet meer zo veel punten nodig zijn om bij herhuisvesting een sociale woning te krijgen. Er is echter meer nodig, want de voorbeelden zijn er nog steeds van mensen die op straat komen te staan bij uithuiszetting.

- Er zijn voorbeelden van eigenaars die een ongeschikte woning opnieuw verhuren zonder er iets in te doen. De gemeente beslist in deze dossiers op basis van Vlaamse regels. Hoe kan dit vermeden worden? Is er hiervoor een aanpassing van de regelgeving nodig of is er meer controle op het correct toepassen van de regelgeving nodig?

Vele burgemeesters passen de regelgeving immers op een andere manier toe.

Huurdersbonden

- Algemeen zijn mensen gematigd positief over huurdersbonden. Er is samenwerking tussen sommige huurdersbonden en verenigingen waar armen het woord nemen, bijvoorbeeld rond vorming. Verenigingen ervaren tekenen van openheid bij huurdersbonden.

- Een groot probleem is wel dat het advies van de huurdersbond vaak eindigt bij de vrederechter. Daarna moet de huurder het zelf oplossen. Kan dit niet uitgebreid worden?

- De drempel blijft echter hoog. Die drempel is minder voor mensen uit verenigingen via het collectief lidmaatschap van de vereniging en doordat werkers dikwijls meegaan bij een (eerste) bezoek. Huurdersbonden zouden er via een collectief lidmaatschap niet enkel mogen zijn voor mensen uit verenigingen, ze moeten er voor alle mensen in armoede zijn.

In Mol is de huurdersbond nu wekelijks aanwezig, in plaats van om de 2 weken. Limburgse verenigingen wisten een jaar lang een gratis lidmaatschap te verkrijgen. Dit soort goede voorbeelden moet meer bekendgemaakt worden om anderen te sensibiliseren.

Er zijn nog meer drempels. Bijvoorbeeld.: Mensen wonen op een kamer, en ervaren dit zelf als negatief. Je voelt je dan niet meer sterk genoeg om naar een huurdersbond te stappen.

Een pijnpunt blijft dat in sommige gevallen protest via de huurdersbond leidt tot uit het huis gezet worden door de huisbaas.

Minimum levering energie en gas

- Vanaf juni 2007 is er een verhoging van 6 naar 10 ampère. Er blijven echter vragen. In theorie wordt er niet meer afgesloten, in de praktijk gebeurt het wel. Door het neutraliseren van de begrenzer werkt deze immers niet meer, met alle gevolgen van dien.

Nieuwe opmerkingen en vragen:

- Er zijn problemen in verband met de huurwaarborg. Een eerste keer krijg je die van het OCMW, een tweede keer krijg je deze niet direct. Dat komt dan uiteindelijk wel in orde, maar ondertussen is de woning evenwel reeds verhuurd.

Nood aan info rond onbewoonbaarverklaring woning, rond energie, ... Dit is te technisch voor mensen in armoede en werkers.

- Minimumcomfort van huurwoningen: Er was hierover een aanzet met het conformiteitsattest. Zo'n attest kost de verhuurder 200 euro. Dit zou moeten gratis zijn voor de verhuurder en verplicht bij verhuur na onbewoonbaarverklaring. Kan dit voorzien worden in de regelgeving?

- Voor werklozen is er de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling. Er is voor huisvesting enkel de huurdersbond. Er is geen dienst voor huisvestingsbemiddeling.

- In West-Vlaanderen was er een goede maatregel: op grote verkavelingen diende 25 % sociale huisvesting te komen. Vlaanderen schrapt deze maatregel. De West-Vlaamse verenigingen waar armen het woord nemen vragen zich af waarom.

REACTIE DOOR HET KABINET VAN MINISTER KEULEN EN HET KABINET VAN MINISTER PEETERS

Sociale verhuurkantoren

- Een campagne naar eigenaar-verhuurders werd gelanceerd, met het oog op het bekend maken van de werking en voordelen van verhuur via een sociaal verhuurkantoor.
- Bij de inschrijving en toewijzing van een woning via een sociaal verhuurkantoor wordt een puntensysteem gehanteerd, waarin rekening gehouden wordt met het inkomen, de kinderlast en de herhuisvestingsbehoefte.
- Via het overleg tussen de sociale verhuurkantoren, worden mogelijkheden en goede voorbeelden bekend gemaakt. Er hangt echter veel af van de lokale opportuniteiten.

Sociale woningen

- Er worden inspanningen geleverd om het aanbod sociale huurwoningen te verhogen. Evenwel kan inderdaad niet op korte noch op middellange termijn een antwoord worden geboden op de bestaande vraag naar sociale huurwoningen. Daarom is het van groot belang om eveneens de private huurwoningmarkt meer te betrekken bij het woonbeleid en dit via onder meer de sociale verhuurkantoren, een verruimd huursubsidiestelsel, ...
- Er zijn geen kosten verbonden aan een inschrijving voor een sociale huurwoning. De periodieke actualisatie van de wachtlijst is nodig om een beter zicht te hebben op de reële vraag naar sociale huurwoningen.
- De inkomensgrenzen in het ontwerp van sociaal huurbesluit worden niet verhoogd, wel geïndexeerd. Bij huurders die een sterke inkomensverbetering doormaken, wordt eveneens de huurprijs aangepast.
- Er wordt gewerkt aan een nieuw financieringssysteem voor de sociale huisvestingsmaatschappijen. Momenteel halen de maatschappijen hun inkomsten inderdaad uit de ontvangen huurgelden, waardoor een maatschappij met veel mensen met een laag inkomen (= lage huurprijs) relatief lagere inkomsten heeft. Niettemin maken mensen met een laag inkomen bij uitstek deel uit van de doelgroep van de sociale huisvesting.
- Sociale huisvestingmaatschappijen kunnen momenteel niet dezelfde rol opnemen als sociale verhuurkantoren. Daarom werden juist de sociale verhuurkantoren opgericht. De sociale huisvestingsmaatschappijen hebben de opdracht om sociale huurwoningen te bouwen en verhuren.

Huursubsidies

- De Vlaamse overheid werkt gefaseerd aan een verdere uitbreiding van het Vlaamse huursubsidiestelsel, met het oog op de verruiming van de doelgroep en een betere toegankelijkheid van de private huurwoningmarkt voor mensen met een laag inkomen.

- Mensen die van een kamer naar een gezonde woning, appartement of studio verhuizen kunnen in aanmerking komen voor een huursubsidie. Het beleid heeft geopteerd om een verhuis naar een kamer niet te stimuleren, omwille van de vaak problematische situaties op de kamermarkt.

Centraal huurwaarborgfonds

- Huurwaarborg via OCMW is een federale bevoegdheid. Vlaanderen zal wel de werkgroepen in het kader van de Interministeriële Conferentie van nabij opvolgen, dus ook de werkgroep waarin de oprichting van een centraal huurwaarborgfonds wordt onderzocht

Herhuisvesting na ongeschiktheids- of onbewoonbaarverklaring

- De voorrangsregel sociale huisvesting voor mensen die in een onbewoonbare woning met een heel slechte kwaliteit wonen wordt in het nieuwe sociaal huurbesluit aangepast, waardoor deze mensen sneller toegang krijgen tot een sociale huurwoning. Deze maatregel moet bekeken worden in samenhang met het nieuwe huursubsidiestelsel, waarbij alle bewoners van onbewoonbaar verklaarde woningen effectief huursubsidie ontvangen, indien zij verhuizen naar een goede woning.
- De Vlaamse overheid is zich bewust van de wanpraktijken rond het opnieuw verhuren van een ongeschikte woning. Hiervoor is de Vlaamse Wooninspectie opgericht, die deze verhuurders kan verbaliseren. De verhuurder kan dan strafrechtelijk vervolgd worden door het parket en door de rechtbank veroordeeld worden tot zware boetes.

Huurdersbonden

- Er bestaan verschillende instrumenten om de dienstverlening van de huurdersbonden beter bereikbaar en toegankelijk te maken voor onder meer de leden van de verenigingen, zoals het organiseren van vormingsmomenten over de rechten en plichten van huurders, het collectieve lidmaatschap, ...
- Het is inderdaad niet de opdracht van de huurdersbonden, noch beschikken zij over de mogelijkheden om effectief juridische bijstand te verlenen. Wel verstrekken de huurdersbonden de nodige informatie over de rechten en plichten van de huurders, adviseren zij over de te zetten stappen en bieden zij hierin ondersteuning.
- De toegankelijkheid en laagdrempeligheid van de dienstverlening van de huurdersbonden is een zeer belangrijk aandachtspunt. Mogelijks is het aangewezen om hieromtrent een overleg te organiseren tussen de verenigingen en de huurdersbonden, om te bekijken hoe dit verder verbeterd kan worden.
- Door zich te informeren bij een huurdersbond en beter op de hoogte te zijn van de rechten en plichten als huurder, kan een huurder beter opkomen voor zijn rechten. Een eigenaar-verhuurder kan een huurder niet zomaar buiten zetten.

Minimum levering energie en gas

Deze thematiek wordt opgevolgd door de stuurgroep van het project energie en armoede van Samenlevingsopbouw Provincie Antwerpen.

Nieuwe opmerkingen en vragen

- Op het vlak van minimumcomfort van huurwoningen verandert de regelgeving niet. Wat wel veranderd is, is het technisch verslag waarmee de kwaliteit van de woning beoordeeld wordt. In het huidige technisch verslag werden een aantal punten niet beoordeeld of werden aan bepaalde gebreken te weinig strafpunten toegekend. Vanaf februari 2008 zal dit nieuwe technische verslag in werking treden. Hiernaast is voorzien dat in het vernieuwde huursubsidiestelsel, woningen waarvoor huursubsidie wordt toegekend (en die conform moeten zijn met de kwaliteitsnormen) gratis een conformiteitsattest ontvangen.
- Naast de huurdersbonden, bestaan eveneens andere diensten die informatie en ondersteuning bieden in verband met huisvesting, zoals woonwinkels, gemeentelijke huisvestingsdienst, ...

10 Gezondheidszorg

Wie lager op de sociaaleconomische ladder staat, heeft meer kans om gezondheidsproblemen te krijgen en kent een lagere levensverwachting. De ongunstige levensomstandigheden waarin de lagere sociaal-economische categorieën leven, spelen daarbij een belangrijke rol. Ook de toegang tot de gezondheidszorg verloopt minder gemakkelijk dan voor wie hoger op de maatschappelijke ladder staat. Armoede grijpt dus in op het zeer fundamentele levensdomein van gezondheid en omgekeerd.

ACTIES

10.1 Preventieve medische zorg voor zwangeren

Specifiek voor kansarme groepen heeft Kind en Gezin prenatale consultatiebureaus in de grootsteden. Deze bieden volledig gratis medische begeleiding aan. Daarnaast staat Kind en Gezin in voor het begeleiden van de meest kwetsbare zwangeren naar de reguliere medische dienstverlening. Ook wordt hulp geboden om de administratieve hindernissen daartoe te overbruggen. Dit moet toelaten dat kansarme zwangeren tijdig de gepaste medische zowel als niet-medische begeleiding krijgen.

10.2 Preventieve medische zorg voor zuigelingen en peuters

Op de consultatiebureaus van Kind en Gezin, kunnen alle jonge kinderen (van 0-6 jaar) terecht voor medische preventief onderzoek en algemene begeleiding. Naast het bekijken van de algemene lichamelijke toestand van het kind wordt ook aandacht besteed aan de meer algemene sociale en geestelijke ontwikkeling (via het Van Wiechenonderzoek). Kinderen krijgen gratis vaccins tegen polio, difterie, tetanus, kinkhoest, mazelen, bof, rubella, meningokokken C, en binnenkort ook pneumokokken. Ze krijgen een gratis gehoortest aangeboden, wat een belangrijk aspect is van de zintuiglijke evaluatie en er wordt momenteel bekeken hoe ook een gratis virustest kan worden doorgevoerd. Naast de medische invalshoek wordt men ook begeleid op het gebied van (borst)voeding, stimulatie van het jonge kind en ouderschapsvaardigheden. Zoals algemeen internationaal onderzoek aangeeft is vroege begeleiding van kansarme kinderen zeer belangrijk, Kind en Gezin biedt hierin een aanbod van consultaties, huisbezoeken, infosessies, ...dat slechts in weinige andere landen wordt geëvenaard.

10.3 Preventieve medische zorg voor schoolgaande kinderen

Via de CLB's worden kinderen op regelmatige tijden preventief nagekeken door de schoolarts. Dit gebeurt op basis van wetenschappelijke standaarden die door de Vlaamse Wetenschappelijke vereniging van Jeugdgezondheidszorg worden ontwikkeld en gefinancierd door het IVA Zorg en Gezondheid. Ook hier worden gratis vaccins toegediend. Daarnaast is er een uitgebreid multidisciplinair team dat de leerlingen vraaggestuurd kan begeleiden.

10.4 Chronische zorg

Het decreet over de indeling in zorgregio's werd op 6 juni 2003 van kracht. Op 20 april 2004 werd vervolgens een decreet van kracht over de eerstelijnsgezondheidszorg en de samenwerking tussen de zorgaanbieders. In het decreet van 20 april 2004 zijn diverse bepalingen opgenomen die oog hebben voor de kansarmoedeproblematiek. Zo moeten de zorgverstrekkers en de samenwerkingsinitiatieven eerste lijn (sel's) bijzondere inspanningen leveren om de toegankelijkheid van de eerstelijnsgezondheidszorg te optimaliseren, in het bijzonder voor personen die leven in achterstellingsituaties. Vooral rond chronische aandoeningen zoals diabetes, hart- en vaatziekten, metabool syndroom (die frequenter voorkomen bij kansarme groepen) moet de coördinatie hiermee verbeteren en ook echt gekoppeld worden aan preventieve acties. In de uitvoeringsbesluiten willen we dan ook de SEL's afstemmen op de LOGO's.

10.5 Preventiedecreet

In de uitvoeringsbesluiten van het preventiedecreet willen we ook de afstemming realiseren tussen de zorg voor chronische aandoeningen (cfr SEL's) en de preventie ervan. Daartoe dienen de LOGO's (locoregionaal gezondheidsoverleg) beter afgestemd te worden op de SEL's. Dit laat toe om groepen met hogere noden en/of hogere risico's een gericht en passender aanbod te doen.

10.6 Vlaams bevolkingsonderzoek borstkanker

In december 2005 vond hierover een gezondheidsconferentie plaats. Uit internationale studies is gebleken dat een tweejaarlijks onderzoek bij vrouwen van 50 tot en met 69 jaar oud hun sterfte door borstkanker met 30 % kan doen dalen. De Vlaamse overheid wil het percentage vrouwen tussen 50 en 69 dat wordt gescreend, doen toenemen tot 75 %. Daartoe is momenteel een actieplan in ontwikkeling waarin als een van de duidelijke accenten een beter bereik van de kansarme groepen, getoetst aan de verwachtingen van die groep, moet worden opgenomen.

10.7 Gratis vaccinaties

Kinderen en jongeren tot 18 jaar oud beschikken over gratis vaccins en kunnen zich gratis laten inenten (zie hoger).

In 2005 werd ook een nieuwe studie uitgevoerd naar de vaccinatiegraad in Vlaanderen. De vorige studie dateerde van 1999. De resultaten wijzen op een duidelijke verbetering van de vaccinatiegraad in de ganse bevolking in Vlaanderen.

De Vlaamse overheid zal vanaf 2007 ook starten met vaccinatie tegen pneumokokken bij kinderen jonger dan 2 jaar in overeenstemming met advies Hoge Gezondheidsraad.

10.8 Seksuele gezondheid

De Vlaamse overheid heeft verschillende vierjarige convenanten afgesloten met organisaties die bijdragen tot de seksuele gezondheid van de ganse bevolking en van bepaalde risicogroepen in het bijzonder.

In 2006 zijn nieuwe convenanten afgesloten. Deze convenanten, die lopen van 2006 tot 2010, omschrijven de wijze waarop de organisaties zullen bijdragen tot de seksuele gezondheid van de Vlaming.

Ook zullen eventuele projecten ondersteund worden die tot dit beleid bijdragen.

10.9 Gezondheidsconferentie middelengebruik

Het decreet betreffende het preventieve gezondheidsbeleid van 2004 legt veel nadruk op 'evidence': objectieve informatie over de effectiviteit en efficiëntie van mogelijk te nemen maatregelen. Een belangrijk nieuw beleidsinstrument daarvoor is de gezondheidsconferentie, waarbij experts en stakeholders het effectiviteitsgehalte van verschillende mogelijke maatregelen bespreken. In november 2006 zal een conferentie rond middelengebruik (tabak, alcohol, illegale drugs) plaatsvinden. Deze doelstelling zal ook getoetst worden aan het veld.

10.10 Gezondheidsconferentie gezonde voeding en beweging

Momenteel start de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin de voorbereiding van de gezondheidsconferentie die begin 2008 zal worden gehouden rond het thema beweging en gezonde voeding. Ook deze doelstellingen zullen actief worden getoetst aan het veld, met inbegrip van mensen in armoede.

10.11 Publieksinformatiecampagne over depressie en zelfdoding

In de meeste landen heeft de bevolking weinig kennis over depressie, zelfdoding en andere geestelijke gezondheidsproblemen. Bovendien leven heel wat misvattingen over dergelijke problemen, waardoor families die geconfronteerd worden met zelfdoding en depressie zich vaak schuldig en beschaamd voelen, en op weinig begrip van hun omgeving kunnen rekenen. Diezelfde onwetendheid leidt ertoe dat ze laattijdig professionele hulp zoeken. Dat is een probleem voor de hele bevolking, maar mensen in armoede vormen een specifieke doelgroep gezien hun psychische kwetsbaarheid, veroorzaakt door een combinatie van factoren. Via een informatiecampagne kan men verschillende doelen nastreven. In de eerste plaats wordt getracht het bewustzijn van de bevolking/kansarmen te verhogen. Een tweede doelstelling bestaat uit een verbetering van de kennis over depressie en zelfdoding. Ten slotte wordt een destigmatisering beoogd. Op termijn zou dit moeten leiden tot een vroegtijdige detectie van depressie en suïcidaliteit en tot een meer ondersteunende omgeving voor patiënten en familie. Deze publiekscampagne kadert in het Vlaams actieplan suïcidepreventie (2006-2010). Er zal moeten worden uitgezocht welke methodiek en welk communicatiekanaal het best aangepast is aan mensen in armoede. Bovendien vereist een dergelijke campagne een voorafgaande deskundigheidsbevordering van de eerste lijn. Het valt immers te verwachten dat de campagne tot meer hulpvragen zal leiden en het veld moet daarop voorbereid zijn.

BELEIDSACCENTEN

10.1 Extra aandacht voor de sociaal en financieel zwakkeren in de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg

Bevoegde minister

Inge Vervotte

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Omschrijving en doel van de actie

Financieel en sociaal zwakkere personen met ernstige psychische of psychiatrische problemen kunnen tegen een verminderde bijdrage of zelfs gratis terecht bij de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG). Deze actie wil nagaan of dat in de praktijk ook gebeurt.

Operationele doelstellingen

- Het aandeel financieel en sociaal zwakkeren in het cliëntenbestand van de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg in kaart brengen.
- Op basis van die monitoring nagaan of de CGG's hun decretale opdracht, bijzondere aandacht schenken aan financieel en sociaal zwakkeren, voldoende nakomen.

Doelgroep van de actie

Sociaal en financieel zwakkeren met ernstige psychische of psychiatrische problemen. De grootte van de doelgroep is niet bekend, maar zal op basis van deze actie kunnen worden bepaald.

Gerealiseerd in 2005 en 2006

- CGG laten meer en meer het inkomen spelen als exclusiecriteria. Dat wil zeggen dat nieuwe hulpvragen in geval van wachtlijst snel verwezen worden naar de privé-therapeuten indien uit oppervlakkige gegevens over inkomen blijkt dat ze dat kunnen betalen, om voorrang te kunnen geven aan zwakkeren.
- CGG hanteren een laagdrempelig stelsel van financiële bijdragen voor financieel zwakkeren, in functie van het inkomen.
- CGG hebben meer en meer oog voor pragmatische en aangepaste hulpverleningsmethoden voor sociaal zwakkere personen.
- CGG participeren op veel plaatsen aan activeringsactiviteiten, ...

Timing van de actie voor de periode 2006-2009

Indicatoren worden expliciet opgenomen in de voortgangsrapporten en tijdens de audits van de CGG.

Indicatoren

- Het aandeel CGG-zorgperiodes voor financieel en sociaal zwakkeren tegenover de zorgperiodes voor de volledige CGG-populatie.
- Het aantal face-to-face contacten waarvoor een verminderde bijdrage wordt gevraagd tegenover het totale aantal face-to-face contacten die in het CGG hebben plaatsgevonden.

Communicatie en informatie

De CGG zijn gespecialiseerde tweedelijnsvoorzieningen. Cliënten komen meestal op doorverwijzing van hun huisarts, Centra Algemeen Welzijnswerk, de school, het CLB of de politie. Communicatie en informatie zullen dus in eerste instantie gericht zijn op de eerste lijn.

- Folders van het CGG.
- Infosessies voor de eerste lijn, onder meer de huisartsen, waarin het CGG-aanbod wordt toegelicht.
- De websites van de CGG.

REACTIES VANUIT DE DOELGROEP

Algemene Opmerkingen:

- De opmerkingen (reacties uit de doelgroep) uit het VAP 2005-2009 gelden nog steeds.
- Een aantal realisaties die men in het VAP presenteert, zijn niet nieuw:
 - o Consultatiebureaus in grote steden (bestaan al langer)
 - o CLB's (preventieve onderzoeken en vaccins gebeuren al langer)
- Mensen halen vooral de betaalbaarheid van de gezondheidszorg aan (federale materie):
 - Vele mensen in armoede stellen een doktersbezoek uit omwille van financiële redenen. Het helpt wanneer mensen enkel het remgeld moeten betalen. Niet alle dokters staan hier echter voor open. Er zijn dokters in Antwerpen die dit derde betalingsstelsel gebruiken, de rest van het geld krijgen ze van het ziekenfonds terug. Dit is een goede zaak, mag uitgebreid worden en bekend gemaakt worden bij mensen in armoede. Ook andere dokters moeten overtuigd worden.
 - Het derde betalingsstelsel zou ook moeten gelden voor tandartsen, want daar liggen de kosten ook heel erg hoog.
 - Artsen schrijven nog vaak niet de goedkoopste versie van geneesmiddelen voor, de zogenaamde generische geneesmiddelen.
- De angst om naar een dokter te gaan is ook een angst voor de kosten die in de toekomst hierdoor zullen ontstaan. Bijv. doorverwijzing naar een ziekenhuis.
- Er is grote verwarring bij mensen in armoede over verschillende diensten binnen gezondheid: Waarvoor kun je bij een mutualiteit terecht, waarvoor bij een CGG, ...? Er is nood aan informatie op maat van mensen in armoede. In deze informatie moet zeker ook de kostprijs meegenomen worden.
- Preventie is een "EN EN-verhaal": zowel algemene campagnes op televisie als folders zijn noodzakelijk. Vooral de angst om de kosten die in de toekomst zullen ontstaan als men ingaat op een aantal zaken speelt mee bij preventie. Preventie gaat gepaard immers gepaard met een grote psychologische drempel. Als men aan preventie doet is er altijd de kans dat er (later) kosten aan verbonden zullen zijn. Mensen hebben daarom schrik om in te gaan op preventie-initiatieven (bijvoorbeeld: een gratis tandartsbezoek). Gratis preventie-acties hebben dus slechts effect als de zaken die er eventueel uit voortvloeien ook tegen lager tarief kunnen voor mensen in armoede.
- De beste preventie voor een goede gezondheid is er eens tussenuit kunnen. De initiatieven van het Steunpunt Vakantieparticipatie vindt men goed, maar zijn te duur voor mensen in armoede. 60 euro voor een week vakantie is teveel voor wie moet leven, huren, eventueel schulden afbetalen, ...

Specifiek Opmerkingen:

Preventieve medische zorg voor schoolgaande kinderen

- Als de schoolarts iets vaststelt, dan wordt er anders omgesprongen met de uitslag in middenklassegezinnen dan in arme gezinnen. Arme gezinnen worden onvoldoende opgevolgd nadat de schoolarts een diagnose stelt. Waarom kan de schoolarts de zorg niet

voortzetten? Zo hoeven mensen geen dokterskosten te betalen. De dokter kan deze kinderen toch blijven behandelen?

Als er iets aan het licht komt bij de schoolarts, wordt dit door mensen niet altijd goed opgevolgd wegens de hoge kosten bij een reguliere arts.

- De communicatie van een schoolarts naar ouders is soms heel slecht: moeilijk taalgebruik, te beperkte communicatie (bijv. alleen "uw kind is kleurgestoord" in een briefje).

- Schoolartsen geven vaak advies zonder rekening te houden met de voorgeschiedenis. Bijvoorbeeld: het kind moet direct een beugel hebben van de schoolarts, maar eigenlijk is er in afspraak tussen tandarts en ouders beslist is om nog een jaar te wachten.

- Mensen in armoede willen dat schoolartsen een vorming over de leefwereld en beleving van mensen in armoede volgen.

Realisaties van het protocol rond eerstelijnsgezondheidszorg:

- Wijkgezondheidscentra mogen meer gestimuleerd worden. Deze centra hebben het nog erg moeilijk om middelen te vinden, de overheid zou hier wel mee aan de kar mogen duwen. Er mogen zeker meer wijkgezondheidscentra komen, mensen in armoede vinden dit goede initiatieven.

- Er zijn zelfs centra die moeten vechten tegen sluiting. Bovendien zijn ze vaak onvoldoende geëquipeerd.

- Er is wel vraag naar overgangsmaatregelen als mensen een uitstekende band met hun huisarts hebben en overschakelen naar een wijkgezondheidscentrum. Met andere woorden moet er de nodige tijd voorzien worden zodat daar ook vertrouwen en een goede band ontstaat.

Chronische zorg

- Diabetes: Vele zaken zijn hier heel kostelijk. Een insulinemeter is te duur voor mensen in armoede. De lakmoesstrookjes zijn ook erg duur en krijg je pas gratis als je er 4 per dag nodig hebt, ... Op deze manier wordt juist de preventie erg moeilijk gemaakt. Mensen krijgen dingen pas betaald op het moment dat het al te laat is.

- De kost bij chronische ziekte is vaak erg hoog. Niet enkel medicatie, maar ook bijvoorbeeld een dieet met suikervrije producten.

- Ook kosten voor kleine ingrepen (bloedafname, etc) lopen bij chronische ziektes erg hoog op.

Preventiedecreet

- Preventie gaat gepaard met een grote psychologische drempel. Als men aan preventie doet is er altijd de kans dat er (later) kosten aan verbonden zullen zijn. Mensen hebben daarom schrik om aan preventie te doen (voorbeeld: een gratis tandartsbezoek). Gratis preventieacties hebben dus slechts effect als de zaken die er uit voortvloeien ook tegen lager tarief kunnen voor mensen in armoede.

Gezondheidsconferentie gezonde voeding en beweging

- Het organiseren van een gezondheidsconferentie is een goede zaak voor verenigingen. Of mensen in armoede hier veel aan zullen hebben, is niet zeker. Daarom is het belangrijk dat verenigingen de resultaten kunnen vertalen naar mensen in armoede (via activiteiten, vorming, informatie). Dit is een extra opdracht voor verenigingen waar armen het woord nemen.

- Gezonde voeding is erg belangrijk. Er zijn bijvoorbeeld voedselveilingen (weggegooid, goede, verse producten). Misschien moeten we hier toch ook meer aandacht voor hebben, dit wordt immers vaak zomaar weggegooid. Mensen hebben immers recht op gezonde groenten en vers fruit.

Extra aandacht voor de sociaal en de financieel zwakkeren in de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg

- Toegankelijkheid CGG: Bepaalde centra hebben een erg hoge drempel en het belang van de mensen wordt soms uit het oog verloren. De overheid legt immers meetbare normen op die niet altijd haalbaar zijn. Centra willen deze toch halen en dit gaat soms ten koste van de cliënt. Er zou een onderzoek moeten gebeuren waarbij de mensen die in de centra werken het woord gegeven wordt over deze kwestie.

- De kennis over deze centra is heel beperkt bij mensen in armoede. Graag dus goede en gerichte communicatie op maat van mensen in armoede over de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg.

- Er zijn veel te lange wachtlijsten bij de CGG's. Kan dit vermeden worden?

- De diensten zijn niet aangepast aan de noden van de mensen. Diensten moeten toegankelijker worden via investeringen (methodieken, personeel). Prijzen worden soms wel aangepast, maar dat is zeker niet de enige drempel of reden van uitval. Vele mensen in armoede gaan hier niet naartoe wegens deze drempels.

- Er is ook te weinig kennis over armoede aanwezig bij directiecomités en medewerkers in de geestelijke gezondheidszorg.

Het Steunpunt heeft een project waarbij mensen in armoede en gezondheidswerkers met elkaar in contact worden gebracht. Dit kan misschien een mooie start zijn?

- Zelfs kleine kosten als 1 of 2 euro zijn nog vaak te hoog als het gaat om mensen die echt elke frank moeten omdraaien. Men zou dit eigenlijk steeds individueel moeten kunnen bekijken.

- Daklozen worden vaak geweigerd in de CGG's wegens verschillende redenen. (angst voor agressiviteit, onverzorgd zijn, geen adres hebben, ...).

- Wijkgezondheidscentra zijn ook een goede plaats om geestelijke gezondheidszorg aan te bieden, deze zijn immers zeer laagdrempelig. Zo kan bijvoorbeeld ook een CAW of een vereniging waar armen het woord nemen een rol spelen op vlak van doorverwijzing. Niet alles moet bij de CGGZ plaatsvinden.

Preventieve medische zorg voor zwangere vrouwen, zuigelingen en peuters:

- Zelfs de inloopcentra van Kind en Gezin bereiken mensen in armoede moeilijk. Deze preventieve medische zorg ligt dus moeilijk als dit bereik niet verbetert.

Nieuwe opmerkingen en vragen:

- Mensen worden in ziekenhuizen soms naar huis gestuurd terwijl ze nog niet genezen zijn of gewoon omdat ze niet de juiste papieren hebben.

- Het optrekken van de barema's voor hartpatiënten is noodzakelijk. Dokterskosten zijn vaak erg hoog, zeker voor chronisch zieken.

- Er komen steeds meer en meer maagverkleiningen voor bij mensen in armoede (die ze meestal zo goedkoop mogelijk laten uitvoeren). Soms willen mensen hiermee beantwoorden aan het schoonheidsideaal, maar vaak is dit ook noodzakelijk wegens medische redenen. Deze problematiek is een zware kost voor de gemeenschap en een moeilijke zaak voor een vereniging waar armen het woord nemen om op te reageren. Hierover zouden maatregelen moeten uitgedacht worden.

- Bij sterfgevallen moeten familieleden vaak nog jaren lang afbetalen aan de rekening van het ziekenhuis. Dit is nefast voor het verwerkingsproces van de nabestaanden. Je wordt namelijk maandelijks opnieuw met je neus op het verdriet geduwd. Kan er geen uitdovingsstelsel op poten worden gezet voor mensen in armoede, zodat mensen geen jaren moeten afbetalen voor het verlies van hun kind/ouder/partner?

- Zaken die ontbreken of foutlopen in het systeem van de gezondheidszorg, kunnen toch vooral opgevuld worden door mensen die het systeem kennen en armoede kennen. Er staat echter zeer weinig vermeld over de inzet van ervaringsdeskundigen in de gezondheidszorg. Dit kan zeker ook zinvol zijn in privé-voorzieningen, niet enkel in de overheidsdiensten. *(Er zijn onvoldoende ervaringsdeskundigen om alle plaatsen in te vullen, maar ook mensen zonder die opleiding, maar met de nodige ervaring, kunnen zinvol zijn)*

- Daklozen:

- Er wordt (bijna) niet gesproken over daklozen en gezondheid in het VAP. Hier mag meer aandacht voor zijn in een VAP.

- De intake van daklozen of illegalen in de ziekenhuizen duurt vaak ontzettend lang. Anderen moeten als gevolg dikwijls ook erg lang wachten. Het systeem werkt in elk geval niet vlot. Kan dit onderzocht en bijgestuurd worden?

- Recht op hygiëne: Mogelijkheden om gratis te douchen zijn er nu niet. Dit moet een basisrecht zijn voor iedereen. Vroeger had men de badhuizen, nu bestaat zoiets niet meer. Douchen zou bijvoorbeeld gratis moeten kunnen op school zonder dat men dit moet vragen (om stigmatisering te vermijden).

Samenwerking tussen organisaties en diensten op vlak van het recht op hygiëne is erg belangrijk. Er moeten bovendien veel meer middelen op worden ingezet.

- Tuberculose neemt almaar toe, vooral bij daklozen.

- Er is in Vlaanderen maar 1 centrum dat aan overgewicht bij kinderen werkt. Er zijn slechts 150 bedden. Ouders moeten zelf een bijdrage leveren en er zijn erg lange wachtlijsten. Bovendien zijn er vervoerskosten. Dit terwijl juist kansarme jongeren vaker overgewicht vertonen. Kan deze ouderbijdrage niet meetellen in de maximumfactuur?

- Over psychiatrische instellingen: 'Men mag hier kwaad zijn' werd mensen in armoede verteld. De realiteit is soms echter anders. Als je het probeert om je gevoelens te uiten, dan komen ze soms heel snel met verdovende spuiten. Mensen moeten zich kunnen uiten in een 'veilige ruimte' (cel met kussens, kamers met geluidsisolatie, ...). Zo kunnen mensen leren omgaan met gevoelens.

REACTIE DOOR HET KABINET VAN MINISTER VERVOTTE

Veel van de vragen betreffen aspecten van gezondheidszorg waar de federale overheid voor verantwoordelijk is.

Hieronder wordt er ingegaan op de aspecten die op de Vlaamse bevoegdheid betrekking hebben.

- Wat betreft het feit dat de consultatiebureaus en de acties van de CLB's niet nieuw zijn: wel nieuw is dat er meer ervaringsdeskundigen zijn aangeworven en ingezet op een nieuwe wijze in Kind & Gezin. Op deze wijze tracht men mensen in armoede nog actiever te bereiken en te betrekken.
Voor de CLB betreft het inderdaad geen nieuwe actie, maar toch levert dit een belangrijke bijdrage aan het geheel. Vooral de verdere professionalisering van de CLB-medewerkers via het ontwikkelen en implementeren van praktijkstandaarden die worden gefinancierd komen ook mensen in armoede ten goede.
- De kosten verbonden aan alle aspecten van de curatieve zorg zijn geen Vlaamse bevoegdheid. We delen de bezorgdheid en we stellen vast dat vele mensen, ondanks de maximumfactuur de curatieve zorg steeds meer als niet betaalbaar ervaren.
- Wat betreft de nood aan betere informatie voor kansarmen: op deze bemerking willen we zeker verder denken en nagaan hoe op begrijpelijke en duidelijke wijze naar het aanbod van preventie- en welzijnsdiensten kan worden verwezen.
- Ook op de bemerking dat de CLB-artsen te ver af staan van de leefwereld van mensen die in armoede leven willen we verder denken. Het sluit aan bij het signaal rond vorming voor hulp- en dienstverleners dat op vele plaatsen klinkt. We willen nagaan hoe we naar deze specifieke groep een aanbod kunnen doen.
- De daklozenproblematiek vergt een structurele aanpak. Op vlak van gezondheidszorg is er o.a. opsporing van TBC voorzien.
- De bemerking betreffende vakantieparticipatie zou ook gesignaleerd moeten worden aan de mutualiteiten die een vakantieaanbod hebben en wellicht ook in de mogelijkheid zijn om specifieke acties te doen voor mensen met een laag inkomen.

HOOFDSTUK III: Het Permanent Armoedeoverleg in 2006

“Het permanent armoedeoverleg bezorgt voor de opmaak van het geactualiseerde actieplan aan de coördinerende minister een jaarverslag van het voorafgaande jaar. Het jaarverslag geeft een overzicht van de werking en een beknopte samenvatting van de behandelde thema’s en de behaalde resultaten.”

Het Permanent Armoedeoverleg dat met de goedkeuring van het armoededecreet van 12 maart 2003 zijn decretale basis kreeg, bestaat uit een horizontaal en een verticaal overleg.

Het Horizontaal Armoedeoverleg

In het horizontaal overleg komen de aandachtsambtenaren uit de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse administratie samen met medewerkers van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en enkele bijkomende experts. Zij vertegenwoordigen de verschillende beleidsdomeinen waarin armoedebestrijding belangrijk is: o.a. wonen, werken, cultuur, onderwijs, welzijn, gezondheid, ... Ook het interfederale Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en de vzw De Link, die de opleiding en de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting coördineert, nemen deel aan het overleg.

De opdrachten van het **horizontale overleg** zijn: (BVR 21 maart 2003, art.8)

1. acties voorbereiden in de verschillende beleidsdomeinen die voortvloeien uit het actieplan;
2. de impact en de effecten van die acties analyseren;
3. de acties coördineren en de acties van de verschillende beleidsdomeinen op elkaar afstemmen;
4. de voorwaarden bepalen voor het organiseren van het overleg;
5. kennisnemen van de voorstellen van het verticale overleg in elk van de beleidsdomeinen;
6. het actieplan evalueren;
7. de opdrachten van de Vlaamse regering uitvoeren, op voorstel van de coördinerende minister, ingevolge beslissingen van de Interministeriële Conferentie in het kader van het samenwerkingsakkoord.

In 2006 heeft het horizontaal armoedeoverleg viermaal vergaderd: in januari, maart, juni en oktober.

De vergaderingen werden goed bijgewoond en verliepen in een constructieve sfeer. Inhoudelijk waren vooral de informatie- en ervaringsuitwisseling het belangrijkste. Informatie over nieuwe initiatieven, over vorming en studiedagen kwamen telkens aan bod. Thema’s die aan bod kwamen waren: de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen, het tweejaarlijks verslag van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, het verticaal overleg binnen de verschillende domeinen, actieve rechtendetectie, het nationaal actieplan sociale inclusie 2006-2008, de actualisatie van het Vlaams actieplan armoedebestrijding en het toekomstproces van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

1. Tewerkstelling van ervaringsdeskundigen:

- Er was een informatieve inbreng van vzw De Link over de meerwaarde van de inschakeling van ervaringsdeskundigen, het juridische en beleidskader en de stand van zaken van de opleidingen.
- Het project van de federale overheid tot inschakeling van ervaringsdeskundigen in de federale diensten werd toegelicht door de coördinator en een ervaringsdeskundige. Dit werd ook aangevuld door de aandachtsambtenaren van de VDAB en Kind & Gezin met de ervaringen die daar al zijn opgedaan.
- Een eerste gedachtewisseling over mogelijke tewerkstellingspistes in de Vlaamse context leiden tot een aantal voorstellen waarop nog verder gewerkt zal worden.

2. Tweejaarlijks verslag van het Steunpunt (in het kader van het Samenwerkingsakkoord betreffende de bestending van het armoedebestrijdingsbeleid van 5 mei 1998)

- Het tweejaarlijkse verslag is complementair met het VAP. Het geeft beleidsaanbevelingen terwijl het Vlaams actieplan de Vlaamse maatregelen opsomt (die o.m. daarop een antwoord zouden kunnen bieden.) Het armoedeteam heeft de twee documenten naast elkaar gelegd en een nota gemaakt voor de coördinerende minister en de commissie Welzijn van het Vlaams Parlement.
- Er zijn concrete stappen gezet naar een betere afstemming tussen de twee documenten, zowel wat timing als wat procedures betreft. Het laatste tweejaarlijks verslag "Armoede uitbannen" verscheen eind 2005. Vervolgens waren er ontmoetingen tussen het Steunpunt en betrokken partners enerzijds en verschillende kabinetten (inclusief de Vlaamse en Brusselse) anderzijds om de politieke opvolging van het verslag en om de dialoog tussen het beleid en het terrein te bevorderen. De verslagen van deze ontmoetingen werden gebundeld, voorgesteld aan de Interministeriële Conferentie in december 2006, en in januari 2007 teruggestuurd naar de kabinetten voor eventuele aanvullingen, opmerkingen, reacties... Samen met de adviezen op tweejaarlijkse verslagen die de adviesraden dienen over te maken, zoals voorzien in het Samenwerkingsakkoord, kan de schriftelijke neerslag van dit proces een insteek bieden voor de opmaak en actualisatie van het VAP.
- Elementen uit het Verslag worden meegenomen in het Verticaal Overleg per domein.

3. Website "Rechtenverkenner":

- Er werd een toelichting gegeven bij het instrument voor actieve rechtendetectie, de website "Rechtenverkenner", door de cel Lokaal Sociaal Beleid. Het is de bedoeling dat ook informatie over de tegemoetkomingen, premies enz... van de lokale en regionale besturen via de website beschikbaar gesteld wordt.
- De introductie bij de kansarme doelgroepen gebeurde onder begeleiding van Samenlevingsopbouw Vlaanderen en het Vlaams Netwerk.
- De opvolging van de website is belangrijk (actualisatie, toegankelijkheid en relevantie van de gegevens). De aandachtsambtenaren kunnen daar een rol in spelen door het project goed op te volgen en tijdig informatie door te geven over Vlaamse maatregelen.
- De lancering van de website gebeurde op de publieksmomenten "Armoede (S)troef" (juni '06) waar ook het Vlaams Actieplan nog eens onder de aandacht werd gebracht.

4. Toekomstproces en meerjarenplanning Vlaams Netwerk

Tussen oktober 2005 en maart 2006 werd onder externe begeleiding de toekomstvisie van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen uitgeklaard. Het VN kwam tot drie kerntaken waarop ze hun meerjarenplan 2007-2009 baseren:

- het structureel beleidsmatig werken met het oog op structurele beleidsbeïnvloeding
- de ondersteuning van de verenigingen

- het verhogen van de zichtbaarheid van armoede en armoedebestrijding en het bijsturen van de beeldvorming over armoede door communicatie en vorming van het middenveld.

Het meerjarenplan van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen zal aan het PAO worden voorgesteld nadat het door de Minister is goedgekeurd.

5. Het Nationaal actieplan Sociale inclusie 2006- 2008

- De Vlaamse inbreng in het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie dat door België opgemaakt wordt op vraag van Europa is een weerkerend thema in het PAO en een opdracht voor de aandachtsambtenaren.
- Het Vlaams Actieplan speelt een belangrijke rol in de totstandkoming van het NAP maar ook hier is een betere afstemming nog nodig. Een verschillende timing, verschillende “werkinstrumenten” (fiches) en eisen vergroten de werkdruk. Ook de consultatie van de armen en hun verenigingen kan beter gecoördineerd worden.

Het Verticaal Armoedeoverleg

In het decreet is bepaald dat binnen elk beleidsdomein een verticaal overleg wordt opgericht. Binnen elk beleidsdomein worden armoedebestrijdende maatregelen genomen. Daarbij wordt rekening gehouden met de mogelijke gevolgen voor de zwakste groepen in de samenleving. Om de doelmatigheid van het beleid te verhogen, werken de bevoegde minister en administratie samen met de armen en het werkveld. De wijze waarop men die samenwerking invult, wordt onderling afgesproken. Dit is het verticaal overleg binnen het permanent overleg armoedebestrijding. Het verticaal overleg vindt voor elk beleidsdomein minstens twee keer per jaar plaats en heeft tot taak de specifieke beleidsinitiatieven te toetsen aan de visie en de ervaring van de doelgroep en voorstellen tot bijsturing te formuleren. In de vergaderingen van het horizontaal PAO wisselen de aandachtsambtenaren en het Vlaams Netwerk ervaringen uit over methodiek en inhoud van het verticaal overleg.

Verticaal Armoedeoverleg binnen Onderwijs en Vorming (chronologisch overzicht en belangrijkste resultaten)

De afgevaardigden van de verenigingen ontmoetten de vertegenwoordigers van het beleid (kabinet en administratie, m.n. aandachtsambtenaar armoede en vertegenwoordiger van de Dienst voor Onderwijsontwikkeling) in het Aromagebouw. Het centrale thema voor het verticale overleg is: “Communicatie met onderwijs”, meteen ook het thema van de forumvergadering en het forumboek, gebaseerd op de forumdag van 16 september 2004.

Het centrale thema werd destijds opgedeeld in vijf deelthema’s: CLB, pesten op school, ouderbetrokkenheid, huistaakbegeleiding en secundair onderwijs. De vier ontmoetingsmomenten die voor schooljaar 2005-2006 gepland waren, wilden telkens een deelthema belichten met methodieken die eigen zijn aan de verenigingen waar armen het woord nemen. Op die manier ervaren beleidsvertegenwoordigers hoe het er in een vereniging waar armen het woord nemen toe gaat en vernemen uit eerste hand ervaringen en beleidssuggesties.

Op 28 oktober 2005 was de tweede ontmoeting gepland, die omwille van stakingen verschoven werd naar 20 januari 2006. Het kabinet kon zich niet vrijmaken, maar er volgde toch een constructieve bijeenkomst. Eén van de vragen die opnieuw werd gesignaleerd, betreft de lerarenopleiding: hoe kunnen jonge leerkrachten beter opgeleid worden om om te gaan met kansarme leerlingen? Hoe kunnen we ze beter laten kennis maken met de wereld

van armoede? Vanuit de groepen werd ook gepleit voor het inzetten van ervaringsdeskundigen/brugfiguren in onderwijs, als methodiek om de kloof te dichten tussen school en kansarme ouders en kinderen. Over de brede school leeft ook de verwachting/hoop dat dit een kans biedt aan projecten waarin verenigingen waar armen het woord nemen betrokken zijn i.s.m. de school, CLB, cultuur, sport, bijzondere jeugdzorg, tewerkstelling, welzijn,...

Thema van de derde ontmoeting wordt op vraag van de verenigingen en van de mensen in armoede "Armoede in de leerkrachtenopleiding". Deze moest al een aantal keer uitgesteld worden en vond plaats op 27 oktober. De vergaderingen verlopen in een open sfeer en de uitwisseling loopt goed, al blijft het vinden van vergaderdata die iedereen uitkomen een moeilijke oefening.

Verticaal Armoedeoverleg Cultuur, Jeugd en Sport

Op 31 maart 2006 was er een informeel opvolgingsgesprek van de werkgroep cultuur van het Vlaams Netwerk met het kabinet (Inge Loodsteen) over toeleiding, sociaal-artistieke projecten en kortingssystemen op het VN.

Op 18 juli 2006 was er een gesprek van enkele leden van de Overleggroep van het Fonds Cultuurparticipatie (Monique Dedobbeleer, Marja Hermans van Welzijnsschakels vzw, Peter Strijdonk van het VOOB en het Vlaams Netwerk) met Inge Loodsteen en Dirk Verbist op het kabinet over de mogelijkheid ook commerciële producties in het pakket op te nemen. Het Fonds kreeg intussen extra middelen toegewezen om contacten te leggen met de commerciële sector en hopelijk te komen tot samenwerkingsakkoorden met deze sector. Half december startte hiervoor een halftijdse projectleider (aangeworven door het Fonds voor een periode van 6 maand).

Op 20 december 2006 had een verticaal overleg plaats met een terugkoppeling naar/opvolging van het vorige verticaal overleg (2005) en een eerste toelichting van het lokaal sportdecreet en het toekomstige participatiedecreet. Het VN stelde ook haar aanbevelingen voor het domein sport voor.

Het is de bedoeling om in de toekomst tot een meer gestructureerd en regelmatig verticaal overleg te komen.

Verticaal Armoedeoverleg Werk en Sociale Economie (Opstarten en organiseren van een formeel en structureel forum)

Met betrekking tot het verticale overleg betreffende armoede wordt binnen het beleidsdomein 'Werk en Sociale Economie' gekozen voor een tweeledige aanpak waarin formeel overleg binnen de SERV ondersteund wordt door informeel overleg op initiatief van het departement Werk en Sociale Economie. Voor thema's die rechtstreeks betrekking hebben op de werking van de VDAB organiseert de VDAB daarenboven zelf een stakeholdersforum waarin ook organisaties die werken met mensen in armoede vertegenwoordigd zijn. Op dit VDAB-stakeholdersoverleg worden VDAB-aangelegenheden op een sterk operationeel niveau behandeld.

1. Formeel overleg

Conform de beleidsnota Werk voor 2004-2009 werd op 16 maart 2005 een brief naar de SERV gestuurd met de vraag om de mogelijkheid te onderzoeken om dit verticaal armoedeoverleg formeel en structureel in te bedden binnen de commissie diversiteit. Voordeel hiervan is de structurele inbedding van het verticale overleg betreffende armoede, dat borg kan staan voor continuïteit.

Na overleg met vertegenwoordigers van het Vlaamse netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen opteert de SERV er voor om het overleg met de kansengroep armen niet op te nemen in de commissie Diversiteit, maar in zijn werkgroep arbeidsmarktbeleid. In de werkgroep Arbeidsmarktbeleid van de SERV zijn ook de sociale partners (werkgevers en werknemers) betrokken. Dit overleg heeft in vergelijking met het informeel verticaal overleg een meer structureel karakter. In eerste instantie zal de SERV daarbij werken met een vertegenwoordiging vanuit het Vlaamse netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Het is de overtuiging van beide actoren dat eerst de nodige ervaring dient te worden opgedaan vooraleer er sprake kan zijn van een uitbreiding van het overleg naar een vorm van rechtstreekse dialoog tussen sociale partners en armen

In het voorjaar van 2006 is het overleg van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen binnen de SERV van start gegaan. Tijdens deze eerste bijeenkomst kwamen de volgende punten aan bod: “de meerwaarde van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting” en “de activering van de zogenaamd moeilijk bemiddelbaren”. Afsgesproken werd om het overleg niet op regelmatige basis te organiseren, maar enkel wanneer beide partijen de noodzaak van een overleg zien. In september zal hierover contact zijn tussen de SERV en het Vlaams Netwerk en zal worden bekeken welke dossiers in het najaar aan bod kunnen komen.

Inhoudelijk ligt de focus van het formele overleg op de diverse aspecten van het arbeidsmarktbeleid, waaronder levenslang leren, erkenning van elders verworven competenties (EVC), sociale tewerkstelling en de implementatie van acties uit het Vlaams actieplan armoedebestrijding die betrekking hebben op werk.

2. Informeel overleg

Naast de formele inbedding binnen de SERV van dit verticale armoedeoverleg is ook een meer informeel overleg tussen het Departement Werk en Sociale Economie, de VDAB, de kabinetten bevoegd voor Werk en voor Sociale Economie, het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en andere vertegenwoordigers van armen zinvol, nuttig en noodzakelijk. Voordeel van dergelijke informele aanpak is dat meer vertegenwoordigers van verenigingen waar armen het woord nemen kunnen betrokken worden.

Het informele overleg werd opgestart op 1 december 2005 heeft in de periode januari-september 2006 vijf maal plaats gevonden.

Tijdens deze bijeenkomsten werden o.m. volgende concrete resultaten geboekt: een toelichting en bespreking van het tweejaarlijks rapport van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting resulteerde in een nota van het informeel verticaal armoedeoverleg met een advies over de opvolging van het tweejaarlijkse rapport van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Een werkbezoek aan de vzw “Leren Ondernemen” in Leuven (met o.m. getuigenissen uit de praktijk) en een toelichting/bespreking van het nieuwe voorontwerp van decreet houdende de lokale diensteneconomie resulteerde in een advies vanwege het informeel verticaal armoedeoverleg aan de SERV over dit voorontwerp van decreet voor de buurt- en nabijheidsdiensten. De SERV heeft de insteek van de armenverenigingen grotendeels opgenomen in haar advies.

Op het laatste overleg (september 2006) werden de volgende twee acties uitgekozen waaraan men de volgende maanden (najaar 2006/voorjaar 2007) binnen het verticaal armoedeoverleg werkgelegenheid prioritair wenst verder te werken:

- Naar een beleid dat werkzoekenden in armoede voluit ondersteunt en beschermt bij hun pogingen om actief te zijn op de arbeidsmarkt.

- Verdere opvolging van de uitvoeringsbesluiten bij het decreet lokale diensteneconomie
Bij die keuze werd rekening gehouden met de volgende aandachtspunten:
complementariteit met andere overlegvergaderingen, terugkoppeling/band met de lokale verenigingen waar armen het woord nemen, evenwicht tussen inspelen op beleidsinitiatieven en eigen initiatieven van de verenigingen.

3. Stakeholdersforum VDAB

De VDAB staat voor de moeilijke maar noodzakelijke maatschappelijke opdracht om een wezenlijke bijdrage te leveren tot de verhoging van de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen. Deze doelstelling werd vooropgesteld in het Vlaams Regeerakkoord 2004-2009. Hierbij ligt een centraal speerpunt in het creëren van tewerkstellingskansen voor kansengroepen.

Dit kan enkel slagen indien we vooral een hogere kwalitatieve tewerkstelling van kansengroepen (inzonderheid personen met een arbeidshandicap, personen van allochtone afkomst en kansarmen) realiseren. Deze groepen zijn nu ondervertegenwoordigd op de arbeidsmarkt, gezien zij gevat worden door allerlei discriminatie- en uitsluitingsmechanismen of botsen op het gebrek aan diversiteit en innovatievermogen van ons socio-economisch bestel.

VDAB wil de hand reiken naar het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen om SAMEN via overleg, dialoog en ervaringsuitwisseling te streven naar betere kansen op de arbeidsmarkt voor kansarme werkzoekenden. Hierbij zal men waken over de genderdimensie.

De uiting van de wil tot samenwerking vertaalt zich in de oprichting van een Stakeholdersforum in de schoot van de VDAB.

Het Stakeholdersforum verstrekt adviezen aan de VDAB:

- Op beleidsniveau betreffende het VDAB-beleid inzake evenredige participatie op de arbeidsmarkt;
- Op operationeel niveau betreffende concrete begeleidings- en opleidingsacties;

Zo werden er reeds door het Vlaams Netwerk in 2006 adviezen geformuleerd in het kader van het meerjarenondernemingsplan (2005-2009), over de definitie van werk, het herkennen van armoede en de voorwaarden voor de begeleiding van arme werkzoekenden.

Jaarlijks maakt het Stakeholdersforum een maatschappelijk rapport op waarin de vorderingen inzake evenredige participatie op de arbeidsmarkt worden geëvalueerd.

VDAB en stakeholders – willen samen “sterk voor werk” zijn en zorgen voor meer en betere tewerkstellingskansen voor de kansengroepen.

Verticaal Overleg Wonen

Het kabinet van minister Keulen wenst geen apart verticaal armoedeoverleg te organiseren. Zij wil dit inbedden binnen het ruimere sectoroverleg. In die zin is er in 2006 geen verticaal overleg rond wonen doorgegaan.

Verticaal Armoedeoverleg Welzijn, Gezin en Gezondheid

Op 28 september 2006 ging een vergadering van het Verticaal Overleg Welzijn en Gezondheid door. Het centrale thema was de schuldproblematiek. Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen gaf een toelichting over wat zij (op basis van de belevingen en ervaringen van mensen in armoede) verwachten van een beleid rond schuldproblematiek. Daarna werd het Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling voorgesteld. In een verkennend gesprek vanuit de verschillende invalshoeken van de gesprekspartners werden verwachtingen en wensen besproken.

Lijst met afkortingen:

<i>APGA:</i>	Antwerps Platform Generatiearmen
<i>ASO:</i>	Algemeen Secundair Onderwijs
<i>ATB:</i>	Arbeidstrajectbegeleidingsdiensten
<i>BMI:</i>	Body Mass Index
<i>BSO:</i>	Beroeps secundair onderwijs
<i>B.S.:</i>	Belgisch Staatsblad
<i>CAW:</i>	Centrum voor Algemeen Welzijnswerk
<i>CGG:</i>	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg
<i>CKG:</i>	Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning
<i>CKO:</i>	Centrum voor Kinderopvang
<i>CLB:</i>	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
<i>DAC:</i>	Derde Arbeidscircuit
<i>DBSO:</i>	Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs
<i>EAD:</i>	Evenredige Arbeidsdeelname en Diversiteit
<i>ED:</i>	Ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting
<i>ESF:</i>	Europees Sociaal Fonds
<i>ET:</i>	Eindtermen
<i>EU:</i>	Europese Unie
<i>EVC:</i>	Elders verworven competenties
<i>FEANTSA:</i>	Fédération Européenne des Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abris
<i>GIB:</i>	Gewaarborgd Inkomen voor Bejaarden
<i>GOK</i>	Gelijke Onderwijskansen
<i>HIV:</i>	Humaan Immunodeficiëntie Virus
<i>HIVA:</i>	Hoger Instituut voor de Arbeid
<i>HRM:</i>	Human Resource Management
<i>IBO:</i>	Initiatieven voor Buitenschoolse Opvang
<i>ICT:</i>	Informatie- en communicatietechnologie
<i>IGO:</i>	Inkomensgarantie voor Ouderen
<i>IJH:</i>	Integrale Jeugdhulp
<i>Inloop:</i>	Integraal Laagdrempelig OpvoedingsOndersteuningsPunt
<i>ISB:</i>	Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid
<i>Jo-Jo:</i>	Scholen voor jongeren – jongeren voor scholen
<i>KBS:</i>	Koning Boudewijnstichting
<i>KUL:</i>	Katholieke Universiteit Leuven
<i>LOGO:</i>	Locoregionaal gezondheidsoverleg
<i>LOP:</i>	Lokaal Overlegplatform
<i>LSB:</i>	Lokaal Sociaal Beleid
<i>MO:</i>	Maatschappijoriëntatie
<i>MVO:</i>	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
<i>NBB:</i>	Nationale Bank van België
<i>NAP:</i>	Nationaal Actieplan
<i>NEC:</i>	Niet-economisch Circuit?
<i>NGO:</i>	Niet-gouvernementele Organisatie
<i>NIS:</i>	Nationaal Instituut voor de Statistiek
<i>NMBS:</i>	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
<i>NT2:</i>	Nederlands als tweede taal
<i>NWWZ:</i>	Niet Werkenden Werkzoekenden
<i>OASeS:</i>	Onderzoeksgroep Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
<i>OC:</i>	Oriëntatiecentrum
<i>OCMW:</i>	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
<i>OD:</i>	Ontwikkelingsdoelstellingen
<i>PAO:</i>	Permanent armoedeoverleg

<i>PBW:</i>	Programma's ter bevordering van de Werkgelegenheid
<i>RESOC:</i>	Regionaal Economisch en Sociaal Overlegcomité
<i>RMI:</i>	Recht op Maatschappelijke Integratie
<i>RSG:</i>	Regionale Stuurgroep
<i>RVA:</i>	Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling
<i>SEL:</i>	Samenwerkingsinitiatief Eerste Lijn
<i>SERR:</i>	Sociaal-Economische Raad voor de Regio
<i>SERV:</i>	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
<i>SES:</i>	Sociaal-Economische Positie
<i>SILC:</i>	Statistics on Income and Living Conditions
<i>SOA:</i>	Seksueel Overdraagbare Aandoening
<i>SVK:</i>	Sociaal verhuurkantoor
<i>TBC:</i>	Tuberculose
<i>TSO:</i>	Technisch Secundair Onderwijs
<i>VAP:</i>	Vlaams actieplan armoedebestrijding
<i>VDAB:</i>	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling
<i>VESOC:</i>	Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité
<i>VHM:</i>	Vlaamse Huisvestingsmaatschappij
<i>VIA:</i>	Vlaams Intersectoraal Akkoord
<i>VIONA:</i>	Vlaams Interuniversitair Onderzoeksnetwork Arbeidsmarktrapportering
<i>VN:</i>	Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen
<i>VOB:</i>	Vlaams Overleg Bewonersbelangen
<i>VOCB:</i>	Vlaams Ondersteuningscentrum voor de Basiseducatie
<i>VRIND:</i>	Vlaamse Regionale Indicatoren
<i>VTE:</i>	Voltijdse equivalenten
<i>VUB:</i>	Vrije Universiteit Brussel
<i>VVM:</i>	Vlaamse Vervoersmaatschappij
<i>VVSG:</i>	Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten
<i>VZW:</i>	Verenging zonder winstoogmerk
<i>WEP:</i>	Werkervaringsplan
<i>WHO:</i>	World Health Organization
<i>WIV:</i>	Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid